



פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר עזרא

זה הספר דרושים ורמזים אשר חדשתי בעוניי בחמלת ה' עלי לפי דעתי הקלושה קלה כ"ש ודרשתי אותם כמ"ד בקה"ר פה העיר הזאת נעמי דמשק יע"א ועם שידעתי ערכי עלי שאינם ראויים לעלות על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן עב"ז דחקתי את עצמי והזלתי זה"כ מכיס וממוני והעליתים על מזבח הדפוס וקראתי שם הספר **ספר עזרא** למען יהיה לי לזכר עולם.

ואחת שאלתי מאת ה' שכרוב החמי וחסדיו יעזרני ע"ג כבוד שמו להדפיס עוד חידושים אחרים ג"כ שיש לי על פסוקי תנ"ך ושיעלו לרצון לפניו יתברך שמו לעד ויקויים בי מקרא שכתוב לא ימוש מפ"ך ומפ"ז ומפי זר"ז וקרא דכתיב כי בני ירבו ימ"ך ויוסיפו לד שנות חיים אכ"כ.

הכ"ד קטון הערך המקוה לחסדי האל מושיע ורב הצעיר **עזרא הכהן מראב ס"ט**
 בן לא"א ה"ה כמוהר"ר אליהו הכהן **מראב ס"ט**

נדפס

פע"ק ירושלם תובב"א

שנת תער"ג לפ"ק

כי בני ירבו ימ"ך
 ויוסיפו לד שנות חיים
 כי מוצאי מצא חיים

הדר חיים תוכחת לומר
 ותורה אור
 כי בני ירבו ימ"ך



דפיס לעוני ושותפיו היו

לשולם לילך מחשבות לבב עמך היינו כשהיה לך גובר על ישר' להחמיאם כדכתיב כי ילך לב האדם רע. וראויים הם חזו לכליה שמה חכמה זאת הכהונה בחזו' שהיא יחידה לגנוי דמיכה כל כדמ'. וממילא מחו' דכתיב ולא יעיר כח אפי' כ"ד חמה לא יעיר שמה זאת לפולס. גם זהו כה"פ זכור הזכור ומשוח עלי נפשי שחיבה כליה ב"מ על רובי העונות שאני עושה. אבל זה"מ' אשיב אל לבי חכמה זאת הכהונה בחזו' שהיא להורות חכמה כדמ' וממילא מ"ש ולא יעיר כח אפי' כ"ד חמה לא יעיר על כן אחז"ל לוי' והוא מחסדיו ית' שמתהבב עמי במדה"ר בזה וזה שסיים חסדו ה' כי לא חמנו כי לא כלו רחמיו. והוא כח"מ ידפתי כי חפצתי כי לא ירע אויבי עלי. זאת נחמתי בעוני כי אחתק חיתני. כח"מ יטפר עון ביה שראל :

הוכנה נפשו עורים כולם. ויבוא מורך בלבכם וימת לבם בקרבם שרקו ויחזקו ען ויקחו אקסיהם מקטנים ועד גדולים. ואל ה' ויחד לנו והפליח חסדו עמנו זה היום שקיימנו מלאנו ראשו עת המוט רגלם. הנה אלה רשעים זרע מרעים לשבח מלועזים רמי הקומה גדועים את עונם ואת עון אבותם במעלם. ויפן להם כפעלם וכרוע מעלליהם באף ובחמה ובקוף **גדול** **אור** ל' חזוי רשעי משכני ומנוכי מושיעי זה דודי חיה רעי חס אמרתי חספיה חסותי דעי משלוחים חמים דעים. עלמו מספר מה שאין הפה יכולה לדבר הן חמילה דבר ידדו בניס' עד משכר ויכדו אבותי מלרומה למקום מים הרעים יכדו יכדו כפחילה זו ביאה הראשונה אל חמכטי בהחמוכה כמס' כפחלקי דערי עלן דוחקא דס' ככה ל'ר קל פגעים. הכה ופולס הכהה שיש בה חבורה וגזר גזירה כל הכן הילוך הפליגוהו היחודה זו עלה רשעים. עוד בה ויהיו לאכזר כשעים להודיר גדולים על הקטנים ואת מהדומה הלבנים לא תגרשו מלבניכם בניס' חסם אכנים ומטודות סלעים. וירשו אותנו המלרים ויעטנו והרשו לנו ולאבותינו יום ולילה לא ישובו הפחם **הגדול** :

דרוש א' לשבת הגדול

אור גדול וגזרה הבינו רועיט ממרום שבנו הסגית על לויפן לחם כריח המסית והמרוח וידבר ה' אל משה לך אל פרעה. ואמרת אליו מה דין עסק ביס אהה מסיל מוס בקדשים זרע רום אנשים מן הגזע ומן הסרשים אזללת את נורו ולו יחלל זרעו. הלא ידעת חס לא שמעה בני כבודי ישראל וכד"י ישראל לא תהיה כחמה בישראל וסס הנמים קקן לבית ישראל וקריב ליראיו ישעו. שלח עמי ויטבדני כל שאני וכו' בחמירתי לבית לרעה בארץ חים כנחלתו להיות כל חים שירר בביתו חים חסם גפנו וחסם החננת והיתה לו ולזרעו. עד מהי מלנה לעטת חזי לה לאותה כושה דיה לרעה עד ירכה ער פדחה מקשה מקולר רוח ומעבודה קשה ואת קולס שמעיה קול העס כרע"ה. הנה לעקה בני ישראל בהה חלי וגם רחמי את הלמן ואחד להיליו כצבור שמי **הגדול** :

כאשר עשה ביום הזה ציוה ה' לעשות לכפר עליכם. ופתח אוהל מועד תשבנו יומם ולילה ז' ימים ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו כי בן ציויתי :

אור לדון קדמון קדם כל מעשיו מחו' ישראל עלה במחשבה חמילה. חביבין ישראל חובה יחידה נידעת להם את ש"ס בה ידעה כהחילה. כי רולה ה' בעמו כי יקחנו ואל נבולו עם חתר לנחלה. וכל הטוע כהס כאלו נענו כבה עינו של מקום ויקשרם ככלה. טוב ה' ומשח ביום לרה דמטיבותיה אוטיב רב טוב לבית ישראל על אחת כמה וכמה טובה כפולה. וככל לרחס לוי נר' ולא יעזוב את חסדיו לפולס נשמרו מקטון ועד **גדול** :

אתה בגמרא וז"ל דבר נא בלויי העס וישאלו ממלרים כלי כסף וכלי זהב. אמרי דבי ר' ינאי חין נא אלה לשין כקשה אמ"ל הקב"ה למשה כבקשה ממך לך ואמור להם לישראל כבקשה מכם וישאלו חים מאת רעהו ואשה מאת רעהו כלי כסף וכלי זהב כרי שלח יאמר אחוה לריק ועבדום ועינו אחס קיים בהם ואחרי כן ילאו כרכוס גדול לא קיים בהם עכ"ל :

אור לדון קדמון קדם כל מעשיו מחו' ישראל עלה במחשבה חמילה. חביבין ישראל חובה יחידה נידעת להם את ש"ס בה ידעה כהחילה. כי רולה ה' בעמו כי יקחנו ואל נבולו עם חתר לנחלה. וכל הטוע כהס כאלו נענו כבה עינו של מקום ויקשרם ככלה. טוב ה' ומשח ביום לרה דמטיבותיה אוטיב רב טוב לבית ישראל על אחת כמה וכמה טובה כפולה. וככל לרחס לוי נר' ולא יעזוב את חסדיו לפולס נשמרו מקטון ועד **גדול** :

אור היום גדול אשר נידלו החלק מלכו ש"ע לאו ורחו' עחי דקמן אבוא כנצורות. זה היום עשה ה' לכבוד ולתפארה וישמחה על הניס' שבה זו שלפני הפסח בלאת ישראל ממלרים נעשור להדש הזה היה לכל הכבודות. ויהי הם קושרים את פסמיהם ככרעי מעותיהם לפני כל שוביהם להקריב את קרבניהם חס'ירים כנצורות. ועיני רשעים הכלינה לעיני כל מלרים ובהלהיהם עשה ה' שפטים דהו' להו' לרה חמים כחוחן לשנים וכעשן לעינים וההיינה כנורות. וזהו לשנים בישראל ענדעה די' ה' כי אין כאל חמת החעורה בישראל ה"ן מושיע לישראל מי יחלל נצורות. ומחיום ההוא והלאה ויקרה שמו בישראל לש"ס שבו שבת **הגדול** :

אור השמים ידעך הן הוענת מלרים שה אוכז כאלו מח ועבר ובעל מן העולם. ועיניהם ישימו עינים להם ולא יראו את אשר יביאו ירחסם. לפעם רכושם

רעש רב שנעשהו ממכת הדם. החילו עלין ישראל עושה ח"ל ח"ל

גדול: אור פני תוך עולם מלכותה מלכות שלם עמד ויסר גויים כל ראש לחולי ראש רשעים.

פרעה והמוטו יגלו שמים עטו עונותיו ילכוטו אוי לרשע אוי לשכינו מלרים כרעים. ויגל את אוזו אם מאן אהה לשלח את עמי ואעז למען שמי הנה אויבי טיגף את כל גבולך כנפרדעים. ויע אהרן את ידו על מימי מלרים והעל הלפרדע כמו פולח וזקע בלורות יאורים בקע ושרן האור לפרדעים. ועלו וצאו בניהם ובחברי משכיתם וזה כל עירוחם וזבוקע הארץ לקולם לקול חמס שיר של פגעים. וילכו אוחס חמרים חמרים ונכאש. הארץ ועודנו מחזיק בטומאתו הכתיב

גדול: אור חזק יהלכו כמו חי כמו חרון דבר ה' אשר היה ויקרא בנרון משנה נאקה בני ישראל

נאקה הכינים אשר מל משכיתם איהם ועשה לך ככתך זה להלל ממות נפש ולחיותם ויך את עפר הארץ והיה לכינים. ויך במעטו וסחי הכינס באדם ובבהמה לעשות בהם נקמה עד החרמה כל עפר הארץ היה כינים שהיו מרים ומעפחים על פניהם ועל עורם והעבירו לער ע"כ בשרם את הקוליס ואת הכרקים. משפחה כל כינים. וזה נכרחה חבמת החרסומים ופניהם נזעמים שאין הסד שולט על פחות מכשעורה ופניהם נהפכו כשולי קדירה מינים ממינים שונים. ופיהם ענה כס אכזב אלרים היא מעשה ה' **גדול:**

גדול: אור הנזקר הכילכ לפני פרעה ואחרת אליו הכני משליח כך את הערוב. בדין שירודיא על

ערבים במוכה אריות ודוכים נחשים ועקרבים כל רומש על האדמה בהמה ורמש והייתי ארץ ומלאו בתיך את הערוב. והפליה את ארץ גושן ושחתי פדות לעמי היכא דקימי קימי לבלתי היות סס ערוב. ויקס את דברו עוזו ונפלאותיו בן הן עראותיו הן הן נבדולתו וכל ארץ מלרים השחה הארץ מפני הערוב. ויקרא פרעה לבו. וצחו לאלג'יכס רק החחק לא תרחיקו העתירו בעדי ומקוחס שיהו בעדי וילא חסה ויזהר אל ה' ויסר הערוב. ויכבד בני חורס חנה לשחרותיה ולא ידבר פני **גדול:**

גדול: אור לנתיבתי דבר ה' היה יקר וידבר הל משה אזור נא כנצר חלניך וחיילים הגבר. וקרא עליו את

הקריאה כי אם עורך מחזיק בס ואך. אומך וזה עמד בדבר. וקראו אסון ובלתי אליו הרעה רעה אחר רעה אכזב בדבר. ויש ב' את הדבר הוה ממחרת וימה כל מקנה מל' בסוסים בתמורים בגמלים צבקר ובלאן דבר. בריאות ועובות זכרים ונקבות יחדיו אומללו שבר על שבר ערוב דבר. והפלא ה' בין מקנה מלרים ובין מקנה ישראל וממקנה בני ישראל לא מת אחד למקשון ועד **גדול:**

גדול: אור ה' הוא המד ויהי הוא לזו ויעמד לפני אחים אזרחים משולחין. קחו לכם מלא חפצכם פיה

כנשן וזרקי משה השמימה והיה על האדם ועל הבהמה בשחן. פורח אכזבועוה פרות הפרח הלרעה בזור עש לרעה היא בשחן. וזרוק אוחו משה השמימה והיא כפורחה והלרעה פדהה במלחמ מאדם ועד בהמה נדור הלבו ולא יכלו החרסומים לעמוד לפני משה מפני השחן. שום שמו כום החרעלה את קובעת למאיש ועד אשה המלורע והמלורעה מוכה שחן. ועל כל חלן דהו עור יוסיפו סרה לא אכז שמוע לבלתי שלח את העם הגוי **גדול:**

אור: ישראל וקדשו נשור ממעון קדשו הן ימן בקולו קול שוה הכני ממסיר כעת מחר כבד

אשר לא היה כמותו ליום היום הוסרה להשמדה ולכובידה כל האדם והבהמה ויהיו לאגודק אשר כשרה וירד עליהם כבד. וקול ה' ככת נסה את ידך על השמים מלמד שהגבירו הקדיה למשה למעלה מן השמים ויע משב את מסהו על השמים וה' נתן קולות וכד. וישבר ען ככולס כבד מאור לא היה כמיו מהעולם ועד העולם את ומים עשו שלום בניהם מרתי לרישוחא לעשות רלון קוייהם את מפלקת בחוך כבד. ויזל לאידך ניסא כל לגבי ישראל הנה לא ינוס ולא ייטן אומר ישראל רק בארץ גושן אשר אס בני ישראל לא היה כבד. ויפלא משה ויחדלו הקולות וירא פרעה כי חזל המער וכבד. ויכבד לבו הוא ועבדיו רשעים אפי' אשהחה של נהינס אינס מחזים גם כי ראו כמה כוחו **גדול:**

גדול: אור כשלמה ניטה שמים כריעה יפאר ענוים בישועה ונהן לו ידיעה הכני מביא מחר ארצה. את

הבלעם למינכו אשר ל' כרעים להרבות את אויות ומפתי בארץ מלרים כבד מאור לפני לא היה כי ארצה. ויע משה את מעה וה' נהג רוח קדים לעשות בהם משפט כחוב ויקן לחסיל יבולס וגייעט לארצה. ויכס את עין כל הארץ ומשך הארץ. ולא עחר כל ידק אפי' מעט מארצה. וימהר פרעה לקרוא בנרון בשנפון ובשורון ועיטוי מעיפין אטויה. כמב רבדבין ומההויה כמה תקיפין ויהפוך ה' רוח יס וישא את הארצה. וירא פרעה כי היחה הרוחה תקפה עליו משנחו כסיל שנה באלותו חזר לעומתו ככוחו הקדים כח **גדול:**

גדול: אור עולם ה' דבר ויקרא לאביר הכוטים עד מתי רשעים נסה ידך על השמים ויהי חושך. וימנע

מרשעים אורס חשך משחור הארס כי אפילוה הנה ויהי חשך. לא ראו איש את אחיו עינים להם ולא יראו הנה הללו וימש חושך. ולכל בני ישראל היה אור כמושבוהם בהלריהם ובשירותם ויכל אלרים בין האור ובין החושך. רווחא להאי ופסידא להאי הא' בדיניה והאי בדיניה ויגלו מלפניה הן האור ניכר מהוך החשך. דין בית גרמ' ישראל קיין אחד מקנה וקיין כי היה רעש רב וילאו ברכים **גדול:**

גדול: אור ענה נגיה לן מה ברוך סס כבודו וגילה כבודו להשליה חימה ולנקום נקם אשכלות מרורו.

למכה מלרים בכבוריהם הס זנייהם שטן כינים מכת חרב. וכרנ ואבדן עד שפוך דם דם ואש ותמרות. ויהי בחל' הלילה וה' הכה כל בטר זרע רשעים נכרת וגדול שבניה בכלל ביום ההוא כרת מכת בכורות. הין בית אשר הין סס מת אחד בכור מאב ואחר בכור מאם חנקסם ולא המלאם באש יפילס במהמורות. והיחה לעקב גדולה אשר כמור' לא נהיחה בקל קרנא משרוקיתא קומו לאו הכי אהס בני חורין הכי אהס לעלמיכס אש'רים בכוסרות. ולכל בני ישראל לא יתרון כלב לשונו אשר פדית בזוהך **גדול:**

גדול: אור המחיר והארץ האירה מכבודו לעושה נפלאות גדולות לבדו ברוך סס כבודו זה אלי ואניוהו.

שכל דור דור עומדים עלינו לגלותנו ובקדיה מלינו זה ה' קיטו לו וישענו גול אל ה' פלטהו. ברוך ה' כי השליח חסדו לי והוא יושב מפולי יממע מהיכלו קולי מקרא מלא כתיב נער ישראל ואויבכוה. ואנחנו עמו ועבדיו עלינו לשבח לאדון הכל את כל מעשה ידיו דבר הוא לכל מסידו ולכחו ופקדיו רב מאור מחסוהו. ובכל יום חגיבותיה נבן מלמיה ישועות אשר לא

לח ילון מגילות בגולה ובנסתר הנסתרות לה' אלרנו והגלות עמא דהדרינהו מריבו. לפיך אנתו מייבום להודו להלל לשבח ולפאר למו שפשה את כל הנסים הללו בכחו

אור ימא ימא כי האידגא מנהג ישראל תורה היא דרשה תרש בהאספק ראשי עם משה קנן להם לישראל שיהיו דורשים בענינו של פסח צפיה ל"ה אמרי נעם ואזיה דינים הגלרכים ראשי פרקים. זאת התורה לעולה בחוכמה מגולה מה שכן הפה יכולה לדבר דבר וקמי דבר אלה החוקים. גם ברבות יעטיה אל כל קהל ישראל הקפנים עם הגדולים פרי קדש כלולים זרע קדש האדם הגדול בענקים. גם אנכי אבא בעקבותיהם לחור ולדרוש במילי דרשה ומעט מזכר מוס"ר מע"ר גם אני ברוך אהנהו הנה בך לקחתי להעיר הזאת נעמי דמשק מטסתו כי ש"ס ביהו לשב ולחפירת ולתהלה עם חבר למלה כולם לדיקים. ואחיא מבניא גבירי ויחדי קהל וערה רודפי לך מחזיקי כל ברוך החכמים הרמים מזכר עצמים ימיו דגן ופרחו ישישו וישמחו ושמחת שולם על ראשם. וכבר תורה עולה רבנן דפקיס שמיהו מע' הח' השלמים הרבנים המובהקים מלאים זו ומפיקים. הגור והפטר קרנס חרום בכבוד למרבה המשרה בנהירו וכוללתו וחכמה יתירה. יחד כולם ישאו ברכה מאה ה' גדולים וקפנים אבות ובינים דשיס ורעננים וישעדו

הגדול : **אור** הלכנה מועט גם אנכי קטן הערך אין בלשוני מלה קטיש לישן ליטנא קליאל דליח ביה משא. כל השומע יתק לי מי זה הוא שמפסע על ראשי עם קדש אחר די זקוקין דגורא מאן מעייל כד נפחא לך לך אמרין גזירא לא מן התיבה טוק מאני אפקו מבי דרש"ה. זאת אשיב יודע אני בעלמי הכל כללים קל שנקלים פחות שבערכין רקין ואכין בער אנכי מאים ולא בינת אדם לי האומנם אנה דאמרי במטופא מניינו מלכי ואפרכי לא החיירו עלי כי הם קבעוהו עלי הובה ועשו את שאינו זוכה בזוכה לנשה בדברי תורה דברים הלחמים בלתישה. על כן אחלי יבוגו אחיאל אחיל אחיל למען יסלחו הכדקים לקיים מנהגם של ישראל וישמחו וישמחו דמו"ר קא סמיכא לחור ולדרוש במילי דרשה מה שמן אלדים את עבדו ולשוני ההנה ב' וג' גרנרים ושתי ביה מחבי ואל אלדים אשים דברתי כי הוא יאיר גבי לקטח לב מדש ורות חרשה. ויעלו לרזון לפני ולפני כל אלין אריווחא ויש אלי מסד במסדו

הגדול : **ישתבח** הבורא יתעלה דיוצר אשר ישל רחמנו גדול אהבה ומיבתו אלנינו בלאחט ממנו כי לא כוליא אוחנו משס לא ע"י מלאך ושרף וסליח כ"א על ידו ית"ש שהוא בכבודו ובעלמו כבי ירד למל' ארץ מלאה גילולים ויויא את עמו בששן וכמ"ס במד' פ' בא פס"ו ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארמ"ל לאמר אר"ם גדולה חיבתן של ישרי שעלה הקב"ה במקום ע"י במקום טופס ובמקום טומאה בשביל לנואלן. משל לכהן שנפלה תרומתו לביה"ק אחר מה אשפה לעמא עלמי אי אפשר ולהניה תרומתי א"א מוטב לי לטמא את עצמי פעם א' וליעבר ולא לאבד את תרומתי. כך ישר' הן תרומתו של הקב"ה שנה' קדש ישר' לה' ראשים תבואהו. והיו בביה"ק שנה' כי אין בית אשר אין שם מה ואומר ומל' מקברים וכו'. אחר הקב"ה היאך אני גואלן להניחם א"א מוטב לירד ולהניחם שנה' וארד להלילו וכו' ע"כ. וכסז מוהרש"י ז"ל דמה שהולך האל ית' בכבודו ובעלמו לבוא

למל' במכת בכורות ולא הילכס מבלי שיכנס סוף למל' ע"י אהותו ומופתים. מפני שזה לא היה אפשר ע"י אחר כשאר מכות מפני שהולך להכניע המולות ומניעיהן וזס לא יוכל לעשות אלה ה' לבדו. ועוד שכמו שהנה מול טלה שהוא הבכור שבמולות כרי לגאול את ישראל הכה למטה כל בכורות. ומכת בכורות דהיה זה הבחנה אפי' בין עשה לעשה א"א לעשותו ע"י אמצעי. וזהו פ"ה ה' דרכי הים ז"ל בדר"א לשה"ג כו' דברי המניד ועברתי באר"מ אני ולא מלאך והכימי כל בכור אני ולא שרף ובכל אלג"מ מל' אשפה שפטים אני ולא שליח אני ה' אני הוא ולא אחר. דיל"ד דבחי"מ טיעט מלאך ושרף ושליח למאי אלטרך הו' לומר אני ה' אני הוא ולא אחר. ברס עפ"ה יובן דשישיה דקרא אני ה' דממטיין ולא אחר הוא טעם למה שמיעט בחמילה מלאך ושרף ושליח. דעמחא הוא יען אין יכולה בידס לשרד מערכות השמים ומניעיהן ולהבחין בין עיפה לטיפה כ"א אני ה' אני הוא ולא אחר ע"כ :

וייש לעמוד בדברי המדר' הנ"ל ממ"ס בפ' אלו מליאות דל"ב במשנה מליאה שהיתה בביה"ק אל יעמא להחזירה. ובג' אמרו שס ד"ל ת"ר והתעלמת פעמים אהיה מהעלס ופעמים שאין אהיה מהעלס הא כילו היה כהן והיא היתה בביה"ק או שהיה זקן ואינה לפי כבודו או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו לכך נאמר והתעלמת מהס. למאי אלטרך קרא אילימא לכהן והיא בביה"ק פשיעא ביה עשה והאי ל"ה ועשה ולא אחי עשה ודמי ל"ה ועשה. והו' לא דמיין איסורא מקמי מזונא. ואלא לשלו מרובה משל חבירו מדר"י אמר רב נפקא דאמרי' אמר רב אשס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל אדם. אלא לזקן ואינה לפי"ג ופירש"י ז"ל האי עשה השב השיב ואשיג דליח נמי איבא אין ל"ה מועיל לרחות ל"ה אלא עשה דהא דמי ליה. ל"ה ועשה לנפש לא יעמא קדושים יהיו ע"כ. וז"ל הר"י"ף ז"ל בהלכות גס הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' גי"א ה"ה ספק כהן שדחה את האבדה והיא בביה"ק אינו ממא להחזירה שפשה שמקיים העשה של השבה אבירה מצטל עשה של קדושים תהיו ועובר על ל"ה של לא יעמא בעל בעמיו ואין עשה דוחה ל"ה ועשה ע"כ. וז"ל הרמ"ם ז"ל שנידחתו כג"ו ההלכות ורש"י חבל האמת שאין אנו לריבים לכך דהיפול דבעידנא דקא עייל לביה"ק אחתי לא מקיים מ"ע דהשב משיבס ואין עשה דוחה ל"ה אלא כגון בלחים בלית ומילה בלרפת דבעידנא דקא עבר הלאו מקיים את הפשה ואין הנידח כדבריהם ז"ל ולענין דינא לא נפקל מיד עכ"ל. גם הניי ז"ל שס הביא דיש שהקשו בן וסי' דלריווחא דמילחא אקשו הכו. ושהרנב"ר ז"ל הו' דהי' בשפה שער אלאו קיים העשה כמילה בלרפת דהא מחספק הוא במלוח השבה אבירה בשפה עיקרת הלאו. ואעפ"י שלא נמרה מה בך נס מלוח מילה לא עמרה עד דפרש דק"ל מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל. דהוא ז"ל סבור דנוף עיקר העשה מחיל משעת רחייהו הילכך אם הוא מחזיק לגולה או לייך לו מיד עבר השפה. אבל ה"י בנתיקין כסד דאחר המפ' לא סברי הכי דיל' דל"ד למילה דמילה כל מה שנגשס בה הוא נוף המטה והכ' לא נמרה לא נשייה אלא חלי המטה. אבל גבי השבת אבירה עיקר נוף המטה השבה בבית הבעלים שזהו עיקר נוף כוונה המטה והשאר הוי כעין מכשירי המטה וכו' אלא העיקר כדשנינן מעיקרא ע"ס. ומ"ס דהרנב"ר ז"ל הו' הוא הרין ז"ל כמ"ס החיד"א ז"ל בשפה ח"א מער' ה' אי"מ ז"ל

וז' ודאי מי שכתב בני מביא כמה זמני דברי הר"ן וקורא אחרו הרנב"ר כי היה בר האוכן ע"כ. ומ"ס דראה מי שכתב עיין בשו"ת ח"ל סי' ג' שהוא בעל דברים אלו ע"ס :

וראיתי

למורה"א ז"ל בס' ש"מ בפ' וארא דהב דה"ה ז"ל בפ"ג מהג"א חירן דמ"ר שהיה האב"ד סמוך לבי"ק דבעידן דמיפקר לאו דמזמא מקיים עשה דהב"ב אב"ד. אמנם ה"ה ק"י דכיון דעסוק במלוה ליכנס שם כדי להשיב האב"ד עשה שנגנס מיקרי בעידנא דכמלוה קא עסיק וכן דעם הר"ן ז"ל עכ"ל. וה"ה פלוג במ"ס שכן דעם הר"ן שרי הר"ן בפ' וי"ט של ר"ה אחרת שופר של ר"ה אין מפברין עליו את החתום ואין מפקחין עליו אה כגל וכו' ואמר'י ההם מ"ס שופר עשה וי"ט עשה ולי"ה ואין עשה דוחה ל"ה ועשה. כהן שם הר"ן ז"ל דקושטא דמילתא קאמר ולא לרבינן להבי דאפי' וי"ט הו"ל גירדא לא אחי עשה דמכשירי שופר ודמי ליה דהא בעידנא דקא מיפקר לאו לא מקיים העשה ע"כ. ולפי שיטתו במילתא בבי"ק וכל שהוא מבקש אחר המלוה לפסוחה הו"י שפיר בעידן. אי"כ ה"ה כל שהוא יולא חוץ לחתום לקיימה הו"י שפיר בעידן וכן בכל הנכו דקחני ההם במחנ"י ז"ל בדוחק עכ"ל. הנה מה שהביא שם בשם הה"מ ז"ל אב"ד הדל חפשי שם חיפוש מחיפוש נלא פלאחי ש"כ"ב ואני בעוני לא ירדתי לכוונה החירון דמ"ר שהיה האב"ד סמוך לבי"ק וכו' דמי לא פסקין שר"ך לשמא. פלמו וליכנס לבי"ק כדי שיביא המילתא להחזירה לבעליה דאי ליכא עומתא כלל פשיטא דמייב. וכיון שכן לא הו"י בעידן דאפי' דקיימא בפחח בבי"ק וסקיל לה מיד עכ"ל אינה פסקיימה העשה דהשכב עד שתחזור ליד מרה כמו שמבואר כ"ו נה"י ונשי מקובלח שם. גם מ"ס דה"ה ז"ל ח"י כיון דעסוק במלוה וכו' מיקרי בעידנא וכו' תימה הוא דאדרבא עין רואה דה"ה הביא ה"י בשם הר"ן ז"ל ודחה אחרו וכחך דהפיקר כדשנין מעיקרא היינו דלכווחא דמילתא חקשו הכי וכנ"ל וי"ך הוא משהו דעת שניס דה"ה ור"ן ז"ל יחד בדעת אחת. וחוק' במ"ס על שם הה"מ ז"ל דכחך דקן דעם הר"ן ז"ל דכחך עיניך חמוינה ביה"מ בכללי הר"ן ובשה"ה ח"ה דהה"מ ור"ן ז"ל בואן אחד הו"י והה"מ חבירו של הר"ן ונפטר קודם הר"ן ואינם מביאים זמ"ל כלל כיע"ס. ולזה אני מוכר'ל דחיבה ה"ה ז"ל שכתב השמ"י אינו ר"ה הרב המגיד אלא שם מחבר אחר וכעם אינו יודע מי הוא בע"ד. ברם מה שהוק'ל מקודם עדין ק"ו וכו'. ומתחיימה ממוהרי"א ז"ל שלא העיר מזה. אמה שהק' דבר'ה כתב הר"ן הפך מזה הנה מלבד דברי ה"ה כבר מבואר כן בה"ה שהר"ן סלי"ה דכחך שם דהרנב"ר פ"י דה"ה בשעה שעבר הללו קיים הפשה וכו' וכנ"ל ואי"כ דברי הר"ן הם סתמא ניבנה. ועיין בס' אמר יד' דע"ד דכחך דלכן כחך הר"ן ז"ל לא אהו מכשירי שופר ודחו לה פי' דבשלמא אי ביהאי דנפיק חוץ לחתום מקיים המלוה שפיר הו"י בעידן דומיא דההם במילתא בבי"ק. אך זה אינו אלא מכשירי מלוה דהיינו למלוה שופר וזה אינו המלוה אלא שמישהו התקיעה בבאה ח"כ והוא ענין אחר שלא ע"י הילוך זה מקיים המלוה כמו בהשכח אב"ד וברור עכ"ל. ואחכמ"ר דבריו דחוקים ויש לעמוד עליהם :

עוק'ר

ע"ד הר"ן ז"ל ממ"ס נג' בי"ה כ"י אין שומעין אחרו ביר"ט ואם שחטו אין מכסין א"ד. והקשו מ"ס אי דילמא עבד כתישה ודאי נמי (כ"מ)

נגזר משום כתישה וכו' ודאי כי קא עבד כתישה אחי עשה ודמי ל"ה. והקשו אימור דאמר'י אחי עשה ודמי ל"ה כגון מילה בלרעה אי"כ סו"ן בלילה דבעידנא דקא מיפקר לאו מקיים העשה. וכו' הא ל"ק דכה"י דכתיש קא מכסי. סו"ס י"ט עשה ול"ה הוא ואין עשה דוחה ל"ה ועשה. אלא אמר רבא אפר כירה דעמו לדאי ואין דעמו לספק ע"כ. הרי בענין כסוי אפי"ן דקא פסיק במלוה דכוחך כדי לכסוח עכ"ל קאמר הג' דלא חשיב בעידנא דמיפקר הללו מקיים העשה. והולרבה למרן דכה"י דכתיש קא מכסי הא לא"ה לא חשיב בעידן. ועיין בחוס' וזכ"ס דל"ז גבי שביעה עלם בפסח דהקשו בש"ס דניח עשה דואכלו אח הכשר בלה"ז דכחך קאי גם אחרו וידמי אה ל"ה דועלס לה"ס זו. ופי' אין לא חפשי דוחה אה ל"ה שבמקדש. כתבו החוס' ע"ז וז"ל וי"ה היכי אחי האי עשה ודמי ל"ה הא בעידנא דמיפקר לאו דשביעה עלם לא מקיים עשה דאכליה והניחו בקשיא. ובפסקי חוס' שם כתבו שאם א"ה לקיים העשה בע"א לא בעי' בעידנא דמיפקר הללו מקיים העשה. והבי"ד המש"ל ז"ל בפ"י מהק"פ ה"א ובחב דג"ר שהוא ח"י לקוש"ס והוא חידוש גדול בעיני עכ"ד. והחיד"א ז"ל בס' אב"ד דר"א כחך דמקשים ע"י מהה"ה דשופר דאין מפקחין וכו' וברי ההם לא אפשר לקיים העשה בענין אחר. גם מפ"ק דבילה ר"ז דאמרז על הא דהגן ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה חמ"ה. וזיקא אמר'י. והוא ק"ס לו דקר נעוץ מבטי' יהא קא עבד כתישה אמר רחב"א אמר רב בעפר חתום וכו' ע"ס. ומאי פריך והא קא עבד כתישה הרי בכ"ה"ג דלא אפשר לקיים העשה בע"א שרי ולא בעי' בעידנא עכ"ד. ולי אני הדל נר' דמהכ"ה דבילה בענין כתישה ל"ק דשם דר"ה הקשו והא קעבד כתישה וכו' בעפר חתום. ונד"ה כשהקשו נגזר משום כתישה וכו' כי קעבד כתישה אחי עשה ודמי ל"ה וחוקמה דכה"י דכתיש קא מכסי. הרי אפשר לקיים העשה דכסוי בלא כתישה בעפר חתום וזהו כלפי מ"ס שם בר"ז. וכלפי מ"ס בר"ה דכה"י דקא כתיש קא מכסי הו"י בעידנא חמ"ה. ואין להק' ממאי דפריך שם והא קעבד כתישה מאחר דלפי תירולס שם יולא דאפשר לקיים העשה בע"א. והחיד"א ז"ל שם כתב דמה שהקשו מסוגייה ר"ה לק"מ דה"ה שם בש"ס אמרו מ"ס שופר עשה וי"ט עשה ול"ה ואין עשה דוחה ל"ה ועשה וא"כ אינה משלנו וכו' דאדרבא מבאן סיישה"ה לדברי החוס' דה"ס"ס אלעריך למימר מטעם דלא אחי עשה ודמי ל"ה ועשה. אבל מטעם דבעי' בעידנא לא מצייל כיון דלא מצי לקיים העשה בע"א עכ"ד. ואם אני דגם מהה"ה דכתישה לקו"מ וכנ"ל. ומה גם דבר"ה גבי כתישה אמרו כו"ס יו"ט עשה ול"ה הוא ואין עשה דוחה אה ל"ה ועשה וא"כ הו"ה היא דבילה בענין כתישה כמו שהיא דר"ה בענין שופר ולק"מ. ובלא"ה כשאמרו בר"ה דשופר עשה וי"ט עשה ול"ה ואין עשה דוחה ל"ה ועשה. מינה משמע גם בכתישה הו"י הכי ולכן הקשו והא קעבד כתישה והול"מ :

וסתרי

במרומים דמה שעלה בדעתו לומר שו"ר להחיד"א ז"ל שז"כ וז"ל אמנם מעיקרא קשיא ליחא והני סוגי' ודכוותייהו אינם ענין לדברי פסקי החוס' דזכחים הנו דעשה דשופר ועשה דכסוי מחקיימים שפיר בזמנים אחרים ובמילאיות אחרים אלא דהשחא במילתוהו זה הוא דלא אפשר לקיים העשה וכה"ה בעי' בעידנא. אבל מ"ס פסקי החוס' (כ"מ)

הוא דלא אפשר מעולם לקיים העשה אלא באופן זה או לא בעי' בעידנה והנכרים פשוטים עכ"ל ולי' ופי' כס' קרבן נחאל עמ"ס בש"ס והא קטביר כתיבה ותי' בעפר חיותה דהביא בשם הרא"ש ז"ל דהיכא דכבר שחט החירו לו לנכסות. וכ' הר"ן ז"ל דמוטב לעבור על איסור קל דרבנן ממה שיניח הרס בלא כיסוי וכי' אבל קשה הא דתנן במס' ר"ה שופר של ר"ה אין מעבירין כו' דאיברי משום שבות ולא אמרי' שעבור איסור דרבנן כדי לקיים מ"ע דשופר ומפרש עממא כנ' משום ד"ס הוי ל"ה ועשה ואין עשה דוחה ל"ה ועשה אפי' דרבנן הוא פשו חיזוק לדבריהם. וא"כ אמרי' לא עשו חיזוק לדבריהם הכא נבי כיסוי. וז"ל דאין מדמין בשבטין דמלניו בפסחים דלי' דלכתה דברים בעתידו דבריהם נגד כרח ולכתה דברים שלא השמינו דבריהם כמ"ס מ"א סי' רנ"ד ע"ג עכ"ל:

נחזור לדבריו דנבי מליחה אם הוא כבי"ק לא מלי' כהן ליעמא ולהחזירה דלא הוי בעידנה דמיפקר לאו מקיים העשה. וכיון שכן מלאה הקפידה מקום לטוב איך הוא ית' כבי' טימא אי' וירד למל' להוליח את ישר' משם. וכמהרי"א ז"ל ס' הק' כעין זה דמאחר דהוא ית' נזר אומר ופוע"ל ת"ס איך הוליאם ברדיו' שנה ושבר על דברו על דרך מ"ס כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שא"ל בבבל יבואו ושמה יהיו עד יום פוקדי אוחס. וסי' דסי' דדין דק"ל בעלמא דאחי עשה ודחי ל"ה גם כאן אחי עשה דהללה רבים שאלו היו אוסרים עוד רגע אחד לא יזכ' שם ישר' עוד. ודמי לנזירה ועופ"א ס"ג והאי דאי' עשה והאי עשה ומאי אולמיה דהאי מהאי. מ"מ כיון דעשה דירש' אל"ס דהוי עשה דרבים דמי לגשה דק"ל כמ"ס החום' מהי'א דר"א דשחרר עבדו ועבר אעשה דלפנ"ס משום מליה דרבים. וזכר פי' כו' פסוק ראה ראינו את שוני עזי וכי' עש"ב. וסי' משנתי' יפקד ז"ל ברנ"ט הביא בשם המ"ס שפי' כו' ה' בישעיה ס"ו ח"י משא מלרים הנה ה' רוכב על עב קל וגשו אל"י מל' מפניו. דלחיות דארמ"ל מלאה גילולים ועזי והרי הוא כבי"ק ואסור לו ית' שהוא כהן לעבור בשוכה. שא"י הנה' דלהלל רבים וחסרה לו הקומאה דעשה דרבים חמיר דלא"כ לא היו נחללים ש"כ נכרה יד הקל"י. אך קודם אותה הלילה שילאו ישר' חמ"ל שהיה אז בזמן שאין הגאולה אז ודאי אסור. ולפיכך להיות ההכרח ללך עם הוכרה לעבור חוץ עב קל ללכה קל חסרה שלא להסתכב בהילוכו. וכי' הוא ז"ל אז"ש וגשו אל"י מל' מפניו היינו שיעברו משם והי"ל עמא עובר וטהור חסח האילן דהניח דברייה'א העמא עומד חסח האילן וטהור עובר עמא. טהור עומד חסח האילן ועמא עובר טהור ואם עמד עמא. ולפיכך מפני כבודו ית' וגשו אל"י מל' מפניו הלכו נע ונד שלא לנרום טומאה לו ית'. ולפי שהוא ית' לא רלה להמתך ע"ז דשחא יעמדו במקום א' ואם עמד עמא. עו"א הנה ה' רוכב על עב קל שהוא דבר שאינו מקבל עומאה וחולץ בפני הטומאה כידוע דכלים שאינם מקב"ט כגון כלי אבנים וכיוצא הם חוללים בפני הטומאה וכ"ס עב קל שאינו כלי כלל דבדאי חולץ בפני הטומאה ולפיכך וזכר מלרים ע"כ:

וכפי"ד מוהרי"א ז"ל אף קודם אותה הלילה ירד הקב"ה למל' וכב"י טימא עלמו משום דס"ל כמ"ד דכל העוסק במלוה מיקרי בעידן דומיא דאבירה דכל שנכנס עם לבי"ק להשיב האבירה מיקרי בעידן כס' הר"ן ז"ל. ואף דאיכא עשה ולי' בטומאה מ"מ כיון דאיכא דרבים להלל כל ישר' כדי שלא ישהקעו

בנש"ט וכו' עשה אל"ס שפיר אחי האי עשה ודחי עשה ולי' דטומאה ולכן ירד הקב"ה בכבודו ובעלמו למל' והוי כאלו בעידן. וכ"כ ה' דרכי ח"ס בדפ"ה דמיל"מ היא הוראה עלמה דס"ל להקב"ה דהלכתא כהר"ן ז"ל דהכנה לנוף המלוה הוי כנוף המלוה וקמ"ס במדיר משל לכהן שהיחה חרומתו בבי"ק וכי'. אשר בזה יובן לפ"ד כו' פסוקי פ' משא למח' ה' יחרה אפך בעמך אשר הולאח מארמ"ל וכי'. דהקדוק מבוחר דלדבריה היא הנוסחת משום דהוליאם ממל' בכ"ג ובי"ח והם מצוהו ועבדו אל"ס אחרים מהראוי שיחרה אפו בהם. כ"ס עפ"ה ח"ס ובהק' עוד מ"ס ה' דרכי ח"ס ס' דגם בענין השאו' פיקר בונה גוף המלוה לעבור לכיבוס העונות ועיקרה היא היסורין והמיתה ולרעה הכי' ז"ל לא חשיבה אלא מכשירין ולא דחי' לאו דלא ישוב. ולרעה הר"ן ז"ל דמי שפיר למן היום אשר נהנו בלכס ושבו בהשו' אפי' דהוי הכנה לכפר. ושפיר דמי וכו' בעידנא. וזהו דכשחטאו ישר' בשגל ועבדו ע"ז עלה חרון אף ה' ללחוסם הנם שיטשו ששו'. מאחר דלא חשיבה אלא מכשירין לא דחיא הללו דלא ישוב בעלה הא' אשר שלחה וכי' כיון דלא הוי בעידנא דמיפקר הללו מקיים העשה. וזהו שרמו הקב"ה למרפ"ה במ"ס ועשה הניחה לי ויחר אפי' בהם וכי' דאין ועשה אלא קשו' והיינו דאף שששו ששו' עכ"ל הניחה לי ויחר אפי' בהם ואכלס דלא אחי עשה דשאו' ודחי' לאו דלא ישוב לקחתה כיון דחיא מכשירין ולא הוי בעידנא. ע"ז בא מרפ"ה עטון לפניו דאף דהשאו' היא הכנה לנוף המלוה עכ"ל שפיר דחיא הללו דלא ישוב והוי בעידנא. דהכנה לנוף המלוה הוי כנוף המלוה דהלכתא כהר"ן ז"ל והרואה מיז"מ דאחה בעמך פסקת הלכס כחומר. וז"ל למח' יחרה אפך בעמך ואיך רוגה לקבלס בשאו' בטענה דהשאו' היא הכנה לנוף המלוה ואין מהראוי לקבלס דלא הוי בעידנא. דזה אינו דהא כבר פסקת דין בהוליאך אוחס ממל' כס' הר"ן ז"ל דהכנה לנוף המלוה הוי כנוף המלוה ממס' ושפיר הוי בעידנא ודחי' הלאו כמה שידרה בכבודך ובעמך למל' והולאח אוחס משם בכ"ג ובי"ח. ולכן שוב מתרין אפך והגחם על הרעה וקבלס בשאו' אף שאינם כ"א הכנה לנוף הוי כנוף המלוה והוי בעידנא ודחי' הלאו. אזי קיבל הקב"ה טענתו ויגחם ה' על הרעה וכו':

וידרו ג"כ משה"כ בפ' שלח לך ויאמר משה אל ה' ושמו מל' כי העלית שבחך את העם הזה מקרבנו ר"ל שאתה בעמך שבהן אחת ידעו למל' שהיא מלאה גלולים וטומאה והעלית את העם הזה מקרבנו דחוס מוכה הוראה עלמה דהכנה לנוף המלוה הוי כנוף המלוה משם והלכתא כהר"ן ז"ל. וא"כ גם לגבי השאו' הוי כנוף המלוה משם גם שהיא הכנה לנוף המלוה ושפיר הוי בעידנא דמיפקר הללו מקיים העשה. וא"כ אהמה'א והמתה את העם הזה כא"ס אחד. והם אפה פושא כן שלא לקבלס בשאו' וחמיה אוחס יאמרו הגויים מבלתי יכולת ה' להביאם אל הארץ וכי' ובהגדת לרין לקבלס בשאו' ושפיר הוי בעידנא כמו שטענים להם במל' חונו שלח נח' וכי'. אזי ויאמר ה' בלחמי כדברך:

ובז"ל כו' ה' יילכו אחרי ההבל ויהבלו ולא אמרו איה ה' המעלה אוחנו מארמ"ל. ר"ל שישראל שבאוהו הדור אחר שחטאו נכנס בלכס ג"כ סברא זו דהשאו' אינה מועילה להם דאינו יכול הקב"ה לקבלס בשאו' ולעבור אלאו דלא ישוב בעלה הא' מאחר דלא הוי בעידנא דהכנה לנוף המלוה לא חשיבה כנוף המלוה. ולכן לא נהנו בלכס לשוב והם חוטאים והולכים וילכו אחרי

אחרי הכל ויהבנו. פ"ו מתחיה עליהם ואומר ולא
 אמרו איה ה' הפעלה אותנו מארמ"ל ר"ל דלא העלו
 על לבם ענין יל"מ דמינה הוראה עמומה דהכנה לנוף
 המנוה היו כגוף המנוה מחש. ושפיר היו הפשו'
 בעדנה דמיעקר הלאו מקיים העשה ודמי הלאו דלא
 ישוב עוד לקחתה. ועיין בס' דרכי איש שם שפי' בזה
 כי פסוק ואף גם זאת בהיות בארץ ארבייהם לא
 מאחסים וכו' וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הולאתי
 אותם מארמ"ל וכו' ע"ס. גם בזו"ו כו' הפ' שאמר
 גרשון יש ה' עמנו ולמה מלאמתו כל אלה ואיה כל
 נפשותיו אשר ספרו לנו אבותינו בהולאתם ממנו וכו' :

והנה בענין יל"מ דקעבר הקב"ה כב"י אלאו
 דטומאה כדי להליל את ישראל הכס דק"ל
 אין אומרים לא"ה כש"מ. מ"מ כדי שיזכו רבים אומרים
 לא"ה כדי שיזכו רבים כמ"ס בנ"ו והחוס' והמפ' ז"ל.
 ומדברי מוהרמ"ג ז"ל בס' דברי מרדכי דבר פשע
 דרוד"י יש ללמוד עוד דהכח שם הלכתי הפשו' שגובר
 כב"י אלאו דלא ישוב וכו' הוא משום דלכתי פיקודי דמי
 אלפי ששה ודבוא לאוין חף שזה דוחה אותם כדי
 לקיים אחרים. וה"ט דאלו חייבים לקיים נפשות ישר'
 זכר כפי מוהרש"ר ז"ל דאם לקיזס כגוף אמרו
 והשבוהו לו ולא העמוד ע"ד רש"י כ"ס לקיים נפשו
 ולהלילה מיני שחם מלהמיר את דמו. וכבר בא הדבר
 מבואר במב"י ז"ל אור"ח ס"י ש"ו שהביא שם מלי דכשאל
 הכשב"א ז"ל על פי ששאלו לו בשנה שהוליתו בתו
 מביאו בחוקה כדי להוליתו מכלל הדת. אם יכול
 לשים לדרך פעמיו בשנת פן יפחידוהו להמיר ומותר
 ליתן חוץ ל"י פרסאות למ"ד מחוס נפ"ר היו דאורייתא
 ולהביא חוסם מהמלכות. מי דמינן מספק זכ' את
 השנת כדדחין בספ"ג. והשיב דהדבר ל"ס ומ"מ כך
 דעתי נוטה שאין דוחין שנת על הללה משבירות לפי
 שאמרו אין אומרים לא"ה כש"מ וכו'. ומב"י ז"ל שם
 בב"ד "החוס' בפ"ק דשנת דכתבו בחמינה כדברי
 הרשב"א ואל"ח הקשו מהיה דחלו עבד וחב"ה דכופין
 דכו ועושה צ"ח ועובר בעשה דלעב"ה. ופי' שאני פ"ו
 דמנוה רבה היא. ועוד דוקא היכא שפסע דרובין פת'
 בסור סמוך לחשיכה. אבל היכא רלא פשע מידו שרי
 למיעבר איסורא זוטא כי היכי דלא ליטביד חבדיה
 איסורא רבא והוכיחו קן מסוגייתיה הש"ס וכ"כ בכמה
 מקומות. דלפי דבריהם ז"ל שפיר דחין שנת דלהך ח'
 דמנוה רבה הדבר ברור שאין לך מנוה רבה מלהלילה
 שלא יפחידוהו עד שחשמה. ואם לתי' דמחלק בין
 פשע ללא פשע ה"ל לא פשעה. והילכך להלל עליה
 אם בשנת לפקח עליה שרי ומנוה גמי איכא ואי לא
 בעי למיעבר כייפינן ליה. ואפי' לחלל שנת בדברים
 דאסורים מן החו' גר' דשפיר דמי דלכתי שלא תשחמד
 ומעבור כל ימיה חילול שנת אמרי' איסורא זוטא היו
 עכ"ד מרן ב"י ז"ל. והט"ו ז"ל כתב דלהלילה מלהמיר
 כל ימיה עדיף מפיקודן פ"ס :

דלפניה יל"ס לפ"ד כו' פסוק ויקם מ"ח ע"מ אשר ל"י
 את יוסף ויאמר אל עמו וכו' הבנה נחמדה לו
 הדו"ל הבנה נחמדה למושיטין של ישר'. דהכו"ה היא דפרעה
 הרשע נכנס בסברא זו דגם במקום המרה דהם אין
 למתים לא"ה כש"מ. וא"כ גם לגבי האל ית' אין לו
 לתקוה כב"י. לירד למל' ולעבור אלאו דטומאה ולקמא
 עמו כדי להליל את ישראל. ואפי' אם יהיו המתרים
 מקריחים אותם להמיר דהם ולעז"ז עכ"ז אין אומרים
 חטוא כש"מ. ולא ס"ל כס' מב"י ז"ל דפליג על הרשב"א
 ז"ל וס"ל דמותר לעבור איסור אפי' מדאו' כדי שלא
 שמיר המנוה גמי איכא בדבר וטופין בהכי. וז"ל

ויקם מ"ח ע"מ אשר לא ידע את יוסף דלא ס"ל כס'
 מרן ב"י ז"ל דמקיר ומנוה כמי איכא בדבר פשע עמו
 איש בער לא ידע. ולכן הקשה שורפו ויאמר אל עמו
 וכו' הבנה נחמדה לו למושיטין של ישר' כלי' שאיט
 יכול לעבור על איסור דטומאה שהיא בעשה ול"ס ולירד
 למל' כדי להשיע' את ישראל :

ועוד הביא מוהרמ"ג ז"ל שם מ"ס בעל הגהות
 הרי"ף בס' ס"י חלק דרך תמים וז"ל כשאל
 הרשב"א ז"ל אם מותר לחלל שנת כדי להליל איש
 אחד מיד הגויים שלא ימיר. והשיב דאסור דאפי'
 איסורא זוטא לא שרינן ליה כדי להליל חבריו מאיסורא
 רבא והאר"י בזה. ואני נשאלתי אם נוהג זה הדין
 עמו לגבי לבד ויהא נמשע היחיד מלעבור על האיסור
 אפי' כדי להליל את הלבוז מאיסור או לא. ונחמקתי
 בזה משום דכפ"ג שאכלו אמרי' דר"א שחרר עבדו
 להשלים יוד ואפי' שעיבר בעשה דלעב"ה מחוס מנוה
 דרבים. ואלו נחלק דשאי' ההם שנס הוא זוכה במנוה
 של רבים והוא לא יוכל שיטעה היחיד כדי לזכות את
 הרבים והוא לא יוכל עמסה לא ול"ע ע"כ. וכ'
 מוהרמ"ג ז"ל שדברי הו"ל הם עפי' שיטת הרשב"א
 ז"ל דאילו לדברי החוס' ז"ל הדבר ברור שאפי' יחיד
 ליחיד חוטא כדי לזכות את חבריו במנוה רבה וכמי'ם
 מרן ז"ל וגם מדברי החוס' הדבר משמע שאין לחלק
 ולומר דשאי' היהו דר"א שנס הוא זוכה וכו' וכאשר
 יראה מדבריהם. והכנה"ג ז"ל באור"ח ס"י ש"ו כתב
 דהמשפ"ן ח"ב ס"ס"ח ס"ל דאומרים ליחיד חטוא
 בשביל שיזכו רבים. ומודעת זאת דבמלות הפשו' עובר
 כב"י על לאו דלא ישוב וכו'. וק' דהלא אי"ה לא"ה
 כש"מ. ולדעת המשפ"ן הפי' מבואר דכיון דיש"ר' הם
 רבים אמרי' ליחיד כב"י חטוא כדי לזכות את הרבים.
 ברם ל"ס הגהות הרי"ף אכתי ק' ועל"ד לידחק ולומר
 דבמנוה החשו' שייך ג"כ הקב"ה ישר' הם שנים
 והוא ית' מקבלם וכיון שהוא זוכה במנוה זו אמרי'
 ליה לעבור אלאו כדי שיזכה הוא ויזכו ישר'. ובהו פי'
 שם כו' משרז"ל אמרה כ"י לפני הקב"ה רבש"ט שלך
 היא החשו' וכו'. גם כו' הפ' עיני חמיד אל ה' כי
 הוא יוליא מרשה רגלי פנה אלי וחנני כי יחיד ועני
 אני פ"ס. דלפי"ד הו"ל גם אלו נאמר לגבי יל"מ
 דמאחר דע"י יליאתם מתל' יש זכיה לו ית' פי' שיקבלו
 ישר' את התורה ומלוחיו בסוד חנו עו לאלה"ים. דאם
 ישרו עוד ישר' במל' הם מעבירים אותם ע"י ויהיו
 נעמטים כגש"פ ולא יזכר שם ישר' עוד ולא יהיו
 נקראים עס ה' ונחלתו. וע"י גאולתם גם הקב"ה יהיה
 שייך במנוה זו לכן אמרי' ליה לעבור כב"י אלאו
 דטומאה כדי שיזכה הוא ויזכו ישר' ית'. וכל זה
 כדי ללאת י"ה ס' בעל הנהגות הרי"ף ז"ל. ברם ל"ס
 החוס' ז"ל אין אנו נריכים לזה דס"ל דאף יחיד ליחיד
 חוטא כדי לזכות חבריו במנוה רבה כמ"ס מרן ז"ל
 הגם שהוא אינו זוכה עמו ג"כ וכמ"ס מוהרמ"ג ז"ל
 וכנ"ל בענין החשו' :

ובזו"ו כו' הפ' אשרי אנוש יעשה זאה וכן אדם
 יחזיק בה שומר שנת מחללו ואומר ירו
 מעשות כל רע ואל יאמר בן הנכר הללוה אל ה'
 לאמר הדל יבדילני ה' מעל עמו וכו' כי כה אמר
 ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחורו באשר
 הפסתי. דגודע דחיבה זאת הוא כינוי לתשו'. ובא הכתוב
 לומר דאם האדם חטא ונעשה פחיתות אנוש שהיא
 רומזה על פחיתות המעלה. אשריו חס' יתעורר לשוב
 בחשו' מעבירות שבדו ויחזיק בה בחשו' ולא יתאחר
 בחשו' בעטנה דאין מועילה לו החשו' אלא ימרה

יחיה מעשיהו לשון כהשו' ולהקן לה אשר עיות. ויש ראה לזה דמועילה החשו' מהשנה וזהו שפייס שומר שנה מחללו ושומר ידו מעשות כל רע. וחזר לבאר ולפרש דבריו יוסר ואמר ואל יאמר בן הנכר ר"ל מי שנחנך ע"י מעשיו הרעים שהוא רולה עכשיו לחזור בכהו' ולהיות נלוה אל ה' שהוא מחאמר ומחפצל לשון בכהו' בעפנתו לחמר הבדל הבדילני ה' מעל עמו שאין הקב"ה מקבלני בכהו' כיון דאיכא איסור בדבר דלאו דלא יוכל בעלה וכו' ואין אומרים לא"ח כש"ה ולכן אינו תוור בכהו' ואהיה נשאר פן יבש. אל יאמר בן שהרי כה אמר ה' לשרים אשר ישמרו את שבתותי ונחרו באשר חפצתי ר"ל דמדין השבת דפסק מן ז"ל והכרית דמוחר לו ליחיד להלל שנה כדי לזכות האחר במלות שנה כל ימיו. מזה מוכח ואיכא רא"ג נ"כ לענין החשו' דמהקבלת השוכחו הגם דאיכא איסור בדבר לאו יוכל בעלה הא' וכו' וכדברי מוהרמ"ג ז"ל ונחרו באשר חפצתי שם רמו למשאול שאלו להכמה חופה מה עוגשו וכו' והקב"ה אמר יעשה חשו' ויהפכר לו. וז"ר הפ' וסלחם לפוני כי רב הוא כלו' כיון דאיכא מלה רבה כמה שמקבלני בכהו' שפייס אהיה זוכה כל ימי לכן הגם דאיכא איסורא לגבי דירך בזה עכ"ל שרי למעבד איסורא אפא כי היכי דלא למיעבד אגא איסור' :

ועם

האמור' דבגאולה ישר' ממל' שייך זכות נ"כ להקב"ה במלה ושרי ליה ככ"י לעבור אלאו דעומאה גם לס' הנהוה כרי"ף ז"ל כדי לזכות הוא והם במלוה. יובן כו' הפ' ויאנחו בני' מן העבודה ויזעקו ותפל שופתם אל האלד'ים מה"ע. והדקדוק מבואר דחיבת ויזעקו יתירב דרי במ"ש ויאנחו בני' וכו'. גם מינה מן העבודה שניה יתירה דהיי' די לומר וקעל שופתם אל האלד'ים. דבר' בזה דבא לאפוקי דבר אחר בחיבת מן העבודה ומסו כונחו בזה. גרס יובן דהנה המלרים היו עושים עם ישר' שהים רעוה שהיו משעבדים בהם שפכוד ועינו קשה. וגם היו מעבדים אותם באוגם ע"ז וכחשרז"ל דזה רמוו בחיבת העבודה דרומזו לע"ז. ולכן ויאנחו בני' מן העבודה שהיו מעבדים אותם ע"ז וגם ויזעקו מלרוה שפכוד הקשה. ותפל שופתם אל האלד'ים מן העבודה שהיא רומזו לענין ע"ז שמעבדים אותם באוגם דזאת היא ששייכא נ"כ לו ית' זכיה בה וככ"ל ומוחר לו מלד זה לעבור ככ"י אלאו דעומאה ולהטמאה כדי להגילס ולזכות הוא והם במלה. וז"ר וירא אלד'ים את בני' וידע אלד'ים דמלד זה דוקא שיהו נקראים עם בני' עמו ומחלתו ית' דבזה איכא שייכות נ"כ לו ית' במלוה מזה הלא ריחס עליהם והוליאם. וז"ר נ"כ משה"כ כה אמר ה' בני בכורי ישר' שהם בני' חלקי ונחלתי ואתם מעבדים אותם ע"ז ומסירים מהם החואר הזה. ואומר אליך שלח את בני' ויעבדוני שיהיו עובדים אותי וחמיד יהיו נקראים בחואר הזה בני' ונחלתי. ותמאן לשלחו ומעע"ז דוקא הוחר לי לעמאזה עלמי ולעבור אלאו דעומאה והוה הנה אנכי דייקא שאני בעלמי יוד וסורג את נק' כבודך מאמר דזכותה יהיה לי זכיה נ"כ :

וזהו

נ"כ מהש"כ פקוד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במל' ואומר אעלה אתכם מעוני מל' וכו'. דלכאו' נראים הם כפולים במ"ש פקוד פקדתי. גם מ"ש אתכם ואת העשוי לכם היינו הך ומדא היא והיה די לומר פקדתי אתכם ואומר אעלה אתכם וכו' ברם עפ"ה יובן והיינו דיש שתי פקידות אחת מלד שהיו מעבדים אותם ע"ז ונעמטים בנש"ט. ואם מלד שמעבדים בהם שפכוד קשה. וזהו פקוד פקדתי ב' דכ"י

פקידות וביאר חוזה וקאמר אתכם ר"ל דמעבדים אתכם ע"ז ובשפייכהם עוד שהיו נעמטים בנש"ט ולא יזכר שם ישר' עוד וזהו שייך לעלמות נפשתיכם וז"ל אתכם. וגם את המצוי לכם במל' שמעבדים לכם שפכוד קשה. ויטן דמלמד טעם שפכוד הקשה איכא עוד טעמא אחרניא דשייך בו זכיה גם לדידי. לכן ואומר אני בעלמי ארד ואעלה אתכם מעוני מלרים אתכם דייקא מלד מאי דשייך לעלמות נפשתיכם הוחר לי שאני בעלמי אעלה אתכם וליכא בזה משום אר"ל חכש"ח יטן דיש זכיה בזה גם לדידי וכנ"ל :

ובז"ל

ככ"י ויחל משה את פני ה' א"א וכו'. דכשתמאוו ישר' בעגל ורמו לו ה' למרע"ה שאלו שפושים חשו' אינו מקבלס ורורה לבלוקס וז"ל ושחה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלס דחיבת ופחה היא רמו לחשו' כחשרז"ל והיינו ועפ"ה דאף שפושים חשו' הגרמזה בחיבת ופחה עכ"ל הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלס דאינו מקבלס בכהו' וה"ע דאח"כ כש"ה ע"ז בא מרע"ה להביא לו רחיה מיל"מ דהוליאם משס ככדודו ובעלמו וה"ע דגם לדידיה חון ליה זכיה בזה והוחר לו לעבור ככ"י וליכא חו משום אר"ל כש"ה. א"כ מאחר שכבר פסקי הדין קן גם בענין החשו' איכא ה"ע דחיה ליה זכיה בזה גם לדידיה אם יקבלס בכהו' וכמ"ש מוהרמ"ג ז"ל וכבר פסקה הדין קן ביצימ דבמקום דחיה ליה זכיה גם לדידיה ליכא חו לומר דאח"כ כש"ה. וז"ל למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הולאת מארצ'ך. וקיבל הקב"ה טענתו זאת וינחם ה' על הרעס אשר דיבר לעשות לעמו :

ורגעי

ארבר במש"כ שהכנה"ג ז"ל באר"ח סי' ס"ז ובכללים נפרדים אוב"ה הביא בשם המשפ"ן ז"ל ח"ב סי' ס"ה דאפי' דאח"כ כש"ה נשכיל שיזכו רבים אומרים ע"ש. ומ"ס אני נלמ' להביא זה בשם המשפ"ן דהלא ההו"ס ז"ל נשכח דיד ועיובין ד"ל וגיטין דמ"א כחבו קן דשם הקשו מהביא דחיה שפחה ומכ"ה שנהגו בה מנהג הפקר וכפו אר"כ לשחררה אפי' שפכוד בפשה והי' דמלוה דרבים שאני ע"ש. דש מהטימה נ"כ על המשפ"ן ז"ל דכחב חילוק זה מרגפטיה ולא זכר שכבר החוב' כ"כ. ועלה בדעתו ליישב לזה דכו"ל בא לאשמעי' רבותא דאף שהרבים עדין לא באו לפולס עכ"ל אמרי' דאומרים לא"ח כדי שיזכו רבים. ולכן ישר' ודוד חמאו כדי לכוווח חשו' לדורות הבאים. גנם ענין דוד כחב הז"ל שם דהיו כמו שיזכו רבים היינו דהיא כדי שיזכו וילמדו יתידים רבים מדוד ע"ש. (ולפי דבריו יתפרש כה"פ וסלחם לפוני כי רב כוא. והדקדוק מבואר דאדרבה היא הנוחנת כיון דהעון רב אינו ראוי לסליחה. ברם זאת היא הכונה דאומר דהפ"ה וסלחם לעוני יטן דמה שפטיה זאת היא כדי שילמדו חשו'. וכמ"ס בא ק"ל אח"כ כש"ה. עז"א דהא לא דמי לדבפלא דכחאן הוי כדי שילמדו יתידים רבים ממני והוי ממש כמו שאומרים לאדם חפוא כדי שיזכו רבים וז"ש כי רב הוא וכדי שיזכו רבים שרי). נחזור לדברינו דהיינו כנ"ל אינו דכחמס יורה דרכו דמשפ"ן ז"ל לא נחיה להכי דאי' העיקר חסר וגם הכנה"ג ז"ל הי"ל לבאר זה בפ"י. ותק"ל עליו דהביא שם דברי הרשב"א ז"ל שכחב הא דאח"כ כש"ה וסק' עליו מהא דחניא בפ' שול' רשב"א תיטק ו' יומא חו מחללין עליו השבת אחד כדי שיסמור שבתות כרבה. הרי שאמרה חו' חפוא כש"ה הגם שפחטא אינו בא מסיבתו ולא שייך. וה"כ נילף מההם לחפוא כש"ה ומירך דאולי פיקרי' שאני ע"כ. ותימה דאפיקרא מאי קק"ל מהביא דתינוק על הרשב"א דודאי דכ"י

דב' לא נעלם מעי'ך דמקום פיק'ך מחללין השבט
 ואפי' בספק סנה' מחללין ונעשה ע"י גדולי ישר'
 ותכניהם ולא ע"י גויים וקטנים וכמ"ס הרמב"ם ז"ל
 בפ"ג מה"ש ועי' דבריו מרן הכ"מ הטעם, וגם
 הרשב"א ז"ל באיזה השו' שנשאל ע"י וכו' כתב דהספק
 הוא אם דחין השבט כדדחין בספק נפשות והשיב
 דדעתו ע"ט שאין דחין השבט על הללה מעבירות
 לפי שאמרו האל"ח כש"ח ע"ש. הרי מפורש בפי' דבריו
 הרשב"א דמקום דאיכא ספ"ג מחללין ולא ילפי' מינה
 לשאר מקומות שיאמרו שיטעו כש"ח. ואיכ' מאי מקשה
 מההיא דתוק' וכו'. וגם ח"י הו"ל דמי' ואולי פיק'ך
 שאני דאמרה בלשון מסופק הוא המזה דודאי כן הוא
 דכ"ל להרשב"א ז"ל וכו' שכן מבוחר ומפורש בדבריו
 וכנ"ל רח"ן לערוך ולדמות שאר דברים לפיק'ך ז"ל:

ומה שה' עליו מ"ש בפ"ק דע"ז לא היה דוד
 ראוי וכו' ולא היה ישר' דאיין וכו' אלא וכו'
 דאל"ח כש"ח וכו' ע"ש. ראיתי להמסכת' מער' ש"ן
 אונ"א דהב' וז"ל והרואה יראה דהך מילתא לא שייכא
 כלל בק"ך דאל"ח וכו' דכי איתמר הכי איתמר אי
 בעי האי גברא למיטי לירי איסורא רבא ומני לאפוקי
 מהאי איסורא כי עבד ליריך איסורא זוטא דעד"ה
 וכו' קמ"ל דאל"ח וכו'. אבל במילתיה דרוד' מאי
 שיאפי' דאל"ח שהוא חוטא האידנא ולכי עבד השו'
 מקבלה מיניה כי היכי דליגמור מיניה לכל יחיד כי
 עבר אמירתא דרחמנא והדר ביה מונסח לו דמקבלין
 מיניה ע"ש. ולפי' דהא דרוד' הוי רבוסא יוחר דאפי' ככה"ג
 קאמרי דחטא האידנא כדי שחוקבל השו' ולגמור מיניה
 לכל יחיד וכו' מ"כ"ש היכא דחוטא כדי שיזכה חבירו
 עכשו דאומ"ל חטוא כש"ח וכו'. והגם דהדברים
 בפסוקן נראים דהך מילתיה דרוד' לא שייכא לפר'
 דאל"ח וכמ"ס הוא ז"ל ברם עינא דשפיר חוי בספרי
 המפ' דאולי בגמנון זה ומוכר'ל דטובה היא לומר
 ראש' דליכא ענין איסורא רבא להאי ואיסו"ש להאי
 מ"מ דמיון הוא במה הלך דהע"ה לא היה ראוי
 לחטוא כלל אלא גירס' מן' היא לחטוא ולעשות השו'
 והתקבל השו' כדי שילמדו ממנו החוטאים לעשות השו'
 והתקבל השו' וזכה בזה שלא יהיה נשאר בשונו וימות
 בחטאו והו"ל כאלו אולי' כש"ח דאמרו לו לדוד
 לחטוא כדי שיזכו החוטאים בעשייתם ההשו' וכן עשה"ד
 בני ישר' בענין העגל:

עו"ב המסכת'ר שם דנר' פסוק דהרשב"א ז"ל גופיה
 דהר' ביה מההיא וס"ל כהך שינוי דתכני
 החוס' ז"ל ובס' מלא לו בחי' בפ"ק דשבט ומעשה מ"ס
 מור"ם ז"ל באו"ח סי' שכ"ח לחשו' הרשב"א ז"ל הלזו
 אחת'ר אינה משנה והרשב"א גופיה בסו"ד באו"ח
 חס' כחב' עד שימוד ויכרר הרבר וכבר בחי'
 נחברר לו להסכים עם דברי החוס' עכ"ד. ועי' דין
 חסוינה בס' חומת ישרים בבעל הגהות הרי"ף בחלק
 דרך המים שהביא לדברי הרשב"א כנ"ל שלא הו"ר
 ונשאל הוא אם דין זה עובד בנביר שיה' נמנע היחיד
 מלעשות איסור' כדי להל' ליבור מאיסור' או לא.
 ונחפף הוא בזה משום מהיה דר"ה דשחרר עבדו
 משום מלוה דרביס גם בעלמא כן הוא או אולי דאני
 החס' דגם הוא זוכה במלוה ההיא של רביס והבנ"ע
 ע"ש. נר' וגם הוא ז"ל לא ס"ל דהרשב"א דהר' ביה
 מההיא ושא' ראיה דשאלו אותו וגם הוא נסחפף אי
 דינו עובד גם בליבור. ומאי דקשה לז' ממ"ס בחי'
 דנר' מדבריו שם דס"ל כחוס' מוכרחים אנו למשכוניה
 כשין ליישב דבריו. ועי' בס"ה פ"ע להחיד"ה ז"ל
 בחי' על שבט שהאר"ך שם ב"שוכ' דבריו דס"ל האי
 (5)

היחוד דמלוה דרביס שאני דוקא עש"ב:
עו"ב המסכת'ר שם דמאי דהקשה הע"ז ז"ל בחומ'ר
 סי' ע"ג להסמ"ע שכח דמוחר לאחריס לזוט
 המסבין מהא דאמרו וכו' אומל"ח כש"ח ולא קשיא
 ליה על הרשב"ה גופיה דהוא מרה דשמעיהא דשרי
 מיהו דאיכ'ל דחיהו לא שרי הלא ללוה דישום חותו
 לפני המלוה ולא אחר דמוטב דליעבד איסור' דאימח
 שהיא של דבריהם כי היכי דלא ליטי לירי איסור'
 דבנושה שהיא דאורייתא ופשיט'ל דכנה"ג ע"ד ואפי'
 אי חסבין ליה ללוה פושע דמסחמך על מאי דמייחו
 חו הכס' איכא דמחני לה רב' ביבי אמר קסירו לו
 להרוסה קודם שיבוא לירי איסור' סקילה דהכי נקטינן
 ושכ"פ הרי"ף והרמב"ם והר"ם והטור ז"ל ע"כ. ואנכי
 הפעוט ה"ס אני ע"ד דאשיקרא לאו החיד"ה הוא
 מרה דשמעיהא אלא הר"ם ודבריו הר"ם לא הוזכר
 שומא כלל וגם בדבריו הרשב"ה ליכא היכר שומא
 בפשיטות עד שיקש"ל להע"ז על דבריהם כ"א דמין
 הב"י ז"ל כ"כ מדריה ע"ד הר"ם שכן סברתו יכ"פ
 כש"פ ואולי בסברתו הסמ"ע ז"ל ולמד עור היקר דגם
 מנייה למוד בשבט או לשקול מיתר ועי' בפרישה.
 ומלשון מרן דכהן וישומו בל' רביס משמע דאפי'
 אחריס מיהרס לשומו והסמ"ע קאי כסברתו ולזה
 הוק'ל להע"ז על דבריהם דאל"ח כש"ח וכו' ובכח
 דאי לאו פיוח קדושים דהב"י והסמ"ע הייה אומר
 דלא נהיון הר"ם כאלו אלא שיתן משכון למוד דבזה
 אין איסור גמור שהרי נוחין משכון ביר'ט כש"ס
 הרמב"ן ומבואר שם שלא הו"ר השומא סייס בלשון
 זה ואילו נהו'ן המשכון בחורס פרעון היה לריך שומא
 משמע דהיה לריך לעשות כן ובאמח לא יעשה כן ע"כ.
 וגם הב"ם ז"ל לא נח"ל בפסק מרן דמחיר בשומא
 וגם ראש יוסף ז"ל בסק"ו כתב דמ"ס הר"ם לריך
 ליקלו משכון שיה' מנה כר' מדאמר שיה' ענה דשמו אוהו
 ושה' מנה ויהיה כן מ"ס הרמב"ן דלריך שומא. אבל
 האמח נר' דמ"ס שיה' מנה היינו כפי הראוה ולא
 שיהיה שמו וגם להראש' אינו נר' שריך שומא ע"ש.
 באופן דאחמ"ר ליכא חלוק לדברי המסכת'ר הג"ל
 כלל. ועי' בס' משאש משה חת"מ ח"א סי' דנ"ו
 דכהן בשם הרמב"ן גבי הנשבע לפרוע לחבירו ליום
 נשד וח"ל בשבט דבעי למיזה ליה משכונא וישומו
 אוהו הנקראים דאליה לא חשי' פרעון וע"כ לריך
 לשומו דוראי נהינה בשומא הוי פרעון וכו' מרן סי' ע"ג
 דגם הר"ם לא אמרס למילתיה אלא בדשיימיה ויהביה
 ייהליה ע"כ. מ"ס כן על שם הרמב"ן ודאי הוא שממך
 אחר דברי מרן הב"י שכ"כ בדברי הרמב"ן ולא
 שרחה עיני דבריו הרמב"ן בעלמא שכ"כ הוא ז"ל כן:
וראיתי בס' פחד יחזק ערך ח' בד"ה חטוא כש"ח
 דהביא מ"ס בש"ס מנחום דמ"ח שחט ד'
 כבשים על ב' הלוח דמוטך שנים מהם לזרוק שלה
 לשמן דאמרי' חטוא וכו'. וז"ל וסמירס לז' מלאחי
 במנחה דכ"ז חק שחי מנחה שלא נקמנו וגהעפרנו
 זב'ז' אם יכול לקמון מו' בפ"ע ומו' בפ"ע כשירות ואם
 לאו פסולות. והא' הכא כיון דקמין ליה מחד' אידך
 הו"ל שיריס ואיכ' לא אמרי' חטוא בשביל וכו' ע"ש.
 ולפי' דבמחילת דברי החוס' דר' מ"ס ע"ה בד"ה חטוא
 בחטאה וכו' מההל"ח קושימו דהבנו שם ז"ל ופרק
 כ"ד טל"ן אין עשה דואכלו אם הכשר דוחה לאו דועלם
 לא השברו בו ולא אמרי' עמוד וחטוא בשביל שיזכה
 באכילה לא דומה אכילה להקטרה דאיכא תקנת קרבן
 ועדיפא וכו' ע"ש. ח"כ גם בכאן לא אמרי' עמוד
 וחטוא שיקמון מכולתא ומסולח חבירה בשביל שיזכה

בשירים שהם לאכילה וליכא חקנה קרבן. ועוד יורר
 כל לומר דלא מיקרי שירים אלא כשאין בהם שיפור
 קומץ. אבל כשיש בהם שיפור קומץ לא מיקרו שירים
 ולא חוו לאוכלן ולכן לא אמרו שיקומן מחלה ואורך
 הויל שירים כיון דבהנשאר עדיין יש בהם שיפור קומץ
 ולכן אמרו פסולות:

והנה גם במנחת דמ"ה אמרו חטוא בחטאת כדי
 שחזכה בחטאת אמרי' חטוא בחטאת כדי
 שחזכה בעולה ל"א. הקשו ע"ז ונחרא מילתא מי
 אמרי' והתירא כבשי' עלרה ששחט שלא לשמן או
 ששחטן בין לפני זמן בין לאחר הדם יורק והבשר
 יאכל. ואם יהיה שנה לא יורוק ואם זרק הורגה
 להקטיר חמורין לערב. ואמאי ליתא עמוד וחטוא בשנה
 בשביל שחזכה וחירונו עמוד וחטוא בשנה כדי שחזכה
 בשנה אמרי' עמוד וחטוא בשנה כדי שחזכה בחול לא
 אמרי' ועיין בפירש"י. כתבו החוס' ז"ל בד"ה חטוא
 וכו' ותימה יורוק כדי לאוכלן מי דכה"ג חק בפ' שני
 הלחם דל"ט. וי"ל דאין זה זכות ואין לחטוא בכך. ואין
 לדמות למה שהחירו לדרושה קודם שיבוא ליד חיוב
 שנה ע"כ. וה' חק נתן ז"ל הנייה בדבריהם דאין
 לדמות למאי דבעו מהו שיחירו לדרושה וכו' ור"ל
 דק"ל אמאי לא אפשרו דמותה לדרושה בשנה
 קודם שיבוא ליד חיוב חטאה דאמרי' חטוא בשנה
 כדי שחזכה בשנה. וע"ז כתבו דאין לדמות וטעמא
 דההיא ליכא זכיה אלא מניעה החטא ולא אמרי' חטוא
 אלא בשביל שיזכה אבל בשביל שימנע מחטא חמור לא
 אמרי' ע"כ:

וראיתי להשגיח ז"ל בחג"ט סי' ל"ז דהביא בשם
 הראב"ד ז"ל לשניין חולה בשנה דמותה
 לשחוט לו ולהאכילו בשר שחטה ולא להאכילו בשר
 נבילה דאיכא מלקות ע"כ ויה ויה. והק' הוא ז"ל
 עליו שאם היה איסור שנה ואיסור נבילה נעשה הכל
 בלי אחר היה אפשר דמוטב לדרושה איסור סקילה
 מהרבה איסורין במלקות. אבל בנר"ז אינו קן שאיסור
 נבילה הוא דוחה אחרו החולה עלמנו. ואיסור' חנו דומין
 אחרו בשבילי. ומוטב שידחה הוא איסור' בעלמנו לפקוח
 נפש ולא נחה אחרתו איסור' בשבילו. דמאי דאמרי'
 יחיל לחבר דליעביד איסור' כי היכי דלא ליעביד
 ע"ה איסור'. כבר סי' בחוס' דלא כאמר זה אלא
 בדבר שנה האיסור לפ"ה ע"י החבר אבל בענין אחר
 דאל"ה כש"ה. וא"כ מפני רבוי הלאוין לחולה בלי"ה
 אין ראוי לנו להחיר לאחרים אפי' לאו ה' וכו' ע"ה.
 וק"ל דכפי מה שהגיה ה' ח"ן ז"ל בדברי החוס' ופי'
 כוונה דבריהם מדוע השגיח ז"ל לא הביא ראייה
 לדבריו מדברי החוס' הכלל שפרי אפי' לעלמו כתבו
 דלא אמרי' שיחטאו כדי שימנע מחטא חמור. כ"ס וק"ו
 דאל"ה כדי שימנע האחר מחטא חמור ויש ראייה
 גדולה מדברי החוס' לדבריו ז"ל. ואשיקרא קשה דבדף
 ד' בש"ס אמרו גופא וכו' ואשיקו רב אחא מחני
 בלשון פשיטות שהחירו לדרושה וכמ"ס רש"י ז"ל שם.
 ומזה יורר ק"ל ע"ד השגיח ז"ל במ"ס בח"כ סי' ג"ן
 כמה ששאל בראובן שגור עיר המב"ה ועד"ר שלא
 ידבר עם שמעון אחי' אשמו וסלה חרטהו בכפירה
 בתורה שקד אחר בשבועתו שאם יחרט יהיה כופר
 בתורת מדע"ה אם יכול לישאל משבועתו אם לאו.
 וכהו שהולכתם להחיר לו שבועתו והשבתם זה לדבר
 מזה לפי שכל זמן שהוא מחחרט במחשבתו הוא כופר
 בתורה ומוטב שיסירו לו ולא שיהיה בעבירה כל ימיו
 ע"י החרטה. בזה אני אומר שלא כדברך שאין לומר
 לאדם עמוד וחטוא חטא זה כדי שלא חטא חטא

אחר וכיוצא בזה אמרי' בפ"ק דשנה וכו' אימרי'
 לאדם חטוא וכו' ע"כ. וקשה שהרי גם בש"ס ר"ד
 אמרו בפשיטות שהחירו לדרושה קודם שיבוא ליד
 חיוב וכו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל. הרי אמרי' לאדם
 עמוד וחטוא בחטא זה כדי שלא חטא בחטא אחר
 ודבריו לע"ד ז"ל. וגם מאי דקשה בדבריו בעלמס
 שכתב הג"ל סתרי' כינהו לדבריו שכתב הג"ל ז"ל:
ולע"ד יש לפרש בכוננה דברי החוס' ואין להנייה
 בדבריהם כמו שהגיהו הפ"ק והס"ן ז"ל.
 וכוננה היא לומר דאין זה זכות שיאכלנו מי ואין
 לחטוא בכך ר"ל בלתי זכיה. וע"ז הוק"ל מהא שהחירו
 לדרושה קודם שיבוא ליד איסור סקילה והרי ממ"ס
 בש"ס ר"ד בלשון פשיטות דהחירו לו לדרושה. הרי
 ההם דליכא זכיה כלל כ"א מניעה מחטא חמור והחירו
 לו לדרושה. וא"כ ה"ג ה"ל לזרוק הדם כדי שיאכלנו
 מי הגם שאין זה זכות. ע"ז כתבו דאין לדמות להחיר
 שהחירו לדרושה וכו' וסתמו את דבריהם ולא פי'
 העטם שאין לדמות. זה ג"ל בכוננה דבריהם ואין מקום
 להגות הרבנים ז"ל. וכ"כ להא"ן ז"ל בש"ס מנח"ס
 דכתב עליהם דשרי להו מר"הו כמה שהגיהו קן
 בדברי החוס' ז"ל ע"ה. גם בדברי המסכה"ר גם
 מוכח דאין מנייה בדבריהם כיעו"ש. ומה שעלה בדעתי
 ליישב דברי החשב"ן ז"ל בח"כ סי' כ"ן הוא דפשוט
 הוא דיש הפרש באיסורין בין אם האיסור הוא ודאי
 בין מאליו ממילא להיכא דהאיסור האחר אינו בודאי
 שיבוא ממילא והוא חתה האפשרות שיבוא או אפשר
 שלא יבוא האיסור כלל. וא"כ נאמר דמאי דהחירו
 בש"ס לדרושה הפה קודם שיבוא ליד איסור סקילה
 הוא מטעמא דאיסור האחר הוא ודאי בא ממילא
 מאליו. וכל כה"ג אמרי' ליה לאנשי החטוא בחטא זה
 שקל כדי שלא יבוא ליד חטא האחר החמור. אבל
 באיסור האחר דאינו בודאי שיבוא אח"כ ממילא או
 בזה לא אמרי' ליה לאנשי חטוא בחטא זה כדי שלא
 יבוא לחטוא בחטא האחר דכל כי האי אמרי' ליה שלא
 יחטוא עכשיו בזה. ויהיה נזהר ונשמר על עלמו שלא
 יבוא לחטוא בחטא האחר לע"ז דהם מילתא חדא
 ובימותא חדא אמרי' ליה שלא יחטא כלל לא בזה ולא
 בלכבא. ולכן בנדון הרשב"ן ז"ל שם דאינו בודאי
 שיבוא האיסור שיחחרט ויכא נחשב לו ככופר בתורה
 מרע"ה דאפשר לו שיטמיד עמו ומהשמר מהחטא ולא
 יבוא לכלל איסור כלל. לזה לא החיר גם בנדונו וכו'
 שאל"ה בחטא זה כדי שלא חטא בחטא אחר. ול"ק
 עליו מהביא דהחירו לו לדרושה וכו'. ומכ"ס כשנדקדק
 היטב נר' נדון החשב"ן ז"ל שם דרוליס לחיר לו
 שבועתו כדי שלא יהיה בעבירה כל ימיו ע"י חרטה.
 הוי כמימתא ליומא אחרא דלא אמרי' בזה שיחטוא
 ביום כדי שיזכה ליום אחר וכמ"ס במנחות שם. ובכ"ן
 זה הוא דקאמר החשב"ן ז"ל דאל"ה בחטא זה כדי
 שלא יחטוא בחטא האחר. וכפ"ה יתיישבו גם דבריו
 שכתב סי' ל"ז בענין החולה דקאמר דאם היה איסור
 שנה ואיסור נבילה נעשה הכל בלי אחר היה אפשר
 דמוטב לדרושה איסור סקילה מהרבה איסורין במלקות
 ע"כ. דכפ"ה לא הוו דבריו סתרי' ול"ק ול"מ וכו':

מעשה לפי"ה ומדובר דאם הוא זכיה גמורה
 ובמילתא חדא ובימותא חדא אומ"ל לאנשי
 שיחטא בזה אף שהוא איסור גמור כדי שיזכה באחר
 וכו'. מוכרחין אנו לפרש דברי החוס' ז"ל דאמרין אין
 לדמות להביא שהחירו לדרושה וכו' היינו לומר דמ"ס
 מקמי הכי דכדי לאוכלו מי אין זה זכות ואין לחטוא
 בכך כל' דאילו היה זכיה גמורה היה מותר לחטוא
 בזה

זוה כדו' לזכות באתר. אבל מאחר דאין זה זכיה לאוכלו מי לכן אין לחטוא בך. עו"ה ואין לדמות להא שהחירו לרדות וכו' דהתם הוא כדי שלא יבוא לידו איסור חמור והיו כמו שהחירו לחטוא זוה כדו' לזכות זכיה גמורה באתר לכן החירו גם לרדות. משא"כ בהא כדי לאוכלו מי לא חשיבא זכיה כלל ואין לחטוא זוה כן י"ש לפרש בדבריהם ז"ל:

וראיתי להאגין ז"ל סס כס' מנח"ט דהביא דברי החשבון ז"ל שנח"ב סי' גין דהבז דאין לומר לאדם חטוא וכו'. והק' עליו מסוגיא דהתכלת דבמילתא חדא כגון שיטתא דתפארת כדי לזכות בתפארת אומ"ל חטוא כגון הדיא דכבשים דאמרי' לחטוא לזרוק של"ל ולשנות בקדשים כדי שיזכה הוא בעלמו לאכלת הקשים. אי"כ גם בני"ד חשיב מילתא חדא שיחמרת ויחיר כדי שלא יעמוד בחרטה כל ימיו והגיחה בחימה ע"ס. וכפי מה שכתבתי לע"ד לעיל דהיא אינו בודאי שיבוא האיסור שיחמרת דאפשר לעמוד ולשמור עלמו שלא יחמרת ולא יבוא לידו איסור כלל לכן לא הוה שם בנדונו וקאמר ש"ל לאדם חטוא וכו'. וגם כפי מ"ס דבדיוק היטב דגונו הוי כחימתא דנא ליזמא אחרת דאין להחיר זוה ולכן לא הוה שם הו"ל בנדונו הו"ל י"ק עליו מסוגיא דהתכלת כלל יבאמור:

ויש לעמוד על המנח"ט דסס הביא השו"ה הרשב"א דס' תשנ"ה בני ששבעט שלא לחוק ובה לישראל ואומר שמה"א שמה יתקפנו יצרו דתבז מהתברא דאין גוקקין לו דהמשתק בקיבוי עבירה היא ואין מהירין לו. ואם מפני שלא יכשילו יצרו יכניע את יצרו ואין אומרים לו לאדם לעשות עבירה קטנה כדי שלא לעשות חבירו עבירה גדולה. ומוהרי"ל בח"ד סי' ר' הק' עליו מהשולח דהביא אמתא דהו עבדי בה מנהג הפקר וכפו את רבה ושמררה. וז' הוא ז"ל בחד סירוגא דהבס דבהיא אמתא שאני דודאי קחוינא דעבדי דש זוה לכוונת מופקדה. לא כן בנדון הרשב"א אינו ודאי שיטבור על שזועהו דאפשר דמהמה חומר השזועה יכניע את יצרו שלא לחוק ולהכי כ"ש הרשב"א יכניע את יצרו. וזוה חזק שם לקושיה השא"י ז"ל דר' שהק' ע"ד הרשב"א דקאמר דאל"ה וכו' מהא דאמרי' גיח"ל לתבר וכו' דלק"מ דכונן הרשב"א היא דאפשר דלא יהיה חוטא ובכגוד הוא דאמר דאל"ה וכו'. וז' שהפרמ"א ז"ל בס"י מ"ד דרך זוה ע"ס. דמאחר דהוא ז"ל כסוף עלה בדעתו חילוק זה ומלא ג"כ אין גדול הפרא"ה ז"ל שדרך זוה וזוה י"שב לדברי הרשב"א ז"ל. מדוע לא יישב ג"כ לדברי החשבון ז"ל זוה והגיה דבריו בחימה. וסבדי במרומים שקודם. ראיתי את דבריו עלה דרעמי חילוק הג"ל יבאחי לכלל ישוב דברי החשבון ז"ל וכנ"ל ושו"ר דחילוק זה כונן דברי הגדולים ז"ל ושו"ס שכוונתי לדעתם ז"ל:

אשובה לבאר כו' הפסוקי כפ' שמוח וז"ל ויאמר ה' ראה ראיתי את עוני עמי אשר במל' ואת לעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתי את מלאכותי וארד להלילו וכו' ועשה הנה לעקה בני ישר' בזה אלי וגם ראיתי את הלחן אשר מל' לוחלים אוחס. ועשה לכה ואשלחך אל פרעה והולא את עמי בני"ש ממל'. ויאמר משה אל האל"הים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכו' אוליאת את בני"ש ממל'. ויאמר כי אהיה עמך. ודקדוקים רבים ומבוארים דברנרים בזה בפוליס ומכופלים דלמ"ל למימר ראה ראיתי חיל"ל לראי' את עוני עמי וכו'. גם מ"ס את עוני עמי אשר ממל' ואת לעקתם שמעתי מפני נוגשיו לכאורה נר'

דכ"טו סך דהכונה חדא היא דעוני עמי היא מתחמם הנגישה והשעבוד וכיון שאמר בתחילה את עוני עמי אשר במל' למאי אלעריך הו למימר ואת לעקתם שמעתי מפני נוגשיו. גם איכה ועשה ומה יחריס. גם מ"ס מרע"ה מי אנכי כי אלך אל פרעה וכו' אוליאת את בני"ש ממל' לכאורה נר' דקדברים כפוליס דההליכה אל פרעה הוא להולא בני"ש ולמאי הולך חו לומר וכו' אוליאת וכו'. ברס סס האמור דהאל ית' בל לשמון ברמו למרע"ה דמוהר לו לירד למל' ולעמא עלמו ככ"י ולעבור אללו דעומאס כו'. לגואלס וליכא זוה משוס אל"ה כש"ח יפן לו ג"כ י"ש לעלמו זכיה כוה ובכגוד מוהר. וזהו רמו הרמוז ראה ראיתי ש"ס דבכ"ו שתי ראיות ראה של"ים וראה חושי"ת ראה של"ים שבחינה הגדולה והמעולה שהס נקראים עמי ונחלתי וע"י שהס נשאר"ם במל' ומעבדים אוחס ע"ז הבחינה המעולה הזאת חאבד מהס ונשאר"ם ענייס ממנה. וע"י שאגאלס משס הבחינה הזאת תשאר היא להס ע"י קבלתס עול חורה ומנות וזוה גם אנכי י"ש לי זכיה זוה בסוד הגו עו' אל"הים והו ליכא משוס אל"ה כש"ח וכנ"ל. וגם י"ש ראה חושי"ת שהס משעבדים בהס עיני קשה. וז"ש ראה ראיתי ב' ראיות ראה של"ים וראה חושי"ת ראה של"ים השכלית את עוני עמי אשר במל' שהבחינה המעולה הזאת אס ישרו סס במל' יהיו פנייס ממנה ואס אגאלס יגלו. עמנה וזוה יהיה לי ג"כ זכיה בה. וראה החושי"ת של השעבוד קשה וז"ש ואת לעקתם שמעתי מפני נוגשיו. כי ידעתי את מלאכותי חרי משמע מלאכות לער השעבוד ומלאכות השכלי שאס ישרו סס לא יוכר סס ישר' עור. וכיון שגס לעלמי י"ש זכיה בהללתס אזי מוהר לי לעבור אללו דעומאס כדי שאזכה אני והס לכן וארד לפעלו מיד מל'. וי"ש ראה לזה דכיכא דליכא זכיה לי ולהס דמוהר וליכא זוה משוס אל"ה כש"ח מענין הששו' דמוהר לי לעבור אללו דלא יוכל בעלה הראשון וכו' ולקבלס בהשו' משוס דיש לי שייכות וזוה גם לי. וז"ש ועשה הנה לעקה בני"ש דחיבה ועשה היא רומוח לחשו' ועיין גם בהראב"ע ז"ל פי' פס הגה לעקה בני"ש בזה אלי שכוו בהשו' אל ה' דכפ"ה הנה כון דמהשו' מוכח דמוהר אני לעבור אללו וכו' ומ"ס מוהרמ"ג ז"ל. וכיון דמהשו' מוכח דליכא משוס אל"ה כש"ח כיון דליכא זכיה ג"כ לי. לכן לכה ואשלחך אל פרעה והולא את עמי בני"ש ממל' שיהיו נקראים עמי ונחלתי. ע"ז טען מרע"ה מי אנכי כי אלך אל פרעה וכו' אוליאת את ישר' ר"ל דלדברא היא כוונתס דאסס בפלמך לירד למל' ולהולאס מאחר דמוהר לך לירד למל' וליכא משוס אל"ה כש"ח וכבר מקודם הכעתח ליעקב אש"ה ואמ"ל אנכי ארד עמך מלרימה ואנכי אעלך גם עלה אי"כ אסס בעלמך לרין שחרד ותגאלס ולא שתלמתי בתורת שלימות. וכי אני הוא שאמרתי אנכי אעלך וזהו מי אנכי וכו'. ע"ז השיב לו ה' ואמ"ל כי אהיה עמך שאין זה שלימות כמו בעלמא דהגס דאין קי"ל שלוחו כמוהו דילפי' לה' מסיומה דהדיב בה כן הרימו גם אהס את חרומה ה' אחס גם אהס לרבות שלוחס דשלוחו כמוהו. הכא עדיפא שאני בעלמי אהיה עמך ע"ד משרו"ל בעלמא שהשכי' מדברת בנדונו של מרע"ה. וז"ש ג"כ כפ' אחר ועשה לך ואנכי אהיה עס פיך. וכורחך אשר הברך דאנכי בעלמי ארד למל' ואהיה עמך בגואלס:

ובאו"ה פירשתי אני מקודם כו' ספוק ועשה לכה ואשלחך וכו' מי אנכי וכו' עפ"י סידוע דלשון בליכא היא לרעה ולשון שלימות דזוה פי' המפ' בשס

דבאזכר לו וחופן שיהיה הוא משלם. וז"ש קומו לאו
 מהוך עמי הגם דלא ירד ה' בעלמו כ"ה דהתם ב"ה
 בשליחותו ובשליחותו היא אהרבהי מתיבה גם זה
 גם זה דמה יולא סתירה לענתהם דגשם הזמן
 דכ"ה דב"ה ח"ה דהתם ב"ה בשליחותו ח"ה גשם
 כד"ה ישראל ומילא לא הוולם הזמן עדין ח"ה גם
 כ"ה כלו' דין בני ישראל י"ל עב"ו קומו לאו מהוך
 עמי ולכו עבדו את ה' :

והרב משננות יעקב ז"ל דס"א פ"י כו' הפ' מי ה'
 אשר אשמע בקולו וכו'. הכונה הוא שפרעה
 שמע דברי מרע"ה שאמ"ל כה אמר ה' אל"ה ישר'
 שלח את עמי וכו' ודקוק דמהו את עמי שכל לרבות
 בהיבה את ומוכרח שהיבה הוא שם משאר האומות
 יתרו ללכת עמהם שאשלם. וע"ה מי ה' אשר אשמע
 בקולו של זולת לשלח ישר' לנדם אלא גם לשלח את
 ישר' הנעפלים להם. אם היה שכל את לרבות הוא
 ב"ה את ה"ה ה"ה מה ב"ה לרבות שיה' ח"ה נקישת
 נחמה העמכתי דמהוך כך פירש מלד"ש יוסר
 כאומרים ז"ל עד שכל ר"ע למד את ה"ה ה"ה
 לרבות ח"ה. ז"ש לא ידעתי את ה' מה לא לרבות.
 ח"ה שאין זו דרשה גמורה ולפיכך וגם את ישר' לא
 אשלח עכ"ל. אשר בזה יובן לענ"ד כו' הפ' ויהפך לבב
 פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשית כי
 שלחתי את ישר' מפיכתי וכו' והקדוק מבואר דבשליחה
 קאמר אל העם ושוב קאמר כי שלחתי את ישר' שינוי
 זה למען וכפ"ה ח"ה. דפרעה הרשע הקשה עורפו
 לבלתי שלח הנעפלים לישר' משאר האומות. וכשהובו
 המזרים ויאמרו עבדי פרעה ח"ה עד מהו יהיה זה לנו
 למוקש שלח ח"ה האנשים את דייקא דהיינו גם הנעפלים
 להם הטרים דע' כי אבדה מל' והסכים למאמנם
 ושלח גם הנעפלים להם משאר האומות. וכן כהיום
 אחר שלחום הפך לבס על הנעפלים להם שהם
 הע"ר וכו' ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם שהם
 הע"ר ויאמרו מה זאת וזה דייקא מכלל דה"ה אחימי
 דהיינו שלח ישר' בעלמם. דההינח שלח ישר'
 בעלמם יש לנו לשלחם אכן דא עקב ששלחתי גם
 הנעפלים להם ח"ה כי שלחתי ח"ה ישר'. ח"ה ויאסור
 את רכבו וכוונה היא ה"ה לרדוף אחרי הנעפלים
 להם דוקא. אח"כ ויחוק ה' את לב פרעה ח"ה מל'
 וירדוף אחרי בני בעלמם. ובני הם יודעים דבשהם
 שאין עליהם רודפים כ"ה על הנעפלים אליהם ולכן
 ובני ישר' יולאים ביד רמה. אכן כשפרעה הקריב
 וישאו בני ישר' את עיניהם והנה מל' נוסע אחריהם
 ממש אז יראו מהוד וילעקו בני' אל ה' :

והרב ממה יב' בס' שמות ח"ה לשבח לה' ש"ה
 ישר' בחו"ה של הפ"ה. והוא דרז"ל אמרו
 דגלות מל' הוא משום שאמר ארע"ה במה ארע כי
 אירשנה. והיינו שעבר על לאו דלא תנסו את ה'
 והוי חייב מלקות כד"ה חייבי לאוויין. ובה פ"ה מ"ה
 בהוס' במס' פסחים ויעבדו מל' את בני ישר' בפ"ה
 בא"ה ב"ה הוא וג"ל ג' ט"ל. והוא דמה דמה היה מנין
 זה דוקא ומה הכונה. וז"ל משום שהיה במקום מלקות
 ורצון סבדי דמנין מלקות הוי ט"ל מנין הראוי להשתלש'
 ולכן סבדי נמי מלאכות שבת המה ט"ל דמלאכות שבת
 הם זכרון לעבדות של מל'. ובג' מכות אמרו מי
 שנחייב מלקות ואמרוהו לקבל מ' ומשלקה מקל
 אמרו אין יכול לקבל מ' פטור. ולי' גם כן בגלות
 מל' שהוא במקום מלקות וגזר עליהם בחילה שיטעו
 ח"ה וכיון שראה הקב"ה שהמזרים הכבדו עולם עליהם
 ב"ה שאל והם עזרו לרעה ושוב אין בנו כח לסבול
 עוד

בס' הארז"ל כו' פסוק את מי אשלח ומי ילך לנו
 ואומר הנני שלחתי ר"ל שליחי הולך בהליכה שהיא
 לרעה אלא הנני שלחתי בשליחות דוקא שהיא לטובה.
 ע"ה משרז"ל דאין מלאך אחד עושה שתי שליחות שהם
 לטובה ולרעה. והנה גם כן כ"ה יש שני ענינים
 לרעה לפרעה ולמזרים להביא עליהם עונשים מכות
 נחרטות. ולטובה לישראל להוויאם משם. ולזה אמ"ל
 הקב"ה למשה שתי לטובה לשון הליכה ולשון שליחות
 וזהו ופעה לכה ואשלחך והדר מפרש דבריו על ראשון
 ראשון ועל אחרון אחרון דמה שאמרתי לך לשון הליכה
 שהיא לרעה היא אל פרעה. ומ"ש לשון שליחות שהיא
 לטובה היא והולא את עמי בני' ממל'. ע"ה מרע"ה
 מי אנכי כי אלך אל פרעה שהיא הליכה לרעה וגם
 שאניא את בני' ממל' והלא חפ"י מלאך אחד אינו
 עושה שתי שליחות שהם לטובה ולרעה וכ"ה ח"ה ב"ו
 שבו"ה אין ב"ו כח הזה לעשות שתיים. לזה השיב לו
 ה' ויאמר כי אהיה עמך דכיון שלי שליחה אהיה
 עמך יהיה כך עדיפות יוסר מהמלאך ויכול ככתך
 לעשות את שתיים :

ועפ"י אמות הקודם דשלומו ש"ה כמוהו אהרבהי
 ממה"כ בהרומה כן חרימו גם אתם את
 הרומה ה'. יובן לע"ד כו' הפ' מי ה' אשר אשמע בקולו
 לשלח את ישר' לא ידעתי את ה' וגם את ישר' לא
 אשלח. דהנה נודע דהא דילפי' שלוחו כמוהו וד'
 ישראל כישראל משא"כ בניו דלא דאין שליחות לגוי לא
 אכן לדידכו ולא הם לדידן וגם הם בדידכו לא מנו
 עבדי שליח. ע"ה מ"ה הפ' חירון למה שילאו ישר'
 ממל' בחו"ה של הפ"ה הוא משום דמשנולד ילחק
 בחיל בגרות. וזה ה"ה חירון אינו כ"ה כשנאמר דא"ה
 ל"ק את הארץ בחזקה במה שהלך בה לאורכה ולרחבה
 דעדין דין בני' י"ל שלא ילאו מכב"ן וב"ו אינו קונה
 בחזקה. משא"כ אם נאמר דילאו מכב"ן דין ישר' ו"ל
 ח"כ קנה ארע"ה את הארץ בחזקה וזה הפ' דמשנולד
 ילחק מנין נסחר מחמתו דבאל"ל כתיב. וזהו דשבו
 משה ואהרן בשליחותו ש"מ להוויא את ישר' ממל'
 בעטנה דגשם הזמן דמשנולד ילחק מנין. ענה פרעה
 שהיה חכם לברע ואמר מי ה' אשר אשמע בקולו ר"ל
 דאנא ידענא דה' אמר ליעקב אנכי ארד עמך מלרימה
 ואנכי אעלך גם עלה וא"כ מי הוא זה מכס שהוא ה'
 עד שאשמע בקולו לשלח את ישר' לא ידעתי את ה'
 שזם אחד מכס הינו ה'. וכי אמרו שאתם ב"ה
 בשליחותו ושלוחו כמוהו דאהרבהי מהיבה גם דכתיבה
 בני הרומה דכתיב גם אתם ומכ"ה זה אתם ב"ה
 להוויאם ח"ה וגם. מה"ט בעלמו את ישר' לא אשלח
 דזה דשלומו כמוהו ה"ד בישר' אבל בניו לא דאין
 שליחות לגוי. ואי דינכם כישר' ממילא יולא דקנה
 אברהם את הארץ בחזקה ועדין לא הוולם הזמן דבאל"ל
 כתיב ולכן גם את ישר' לא אשלח :

וזהו משה"כ וקרא פרעה למשה ולאהרן לילך
 ויאמר קומו לאו מהוך עמי גם אתם גם בני'
 וכי' דיל"ד תיבה גם אתם גם בני' יתרים הם כיון
 שאמר בחילה קומו לאו וכו'. ואם בא לרמוז למשה
 ולאהרן שהם גם בני' ילאו ח"כ תיבה גם אתם הם
 יתרים. ברם עפ"ה ח"ה דהן קדם בחילה לא רנה
 פרעה לשלח את ישר' ע"י השליחות של משה ואהרן
 דחשיבו כמו המקום ממאי דאהרבהי בפסוק דכתיב
 בהרומה גם אתם. כשעננו דלפי"ו יולא ממילא דדן
 ישר' י"ל וקנה ארע"ה את הארץ ועדין לא הוולם
 הזמן וכנ"ל. אכן כהיום שלקח הוא והמל' במכת
 בכרחה כי אין ב"ה אשר שם מה אזי הסכימה דעמו

עוד של הגלות לכך פרה אהנו קוה' עפ"י דין
 זמ"ד וז"ל דפ"ד ז"ל יתפרט אל"י כו' הפ' ראה ראי' את
 את עוני עמי אשר בחל' וזה לעקתם שמעתי מפ"י
 וכו' וגם ראי' את הלחך אשר מל' לוחצים אהם ר"ל
 שהם עזרו לרעה ואין בהם בישר' כח לטבול עוד עול
 הגלות. לכן ועתה אפי' בחוה"ז לכה ואשלחך אל פרעה
 והוא את עמי בני' ממל' דהם פשורים עוד משול
 הגלות שהוא במקום מלקות:

ובזו"ן נ"ג כו' מודש' אכביר ח"ל ויושע ה' ביום
 הכוא את ישראל מיד מל' וכו' ישראל ביד מל'
 ה'ו אלא בשעה שילאו ישראל ממל' פתח עווא שש"מ
 לפני הקב"ה ואמר רבש"ט אומה זו שאתה מוציא יש
 לי עליה דין יבוא מיכאל שר שלה וידון לפניך עמי.
 באוהה שעה אמר הקב"ה למיכאל בוא ודון עמו.
 פתח עווא שש"מ ואמר רבש"ט אמה נזרה של אותה
 זו שיהיו משועבדים תחת ידי אומה שלי ה"ש שנה'
 ועווא ת"ש ועדיין לא עבדו בהם אלא ש"ו שנה
 משטלדה מרים ועדיין לא הגיע זמנם ללאת. הן לי
 רשוע ואחזירם תחת ידי אומה שלי עד ת"ש כשם
 שאתה קיים כך שבועהך קיימת. באוהה שעה אמל'
 הקב"ה למיכאל לחזור לו השו' מיד שתק מיכאל. באוהה
 שעה השיב הקב"ה ואמר לשווא יש לי ללמד זכות על
 בני. כלום נתחייבו בני ששבו אלא בשביל דבור אחד
 שאמר אברהם אהבי לפני כמה אדע כי אירשנה
 ואמרתי לו כי גר י"ז באל"ל כלום אמרתי בארמ"ל
 באל"ל דברתי כבר גלוי וידוע לפני שמשולד יתק
 נעשו גרים וכבר שלמו ה"ש אין לך לשעבר על בני
 כלום. באוהה שעה הל"ל הקב"ה את ישראל לך נאמר
 ויושע ה' ביום ההוא ע"כ. ולי"ד דלמה הולך הקב"ה
 להניט הנפש זאת כלום נתחייבו בני ששבו אלא בשביל
 דבור ה' שאמר כמה אדע וכו'. מאחר שפיקר השו'
 היה כלום בארמ"ל אמרתי באל"ל דברתי ומשולד יתק
 החמיל הגרוע א"כ למה הולך להנפש זאת. וחו
 בת"ש כלום נתחייבו אלא בשביל דבור ה' וגו' קשה
 מאי ל"מ דבין אס היה החיוב בשביל דבור ה' או
 משום סבה אחרת מה מפלג ומוריד בזה מאחר שכבר
 גזר אומר ישל' שיטבו ה"ש בגלות ועדיין לא שלמו.
 צרם עפ"ה יונן ובהק' עוד ה"ז דק"ל דלאו שאין בו
 מעשה אין לוקן עליו. והנה כשפטן עווא דעדיין לא
 נשטם זמן גזירת הח"ש ע"ז השיב לו הקב"ה אילו הייתה
 הגזירה שיקרה במקום חיוב מיתה וכיוצא א"י היה
 דבין נטון דאפי' שיהיו מתיים בגלות ולא יוכלו לטבול
 עוד עכ"ז לריבים להשלים בגזירה אבל השאח דאעיקרא
 דדינא ליכא חיוב מיתה ולא אפי' מלקות כ"א איסור
 לאו בפלמא דכלום נתחייבו בני ששבו אלא בשביל
 דבור ה' שאמר אברהם כמה אדע והיינו דעבר אלאו
 דלא חטאו וזה הוי לאו שאין בו מעשה שאין לוקן
 עליו. ועכ"ז הלכתי לחומרתי ופסקתי הלכה כר"י
 דלאו שאין בו מעשה לוקן עליו וגזרתי עליהם גלות
 במקום מלקות. וכבר דינא יתיב בפיקר דין המלקות
 דאם אמדוהו לקבל מ' ומשלקה מקנת אמרו שאינו
 יכול לקבל פסור. וכמו כן גם בזה דמאחר שהכבדו
 עולם עליהם ביהר שאם ואינם יכולים לטבול עוד הם
 פטורים. ואפי' אמל' דמאחר דהגזירה הייתה ת"ש
 מחייבים הם לישב ת"ש בחיוב אופן שיהיה עכ"ז יש
 חיון מספיק לזה כלום בארן מל' אמרתי באל"ל
 אמרתי והם עדיין דין בני' י"ל וליק אברהם את הארץ
 ומשולד יתק החמיל הגזירה וכבר שלמו הח"ש:

וכפי חרוץ זה דמשולד יתק מניק מוכרחים אנו
 לומר דמ"ש הפסוק ת"ש היא חזרתה על החילה
 (א)

דכזרים שאמר כי גר י"ז באל"ל דוקא ולא על סוף
 דכזרים שאמר ועבדום ועינו אהם. דאם נאמר שהיא
 חזרה על חזרה ועינו אהם הסמוכים לה היה מהראוי
 שכל ימי משך זמן הח"ש יהיה מחקים בהם עבדות
 ועינו. ולא מהני הגירוש לחודה לומר דמשולד יתק
 החמיל הגירוש ויהי מהראוי דלא הוסיף הזמן עדיין
 ולא ילאו בלוחו הזמן. א"ו ממה שמלאטו שילאו ישראל
 ממל' ברד"ו שנה מזה מוכח דגזירת הח"ש היא חזרתה
 על החילת דבור ה' שאמר כי גר י"ז באל"ל דוקא.
 אבל העבדות והענוי יתקיימו בחזרה שנים מהם וכבר
 הוסיף הזמן הח"ש דמשולד יתק מניק ולכן הוסיף
 ממל' בלוחו הזמן. ועיין בס' מוצת ארמה דתנב בשם
 המפ' ז"ל שפי' דבמה שאמר הפ' ליל שמורים הוא לה'
 נפל הספק אם היבנה לה' היא חזרה על החילה
 הדברים שהיא היבנה ליל או היא חזרה על חזרת
 שמורים הסמוכה לה. לכן בא הפסוק לבאר ולומר
 הוא הלילה הזה לה' דהיבנה לה' היא חזרה על
 החילת דבר שהיא היבנה ליל. ומ"ש היבנה שמורים
 היא פירושה לכל בני ישראל לדורותם וזה"ל ע"כ.
 ולי הדל יומהק יוקר במשה"כ היבנה הוסיף מאריך
 מל' וכן קדם אביא מ"ש ה' נשמ"ח ז"ל דבר"א בשם
 האר"ז שפי' כו' השינוי בפסוק בין לילה לליל ואמר
 מר שלילה נקראת הלילה כולה וליל אינו נקרא כ"א
 ח"ל הלילה. וכבר ארז"ל שמורים לכל בני ישראל לילה
 המשומר לעמיד. והנה תני הלילה כבר הייתה משומרת
 בחל' במשה"כ ויהי בחל' הלילה וכו' ולא נשאר אלא
 מני האחר לעמיד ומהרה יבנה ביהמ"ק ואז הקרא כל
 הלילה כולה משומרת ומ"ש יתקן עליהם לילה וכו'.
 ז"ל ליל שמורים הוא לה' דהיינו ח"ל הלילה הוא דוקא
 בהולאם שארן מל'. וחלום הוא כלילה. והנה כולם
 שמורים לכל בני ישראל לדורותם לעת"ל וכיון ע"כ
 וכן שאפ"ל לדרבו של ה' מוצת ארמה ז"ל דהיבנה
 להולאם מארמ"ל בא להוכיח ולהביא ראיה מעטן י"מ
 דהיבנה לה' היא חזרה על החילת הדברים שהיא היבנה
 ליל. דכבר כתבנו דמה שילאו ישראל ממל' ברד"ו שנה
 מזה מוכח דגזרת הח"ש היא חזרתה על החילת דברי
 ה' שאמר כי גר י"ז באל"ל ולא על ועווא הבינוכה
 לה וכנ"ל. וא"כ מזה יש ראיה ג"כ דהיבנה לה' היא
 חזרה על החילת הדברים שהיא היבנה ליל. ויש ליל
 שמורים הוא לה' ונפל הספק בהיבנה לה' אם היא
 חזרתה על היבנה ליל שהיא החילת המקרא או על
 היבנה שמורים הסמוכה לה. ע"ז בא להבסיר ספק זה
 ולהוכיח ולהביא ראיה מיל"מ ואמר להולאם מארמ"ל
 כל' מענין יאחש ממל' שהייתה שילאו ברד"ו שנה
 וה"ש דמשולד יתק מניק דמה נר' דהיבנה ת"ש היא
 חזרה על החילת הדבור שאמר כי גר י"ז באל"ל
 דוקא. א"כ גם כנאן כן הוא שחזר לחמילת המקרא
 הוא הלילה הזה לה' שחזרה לה' היא חזרתה על היבנה
 ליל. ומ"ש שמורים היא לכל בני ישראל לדורותם:

עוד י"פ כפל הפסוק ליל שמורים הוא לה' הוא
 כלילה הוא לה'. עפ"י מ"ש בזוה"ק סדר בא
 תנא הוה נהיר לילה כיומא בתקופת חמוז וחמא כל
 עמא דינו דקב"ה ה"ד ולילה כיום א"ר כחשיכה
 כאורה ע"כ. ומהר"ר העשיל ז"ל בהשג"ל לרז"ל
 דאוהה הלילה הייתה מאירה. ומ"י במש"ל בב"ר בפסוק
 ויקרא אלד"ים לאור יום וכו' אין הקב"ה מיוחד שמו על
 הרעה דבני האור כהני ויקרא אלד"ים לאור יום אך
 גבי חשך לא כתיב קרא אלד"ים. וא"כ ככא כתיב ליל
 שמורים הוא לה' וכו' דכזרי שם המיוחד על הלילה
 לזה אמרו שהלילה הוא האירה כשמש ולכן הוכיח שמו
 עליה

לחדש הזה ויקחו וכו' ועשרה בחדש היה שנת לקחו כל אחד מהם לפסחו וקשרו בכרעי מטחו ושאלום המל' למח זה לכס והשיבו לשם פסח במלות ה' עלינו והיו שינייהם קרות על שמוטין הם אלד' הם ולא היו רשאים לומר להם דבר ועל שם אוחו הנם קורין אוחו שכי' ומרן ב"י ז"ל הק' דלפי עש' הול' למיקרי לכולהו יומי דמעשור לחדש עד ערב פסח ימים גדולים דכפולס נעשה גם. והי' דעיקר הנם היה בהחמלה שאז היה עיקר קריון שיני המלריים אבל אחר שעבר היום הראשון כיון דדש דש ע"כ. ורבי האל' ז"ל הקשו בין לעשם שכתבו החס' שהנם היה שערנו בכורי מל' למל' ובין לעשם ספור שהיו שינייהם קרות וכו' כתי' דמאחר שהנם היה ביו"ד לחדש איך הי' ליחס הגדולה ליום המשיכי לקרותו יום. הגדול בין אם חל להיות בשנת בין אם חל להיות בחול. והלבוש ז"ל כתב לפי שלא בא הנם אלא ע"י שמירת שבת שמפני שידעו המלריים שהיו ישר' שומרים השבת במל' כדאיסא במדר' היו מתמיהין שהיו מעפלין בכעלי חיים בשבת וע"כ שאלום לפיכך הלך הנם ביום השבת. והכאה"ט כתיב בשם הרמב"ל ז"ל שזוכה לקושיה מרן ז"ל דהנם היה שאומרים שרונים לשמוט אלד' הם. ובשבת אחר המלריי אחת הוא ומה שלא שמוט משום שהוא שבת משאי"ב בשאר הימים ע"כ. ובחירון זה יש ללמוד ממש נ"כ חירון לקושיה האל' ז"ל יען כי השבת הוא היה עיקר חמיהה הנכ למל' שהאמינו שרונים לשמוט לאלד' הם והמניעה היא מחמת השבת. איך זוהי הסיבה שחלו הנם ביום השבת ולא קבעו ליום. עשירי שאף שחל בחול עיקר גדול :

עליה בדכתיב ויקרא אלד'ים לאור יום. דעש"ו פ' מוכר"ח אלפאנר"י ז"ל כו' פ' לך יום אף לך לילה אחת הכינות מאור ושמש. דהכונה הוא לך יום היום מתיחס אליך דמיחד שמך. על היום בדכתיב ויקרא אלד'ים לאור יום. ודוקא גבי אור אך בחשך אין כבודו ליחסו אליו יום' וליחד שמו עליו ולכן כתיב ולחשך קרא לילה. והשאלה אמר אף לך לילה דמליט לילה אחת שנתיחסה אליך והיא ליל י"מ דכתיב ליל שמורים הוא לה' הוא הלילה הזה לה'. וכ"ח מאי שנה לילה זו לילה אחת הכינות מאור ושמש שתייה אופה הלילה מאירה כשמש לך. נתיחסה אליו וזהו אף לך לילה אחת היום ופירשמה הכתוב. הו"ב"ד כס' שמחה הרגל בפסקה אמר' אלעזר וכו'. והחיד"א ז"ל שם פ' בזה כו' הכ' נס חשך לא יחשך ממך ולי"ה כיום יאיר כמשיכה כאורה ע"ש. והנה ידוע דכל האמות ומופחים ונכסין וגפלות שנעשו במל' בן כולם עתידים להיות בגאולה העתידה ומקרא מלא כתיב כימי לאחר מאר"מ אראנו ופלאות. וכמו דביל"מ אופה הלילה נעשה נס והיה מאירה כשמש בן יהיה לעמיד בגאולה העתידה שהיה אופה הלילה מאירה כשמש. וא"כ הנם דאין כבודו יום' ליחד שמו על הלילה עכ"ז אופה הלילה של י"מ נתיחד שמו עליה כיון שהיה מאירה כשמש. בן ג"כ יהיה לעמיד שיהי"חד שמו יום' על הלילה העתידה להיות מאירה כשמש בגאולה העתידה. וז"ש ליל שמורים הוא לה' להוליאם מארן מל' ר"ל דביל"מ אופה הלילה היתה מאירה כשמש ונתיחד שמו יום' עליה. וזהו ועוד אחרת. לילה שיהי"חד שמו יום' ג"כ עליה שנס בגלות החל. כזה הדומה לילה שכשהיה הגאולה והיה אופה הלילה ג"כ מאירה כשמש ויקיים קרא דכתיב כימי לאחר מאר"מ אכ"נ אזי יהיה שמו מתייחד נס על אופה הלילה. וז"ל הוא הלילה הזה לה' שמורים לכל בני' להרוסם. רמז על הגאולה העתידה יהי"ר שהיה בני'. וע"ן דבעש"ט דכהן שמורים ב' במסרה הכה'. ואורך בסמוך שמורים לכל בני' שחלק הקב"ה ליל פ"ו לשנים חלו ליר"מ וחלו הנ' לגאולה לעמ"ל :

דרוש ב' לשבת הגדול

ויעיד י"ל טעם לקריאת שנת זה שה"ג כי הנה כנס ש"ר במל' היו שוכנים ביום השבת כמ"ש במדרש. מ"מ לא היה זה ניכר ומפורסם להמלריים שיש' שומרים שבת מלך מלוח קיום שמירת שבת. ב"א מלך שמונה שיהיו נחים יום אחד בשבוע בדי' שיהיו חוקים ובריאים גנוסם שיהיה להם נח ויכולה לפסוק בתלמוד בשאר ימי השבוע וזמ"ש במד' דמשמע"ה בא אלל פרעה בטענה זו. והוא נמר להם אם יו"ש וכן היה בדעתם של המל' שיש' הם מבטלים ממלאכה ביו"ש כדי שיהיו המיד' בבדיחותם ולעבוד עבדוהא שפירחה בשאר ימי השבוע. ברם יש' שהיו שוכנים ביו"ש כל טונסם ודעתם הוא בשביל לקיים מלוח שמירת שבת דוקא. וכן כתיב ביום שפרה לח' ניסן שיהיה ביו"ש ולקחו פסחיהם בלוחו יום וקשרו אותם בכרעי מטויהם ושאלום המל' מה זה לכס והם השיבו להם שרונים לשמוט לשם פסח. ומה שלא שמוטו בלוחו יום משום שהוא יום' והמלריים האמינו שדבריהם אחת והמניעה היא מחמת השבת. ובלוחו יום הוא שניכר. ובהפרסם לכל שיש' הם שומרים ושוכנים בשבת לקיום מלוח שמירת שבת. לכן נקרא שה"ג ע"ש הנם שנעשה בו בלקיחת הפסח דעל ידו ידוע ובהפרסם לכל המל' דיש' שומרי שבת הם. משאי"ב בשבתם שעברו הקודמים לו ולא היה ניכר זה להם. ובנ' שבת חמרו לל גדול אמרו בשבת מכלל דאיכא קטן דבאומרינו גדול מינה משמע דאיכא קטן. ונ"כ בלן נקרא זה שה"ג להורות דאיכא שבתות קטנים הקודמים לו שלא היו שומרים ויכריע ומפורסמים לכל. משאי"ב שבת זה דבו ניכר ובהפרסם לכל שהם שומרים השבת מלך קיום מלוח השבת לכן קראו שה"ג :

ידוע הוא ומפורסם דהנם למיניהו כי רב מאור מחטיבו אשר הליל ה' אח' ישר' מיד שסיבה. מאריבים מנהו בלאת ישר' מחל' כל פעל ה' למעניהו. אידי דכתיב להו נער. ישר' ואובכנו. ויחזקוהו ויאמלוהו לראותו בטיבת הלא היו ברבם נס' ופלא הנעשה להם בשבת כאשר חכמים הגידו בג' שנת פר"ש וז"ל ניסן שבו ילאו ישר' ממל' ב"ד שחטו פסחיהם וצטיו. ילאו ובערב לקו בכורות. לערב ס"ד אלא מבערב לקו בכורות ואוחו היום חמישי בשבת היה וא"כ דרביעי שחטו פסחיהם ונמלא שבשבת שעברה לקחו פסחיהם שאז היה בעשור לחדש וע"כ קירין אוחו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס דחמירין במדרש כשלקחו פסחיהם בלוחה שעה נתקבלו בכורות אוה"ע אלל ישר' ושאלום למה היו עושים כך. אמל' וכן פסח הוא לה' שיהרג בכורי מזריה. הלכו אלל אבותיהם ואלל פרעה לבקש מהם שישלחו ישר' ולא רלו. ועשו הבכורות מלחמה והרגו מהם הרבה וה"ד למכה מל' בבכוריהם עכ"ל הסוס' שם. והמיר ז"ל בלוח' ס' מ"ל כתב שבת שלפני הפסח קורין אוחו שה"ג הטעם הוא לפי שנעשה בו נס גדול שפסח מל' מקחו מבעשור בדכתיב בעשור

עוד י"ל דרך דרש טעם לקריאת שנת זה שה"ג כמה שנוע מאי דהקשו המפ' דמאחר דהאל ית'

ית' גזר אמר כי גר יז' באל"ל ועושה ח"ם ח"ך יאלו ישר ממל' בדר"ז שנה. ומי' דמשגלד יתק החתיל הגירות וכבר נשלב הזמן. ומי' זה תירלו הקב"ה לעוהו שרו ש"מ"ן כמ"ש במד' חכיר וז"ל יושב ה' ביום ההוא את ישר' מיד מל' וכי ביום ההוא יאלו ישר' ממל'. הלא בלחה שנה עמד עוהו שרו ש"מ"ל ואמר רכש"ע חומה זו שחה מוליא יש לי עליה דוד' יבוא מיכאל שריהם וכו'. נסתק מיכאל וכו' בלחה שנה השיב הקב"ה ואמר יש לי ללמד זכום על בני כלום נסתיונו בני שצבדו הלא בשביל דבור אחר שאמר אברהם אבינו לפני בנה. ארעם כי ארענה ואמרתי לו כי גר יז' באל"ל כלום בארמ"ל אמרתי באל"ל אמרתי כבר גלוי יודע שמשגלד יתק החתיל הגירות וכבר שלמו הח"ם ואין לך לשפדד עוד בבני כלום לך לאמר ויושע ה' ביום ההוא את ישר' מיד מל' פ"כ. וידוע דמי' זה הוא דוקא כשאמר דהא"ש עדין דין כ"ג י"ל ול"ק את א"י בהלך דגוי אריק בהוקה. אכן אם נאמר דהאבות יאלו מכב"ן דין ישר' י"ל וקנה את א"י בהילוך טוב לא מל"ל דמשגלד יתק מינין יען דהארץ היא שלהם וקרא כתיב באל"ל ה"ז דמוכ"ל דמי' זה הוא כשאמר דדין ב"נ י"ל ול"ק הא"ש את הארץ ושפיר הו' באל"ל ומשגלד יתק מינין וכבר הושלם הזמן ובטענה זו בלו משה ואהרן בשש"מ להוליא ישר' ממל'. ברב יש להם להמרים טענה לסחור ח"י זה ושל"ת לשלח את ישר' ממל' ממה דעכשוו בלקיחם הפסח שבהם זו דניכר ונודע להם דיש"ר שומרי שבה הם. ואי דין ב"נ י"ל אין ראוי לשמור בשבה דידוע דגוי ששבה ח"מ דכתיב עוד כל ימי הארץ וכו' ויום ולילה לא ישבוהו. דמח שמירת שבה מוכח דדין ישר' י"ל וכיון שכן קנה הא"ש את הארץ ומו' לא מל"ל דמשגלד יתק מינין דבאל"ל כתיב ועדיין לא נשלב הזמן. ומזה י"ל פתחון פה להמל' לטעון שלא להוליא את ישר' ממל' ועכ"ז בלוחו יום שנה דניכר ונפתרסם זה להם נעשה כס ונסהם פיהם של המל' ולא אמרו להם דבר לכן נקרא שה"ג ע"ש נס זה שנעשה בו. דבזה ח"ם יוע"ן דיתסו כס זה ליום השבה ולא ליום עשירי בחדש יען דעיקר הכנה כסם חלוי בשבה ובאמור:

ובדברי המד' הגל' בספר הקב"ה לעוהו שאמ"ל
 כלום נסתיונו בני שצבדו הלא בשביל דיבור ח' שאמר אברהם אבינו במה ארעם כי ארענה ואמ"ל כי גר יז' באל"ל וכי' י"ל מה כו"י ית' בהנחה דברים הללו דמאי נ"מ אם הגזירה היא יתה בשביל שאמר במה ארעם או בשביל ד"א הלא עיקר הוזהר ש"ש ללמד עליהם הוה משום דבאל"ל אמרתי ולא בארמ"ל. וא"כ בין שחיהו הגזירה בשביל דיבור זה או מטעם אחר הוזהר ש"ש לו ללמד עליהם במקומו שומד ומה זורק להארץ בהנחה דברים אלו. ואשכ"ל שפי' הפלוגתא של ר' יאשיה ורי"ז אי הוה"ו הוה להוסיף או לחלק. וכי' המש' ז"ל דכפלוגתא זו חלוי אי חשו' מועילה לב"ן אר"ל דהנה אשכחן בקין דגזר עליו נע. ונד' יתה בל"ק ושוב נאמר וישב בארץ נוד. ותי' אמרתי דהוא"ו היא להוסיף וכשעשה קין חשו' ומ"ש במד' דפגע בו אהר"ה ואמ"ל מה נעשה בדיקך ואמ"ל עשייתו חשו' ונפתרתי וסיינו דתקיים בו גזירה ד' ונחמל לו על גזירה נע ח"כ מוכח דהחשו' מועילה לב"ן ותי' אמרתי דהוא"ו היא לחלק ח"כ גזירה נע ונד' או זה או זה קאמר ואח"כ נתיימה בו נד והחשו' לא הועילה לו כלום דהחשו' אינה מועילה לב"ן. ע"ן מ"ש הכסריא והוב"ד בס' דרכי איש בקול' איש לעיר

דכו' דעסם חיוז דסתק בלוחה עלה שיפן בלעם הוה משום דס"ל דחייבים ישר' גלום משום דאמר חז"ה במה ארעם. אך ק' דהא הא"ש לא מעא כמ"ס המס' ומכללם הרמב"ן ז"ל דסבר שמה יעשו הכנענים חשו' הלא מוכר"ל דס"ל לחיוז דאין חשו' מועילה לב"ן. וכבר אהרנו דתי' הוא"ו להוסיף החשו' מועילה לב"ן ותי' הוא"ו היא לחלק החשו' אינה מועילה לב"ן. ולכן חס' נאמר דהא"ש מ"ש במה ארעם חיוז מהרבה אחר מידותיו ית' כ"א דסבר שמה יעשו הכנענים חשו' הוה משום דס"ל דהוא"ו היא להוסיף ומ"ש נע ונד' כס חרתי לריעותא וע"י ההשו' שפעה כפרה מחלה. ולכא עון במ"ס במה ארעם. והאל ית' שהענינו ע"ז היינו משום דס"ל דהוא"ו היא לחלק נעם ונד' או זה או זה קאמר והחשו' לא הועילה כלום דאין חשו' מועילה לב"ן ונמלא דמ"ס במה ארעם הו"ל מהרבה אחר מידותיו ית' ולכן הענינו ונד' עליו כי גר יז' בארץ ל"ל וכו'. וידוע דגם כי נר יז' באל"ל ועושה ח"ם איכה סברא לומר דהוא"ו היא להוסיף ולר"ך ג' פורענות גירות ועבודות וע"י. ואיכה סברא לומר דהוא"ו היא לחלק ולו זה או זה קאמר ובחדא מנייהו סני:

ובין דכשטען עוהו דעדין לא נשלב הזמן היינו דעטנתו היא דהוא"ו היא להוסיף ולר"ך גירות וע"ע משך הח"ם ועדין לא נשלב הזמן. ע"ז השיב לו האל ית' דיש לי ללמד זכום על בני דאשקרא דדינא כלום גזרתי גזירה זאת של הח"ם ונסתיונו בני שצבדו הלא בשביל דיבור ח' שאמר אברהם אבינו במה ארעם. וסיינו דהוא נכנס בדעהו דהוא"ו היא להוסיף ומה שנאמר לקין נע ונד' הם חרתי לריעותא ועשה חשו' וכפר מחלה ולפי"ז החשו' מועילה לב"ן ובמ"ס במה ארעם חיוז מהרבה אחר מידותיו כ"א דחושש שמה יעשו הכנענים חשו'. וע"י הפעשהו אשמו וגזרתי עליו גזירה זאת דהא"ש הוא דהוא"ו היא לחלק ומ"ש נע ונד' או זה או זה והחשו' שלו לא הועילה לכלום דאין החשו' מועילה לב"ן ונמלא דס"ל מהרבה אחר מידותיו במ"ס במה ארעם. וכיון שכן גם הגזירה של כי נר יז' ועושה חשו' הוא"ו היא לחלק ובחדא מנייהו סני. מאמר דעיקר הגזירה הייתה בשביל שאמר במה ארעם. דתי' ס"ל דהוא"ו היא לחלק. ח"כ גם גזירה זאת הוא"ו היא לחלק וכני' בגזירות לחודה. וכ"ס חפ"י הימח גזירות לחודה עדין לא נשלב הזמן. כלום בארץ מל' אמרתי באל"ל אמרתי וכבר גלוי יודע דמשגלד יתק החתיל הגירות וכבר שלמו הח"ם. ואין לך לשפדד בבני כלום. כלומר דאין חייבים שצבדו כלל כ"א די' בגזירות בלבד וכבר נשלב הזמן:

בא"י נלע"ד לפרש ע"ד הגל' כו"י מד' הגל' שפי' הסקדמות הגל' ובהק' עוד מ"ס בנמ' מליעא ד' קט"ו המובל רחיים ורכב חייב שחיס שנא' לא יחבול רחיים ורכב. וכי' המוס' וז"ל ואל"ת לר' יאשיה חלון דחייב על כל ח' כפני עלמה כיון דמלר"ך או לחלק. ולר"י נמי מלר"ך או לחלק מל"ן דחייב שחיס משום ב' כלים כיון בללו אחד הם דהכי אמר' סוף ג"ה דק"ב לר"י דלא לקי אלא מדה חס' אבל בשר מן החי ובשר מן הערפיה משום דמרווייבו בללו ח' נאמרו. ומיהו לר' יאשיה י"ל כיון דלחית ורכב ולא כתיב רכב הו' כאלו כתיב או רכב עכ"ל. ודעריהם אינם מובנים כלל דהא לר' יאשיה הוא"ו היא להוסיף ומאי קאמר' דכיון דכתיב ורכב בוא"ו הו' כאלו כתיב או רכב ולחלק. ודעריהם ז"ל הם עניים במא' ועשירים במא' דב"ס מנחות דג"ס ע"כ הק' ק"ו זו לר' יאשיה ומי' מרלא קרינן ורכב בחפץ ע"ש. ובודאי דגם במליעא כו"י

כן הוא כיון דכתיב ורכב ולא כתיב ורכב הוי כאלו
 כתיב או רכב. ועיין במוכרש"א ז"ל דתי' מתי' שפי'
 דבריהם כן וליון להחוס' דמנחות. וביינו דמאחר
 דהוא' של תיבת ורכב הוי בהבנת קמן או פתח
 ולא בשר"א או סגול הוי פי' למלק וכאלו כתיב או
 בפי' ע"ש:

אשר

בזה פי' מוהר"ן רח"ל ז"ל וביד ה' נאות
 יעקב כס' מפנה לשון כו' דברי רש"י במס'
 מני' עמ"ש מיעות זהב וכסף הראוי לכסף לכסף הראוי
 לזהב לזהב כ' רש"י ז"ל הראוי לכסף וכו' זהב וכסף
 קא דריש ע"כ. ודבריו ז"ל תמוהים. ופי' ה' ז"ל עפ"ד
 החוס' הנ"ל וביינו דהוק' לרש"י ז"ל במ"ש בני' שס
 הראוי לכסף לכסף הראוי לזהב לזהב דתי' הכריחה
 להנמי' לו' הראוי לכסף וכו' ולמלקס בחרתי ולא פי'
 מטות זהב וכסף מטות העשויים מזהב וכסף יחד. ע"ז
 בא רש"י לתרץ מטות זהב וכסף קא דריש. היינו לומר
 דמאחר דכתיב וכסף בהבנת קמן הוי' כאלו כתיב
 או לחלק בפי' ולכן הגמ' חילקה אותם בחרתי ואמרה
 הראוי לכסף לכסף הראוי לזהב לזהב ע"ש:

דיוצא

לנו דאפי' לר' יאשיה דס"ל הוא' הוי'
 להוסיף כשהיא בזה בהבנת קמן פי' היא
 לחלק. וכפי"ז גם מאי דכתיב נבי קין נפי יגד בהבנת
 קמן הוי' פי' לחלק נפי או נד ונתקיים בו אח"כ נד
 ושב בדרך נוד והחשו' שששה לא הוטייל לו כלום
 דהחשו' אינה מוטיילת לבין ומ"ש אחפ"כ במה אדע
 הוי' כאלו מבררה אחר מידותיו יח"ש ונחשב לו שון
 בזה דל"כא למימר דכבר שמה יעשו הכנענים חשו'
 דלכ"ן אינה מוטיילת החשו' ולכן נגזר על בניו כי גר
 י"ז בחל"ל וכו'. אשר מזה נמשך דגם בגזירה זו של
 כי גר י"ז בחל"ל ופוע"א ח"ש שפיר הוי' הוא' של
 ועבדום דקריין בהבנת קמן ולא בחסוף דהוי' כאלו
 כתיב או עבדום ועינו אותם וכו' לחלק או זה או"ז
 או נירוח ח"ש בחל"ל או עבדום ועינו ח"ש:

ובזיו

דכשכח עווא וטען דעדיין לא נשלם הזמן
 וטענתו היא דהוא' הוי' להוסיף ומאי דכתיב
 כי גר י"ז בחל"ל ועופ"א ח"ש הוא דלר"ך שיהיו
 בגירות ועופ"א ח"ש ועדיין לא נשלם הזמן דלא ישבו
 במל' כ"א רד"ו שנה. ע"ז השיב לו הקב"ה דיש לי
 ללמד על בני זנות דאשקרא גזירתי זאת של כי גר
 וכו' היא היכה בשביל שאמר אברהם אוהבי לפני במה
 אדע כי אירשנה. וביינו דהוא נכנס בדעתו בסב"ז
 דמאי דכתיב בקין נפי וגד הוא' הוי' לא להוסיף ולר"ך
 להיות תרוי' לרישוחא וכשפשה חשו' כיפר מחלה ולפי"ז
 החשו' מוטיילת לבין ופוע"א במה אדע דחושש שמה
 יעשו הכנענים חשו' ולא נתן דעתו לחילוק זה דמאחר
 דכתיבה היכה ונד בקמן ולא בחסוף אפי' לר' יאשיה
 הוי' כאלו כתיב או ולחלק ויהי' זה או"ז והחשו'
 אינה מוטיילת לבין. ועי' העגשתי אותו וגזרתי עליו
 גזירה זו דכי גר י"ז וכו' דהאמת הוא דמאי דכתיב
 נפי וגד מאחר דהוי' בקמן ולא בחסוף הוי' לחלק
 והחשו' אינה מוטיילת לבין והוי' במ"ש במה אדע
 מהרהר אחר מידותיו. דמזה ראינו דגם גזירתי של כי
 י"ז בחל"ל ועופ"א ח"ש הוא' של ועבדום שהיא בקמן
 ולא בחסוף היא לחלק ובהדרג מנייה' סני' או נירוח ח"ש
 או עופ"א. מאחר דעיקר הגזירה היא היכה בשביל
 שטעה בדמיונו בתיבת ונד שהיא להוסיף ואמר במה
 אדע וכו' דמינה שנס' הגזירה כי גר י"ז דתיבת
 ועבדום היא בקמן אפי' לר' יאשיה היא לחלק וכאלו
 'כתיב או עבדום ונחרא מנייה' סני' ובגירות לחוד
 די. וכלום בלחמ"ז אמרתי בחל"ל אמרתי וכבר נלוי

ידום דמשולד ילחק החמיל הגירות וכבר שלמו הח"ס.
 ואין לך לשעבד בבני כלום כלו' דאפי' שעבדו הרד"ו
 שנה ששיעבדו בהם אינו מהדין כלל מאחר דסני
 בגירות לחוד וכבר נתקיים בהם ומלך גזירתי זאת אין
 לך לשעבד בהם כלל:

וזהו

לפי חילוק הח"ס דכשהוא' הוי' בקמן נס' רי'
 יאשיה מודה שהיא לחלק. אבל בלח"ה קי"ל
 כר' יונתן דהוא' הוי' לחלק וזו זה או"ז הוא וכבר
 משולד ילחק החמיל הגירות דסני בגירות לחוד ונשלם
 הזמן. וכבר כתבנו לעיל דה' זה דמשולד ילחק החמיל
 הגירות ח"ש כשגאמר דאשפ"כ עדיין דין בין י"ז ולא
 קנה הארץ בחזקה בהילוך דתי' אינו קונה בחזקה
 ואי מתקיים שפיר חש"ה כי גר י"ז בחל"ל ובטענה זו
 היא שגאו' משה ואהרן להוליא ישר' ממל'. והמל"כים
 הקשו ערכם לומר דהננס שבגירות לחוד סני עדיין לא
 נשלם הזמן דסברי דהאבות ילאו מבין' וקנה אברהם
 זה הארץ ושבו לא מהני לו' דמשולד ילחק החמיל
 הגירות דבחל"ל בעי' ועי' הונדך האל ית' לשגות
 בהם אוסות ומופקיד והכס' ביו"ד מקנה להורות להם
 דעדיין דין בין י"ז ולא קנה אברהם זה הארץ ושפיר
 מניין משולד ילחק:

נמשך

אל האמור יובן לע"ר טו"ו הפ' אחס ראיתם
 אשר עשיתי למל' ואשא אחכם על כנפי
 נשרים ואביא אחכם אלי. דהנה נראה דמה שפשה
 למל' ומה שפשה אותם על כנפי נשרים שייכי להדרי'
 מקבילות כלולאות ויש לדעת מה- שייכי להדרי'. גם
 מ"ש ואביא אחכם אלי מה בא לאשמעי' בזה ברס
 נודע בדין קניה העבד דמזן ז"ל כש"ע יוד' ס"ו רס"ז
 סכ"ד פסק הגביה העבד לרב ללורך שמשי' קנאו.
 הגביה רב לעבד ל"ק. ובחמ"מ ס"ו קל"ז ס"ג כ' הגביה
 את רבו קנה וי"א שה"כ חס הגביה רבו ע"כ. ונר'
 דדעתו לפסוק הלכה כמ"ש בחמ"ד דדוקא חס הגביה
 העבד לרב קנה משא"כ איפכא דל"ק ולכן בחמ"מ
 סהס בחמ"ד וכו' הגביה את רבו קנה דמינה משמש
 דאיפכא ל"ק ושבו הביא סברה היא דס"ל דה"ה חס
 הגביה רבו. וליכא הפרש בין מ"ש בחמ"ד למ"ש
 בחמ"מ כ"א בזה דבחמ"ד לא הביא סברה היא.
 ובסברה היא הנו' היא סברה הרמב"ם ז"ל בפ"ב
 מה' מקירה בני והראב"ד ז"ל שס השינו וז"ל היא
 גר' מדבריו דלא גרים בה פלוגתא אלא הכי גרים
 הגביה הוא לרב קנאו הגביה רבו אחר ר"ה לא
 היא חזקה גדולה מהגבהה וכו' והכי גרים לה ס"ב
 ז"ל ע"כ וכו' ה"מ ז"ל מיכו בהלכות שלנו במחלוקת
 שנויה הגביה רבו ל"ק אחר ר"ש לא תהא וכו' ואעפ"כ
 כ' הרשב"א ז"ל וקי"ל כר"ש דהא נקנה אפי' במשי"כה
 כדאמר שמואל ורב אשי ה"ג אחר וכו' בהגבהה ע"כ.
 והסוד ז"ל בחמ"ד פסק דהגביה רבו לעבד ל"ק. וז'
 מב"י ז"ל דפלוגקא דתנאי היא בבדייתא והלכה כד' ק'
 דאמר הכי ע"כ. ואילו בטור מו"מ ס"ו קל"ז כ' הגביה
 רבו כ' הרמב"ם שג"כ קנאו רבו בהגבהה ואיני יודע
 למה שדברי יחיד הן דר"ש קאמר לה אבל לרבנן ל"ק
 בהגבהה. ומב"י ז"ל שס הבי"ד הרמב"ם ומ"ש ה"ה
 ע"ד ההשגות ודברי הרשב"א הנ"ל וכו' הוא' ז"ל ש"ס
 הכ"ן ז"ל כ' כהרשב"א ז"ל ע"כ:

ואנכי

העבד ח"ס אני מהסוד ז"ל דלא גילה דעתי
 בפי' בחמ"מ לפסוק הלכה דל"ק כ"א שאמרה
 בדרך תמיהא שא"י למה וכו' דמהראוי הוא לגלות דעתי
 בפי' דל"ק כמ"ש בפי' בחמ"ד. עוד המיהני בדברי
 מב"י ז"ל דבחמ"ד נתן טעם לדברי הסוד שפסק דל"ק
 דפלוגתא דתנאי והלכה כח"ק. ואילו בחמ"מ אויל לל"ק
 גיבא

גיסא דהביד הרמב"ם דכיל דקנה ודברי ה"מ מ"ם
 כסס הרשב"א שכן ס"ל כר"ם וקאמר איהו מדריה
 שגם הר"ן ז"ל כ' כדברי הרשב"א. דנר' מדבריו כאילו
 הוא ש"ר המסכים בזה כס' הרמב"ם דס"ל דקנה.
 ושו"ר דבכ"ח ז"ל בחו"ד העיר ע"ד הטור בזה וז"ל
 כחן פסק בזה כרנן דר"ם ובחמ"מ הביא דעת
 הרמב"ם שפסק בהגביה הרב לעבד דקאפו והשיג עליו
 ולגם הבאחי דברי ה"מ שג"ט כחן לדברי הרמב"ם.
 ובש"ע איכא הימס דכאן פ' בסתם דהגביה הרב לעבד
 דל"ק ובחמ"מ ס' קל"ו כ' ב' דיעושו ולא הכריע עכ"ל.
 ולא ידעיה מדוע לא העיר ע"ד מן מ"ם בבי' בב'
 המקומות דלא שוו בשיעוריהו וכנ"ל. ומ"ם דבחמ"מ לא
 סכריע עיין בדברי הפוס' ז"ל דס"ל דבבב"ד שמה
 הכרעה דס"ל להלכה כמ"ם בסתם בהמ"ל. וגם הב"ה
 ז"ל עלמו כ"כ בכ"מ בחו"ד עיין ס' ק"ן וקל"ח ור"ך
 ובסיף קונס"א שם כלל ו'. אלא בהכרח לומר דמ"ם
 דלא הכריע היינו שלא הכריע בפי' לפסוק בהדיא
 כהר מנייהו. וכמו שכן פי' דבריו הי"מ ז"ל דקל"ד
 עמ"ם בחמ"מ ס' פ"ח דלא הכריע שבויה היא שלא
 הכריע בפי' לפסוק בהדיא כהר מנייהו. ומיהו חנן
 אכללן סמכינן דבסתם ואח"כ י"א איך לן למיפסק
 כסתם ודקדק מדבריו שבקוג"ה הגיל לפרש כן עש"ב.
 וגם אני בעניוהין הארכתי בזה בסה"ק שפי"ז ע"ט. גם
 ח"ס סב"ה ז"ל דהטור בחמ"מ הבי"ד כרמב"ם והשיג
 עליו נר' דהוא סובר במ"ם הטור וח"י יודע למה
 היינו שהוא חולק ע"ד הרמב"ם ושהוא ס"ל דל"ק כמ"ם
 בחו"ד וזה ע"ד דברי ה' זרע אברהם ז"ל בשו"ת ח"א
 ס"ב סב"ד הי"מ דקל"ח בכללי הריב"א או"כ' ח"ל
 כשספור או איזו שפך כובש ע"ד הפוסק שהביא זחיני
 יודע-למה לא בא לחלוק בזה עליו דגם הוא לא ידע
 לא בשביל כן חולק ע"כ. וכעת חפשי' בס' זר"א ולא
 זכיה לראות הדברים בשורשם. וחולי דהכא שאני
 דיש גילוי בדב"ז במקום אחר שהוא פליג ע"ז בפי'
 והר"ל במ"ם וח"י יודע למה כאילו חולק ע"ד בפי' :

ועני"ש

מב"י ז"ל כסס ה"מ דהביא דברי הראב"ד
 בהשגות דהכח ע"ד הרמב"ם דנר' מדבריו
 דלא גרים בהא פלוגתא וכו' כ' הכה"ג שם בהגב"י
 וז"ל ג"כ כן מוכיחים דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בכל
 חלוקה קנה ולא עירבן בב"א וחמ"ר הגביהו רבו או
 הגביה העבד ח"ח הרב קנה גימוקי בהג"ה ז"ל כ"י
 ועש"ש עכ"ל. ואנכי הדל לא ירדתי לעומק כונתו
 דמאי דנר' דלא גרים הוא ממאי דפסק בשני הלרדן
 דקנה מזה גר' ולא גרים פלוגתא. אך ממאי דלא
 עירבן בב"א ליכא הוכחה מזה דל"ג פלוגתא. ושו"ר
 להחיד"א ז"ל בס"ם נרכ"י חו"ד סתה עליו כן ומשם
 לישב דמוכרח"ה ז"ל כי אמרה למילה' לשי'
 הרשב"א הוא דאמרה דחף דח"ק פליג ק"ל כר"ם וכו'
 ושוב דמה זה מטוס דהגביה העבד לרב קני מטעם
 חוקה והגביה הרב לעבד קני מטעם הגביה וח"כ
 ליכא שום הוכחה מדפלגיניהו הרמב"ם וכו' דקדק ולא
 ערביניהו ומניניהו דכל חדא קנין באפי נפשיה הוא.
 ובספרו חיים שאל ח"א ס' ע"ז אר"ב ישב דוחק
 בא"א לטונח דברי מוכרח"ה ז"ל. ועו"ש העיר ע"ד
 הטור וזה לכלל ישוב. גם שם הביא דברי ה' קרבן
 נתנאל מה שהק' על מן דפסק דל"ק ע"ד הכי
 רבוהא וסיים דבאמת חור ב' בחמ"מ שפסק בסתם
 דהגביה קונה וי"א ל"ק היינו דעת הטור לחוד ע"כ.
 והרבה בהק' ע"ד וגם הק' עליו במ"ם דמחן חור ה'
 דברי מפורש שם בש"ע ז"ל בזה היא החוקה במנין
 הפגרים וכו' הכי דמחן קאי בחוקה וכתב הגביה' א"ס

(ל"ב)

רבו בפי' ומה מוכח דוקא וכו' כדפסק ביו"ד ס'י
 רס"ז בעור וכו' ע"ש. ויש להעיר מדוע לא
 הוקשה אליו ג"כ ע"ד הק"ן ז"ל בזה שכתב דבאמת
 חור ב' בחמ"מ שפסק בסתם דהגביה קונה. דא"כ
 איך יתיישבו דבריו מ"ם אח"כ שם וי"א דה"ה הגביה
 הרב לעבד. מאחר דבפי"ד בדבריו הסתם שהביא מן
 ז"ל בראשונה כן סלי"ה לדינא דבין הגביה העבד לרב
 אח"כ כסס י"א דס"ה א"ס הגביהו רבו כאלו זהו דבר
 חדש שלא נזכר מקודם. גם מאי דסי"ם הק"ן ז"ל
 וכתב וי"א ל"ק היינו דעת הטור לחוד ע"כ. הם
 משוללי ההבנה ולא עמדתי. על כונת דבריו. והגאון
 בס' מערכי ל"ג ח"א ר"ד האריך להוכיח דנר' עיקר
 כרמב"ם וביעתיב ודבריו הטור ור"י דפסקו דל"ק
 הם דברי יומי. והק' על מן ז"ל דפסק בחו"מ בסתם
 דל"ק ובג"ט ביו"ד פסק בסתמיהו כן יש"ש. וכבר
 החיד"א ז"ל בדבריו הוק'ל כן וגם בס' ח"ש הביא
 בשם הק"ן ז"ל שהוק'ל כן והאריך שם בזה ועיין ע"ד
 שבבב"ד. וס' מער"ל ז"ל בעלמו כבר ראה עינו
 לדברי החיד"א ז"ל עיין בעמוד ב' שקודם לזה שהביא
 לדבריו שכתב הג"ל במה שהק' להרשב"א וכתב הוא
 ז"ל עליו דלא קשה וכו' ע"ש. ומדוע בכלן הייתה
 העלמה מפי"ק להאריך ולהקשות מדריס וכו'. גם
 ראינו בבב"ק למוה"ר כמוהר"י פנה"י ז"ל דהמה על
 מן שבחו"ד ובחמ"מ דמאחר דדרכו לפסוק כהרמב"ם
 איך בכלן ל"פ כותים וכו'. הבא דמה רבוהא קיימי
 כותים והניח בל"מ. ולא שלטו מאו"ש דגאוני קמאי
 ובשראי רבים ועלומים המה ראו כן ממנו. ואנכי
 בער ח"ס אני מדוע כל הרבנים ז"ל לא הוק'ל גם
 ע"ד מן שבב"ד. במה שכתב ביו"ד ובחמ"מ בשני
 המקומות דגם הם לא שוו בשיעוריהו וכנ"ל. והנה
 מכלל דברי החיד"א ז"ל בדבריו דהכח דהגביה העבד
 לרב' דקני הוא מטעם חוקה ושורש דבריו הוא
 מהש"ס. יש ליישב קלח להחזירה שהק' מוכריע"ה
 ז"ל בס' קה"ב מער"ל פ' דל"ג דמאחר דעבדים הוקשו
 לקרקעות וכו' אמרי נקנים במשיכה והגביה כדון
 מפלפלין וכו' ע"ש. דקניית העבד בהגביה הו' מטעם
 חוקה וכו' כקרקעות הנקנים בחוקה :

והרב

משפט האורים בחו"מ ס' קל"ו עמ"ס. מן
 ז"ל בש"ע וי"א שה"ס א"ס הגביהו רבו. כ'
 ע"ז ח"ל נר' דל"פ רק בהגביה שהגביה מכותו וכיין
 מ"ם בס' קל"ח ס"ב. אבל בהגביה בידו הגביה גופיה
 משיכה הוא שמשכו לראשוו דידו. עדיפא מחבירו וכ"כ
 שם במשפט הבהנים דבבב"ד בידו כ"ע מודו דקני
 דהוי כמשיכה ע"ש. ובחו"ד ס'י רס"ז ס"כ"ס פסק
 דהעבד נקנה במשיכה היכא שחקפו ומשכו אליו. אבל
 א"ס קראו וסו"א בא אליו. לא קנאו אח"כ הוא קסן
 ע"ש :

וברין

קניית המט' כתב מן ז"ל בש"ע ח"מ ס'י
 קל"ח דחן נקנין אלא בהגביה או במשיכה.
 ושם בס"ב כתב בהגביה י"א דלר"ך להגביה ג"ט. וכ'
 בבא"ס ס"ק י"ב דהתוס' מלי' ד"ס ובהנמ"ר משמע
 דחשיב הגביה כשהגביה מחמתו דרך עליה אפי' לא
 תפסו בידו. אבל בתוס' פ' הנוזל דל"ח משמע דיש
 להסתפק בדבר. ומיהו בבעלי חיים כתבו גם התוס'
 שם דחשיב הגביה א"ס הוגבהו השופות ע"י שטרף
 בקן. ומיהו א"ס יורדים ע"י סריפת הקן לא חשיב
 הגביה אלא עלייתם דוקא ע"ש :

ובביה"ק

למוה"ר כמוהר"י ז"ל כתב וז"ל היולא
 מהאמור דעבד שהגביהו רבו קנאו
 לרוב

לרוב הפוס' וידוע מ"ס הרגום יב"ע ואשא אהכס וכו' וארכיבית יתכון ע"ג עניי' וא"כ נוכל לומר דאפשר דקוב"ה הגביה את ישר' בעניי כבוד לקנותם לו לעבדים וז"ל ואשא אהכס על כפי נשרים וכו' ועשה וכו'. ולפי מ"ס דאם קעבר' הגביה לרבו לכ"ע קנאו רבו יוכן מאמר הכתוב כפ' תלוה וסכנתי בחוך בני ישר' והייתי לכם לאלר"ים וכו' לשכני בתוכס אני ה' אלר"ים. וזכו משה"כ והתהלכתי בתוכם. והייתי לכם לאלר"ים. ואחסס תהיו לי לעס ודו"ק עכ"ל ז"ל. והנה הו"ל לא פ"י כ"ח תיבת ואשא אהכס וכו'. ולי אני הדל עפ"ד דרכו דה"ס יל"פ גם המילת הפסוק ומיניה ומני ותקלם עליהם. דכבר ידוע דכל הדינין האלו ברין קיימ' בעבר דאם הגביה לרבו קנאו לכ"ע ואם הרב הגביה לעבד. לרוב הפוס' קנאו. ובמשיכה עגן שתקפו והביאו אללו לכ"ע קנאו ובג"ל. כ"ו ה"ד בעבר כנעני משא"כ בעבר עברי לא שייכי כ"ו. וכבר נבחנו לעיל דהת"י שתי' המ"ס על מה שלא ישר' בתוכו' דמשטנר יתק מנין. ז"ר א"ס את אמר' דלא ילאו האבות מבג"ן ול"ק אהע"ה את הארץ ושעיר המקיים קרא דכתיב כי גר י"ו בחל"ל. משא"כ את אמר' דלא ילאו האבות מבג"ן וקנה אהע"ה את הארץ בהליך לא יולדק ה"י זה דבאל"ל בע"י. והמג"רים שהקשו את ערפס' להפוס הש"י דלאו האבות מבג"ן ורין ישר' י"ל וקנה אהע"ה את הארץ ולא נשלים הזמן וזוליס לשעבר כהם עד תשלום זמן הח"ש. לכן שלה. הקב"ה והכס אוחס' כז"ר מטה ועשה כהם נקמה ואותות ומופתים לטורות להם דרין בי"ג י"ל ול"ק אהע"ה את הארץ וכבר הושלם הזמן:

ובז"ו אהס ראיס אשר עשי' למל' סינו לומר דהמג"רים שבו סבורים דהאבות ילאו מבג"ן ורין ישר' י"ל וקנה אהע"ה את הארץ ולא הושלם הזמן וזוליס לשעבר כהם עד תשלום הח"ש. עשי' כהם נקמה י"ר. מטה ואותות ומופתים לטורות להם דעריין לא ילאו מבג"ן ול"ק אהכס את הארץ והושלם הזמן. וכיון שכן דרין בי"ג י"ל לכו ולא דין ישר' לכן כדו שאקנה אהכס כדון עבר כנעני ואשא אהכס ע"כ נשרים כמ"ס יב"ע בתרגום וארכיבית יתכון על עניי' דהנבתי אהכס בעניי כבוד כדו שאקנה אהכס בהגבה לי לפגדים כדון ע"כ הנקנה בהגבה. וכו' שלא מאמר דברין הגבה הרב לעבד י"א פלוגתא דאיכא מאן דר"ל דל"ק ולפי"ו תוכלו לומר ק"י כותיהו דל"ק מאמר אהכס מוטקיס בעלמס. עו"ה דהו' אינו מרח דבהגבה כדו כ"ע מודו דקנה וזכ' כ"ו מתם האלו הגבהתי אהכס כדו ע"י מ"ס ששלמת' עניי כבוד וארכיבית יתכון עליהן וזכו ואשא אהכס וכו' ועוד כה ואביא אהכס אלי היינו שתקפתי כהם והבאתי אהכס בי"ג אללי ודינא הו' דאיכא שתקף בו והביאו אללו לכ"ע קנאו כזכ' ולכן ועשה וכו'.

וזהו ג"כ כ"ו הפ' כי לי בני ישר' עבדים עבדי הם אשר הולאתי אותם מארץ מל' אני ה' אלר"ים. דאומר כי לי בני"ש עבדים דקריה אותם בהגבה כדון קיימ' ע"כ. וכ"מ מהיכן מוכח דרין ע"כ י"ל לשיהיו נקרים בהגבה דלמח דין ע"ע י"ל דאינו נקנה בהגבה דלא שייך בו זה. לז"א עבדי הם אשר הולאתי אותם מארמ"ל היינו דעיקר יליאתם ממל' הוא מה"ע דעריין י"ל להם דין בי"ג ול"ק אהכס את הארץ ומשטנר יתק החמיל בגירות וכבר הושלם הזמן. ח"כ מי"מ מוכח דרין בי"ג י"ל ופיר קיימ' אותם לעבדים ע"י משיכה והגבה וכנ"ל. ומשך אל האמור דע"י שרין

כ"ג י"ל עדיין לכן ילאו ישר' ממל' פ"י המ"ס כ"ו הפ' ויקס מלך מדם עמ"ל אשר לא ידע את יוסף דלא ס"ל כס' יוסף דס"ל דעדיין דין בי"ג י"ל והמפרכסה אסורה ולכן הביא דכתיב רעה אל אביהם שהם אוכלים אבמתי'ם. אלא פרעה הרעו ס"ל דרין ישר' י"ל וקנה אהכס את הארץ ולא הושלם הזמן עדיין וזוליס לשעבר כהם. וזכו ג"כ משכ"ל היס ראה ויטום מה ראה ראה חרותו של יוסף ויטום ע"כ. וזוא תמוה ועפ"ה היה כמבואר :

ג יוכן כ"ו דברי רש"י ז"ל שפי' בפסוק ויהפך לבב פרעה נהפך לבס על ממונס שהשילום ע"כ. וכל המ"ס תהו פ"ד דהוא היפך דפסוק שאומר מה זאת עשינו כי שלחנו את ישר' משבדט. ולדרכנו יוכן ובהק' עוד מ"ס בג' סנהדרין דבימי אלכסנדרוס מוקדון באו המג"רים לרון עס ישר' ואמרו דמהורקו אתו כהים עליהם ס"ה ישר' יולאי מל' פשוטים כסף והב דהכיב ויגלו הם מל' הו' לנו כהו"ו שלקחם. אמ"ל גביה בן פסיסא אהס מביאים ראייס מן התורה אף אתי לא אביא לבס ראייה אלא מן התורה דהכיב ומשכ' בני' אשר ישבו במל' ל' שנה ותי"ש פנו לנו שבר עבודה וכו' וברחו להם. וז' סה' ידוע בר"ע הלה הפלגול בן גביה והמל' הוה כהענקת ע"ע וגם הביא שס דין שהבורח אין מעניקין לו. וז' סה"מ שהבורח אין מעניקין לו ס"ד בבורח קוה"ו. אבל בבורח אה"ו חייבים להעניק לו. וישר' שרו' ה"ל שנה במל' א"כ לאח"ו ברמו כי ה"ל שנה התמילי משטנר יתק ע"כ. וכבר טרע דעבר כנעני אין מעניקין לו. וא"כ אי אמר' דל"ק אהכס את הארץ דעריין. דין בי"ג י"ל ולכן מנין משטנר יתק כע"ו אין מחויבים המל' להעניק לישר' דע"כ אין מעניקין לו. ואי אמר' דע"ע י"ל ומייבים המג"רים להעניק להם א"כ עדיין לא הושלם הזמן דקנה אהכס את הארץ וקרא כתיב בחל"ל. וזכו רינג למלך מל' כי ברת העס והקד' לבב פרעה ועבריו ישר' רב"י שנהפך לבס על ממונס שהשילום היינו דכפי עענתה דרין בי"ג י"ל ול"ק אהכס את הארץ וכבר הושלם הזמן ח"כ אין להם הפנקס דע"כ אין מעניקין לו ונהפך לבס על ממונס. ואם נאמר דרין ישר' י"ל ומחויבים להעניק להם ז"ר בבורח לאח"ו ובשנאמר דרין ישר' י"ל נמלא דקנה אהכס את הארץ כחוקה בהליך ועדיין לא נשלים הזמן דבאל"ל הדיב וז"ל מה זאת עשינו כי שלחנו את ישר' משבדט. דמח' נסתרת מחברתה דהס הרמי דסתקן אהדרי :

ויש לתם פסג דלמח הולך האל ית' כב"י לזו"ס דיקמו הממונ בתורת שאלס דרכיב. וישאלו איש מהם רפהו וכו'. יען דכבר טרע כחמלוקה דליהא בפוס' ז"ל כפנק משפטי ההנאים דכפי' תנאי כשול וכן קודס ללאי: תנאי קודס לתעשה וכו' דליכא דס"ל דלא בעי' משפטי ההנאים כ"א דוקא בגיעין וקידושין משא"כ לגבי תמונא לא בעי' משפטי ההנאים. ואיכא דס"ל דרין בגיעין וקידושין וכן כמירי דממונא בכל מירי בעי' משפטי ההנאים שיהיה ח"כ וכן קודס וכו' ואי ליכא משפטי ההנאים התנאי כשל והמעשה קיי"ס עיין בעוב"י אה"ע ס"י ל"ה דכהז' י"א דלא בעי' ח"כ ושאר דיני הנאים אלא באיסור גנון בק"י יגישין ח"כ בממונ לא בעי' והר"ש ז"ל ס"ל דבכל מירי בעי' דיני ההנאים ע"כ. ועיין בס' משכ"ל דרכ"ו דכהז' וז"ל הן אמת איכא מרכותה סברי מנין דממונ לא בעי' ח"כ כמ"ס בשור ס"י רז"א. גם במערי' התי"ו או"ה כתב ולפנק דיני ממונות אי בעי' ח"כ ושאר התנאים אפילו

מה, ולגבי המעשה של הרכ"ג שהם זוכים בו מדינה למאן דמ"ל דבעי' משפטי התנאים גם בשאר דברים ואם לית בהו משפטי התנאים הנאצי בטל והמעשה קיים לא קיים בהם, לכן אמר למש"ל דבר נא בבקשה ממך לך ואמור' לישראל בבקשה מכס וישאלו וכו' כדי שלא יהיה תרעומת דברים אלו לאחש"ב שיאמר כדברים הללו מאחר דאיכא דמ"ל דגם בממון בעי' משפטי התנאים ואם ליכא התנאי בטל והמעשה קיים יהיה לו מקום לדבר דברים אלו, לכן לך ואמור' לישראל וישאלו וכו' כדי שיהיו הם מוחזקים ואז יוכלו הם לומר קי"ל כמאן דמ"ל דבכל דבר בעי' משפטי התנאים ובכאן שלא היה משפטי התנאים ח"כ וכו' ח"כ התנאי של השעבוד בטל והמעשה של הרכ"ג קיים והם זוכים בהרכ"ג שבדס שמוחזקים בו גם שלא נשתבדו ת"ש :

ויתפרש ניכר כי הפ' ויקס מ"ח ע"מ אשר לא ידע את יוסף וכו' וישמו עליו שמ"ס למטן עמוס וכו'. היינו דהגם דאיכא דמ"ל דבשאר דברים חוץ מגישין וקי"ל משפטי התנאים, מן ז"ל דב"י ובש"ס פסק להלכה דבכל מדי בעי' משפטי התנאים ואי ליכא ח"כ וכו' התנאי בטל והמעשה קיים, ולפי סברתו תנאי השעבוד בטל ואינם חייבים להשתבד והמעשה של הרכ"ג קיים, והוא ויקס מ"ח ע"מ אשר ל"י את יוסף דלא ס"ל כס' מן ה' יוסף קארז ז"ל אלא ס"ל דלי"ב משפטי התנאים בממונא ומייבס הם לקיים תנאי השעבוד גם דליכא ח"כ וכו' ולכן וישמו עליו שרי מסיס למטן עמוס בסבלותם לקיים בהם תנאי השעבוד, ואחז"ר לה' נגדי ישע לכמוהו"י עטיה ז"ל בדקמ"ח שדרך בזה ופי' מאמרס ז"ל הנ"ל עפ"י יע"ש :

באו"ה יל"פ מאמר דבר נא וכו' בהק' מ"ס כמוהו"ה ז"ל בסי' שמ"י צפ' תרומה ספ' סס סמיכות סו"פ משפטי ענין מס"ח לענין ויקחו לי תרומה הוא לרמוז שלא יאמרו ישראל עניי אהן ואין לנו אלא הרכ"ב והיא שטאה דהא הנאי היה מפורש ועו"ה ת"ש ואח"כ יאלו ברכ"ג דמשמע אם יקיימו טוב הדין יעלו הרכ"ג ואם לאו לא יעלו דומיא למ"ס פ"ב דבינה אמר הכו ס' זוז לפ' ולינסיב דרתי ס' זוז שקיל וברתא חי בעי לא נסיב, אבל אמר לינסיב ברתו וככו ליה ס' זוז חי נסיב שקיל וחי לא לא, וה"כ דקאמר ברישא ועו"ה ת"ש והדר אמר ואח"כ ברכ"ג איכ"ל דכל שלא נשתבדו ת"ש הרכ"ג גול הוא בידס, ויחששו ישראל על הדבר לבלתי עשות ממלכת כהנים וגוי קדוש ועי"כ היו חירות משעבוד מלכות דקי"ל הקדש מפקיע מדי שיעבוד, וכן היה דבר ה' אל משה כשהיו בת"ל בהוליאך את הכסף ממ"ל השעבודן את האלדים על הה"ו ודברו ית' מאז היו מעשה כמשרז"ל והפקעו מדי שיעבוד, לכן מיד אחרי מעשה מס"ח אמר ויקחו לי תרומה דרתי עדות יש דפקע שעבודם וכוו ספיר ברכוס וכסירה לגבוה עכ"ד :

והנה הרב ז"ל ר"ל לן חספא ותן אהבתא מרגניתא הוהא דהו"ל דימה גזירת ועו"ה ת"ש ואח"כ ברכ"ג לההיא דאמר לינסיב ברתו והבו ליה ס' זוז חי נסיב חין וחי לא לא, וה"כ דקאמר ברישא ועו"ה ת"ש והדר אמר ואח"כ ברכ"ג איכ"ל דכל שלא נשתבדו ת"ש הרכ"ג הוא גול בידס, ולש"ד י"ל לאידך גיסא דהגם שלא נשתבדו ת"ש עכ"ל לא נחשב הרכוס גול בידס, והוא עפ"י מש"ר לסי' קו"ט ז"ל בשו"ת שלו ס"ב :

איפליגו בה רבותא קמאי ובתראי כמ"ס בעור ס"י רמ"א ואין בתריה דמין גרריין דבכל מדי בעי' משפטי התנאים וכו' עש"ב, והגם בגזירת בין התנאים גזר אומר האל יהי כי גר י"ז באל"ל ועו"ה ת"ש ואח"כ יאלו ברכ"ג דהעיל תנאי דשיתקיים בהם גירוף ועו"ה ת"ש אז יזנו ברכ"ג שהוא המעשה, וא"כ כל זמן שהמלריים הם מוחזקים בממון הם יכולים לומר קי"ל כמאן דמ"ל דבממילא לא בעי' משפטי התנאים דגם דליכא ח"כ וכו' לריך לקיים התנאי כי היכי דתתקיים המעשה וכל דלא נתקיים התנאי גם המעשה בטילה, והכא בתנאי הגזירה של כי גר י"ז באל"ל ועו"ה ת"ש לריך שיתקיימו התנאי של גירוף ועו"ה שיהיו ס"ש שלמים עד שהתקיים המעשה של ואח"כ יאלו ברכ"ג, וכל כמה שלא יטבו בשעבוד ת"ש שלמים אינם מהוייבס הם לתת להם הרכ"ג יען שהם מוחזקים בממון ויכולים לומר קי"ל כמאן דמ"ל, והגם דרו"ל נהנו כמה עעמיס לדבר לומר דגם זמן הת"ש ע"י טעם פ' וס' עכ"ז כבר נמלא דלכל טעם וטעם אי"ל ליה פירכא קלת כמוכא בספרי המ"י פ"ע, ויכולים המלריים שהם מוחזקים לומר קי"ל ולפטור עלמא מהרכ"ג, לכן הולרך האל יהי לומר להם שישאלו ממל' כלי כסו"ז שיהיו הם הישראל מוחזקים בממון ואז ישר' שהם מוחזקים הם אומרים קי"ל כמ"ד דבכל מדי בעי' משפטי התנאים ח"כ וכו' ואי ליכא משפטי התנאים תנאי בטל והמעשה קיים, ובכאן בגזירת בין התנאים של השעבוד דליכא ח"כ וכו' דינא הוי דתנאי של השעבוד בטל והמעשה של הרכ"ג קיים והם זוכים ברכ"ג גם כי לא נתקיים התנאי של שעבוד ת"ש, ולכן ליה אוחס האל יהי שישאלו כלי כסו"ז לשיהיו הם מוחזקים ויכולו אז לומר קי"ל כמאן דמ"ל :

אשר בזה יובן לע"ד כונה מאמרס ז"ל בג' ברכות דבר נא, באו"ה העם וישאלו אמרי דבי ר' ינאי חין נא אלא לשון בקשה אח"ל הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור' לישראל בבקשה מכס וישאלו איש מאה רשבו ואשה מאה רשוקה כלי כסו"ז כדי שלא יאמר אומר לריך ועו"ה קיים בהם ואח"כ יאלו ברכ"ג לא קיים בהם פ"כ, וכל המפ' המה ראו כן המכו דאחו חס לא יאמר אהש"ה כלום היא ית"ש מ"ז אינו מקיים דברו, ומוכר"ל דכל לגבי רדיה י"ל מקום פטור איזה טענה לפטור עלמו מדינא וחיט טעם כ"א לדברי אהש"ה שלא יאמר וכו' וכל המפ' דרש קסחם וכל אחד לדרכו פנה ואענה גם אינכי חלקי, דהנה הוא ית' ראה כשיהיו ישראל שובים בת"ל עוד היו נעמטיס בנש"ט ולא יהיה להם עוד הקומה ללאת חסם ולא יזכר סס ישראל עוד, לכן הולרך כב"י להוליאם חסם גם בתוה"ז בחיזה טענה שהיה, ולגבי רדיה ית' הוא יכול לפטור עלמו מדינא דרכ"ג בטענה דעדיין לא הושלם זמן הת"ש של עו"ה ועד שיושלם הזמן ת"ש אינם זוכים בו דנוכל לומר קי"ל כמ"ד דלא בעי' משפטי התנאי ח"ד בקי' וגיטין אבל בממונא ושאר דברים לא בעי' משפטי התנאים דגם דליכא ח"כ וכו' התנאי קיים, וגם בכאן לריך לקיים התנאי של שעבוד הת"ש עד שיתקיים המעשה של הרכ"ג וחי לא לא לתקיים הרכ"ג, ואינו חושב כ"א מתרעומת של אהש"ה שיאמר תרעומת דברים ועו"ה קיים בהם דהא מיהא קיים בהם עו"ה זמן מה, שהגם שהתנאי בטל כיון שלא נעשה כדון ח"כ וכו' וכיון שכן אינם חייבים להשתבד כלל עכ"ז קיים תנאי השעבוד בהם בזמן

כ"ג נבטל בראובן כד הוה ש"מ קרא לבניו וליה
 להם קודם מיהו בנהב צוה הלשון הנו כתי רחל
 לשמעון בן יעקב לו לאשכ זהו לו ה' מהוה וזו ומה
 מהוה מולי והל"ש-ואח"כ קמו בניו לקיים לזוהם
 אביהם ונהנו הרי"ק וזו לשמעון במושבם שהוא נמי
 ישא ה' אחוהם כאשר דברו בראשונה. והשאה שמעון
 לשאלו הניע אש במעוה אלו זכה בלה ניסוהי הבת.
 שהוא אינו רולק כס שאינה לפי כבודו. או לא ויחזיר
 הממון לבטליו. והסיב הז"ל דלפוס ריהטא נרואן
 הדברים כביעהא בכוהמא דשמעון לא זכה בממון אי
 לא נסיב הבת דכא זכא הליא. ואמינא לכ מהא
 דנרסי' פ"ב דבינה אמר הבו ה' זו לפ' וליגסיב בנתי
 וכו'. ופסקה הרי"ף והרמב"ם והטור ז"ל וא"כ ה"ה הכא
 בנ"ד דלא זכה שמעון בממון אי לא נסיב הבת כיון
 שראובן דקדק בלשונו והקדים נהיגה הבת קודם נהיגה
 כמעוה וא"כ הו' הגלי והא זכא הליא והי לא נסיב
 לה שקיל וכו' ואפי' שכבר ברו המעוה לידו לא זכה
 בהם אי לא נסיב הבת שכן ליה המה. החומ"ס
 קושטא דמילתא בנ"ד זכה שמעון במעוה אפי' דלא
 נסיב הבת. דהכא שאני בלשון הלזוהא קאמר בהמלה
 בלשון הנו כמ"ס הנו כתי לשמעון שנראה שחלש הדבר
 בבניו ולא בשמעון מהבברא דשתי מהנוה הוא נותן
 דאם כוונה להטיל הגלי ה"ל להלות. דבדבר במקבל
 כמהנה ולומר ישא כתי שמעון והבו ליכ ה' זו דלא
 הו' הולה בהנאי עם מקבל כמהנה. אבל כשהא שהוא
 מלוה את בניו ואומ"ל הנו כתי נפי לא שייך צוה לשון
 הנאי אלא שתי מהנוה הוא נותן לו ומלוה לבניו
 שיעשו כן. וכ"כ בס' דברי ריבוח סי' ק"ל בשם ה'
 חיים עובדים ז"ל אמר שבבא דברי הרי"ף ז"ל וז"ל
 כי כשהחיל ואומר הנו ה' זו לפ' על כרחך לשון
 מהנה הוא ואח"כ כשאומר ויקח את כתי היא מהנה
 אחרת כליו אש ירלה יקח את כתי והינו הנאי שאכ
 הוה הנאי הוה אומר ע"מ שיקח את כתי או אש יקח
 את כתי. אבל כשהחיל ואומר ויקח את כתי והנו לו
 ה' זו פי' יקח את כתי והו' הנו לו ה' זו א"כ יקח
 את כתי הו' הנאה והנו לו ה' זו הו' מקנה. אש
 קיים בהנאי הו"א מחנה ואש לאו לא. שאש יקח את
 כתי הו"א מהנה כוליל הנו את כתי לפ' וכבו ליכ ה'
 זו והו' הו' שתי מהנוה. אבל כשהא דקאמר לינסיב
 כתי שחלש הדבר במקבל נר' ודאי שהוא הנאי ולא
 מהנה וכו'. א"כ הרי"ק בנ"ד דקאמר צוה בלשון הנו
 כתי לפ' פשיטא דזכ"כ שמעון משום שס' שתי מהנוה.
 ואש ירלה ליקח שנייה ואש ירלה לוקח מה שלבו
 ספן יעו"כ :

והרכ"ג הלה הוהו ביכר' שהם המקבלים וקאמר
 ואח"כ ברכ"ג. מזה נר' שהם בני דברים כל חדא
 לחודה קאי ולא הלו זכ"ו דהגם שלא נתקיים העו"ש
 ה"ש יכולים לזכות בברכ"ג :

והנה הז"ל שס פקפק עוד צוה ממ"ס בסי'
 המאירי ז"ל דכתב טעם לפי' הרי"ף ז"ל
 וזה"ד דכל מי שנוטה ליהן לחבירו שתי מהנוה ומפקפק
 בה' מבס אש זכות הוא למקבל אש זכות ויש לתקן
 זכות בה. וברור לו באחרת שזניה הוא לו למקבל
 כמהנה אש הוא מכינס ה' שברור לו לזכות מקבל
 ואח"כ מזכיר ה' שמפקפק בה. ודאי אש שברור לו
 לזכות נתן לו בלא שום פקפוק והאחרת נותן לו אש
 הוא רולק בה. אבל כשהוא מוכיח לו החילה אש
 שמפקפק בה ודאי דעמו שלא ליתן לו אש שברור
 לו לזכות הא"כ מקבל הוהה שמפקפק בה הואיל ויש
 בה זכות אלא עלמיו וכו' ע"ש. דנר' מזה לפי פי'
 דהטעם דאש לא נסיב לא שקיל הוא מבוס שהקדים
 כמהנה שיש בה ספק אש יהיה זכות למקבל או לא
 ולנתן יש זכות בה. ה"כ לא הקדים אוהה אלא להנאי
 וקשר לשניהם יחד והא זכא הליא. ונ"מ לניד דשמעון
 לא זכה במעוה הואיל והקדים אוהה של ניסוהי הבת.
 וא"כ הוהה שהוא נותן לו צ' טהטם ואיזה שירלה מהם
 יקח הי"ל להקדים נהיגה המעוה דלא חס בה שזכות
 היה לו. וא"כ לפי' שאמר בלשון הנו שהוא שמונה להם
 ולא הלה אוהה במקבל אפי"כ הו' הנאי נהיגה הבת
 לנהיגה המעוה שהקדים נהיגה הבת כמ"ס וא"כ עדין
 מידי פלוגתא לא נפקא ע"ש. דלפי פקפוקו וז של הז"ל
 יולא במכ"ס לנדון שלמו של גזירה בין כהנרים דעו"ש
 וברכ"ג שהקדים גזירת העו"ש לברכ"ג דודאי שהעו"ש
 הוא נטר להם ולא ניח"ל בה כלל דכתי הנאי ללקחה
 ברכ"ג דלא יזכו בברכ"ג לא עד שיחייבים בהם
 העו"ש ה"ש. וכנס שיש מהמפר' ז"ל שכתבו דהעו"ש
 הוא כתי לכהנר עי"ז ברורי ניטע"ק ויסו נקיים
 מכל כיג וזהמא ויש ל' לומר דנכ' יכר' ניח"ל צוה.
 מ"מ מהנר דהעו"ש הוא נטר להם כהנר ה"כא
 פקפוק בדבר. ולפי"ה כיון שהזכיר את העו"ש דאיה
 ביה פקפוק בהחילה ודאי דעמו שלא יזכו בברכ"ג
 כ"א עד שיקיימו בהם העו"ש ת"ש החילה ושוב יזכו
 בברכ"ג דהו"ל מנהג. וכן מוכח מלשון הגזירה
 דקאמר ואח"כ ילאו ברכ"ג דנר' מזה דהוא לשון
 מביה :

ברם ע"ש בדברי הקו"ם ז"ל דכתב וז"ל מ"מ נס
 בשד ה' המאירי ז"ל נמי איכ"ל דע"כ לא
 קאמר האי שילחא דאש הקדים חק שיש לפקפק בה
 שודאי הוא מקדים אוהה להנאי. היד שהוא כולק
 מאמריו עם מקבל מהנה כמו מאי דאירי' בנ' שאמר
 לינסיב פי' בנתי שהוא שולק דבורו עם המקבל. אבל
 בנ"ד לעולם שהוא מודה שהב"ב מחטת אפי"ה שהקדים
 אוהה שיש בה ספק כיון שבנייהם הוא מלוה לבניו
 ואומר הנו וכו' אינו נכנס בספק לומר דכתי הנאי
 משום שהקדים וא"כ זכה שמעון. ואפי' דימא דמ"מ
 מידי ספ"ג אפי"ה זכה שמעון בממון שבדו משום
 דהאי ספקא דאיכא בדברי המאירי ז"ל אינו מוליא
 מידי ודאי של ה' חיים עובדיא ז"ל פכ"ד הו"ל :

המורה מהאמור דנ"ד בגזירה בין כהנרים של
 העו"ש י' לדים לפרש לכאן ולכאן או
 שנאמר דכתי הנאה וכפשא הנו של לינסיב בנתי וכו'
 וכמ"ס ה' המאירי ז"ל בנו"ס דמאמר שהקדים אוהה
 שיש בה ספק וכו' וגם בכאן מאמר שהקדים העו"ש
 לכהנר הו' מנאה. ואינם זוכים בברכ"ג עד שיקיימו
 העו"ש

אשר מזה אי דן ג"כ לנדון גזירה בין כהנרים
 דכ"א הוהה בלשון כזה ופוש"א ח"ש ואח"כ
 ברכ"ג ד"ל שהם בני דברים דהגם שלא יקיימו ה"ס
 של העו"ש עכ"ז הם זוכים בברכ"ג. וה"ס דחלה העו"ש
 בהמשעבדים ומענים דקאמר ועוש"א ח"ש וברכ"ג
 הלה אוהו בהמקבלים שהם ישר' דקאמר ואח"כ
 ברכ"ג. ואש הוהה דהנאה הו' הו"ל לתלוז הכל בישר'
 שהם המקבלים ולומר כי נר י"ו בל"ל וישמעבדו
 ויהטנו ח"ש ואח"כ ברכ"ג דאז הו' משמע דכתי הנאה
 וכלל דבר אחר הוא ואש יקיימו עו"ש ח"ס הם זוכים
 ברכ"ג ואש לאו לא. ומה נס דכבר בהחילה בלשון
 של הגזירה לענין הגזירה. קאמר כי נר י"ו בל"ל
 הלה אוהה בישר' הו"ל ולסיים ג"כ לבני העו"ש ע"ו
 הדרך לחלות אוהה בהם ולומר וישמעבדו ויהטנו ח"ש
 דאז הוה משמע דהוא לשון הנאה. אבל כשהא דחלה
 העו"ש בהמשעבדים ומענים דקאמר ועוש"א ח"ש

הפוע' ת"ס. הו' שחמר כמ"ס הקי"ש ז"ל בנדונו דהו' ב' מתנות ויזכה באיזה מהם שירלה כיון דלא קאמר בלשון הני' וכו' כן אלו נאמר ביה דקאמר ועו"א ת"ס דהלה הדבר בהמשכרים ומשנים והרכוש בהמקבלים שהם ישר'. מזה משמע דהו' ב' דברים ואינם תלויים זכ"ז ויש לזכות ברכוש גם אם לא יקיימו העו"ע ת"ס. דאם היה דתנאה הו' היליל כל הלשון בהמקבלים שהם ישר' וכנ"ל. ואפי' אחר שכביא הקי"ש ז"ל דברי ה' המאירי ז"ל כהב דמ"מ מדי' פלוניא ל"ג. וא"כ בנדון סגוריה מדי' פלוניא ל"ג ויכול הקב"ה לפטור עלמו מהרכוש מן הדין בטענה קי"ל כהמאירי ז"ל דמקדימת גזירה השעבוד לרכוש והדי' דהו' תנאה. וכדי שלא יהיה הערומה דברים להאע"פ לומר מאחר דאיכא סברת הקי"ש ז"ל דס"ל דהו' שני דברים יהיה לו פהמון פה לומר ועו"ע קיים בהם שאף שלא היו עו"ע ת"ס. מ"מ הא מיהא קיים בהם עו"ע בזמן מה הנס שהם ב' דברים ואינם ממויינים מדינה לפי"ד הקי"ש ז"ל עכ"ל קיים בהם. ואח"כ ילאו ברכ"ג שהם זכרים בו מדינה לפי"ד הקי"ש ז"ל לא קיים בהם. לכן אמ"ל בקב"ה למרע"ה דבר נא בבקשה מתן לך ואמ"ל לישר' בבקשה מהם וישאלו וכו' כדי שיהיו הם מוחזקים בממון כדי שאוי יהיו הם זכרים בהרכוש מדינה ולא יהיה עוד הרעומת דברים מאומו לדיק כלל:

ועפ"ה

אפשר לע"ד כה"פ בשמואל א' ס' י"ז וי"ח ויאמר לוי ישראל הראייה הא"י העולם הזה כי למרחק אה ישר' הוא עולם וביה הא"י אשר יכנו יעשרנו המלך עו"ע' ואת בתו יתן לו ואת בית אביו יעשה חפשי בישראל. ויאמר דוד אל העומדים עמו ללאמר מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלסתי כלו וכו' ויאמר לו' הסס כדבר הזה לאמר כה יעשה לאיש אשר יכנו וכו' ויסוב מאלו אל מול אהר' וכו' וישבוהו הסס כדבר הראשון. ויל"ד דמה זו שאלה של דוד המע"ה מה יעשה לאיש והלא כרוחא קרי' בהיל כה מה לעשות וביה הא"י אשר יכנו יעשרנו וכו'. גם משאמ"ל הסס כה יעשה לאיש אשר יכנו וכו' דבריהם באו הסומים והחומים דלא פ"י לו מה הם סדברים יותר כ"א אמ"ל כה יעשה לאיש אשר יכנו וזמה נחקררה דעהו בזה. גם כשהלך ויסוב אל מול אהר' שובתהם היה הסומה שכן נאמר וישבוהו הסס כדבר הראשון. גם לל"ד דנר' דיהי בדעתו איזה הפק בדבר עד ששאל אהר' ונתעבתה נחקרה דעהו ואנתנו לא נדע מהו ספיקו ומה באה הכתובה עליו. גם ח"בה לאמר דחיק לה פלמא :

האומנם

ע"ה יובן כי הנה דוד הפ"ה לרוב עטופותו לא היה רולה לקחת את בת שאל המלך לו לאשה וכו' שמינו אח"כ כשאמר שאל לתת לו בתו אמ"ל דוד מי אנכי ומי חיי משפחה בית אבי בישר' כי אהיה חתן למלך וכן ג"כ אמ"ל לעבדיו הנקלה בעיניכם ההחתן במלך ואנכי איש רש ונקלה. ובדעתו שיקח ממון בעושר דוקא מאה המלך ולא ישא את בתו. וכנ"ל לבית הספק בדעתו דאיזה מהם הקדים הכרוז בראשונה אם נתינת הבת לנתינת הממון או להיפק דאם הקדים נתינת הבת לנתינת הממון אי"כ הו' תנאי ואי נסבי שקיל ואם לא נסבי לא שקיל וכפסקא דגמרא ואיהו לא בעי נסבי ע"ד מ"ס מסאנא דרב מפעמי' לא בעינא. ואם הקדים נתינת הממון לנתינת הבת זווי שקיל ובכתיבה אי בעי נסבי ואי לא בעי לא נסבי. לכן ויאמר דוד אל העומדים לפניו לאמר שתחמרו לי מה יעשה לאיש וכו' שאל אהר' (ג)

כדי לעמוד על האמת אם הקדים נתינת הממון בתחילה. והעם הבינו טוכן כונה שאלתו וספיקו וע"ז השיבו ויאמר לו העם כדבר הזה כלו' שכן היה דברי הכרוז שהקדים נתינת הממון לנתינת הבת שכן אמר יעשרנו עו"ע' ואת בתו יתן לו וכו'. עוד באו לחדש לו כי בנר"ו איכא חילוק אחר דלה הלה הענין במקבל דוקא דדוקא היכא דתלה הענין במקבל אזי יש לראות איזה הקדים הרישא משא"כ היכא דתלה הענין בטותן אזי ב' מהנות הוא טוכן אם ירלה לוקח את שתיבן אם ירלה לוקח אחת מהן כמ"ס הקי"ש ז"ל. ובכאן קאמר בדבריו יעשרנו המלך עו"ע' ואת בתו יתן לו ובדואי שפרכשו בידו לקח מה שלבו חפץ בו וזהו סיימו לאמר כה יעשה לאיש דהיינו שהדבר תלוי בטותן וזוה כל אפי"א שייך. גם באו לחדש לו בדבריהם דאטיקרא דדינא זה לא יתן ליהאמר דהיכא דהקדים נתינת הבת לנתינת הממון אי נסבי שקיל ואי לא נסבי לא שקיל ז"ד היכא דתלה מילתא בין נתינת הבת בין נתינת הממון שתיבן הן בתורה מסנה או אמרי' דאם הקדים נתינת הבת תנאי הו' ואי נסבי שקיל ואי לא לא. אבל היכא שהוא שטר פעולה עבודתו אשר עבד בה מסהבזא דבדואי הגמור דהכל תלוי ברעו' הטובה הפעולה הריא דאם ירלה לוקח שתיבן ואם ירלה לוקח איזה מהן שירלה. וא"כ בנר"ו שהוא שטר בא נשכרו לכ"ע מה שירלה לקח וקה וליה דין לריך בושש. וזהו שרמו בדבריהם. ואמרו כה יעשה לאיש אשר יכנו דלכאורה ח"בות לאיש אשר יכנו הם יתרים דמאחר דודו הפ"ה שאל אהר' מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלסתי הלו בול"ל להפ"ה בקי"ור כה יעשה יעשרנו המלך וכו'. אלא שהכרוזו. סדברים ואמרו לאיש אשר יכנו לומר שפ"ה שכל פעולה וכו' שכן הדבר תלוי ברעו' לקחת מה שירלה. ודכפ"ה כששמע מהם חילוקי דינים אלו שהם מוסכרים אזי רלה לדעה אם גם אחרים הם מסכימים בכל זה לכן ויסוב מהגלגל אל מול אהר' ויאמר כדבר שחור שאלתו וישבוהו הסס דבר כדבר ר"ל כדברי השוכת הראשונים. ונתחמתה לו שהם חילוקי דינים אמתיים ואי אזה כגבר תלמי' והרגו לגלית :

בא"י

ל"ג מאמר דבר נא וכו' עפ"י הידוע דהרמב"ם ז"ל כתב בשם רבשו"ם גל"ן אדם המחייב בדבר שאינו קלוב ואף שקטו מידו ע"ו. ושאר הפוס' חלקו בזה ומרן ז"ל בש"ס חו"מ סי"ח כתב דעשה החולקין עיקר ונקט' כוה"הו. ומוסרי"ל ומהרשד"ם ז"ל כתבו דמ"ל המוחזק לומר קי"ל כהרמב"ם ורבשו"ם ז"ל ע"פ. ועיין במור"ם ז"ל שם דבין שנתן קלבה לשנים ולא נתן קלבה למשנה או להיפק לדעתם אינו מחייב ויכול לומר קי"ל. ואי הדל הארצתי בזה כהפ"ק ע"ו חת"מ סי"ו ע"ג. והנה בגזירת בן הכתרים שאמר האל ית' לאחפ"ה ידוע הדע כי בר' י"ז באל"ל ועו"א ת"ס דנס שיש קלבה לשנים מ"מ ליכא קלבה להעו"ע כמה הוא ובאיזה אופן הוא וא"כ תלד זה יש לר' לומר דבעילה גזירה דא. ואינה מתקיימת גזירה זו כ"א פ"י שיהיו חופפים בהם בנושם הפיכה לעו"ע. ודין זה הוא שייך ג"כ לגבי הבצחה הרב"ג דליה ביה קלבה כמה יהיה הכרוז שיהיו זכרים בו. ומנה זה י"ל דהיינו מהקיים כבצחת הכרוז כ"א ע"י הפיכה שיהיו חופפים בממון אזי יוכלו להחזיק בו ולומר קי"ל כמאן דס"ל דאף בדבר שאי"ק' חייב. אבל בלא הפיכה אינם יכולים להוציא מח"מ מ"ל בע"כ. וישן דהאל ית' מקודם לגלגל הדבר וירדו ישר' למ"ל וע"ז פרעה ועבדיו

ועפ"ה יובן כי דברי רש"י ז"ל שפי' בפסוק ויהפך לבב פרעה ועבדו אל העם נהפך לבס על ממונס שהשאלום וכבר תמהו רבים ע"ד שהוא היפך דברי הפסוק שאומר מה זאת עשית כי שלחתי את ישראל מעבודי וע"ק דלמה כתב שהשאלום ולא קאמר שלקחום. ויובן דהן קדם כשיכרו ישראל לפני ופרעה ועבדו השכו בהם לקיים גזירת ויע"א שפנו בדעהם דהפיסה מהניא ורוליס לשעבד בהם משך זמן הה"ש כמו שגזורה הגזירה ויע"א ח"ט. וכשראו דהאל יה' עשה כמה היותם ומיפחים ועשה בהם נקמה ב"ד מכות כדי להוליך את ישראל מחמ"י מזה לקחו רחיה ודנו דהתפיסה לא מהניא ולכן גם כשישראל שאלו מהם ככ"ז לא מצעו מלחם להם יען דדיעה היתה להם דהתפיסה לא מהניא ורחיה לזה מחמ"י דעשה בהם שפטים כדי לשלח את ישראל מחמ"י. והן עשה שראו ישראל שגשגלו מהללם גם הככ"ז ששאלו מהם לקחו אוהם עממם מדין הפיסה וחוקה. מזה נהפך להם דהתפיסה היא מהניא ויפיר ההופס וזכה מהדין מפעם הפיסה. וא"כ גם הם שהיו הופסים בישראל לקיים בהם גזירה ויע"א ח"ט מהניא התפיסה שלהם. דשני הגזירות העו"ט והכ"ז הם שון בשיעוריהם וא"כ מה זאת עשית כי שלחתי את ישראל מעבודי ונהפך לבס עשה לאמר דברים הללו הוא על ממונס שהשאלום ולקחו אוהם ישראל מכות הפיסה דכ"ז מזה דהתפיסה מהניא ח"כ גם הם שהיו הופסים בישראל תפיסתם מהניא ומה זאת עשית כי שלחתי את ישראל.

דרוש ג' לשבת הגדול

יכיר האדם ויבחין היס אשר הוא יחברך ויבאנו ממזרים בכבודו ובעלמו מחסה כוד הכרול כדכתיב ועברתי באר"מ בלילה הוה והכתי כל בכור באר"מ מאדם ועד בהמה וכל אל"י מל' אעשה שפטים אתי ה' ובעל הסניד בס' ההגדה כדכתיב כדכתיב ואמר ועברתי באר"מ אתי ולא מלאך והכתי כל בכור אתי ולא שרק וכל אל"י מל' אעשה שפטים אתי ולא שליח אתי כי אתי הוא ולא אחר ע"כ. ויל"ד דבכר"ו במ"ש אתי ה' אתי הוא ולא אחר דאחר שאמר ועברתי אתי ולא מלאך ולא שרק ולא שליח למאי כולך הו לומר אתי ה' אתי הוא ולא אחר. וכו' קיי"ש ז"ל בד"ח פי' במה שידוע דדור אנו ששבדו ע"ז שיקר כונחם לא היה לכפור בה' אלא שיקר טעויהו הוא דמרוכז רוממותו וגדולתו של הקב"ה אינו משגיח בתהוומם. ולפיכך היו עובדים למול אחד או לאחד מרגלי המרכבה וכיוצא להיותו אמלעי בין הקב"ה לבנים כדי שיע"י האמלעי אולי ישגיח הקב"ה עליהם כמ"ש דהאשויים ז"ל. והיו עופים בזה דלפי האמת במקום שאתה מולא גדולתו של הקב"ה ית"ש שם אתה מולא גטוהטותו וכמו שמלאנו מופס חוקך ורחיה בבורה שאין עליה תשובה היא ית"ש שאלע"י שיש"ר הם המה היו במל' נבזים ושפלים מכל חומה ולשון ועינים מרודים ועבדים לעבדים בעבודה קשה בחומר ובלבנים וארמ"ל עממה היא מלאה גלולים וערוה הארץ אש"ה נגלה הקב"ה בכבודו ובעלמו להליל כבשה ח' מכמה אריות וחאבים כל כי האי ודאי מופס חוקך הוא שיעקר כשנחתו ית"ש בתחומים וזה דכאזא ושל רוח בכבודו ובעלמו בלי שום

הפסו בהם וקיימו בהם גזירת עו"ט אחר שהיו חפוסים בהם וזכו דארז"ל ויקס מ"ח קס ככ"ח ועברו בידו היינו ע"י התפיסה שהפסו בהם נעשה להם חוק בזה. וא"כ לענין הכ"ז חס לא היה ע"י הפיסה שישאלו מהם ככ"ז ויחוקו בהם מתורת הפיסה לא היו יכולים להוליח מיד המל' בע"כ דיכולים הם לעעון טענת ק"ל כמאן דפטר מאחד דליכא קלבה לדבר. וכו"ל הגזירה שום גזירת העו"ט וגזירת הכ"ז שון בשעוריהם דאינס מתקיימה כ"א ע"י הפיסה. ולגבי העו"ט כבר נעשה להם להמל' הפיסה בגופי ישראל וקיימו בהם חוקה שנים עו"ט. ולגבי הכ"ז לדין חוקה הופן שיהיה להם לישראל הפיסה בממון כדי שיוכלו להחיות ולזכות בו מטעם ק"ל לכן הולך האל ית' לזוהם שיקחו מהם בחורט שאלה כדי שיהיו מוחזקים דמדינא חין יכולים להוליח מידם בע"כ.

ובז"ו כו' מאתמם ז"ל דבר לא באזני העם וישאלו וכו' בבקשה ממך לך ואמ"ל לישראל וישאלו ככ"ז כדי שלא יאמר אותו לדיק וכו' הטובה הוא דמאחר דשני דברים אלה הם דינס שיה שאלים מתקיימים כ"א ע"י הפיסה כיון דליח ביה קלבה לדבר. ולענין עו"ט ע"י שנגלגלו הדברים וירדו ישראל למל' כבד קיימו בהם מאחר שכבר נעשה בהם הפיסה והחוקו בהם ומאי דבזה הוה צרם לגבי הכ"ז עדיין לא הפסו ואלו בממון ולפוט דינא אינס יכולים להוליח מידם מהמל' בע"כ יען דליכא קלבה בדבר ויכולים לפטור עצמם בטענת ק"ל ואינה מתקיימה בטענה זו כ"א ע"י שיהיה להם לישראל הפיסה בממון שיהיו הם מוחזקים לשיוכלו הם לעעון טענת ק"ל וכ"ז שאין ישראל מוחזקים בממון יכול הקב"ה לפטור עצמו מהכ"ז מן הדין כיון דליכא קלבה בדבר בטענת ק"ל. ולא חס כ"א מהרעומה דברים של אה"כ. לכן אמ"ל למרע"ה בבקשה ממך לך ואמ"ל לישראל בבקשה ממך וישאלו ככ"ז כדי שיהיו מוחזקים בהם שאז מתקיימת הטענה הכ"ז מן הדין מכה הפיסה. כדי שלא יאמר אותו לדיק היינו שלא יהיה לו הרעומה דברים ולא מלך הדין כיון דליכא קלבה לדבר ליכא חובא כ"א הרעומה דברים לבד לומר ויע"א קיים בהם ע"י שנגלגלו הדברים והניח לישראל לירד למל' וע"כ נעשה להם להמל' הפיסה בגופי ישראל ולא עשה המלאה מקודם שלא ירדו למל' ולא יהיה להם הפיסה בהם. ואח"כ ילאו בכ"ז לא קיים בהם שלא עשה המלאה שיהיו ישראל הם הופסים בממון שיהיו פ"כ זוכים בו מדין הפיסה ואף דלפי הדין שאתה דליכא הפיסה ליכא חובא וכנ"ל וליכא כ"א הרעומה דברים בעלמא של אותו לדיק מ"מ כדי להגלל מהרעומה דבריו של אותו לדיק שלא יאמר הן לכן דבר נא בבקשה ממך לך ואמ"ל שישאלו וכו' כדי שיהיה להם הפיסה בהם ויהיו הם מוחזקים וזכו בהם מן הדין.

וזהו הרמז בפסוקים צפ' שמוה בהחילת שליחה האל ית' למרע"ה אלל ישראל לומר להם ואומר אעלה אתכם מעוני מל' וכו' ושלחתי את יד והכתי את מל' וכו' ואח"כ ישלח אתכם וגזרתי את תן וכו' והיה כי חלטון לא חלכו ריקס. היינו דבא לרמז ולהבטיח אותם דגם דמדינא יש פעור מהכ"ז מאחר דליכא קלבה לדבר. מ"מ זאת אעשה שלא חלכו ריקס ע"י ושאלה אשה משכנה ומגרה ביתה ככ"ז וע"כ חכו אחס מוחזקים בממון וזכו בו ונגלגלם את מל'.

שום אמצעי והורה בזה שאין רלונו לשום אמצעי. וזה אפשר עיקר טעמה לעשות להטות מלכה בכורות הוא בעלמנו יטן ש"סר שכלתו הדור השתחו לע"ז לפניה אלוה של מל' כמשרזל מה אלו אף אלו וכו' ויודתי ש"סר לא היו טפרים בעיקר כמו המלריים אלא דהוה ס"ל שחולקים כבוד לפניה שהיא ראש למזלות רעבר מלך כמלך. לזה הולרך הקב"ה להוילא מלכס של ישר' טעוה זה וש"ן לו חפץ שיהיה אמצעי בינס לצ"ן המקום פ"כ ענה בכבודו ובעלמנו לא ע"י מלאך וכו'. להורות להם שאין רלונו באמצעי. דבזה פ"י מוסרימ"ט ז"ל כו' הפ' חכ"י היא אשר הולאתיך מאר"מ לא יהיה לך אלריים אחרים פ"פ. דהכונה הוא לומר חכ"י ה"א אשר הולאתיך בכבודי ובעלמני מאר"מ לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ח"כ דון מינה שלא יהיה לך אלריים אחרים פ"פ ר"ל אשפ"י ש"יני לשם אלהות אלא ע"פ דהיינו אמצעי ושלם זיני לביקך לא יהיה לך. ו"ס הגניד ועברתי באר"מ אני ולא מלאך וכו' לא ע"י אמצעי לא שרף ולא שליח אלא אני בכבודי ובעלמני. ח"כ מוכח בכדיא מזה דאני ה' אני הוא דוקא ולא אחר בלי שום אמצעי ע"כ:

ובי"ן לע"ד כו' הפ' ח"א אני ה"א אשר הולאתי אהכס מאר"מ להיות לכם לאלריים אני ה"א. דלכאורה כפל הש"ן שאמר אני ה"א השניה למה. ועפ"ה מובן דמאמר דאני ה"א אשר הולאתי אהכס מאר"מ בכבודי ובעלמני. מזה מקמו ראה אני ה"א שאין רלונו בשום אמצעי וכמה פסוקים יתפרשו כדל"ז:

ועוד פ"י סס הו"ל כו' המניד במ"ס בסנהדרין דלית אמ"ל שהוא מינא לר' ארי כהן ואל משה אחר עלה אל ה' עלה אלי מנציל אמ"ל זה מט"ט ששמו כשם רבו שנה' הגני שולח מלאך וכו' כי שמי בקרבנו. אמ"ל שהוא מינא ח"כ נפלה ליה אמ"ל כפי' אל תמר בו אל תמירני בו סימטוח בידן דאפי' בפרווקא לא תקבילטוהי דכתיב אם אין פניך הולכים אל חפלינו מזה. הגה מבוחר דכל המלחמים אין ששם כשם רבס אלא משותפים שם שם אל כמו מיכאל ובגריאל וכדומה ואלה מט"ט דוקא שמו בשם רבו בשם הוי"כ. וזה הולרך ואמר אני ה' אני הוא ולא אחר כלו' הן אמה דמיטט קרה מלאך ושרף ושליח שאין ששם כשם רבס. אבל עדין איכא למיטעי שמה היה ע"י מט"ט ששמו כשם רבו. לו"א אני ה' אני הוא ולא אחר כלו' אני ה' ואשפ"י ש"ס אחר ששמו בקרבי אל חטטה שהוא אחר דהיינו מט"ט אלא אני הוא ולא אחר אשפ"י ששמו בקרבי פ"כ. וע"ד ל"פ בדרך הל"ל מ"ס אני הוא ולא אחר. דטורפ דלמעלה אין ישיבה לשום מלאך אלא דוקא למלאך מט"ט שישב וכותב וכו' ישראל. וכשעלו הד' לפרדס ולא עמד לפניהם מט"ט מזה אלישע אחר ילא לת"ר דאמר נמירי דאין ישיבה למעלה וכו'. וזהו סרמו אני ה' אני הוא ולא חטטה לומר שהוא מט"ט ש"ס לו ישיבה למעלה ושמו כשם רבו. שטעה בו אלישע אחר כשעלה למעלה אל חטטה בזה אלא אני ה' אני הוא ולא אחר שלא חטטה בזה שטעה בו אלישע אחר:

ועפ"י"ך בדרך הא' ויבט כו' הפ' כס' וארא וו"ה לכן אמור לבני"ש אני ה' והולאתי אהכס מתחת סבלות מל' וכו' ולקחתי אהכס לי לעם והייתי לכם לאלריים. וידעתם כי אני ה"א המוילא אהכס מתחת סבלות מל'. והדקדוק מבוחר דמאמר שאמר בתחילה לכן אמור לבני"ש אני ה' והולאתי אהכס מתחת סבלות מל'. למה תזר וכפל הדברים ואמר

וידעתם כי אני ה"א המוילא אהכס מתחת סבלות מל'. גם בשניה הוסיף לומר תיבה אלריים. ברם פ"ה יובן דבהחילה קאמר אמור לבני"ש אני ה' והולאתי אהכס מתחת סבלות מל' ולקחתי אהכס לי לעם והייתי לכם לאלריים בלי שום אמצעי כלל. ומדעו ותקחו ראיה לזה שאני לריך לריך לשום אמצעי זיני וזיניכם אלא והייתי לכם לאלריים אני דוקא בלי שום אמצעי מענין י"מ שאני הוא בכבודי ובעלמני המוילא אהכס משם בלי שום אמצעי כלל. ו"ס וידעתם כי אני ה"א ר"ל מדעו שאני רונה להיות לכם לאלריים בלי שום אמצעי כלל אלא אני ה"א דוקא. המוילא אהכס מאר"מ מתחת סבלות מל' ר"ל מענין י"מ שאני הוא המוילא אהכס משם בכבודי ובעלמני הגם שהיו שפלים וגבוים וגם הארץ מלאה גילולים מזה מופת חוץ וראה לכם שאין לורך לאלרייה' לשום אמצעי זיני וזיניכם כלל:

בא"י יל"פ כו' הפסוק הנ"ל ופסוקים שאת"ז וו"ה והבאתי אהכס אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם וכו' ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'. וידבר משה בן אל בני"ש ולא שמעו אל משה מקול' ומעק"ס. וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני"ש לא שמעו אני ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפחים. ויל"ד במ"ס מורשה דפי' הוא לשון ירושה מה כוונתו בזה. גם מ"ס וידבר משה בן היבה בן יסירה דמילהא דפשיטא היא. גם אומרנו ולא שמעו אל משה תיבות אל משה הם יתרים דג"ר מזה דאלו היבה השלימות ע"י אחר היו שומעים והול' ולא שמעו מקול'ר. גם היבה לא שמעו אלי סיבה אלי יתירה. גם במ"ס ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפחים נ"ר שהיא נתינה ששם לאלא ישמע פרעה וקשה דנהי דלא יבין את דבריו ככלל אזה דבריו מה ערל שפחים אבל שלא ישמע כלל אזה דבריו מה חלוי וכו'. ברם יובן עפ"י מ"ס המפ' בפ"י פסוק פקוד יפקוד ש"ס בו שני פ"י האחד שבמנין פקוד ק"ן שנים יחסר הקב"ה מגזירת פ"ס שאמר ועפ"ה ה"ס וישארו רדו' שנה בגלות. ופי' הב' שהגואל הגואל אותם יהיה ערל שפחים פ"ה ק"ר. ונ"מ בין שני הפ"י דלפי' הב' פ"ה ק"ד אינו מחסר מגזירת הפ"ס כלום אלא שהיו בגלות ה"ס שלמים והגיהל שינאלם הוא פ"ה ק"ר ערל שפחים. עש"כ לפי' פ"י הא' שנחסר מהפ"ס ק"ן שנים כמנין פקוד וישארו בגלות רדו' שנה. וידוע מה שסירנו המפ' על מה שילאו ישר' מל' כדד"ו שנה הוא משום דמשולד יתח מנין. וזה הסירוק לא יבין כ"א כשגאמר דאשפ"ס ליק את הארץ בכלוק שהלך בה דד"ן בני"ש י"ל וכו' אינו קנינה בחוקה והיא אל"ל דא"י אינה מוחזקת היא בידיו מאבותינו. מש"כ אם נאמר דקנה אשפ"ה את א"י ומוחזקת היא בידיו מאבותינו וזה הסירוק מלך הלך לו. וכו"ו דחמ"ל למרע"ה לכן אמור לבני"ש אני ה' והולאתי אהכס מתחת סבלות מל' והבאתי אהכס אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם וכו' ונתתי אותה לכם מורשה היינו בחזרת ירושה לכם מאבותיכם דקנה אשפ"ה את הארץ בחוקה. וישר' הם היו סוכרים בדפסה דל"ק אשפ"ה את הארץ והינה מוחזקת בידם מאבותיהם והיא אל"ל ומתחיל הגלות משולד יתח. ואילו הייה השלימות של הגאולה ע"י הדם שאינו עלג לשון היו אומרים דאשפ"ה דהגזירה היא ח"ש עכ"ו מתחבה ממנה ק"ן שנה שלא ישבו במל' כ"א רדו' שנים שכן דבר בקדשו יוסף ה' פקוד יפקוד וגילה להם שבמנין פקוד ק"ן שנים יחסר להם

להם כפי' הראשון. אכן עתה ששלימות הגאולה היא ע"י מרע"ה שהוא עלג כבד פה וכב"ל דמינה מוכח דפי' פקוד יפקוד הוא כפי' הכ' פיה קי"ד ואינו נחסר מגזירה ה"ש כלום. ומוכר"ל דמה שז"ל עכשיו ד"ו לגואלם הוא משום דמשול"ג יחזק מניין דל"ק חלע"ה את הארץ וא"י אינה מוחזקה בידם מאבותיהם ואינה ירושה להם. ולכן כשבא מרע"ה שהוא כבד פה וכב"ל לגואלם וגם יודבר משה כן אל בני' שהארץ היא מורשה להם מאבותיהם היינו דקנה חלע"ה את הארץ והיא מוחזקה בידם מאבותיהם. אזי ראו דהו מרתי דסחרן אהרדי דכין שזא משה בשלימות הגאולה נר' דפי' פקוד פיה קי"ד ואינו נחסר מה"ש כלום ואם גרלה לומר דמשול"ג יחזק מניין ז"ל דל"ק חלע"ה את הארץ דבאל"ל כתיב ואי"ו קאמר להם דהארץ היא מורשה להם דקנה אותה ומוחזקה היא בידם מאבותיהם וא"כ מוכרחים הם לישב במל' עד השלום הש"ס דבאל"ל כתיב. לכן כשדבר משה קן לא שמעו אל משה דייקא שהוא עלג פה דכפי"ו אינו נחסר מהגזירה כלום והם עדיין לא יסבו כ"א רד"ו שנה. זכ"ם הי' אמר' דרואים הם לשבת מל"ש במל' כמשה"כ ומושב בני' אשר ישבו במל' הול"ש והם עדיין לא יסבו שם כ"א רד"ו וגם חמש שנים מניין משול"ג מגשה ליוכף הרי רפ"ו שנה כמ"ס הי' מג"ע ז"ל הבי"ד הי' בני יחזק חקן ז"ל דבזה פ"י הוא ז"ל כו' הפ' ולא שמעו אל משה מקול"ג דהיכא מקל"ג גמ"ע ח"ל שכן הם לריכס לישב ח"ל שנה גמ"ע מקל"ג והם לא יסבו כ"א ר"ח דעם הכו' בגמ"ע רפ"ו פ"ס. דלדריש ידוייק הלשון יותר דמ"ס ולא שמעו אל משה דייקא שהוא כבד פה וכב"ל. וזהו כשחל"ל הי' עוד בה דבר אל פרעה מלך מל' וישלח את בני' או וידבר משה לפני' הי' הן בני' לא שמעו אלי' חל"י דייקא וא"ך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים דמ"ס שאני ער"ם אין מהרואי שישמע אלי' שישלח אותם צעה וכעונה הואם :

גמשך אל האומר יזבן כו' הפ' ויאמר משה אל האל"דים מי אנוכי כי אלק אל פרעה וכו' חוליא את בני' ממל' ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האוה כי אנוכי שלחתיך דבול"חך את העם ממל' העבדון את האל"דים על ההר הזה. דלכאורה ק' דהליכחו אל פרעה כדי להוליא את ישר' ממל' וחדה היא ומהו זה שחלקם דתרתיו. גם מ"ס כי אהיה עמך מה כוננו בזה. גם מ"ס וזה לך האוה וכו' העבדון את האל"דים על ההר הזה מבו הוא זה עכשיו. במה שיביה אח"כ ומהו כוננו. בזהוה הוה. דר"ס ע"ה יזבן ובהק' עוד מ"ס דמ"ס קידושין ד"ח מוכר אדם את בנו לשפחות וסוגה לאישות אחר שפחות אבל לא לשפחות אחר אישות דר"א. ור"ס א' כשם שאין אדם מוכר אה בנו לשפחות אחר אישות כך אין מוכרה לשפחות אחר שפחות. ואמרו שם דפליגי בפלוגתא דהני הגאי דתניא לא ימשול למוכרה בבגדו בה כיון שפירש עליהו עליה דהיינו אישות שזו אינו יכול למוכרה. אבל מוכרה לשפחות אחר שפחות דבבגדו בה קרינן לשון בגד ור"א ס"ל יש אדם למקרא. ור"מ סבר יש אדם למסורת והיא לשון בנייה וכיון שבגד בה פעם אחת שזו אינו יכול למוכרה פ"ב. וידוע מ"ס בזה"ק ד"שר' הם נקראים בזה של הקב"ה כח"ש ע"פ וא"ם כי ימכור את בנו דא קב"ה וכו'. וא"י אמר' דיש אדם למקרא גם הקב"ה יכול למוכרו בגלות כמה פעמים עד שיהיה פרישם עליהו עליו לעמיד. וא"י אמר' דהלכתא כמ"ד דיש אדם למסורת גם הקב"ה ח"י למוכרו בגלות אחר שכבר בגד בנו ומכרו בגלות פ"א :

עו"ג מ"ס צמד' כשעלה מש"ד למרום לקבל הו"ו עשנו מלה"ש ואמרו רב"ש ע"ה הנה הודך על השמים. בזהוה שעה הביא הקב"ה לורה חלע"ה ואמ"ל לא זה הוא שאכלתם חללו כל"ו חללה חללו כשר בחלב ובמורה שאני נותן אותה כתיב בה לא תבשל גדי בחלב אמו ואהם עברתם עליה :

ואירתה כפי"ק דחולין דאיסור דב"ח תלוי בדי' אמר' יש אדם למקרא דאין קרינן ל"ס גדי בחלב אמו דאי אמר' יש אדם למקרא ובב"ח אסור ד"י אייפה חירן להם הקב"ה למלה"ש דאינם ראוים לקבל הו"ו מאחר דעברו על איסור דב"ח. אבל אי אמר' יש אדם למסורת וכפי המסורת נוכל לומר שהיא בחלב ח"כ ליבא הוכחה דבב"ח אסור והמלאכים שאכלו דב"ח חלל חלע"ה לא עבדי איסורא ורואים לקבל הו"ו מדעיה דבר מלרא עי"ן בה' לרור הכסף דק"ח מ"ס בזה. ועי"ן בה' דרכי א"ם דכ"ה ומ"ח דתב"ד דגם פסיק בכל לר"ח לו לר דכתיב באל"ף וקרינן לו בוא"ו הוא תלוי גם בפלוגתא זו אי יש אדם למקרא או יש אדם למסורת ע"ש. ובזו"ו דכשחל"ל הקב"ה למרע"ה לכה ושלחק אל פרעה והוליא את עמי בני' ממל' הדין מש"ד מזה פקוד יפקוד הוא פי' פ"ה קי"ד וחל"י צמד המסורת פקוד ולכן שולח אותו שהוא עלג פה. ע"ו טמן מש"ד דמאחר דפי' פקוד הוא פקוד ח"כ אינו מחסר מגזירת הס"ס כלום. ועדיין הם ל"ה יסבו כ"א רד"ו שנה ולא נשלים סומן. ובשלמא חלו הינה שלימות הגאולה ע"י חרם אחר שאינו עלג פה היינו אומרים דפי' פקוד יפקוד הוא דכמנין פקוד ק"ן שנים יחסר מהסומן. אבל עכשיו ששמה שולח אותי שאני עלג פה ושאיני אדם ב"ח וכו' הוה תרתי דסחרן אהרדי. וז"ס מי אנוכי כי אלק אל פרעה דכילד אני שלג פה אלק בשלימות זו וחוליא את ישר' ממל' בזהו"ו דשנייה לא יכונן יחדיו. ע"ו השיב לו הקב"ה כי אהיה עמך היינו דעיקר הגאולה היא על ידי ומהה ח"ך הל"ח המלשי בני' וז"ן פקעה דהעיקר הוא דחל"י צמד הקריאה ופי' פקוד יפקוד הוא דכמנין פקוד ק"ן שנים יחסר מהס"ס. גם רמז לו דמ"ס כי אהיה עמך למ"ס הפסוק בכל לר"ח לו לר דהוא ית' דב"י יביה עמם בגלות כמשה"כ עמו חכ"י בלרה דחל"י צמד הקריאה שהיא לו בוא"ו גם הכא חל"י צמד המקרא פקוד יפקוד דכמנין פקוד ק"ן שנים יחסר. וע"ו סיי"ס ואמר וזה לך האוה שהעיקר הוא יש אדם למקרא דבול"חך את העם ממל' העבדון את האל"דים על ההר הזה שמתן הו"ו לישר' ולא למלה"ש והוא מטעם דאכלו דב"ח חלל חלע"ה. וא"ם יהיה דיש אדם למסורת ח"כ גם בפסוק ל"ס גדי בחלב אמו המסורת היא בחלב וליבא איסור באכילת דב"ח ומלה"ש לא עשו איסור דב"ח באכילת דב"ח חלל חלע"ה. ומן הראוי שמתן הו"ו למלה"ש מדינת דב"ח והיאך אני נותנה לישר'. ח"ו דהעיקר הוא יש אדם למקרא ובב"ח אסור וכיון דמלה"ש עשו איסור באכילת דב"ח אין מהראוי שמתן הו"ו להם אלא לישר'. ומינה הוכחה וזהו מופת דגם דקרא דכתיב פקוד יפקוד חל"י צמד הקריאה ופי' הוא כמנין פקוד ק"ן שנים יחסר מהס"ס ועיקר הגאולה תהיה על ידי וזהו כי אהיה עמך. ח"ו הוק"ל למש"ד הכה חכ"י בזה אל בני' וכו' ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ר"ל מאחר דס"ל דהקריאה היא העיקר וחל"י צמרה דיש אדם למקרא. וכבר נודע מ"ס בני' פסחים לא כשאני נכתב אני נקרא ונפק"ל מקרא דכתיב וז' שמי לעלם לעלם כתיב דיש אדם למסורת כמ"ס דרכי

מור"ר לאורייתא. והרשב"א ז"ל הק' בזה דבין דליכא מודעא איכ' למה אח"כ נעשו ישר' כשמשאו וכו' וכלל אותם מעל אדמחם. ומ' ולא נמן להם את הארץ אלא ע"מ לקבל את התורה ומלוותיה כדכתיב וימן להם ארעה נויים וכו' בעבור ימרו חוקי ומורושו ינעורו. וה' מנא ז"ל בס' פ"ד כהב' דנחתינו משום דינא דמלכותא דינא שמחוייבים הם לקיים גזירת מלכים. ועו"כ דלפי"ד החוס' והר"ן ז"ל דדוקא במלכי אוה"ע אמר' דינא דמ"ד לפי שהארץ שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מלוותי ותקבלו גזירותי אנרש אתכם מן הארץ. אבל במלכי ישראל לא לפי שא"ל כל ישראל יש להם חלק בה והם שופטים בה. אמור מעתה לפי"ו אם אי' מוחזקת היא בידנו מאבותינו איכא טענה מדועה דהא לא יוכל לגרש אותם ממנה וליכא חיובא מלך דינא דמ"ד ויש להם טענה מודעא דאנוסים הם בקבלתה. אבל אם אי' אינה מוחזקת היא מאבותינו חיובים הם מלך דינא דמ"ד וליכא פישורא להם מלך המודעא ע"ש בד"ק:

ובנין והוא דכשכחו משה ואהרן להוליח את ישראל בעטנה דכבר נשלים כוונן דמשגולד ינחם מינין והיינו דל"ק האע"ה את הארץ דרין צ"נ י"ל וא"י אינה מוחזקת בידנו מאבותינו. ע"ו פרעה הרשע שהיה חכם להרע ולאטננין גדול בא עשן לאמר דלפי דבריכם אלו יולא לכם היזק גדול מלך אחר מענין מטעם העגל דכזב לא יש לכם הירון הללה בעגל לומר שאתמים בקבלת החו' ויש להם טענה מודעא דעכ"פ חיובים הם לקיים סתו' ומלוותיה מלך דינא דמ"ד כיון דעדיין דין צ"נ י"ל וליק' את הארץ ומידיים הם במעשה העגל. וי"ו י"ו ק"ו עמכם באשר אשלה אתכם בעטנה זו ראו כי רעם נגד פניכם כוכב אחד יש שמו רעם המורה דם והריגה נגד פניכם במעשה העגל דכזב אין לכם פתח הללה כלל. וכל זה נמשך לפי סברתכם דא"י אינה מוחזקת בידכם וכבר הושלם הזמן מלידת ינחם. לא כן לנו נא הגברים וכו' ר"ל אם אתם שופטים השיעור דילאו מכבדן ולא נשלים הזמן עדיין דקנה האע"ה את הארץ וא"י מוחזקת היא בידכם מאבותיכם אזי יש לכם פתחון פה במעשה העגל לומר דאנוסים הם בקבלת החו' ואיכא טענה מוד"ר. וגם אינם חיובים מלך דינא דמ"ד לקיים סתו' ומלוותיה דמלכי ישראל שכל ישראל הם משופטים בארץ לא נאמר זה דלמינו יכול לגרש אותם ממנה. כן ג"כ לגבי ס' אם אי' היא מוחזקת בידכם לר"ך לתח אוחה לכם וליכא חיובא מלך דינא דמ"ד ואיכא טענה אונס ומדעא ויש לכם פתח הללה במעשה העגל:

וזרדו כשמשאו ישראל בעגל כתיב וימל משה את פניו היא ויאמר למה ס' יחרס אפך בעמך אשר הולאה מאר"ם ככ"ג ובי"ח למה יאמר מל' לאמר ברעה הולאים וכו'. ולל"ד מה כוננו משר' בתמיהתו וזה למה יחרס אפך וכו' וזו ממשא העגל ובפרט שעשו אותו אחר קבלת החו' במ"ו. גם מה כוננו להזכיר פתח ענין י"מ. ולא עו"כ שאמר אשר הולאה מאר"ם ככ"ג ובי"ח דאדרבא זה ניתן טעם להגדיל החרון אף והטובים עליהם. הו"מ"ש לאמר ברעה הולאים מה כיון בזה. גם נחיות הארץ דקאמר וכל הארץ יזאח וכו' מה שייכא הכא להזכיר אותה פתח. ועם האמור יובן ובהק' עוד מ"ש ס' כלי חמדה ז"ל בדקל"ו דמה זה שהקב"ה מגזים ביל"מ וכמה פעמים הזכירה בבורה היפלא מה' דבר. ומ' דמאמר דיגלו קוב"ו ולא היו ראויים או דמה אלו עש"ז אף אלו

דרכי אים ז"ל דזה מורה דיש אים למסורת. איכ' אם אמרו לי מה שמו מה אומר אליהם דכשם הוי"ה נכתבו איני יכול לומר דלפ"ס כתיב ואם אומר סם ארני אזי אני נחפס בדבורי דמה מוכח דיש אים למסורת וממ"ג אני נחפס בדבורי. ע"ו השיבו ה' ואמ"ל כה האמר אל בניי אהיה שלחני אליכם שלא האמר לא בשם הוי"ה ולא בשם ארני כ"א בשם אהיה אשר אהיה ועם זה הו"ה רומז אהיה עמם בשעבוד זה ויהיה עמם בשעבוד אחר. כל' דלגבי קריאת סם הוי"ה אולי לחומר' ואמר' יש אים למסורת ולע"ס כתיב לא כשאתי נכסב אני נקרא נכסב בהוי"ה ונקרא בארני. משא"כ בעלמא אולי' בחר הקריאה דיש אים למקרא וע"ו פקוד יפקוד כמנין פקודי יחסר. גם בקריאה זה השם אהיה אשר אהיה ממנו מוכח דאולי' בחר הקריאה דיש אים למקרא דהו"ה רומז אהיה עמם בשעבוד ואהיה עמם בשעבוד אחר ואי' אולי' בחר המסורה כי"ה יהיה זה שהיו בשעבוד פעם אחת מאחר דכתיב לא ימשול למוכרה כנגדו בה והמסורת היא כנגדו בה שכיין שבנד בה פיה טוב אינו יכול לכבוד בה פעם אחרת. אי' דהקריאה היא השיקף דיש אים למקרא ומאי דכתיב לא ימשול למוכרה כנגדו בה הו"ה לשון כנר שכיין שפי' עליהו עליה טוב אינו יכול למוכרה עוד היינו לשפוחו אחר אישוח אינו יכול למוכרה. אבל לשפוחו אחר שפוחו יכול למוכרה וזהו אשר אהיה שיהיה עמם בשעבוד אחר. וגם מאי דכתיב בכל זרעם ל'ו נר הקריאה היא שיקר דקריין לו בוא"ו ואולי' בחרה דאיהו עמם בגלות ממו אבני ברנה. וכשאמ"ל מש"ר דיש לגרש בשעבוד אמ"ל כה האמר אהיה שלחני אליכם:

וחזר עוד הקב"ה ואמ"ל כה האמר אל בניי ס' אלכים זה שפי' לע"ס וכו' וכתב ס' ברית שלום ז"ל דו"ש כה האמר אל בניי ס' אלכים וכו' וכו' קול שלרין שיאמר להם בזה הלשון בשם הוי"ה. וה' קול יעקב שאלו ז"ל בדורש א' נכסב דאפשר דגם לפני פרעה ליוה הקב"ה להגות את ס' ככהנו וכו' ע"ש. והיינו לומר דגם בזה בקריאת השם האמר להם עכשו בשם הוי"ה להזכיר דאוליין בחר הקריאה דיש אים למקרא אמ"ל דבעלמא לע"ס כתיב. וסיים סם הקו"ש ז"ל דכן עשו משה ואהרן דהנו את השם ככהנו לפני פרעה. ואמרו להכי חמה פרעה ואמר מי ס' אשר אשמע בקולו לא ידעתי את ס' דמעולם לא שמע את סם ס' בידו וכי"ח אלא באר"ף גל"ה דלע"ס כתיב. ומינה הזכיר לעלמו דשקריי נטבו ואמר הכבוד השבורס וכו' ואל יעשו בדברי שקר עש"ב. ולע"ד אפשר שז"ש מש"ר ומאו' באמרי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם סוה. ומוכן הוא עפ"י ס':

וכרפי מאי דאמרן לעיל חירון סמ"י דמה שילאו ישר' ממל' בדר"ו שנה הוא דמשגולד ינחם מינין וכו' ככהנו דמי' זה ס' כשנאמר דאשע"ה ל"ק אי' ואינה מוחזקת בידנו מאבותינו. יובן כי ק"ו י"ו ק"ו עמכם באשר אשלה אתכם ואמ"פ דאו כי רעה נגד פניכם. וארז"ל שאמ"ל כוכב אחד יש שמו רעם המורה על דם והריגה נגד פניכם במעשה העגל. וקשה מה בא לרמזו להם פתח ענין העגל ומה חלוי ענין ייחוס ממל' עכשו לענין העגל. דגם יובן בהק' עוד מ"ש בני' שנה ע"פ ויק'לנו בתחיתיה כהר מלמד שכפה עליהם הכר עניניה ואמ"ל אים אתם מקבלים את התורה מוכסב ואם לאו שם כחא מיתחם סם תחא קבורתם. ואמר רבא מאלן (ד')

אלו לכן היה קשה מאוד ע"ש וכו' מוסרתי ז"ל בם קולו של משה בקול שדים דרוש נ' על דבריו דמשמע חילו היסה הגאולה בזמנה לא היסה כב"י קשה לפניו אף שאינם ראויים שכבר הנצייתו לאהע"ה והחכ"י בדכ"ג ובמ"ס בגאולה בתדייתא וכו' אחיטתה לא וכו' בעתה אבל כיון שהיטה בדר"ו שנים ולא היו ראויים לכן היה קשה כב"י לפניו ית' והולך להם אחרות ומופתים רבים ועלומים כ"ג וי"ח ע"ש. והאפשר דזהו כשאמר מר"ה למה זה שלחתי דר"ל דעדיין בטהו"ז ואינם ראויים ליגאל ע"ז השיבו כ"י ביד מחוקק יגלחם ובי"ח יגרשם מארצו דהן אחת בטהו"ז ואינם ראויים ליגאל אבל אחי נואלם ע"י כ"ג וי"ח :

ובז"ו דכשחטאו ישר' בעגל עמד משר' בחפ"ו ללמד סניטורייא עליהם ולמלא להם לודי הפיטור. וז"ל למה כ"י ימרה אפק בעמך דהן אחת שחטאו בחטא גדול זה שעשו את העגל ועבדוהו עכ"ז י"ל מקום פסוק מהעונש דאעיקרא הם אנוסים בקבלתם הכו' בכפיית הכר עליהם ויש להם טענה מודעה וכו' דעכ"ז הם חייבים לקיים החו' ומלווהים מלך דינא דמ"ד וד' במלכ' אוה"ע דהארץ היא שלו ויוכל לגרש אותם ממנה אבל במלכ' ישר' לא לפי שכל ישר' הם משופטים בח"י. גם כאן ח"י היא מחוקק בידם מאבותיהם וליכא חיובא עליהם מלך דינא דמ"ד כ"א מלך קבלתם הכו' דוקא וע"ז י"ל טענה מודעה דאנוסים הם בקבלתם. והראיה ע"ז דח"י מחוקק היא בידם מחובותיהם וליכא חיוב עליהם מלך דינא דמ"ד מ"י"מ שכולת אחת בטהו"ז ויש הוכחה לזה שכולת אחת בכ"ג וב"ח וחילו היסה הגאולה בזמנה לא היה מהליך לכל זה אחרות ומופתים וכ"ג וי"ח. ח"י מוסר כ"י דילאו בטהו"ז דח"י מחוקק היא בידם מאבותיהם דכבר יאלו האבות מכב"ן דרין ישר' י"ל וקנה אח"כ ולא מלין סו' לומר דמשגולד יחוק מלין דבאל"ל כתיב ולכן הולך לכ"ג וי"ח דבטהו"ז יאל. וכיון שכן ליכא חיובא עליהם מלך דינא דמ"ד דבמלכ' ישר' שגג ישר' הם משופ' בארץ לא נאמר זה. ומלך קבלתם הכו' י"ל טענה מודעה דאנוסים הם בקבלתם ופטורים הם מהעונש. וז"ס למה ימרה אפק בעמך אשר הילתם מאר"מ בכ"ג וי"ח. ואם אח"כ רוצה להפוס השיטה באותה סברה דבזמנם יאלו ישר' ממ' ולומר דרין ד"ג י"ל ול"ק אח"כ אח"י ומייבם הם לקבל עליהם הכו' מלך דינא דמ"ד יולא לפי"ו דר"מ היא היסה לרשע להם במעשה העגל כמש"ל פרעה ראו כי רעה נבד פניכם ולמה יאמרו מל' לאמר ברעה הולאתם וכו' וזכור ענין נתינת הארץ אשר נשבעתם לאבותם לתת להם ולרשעם ח"י ויחסה ס' וכו' :

וזר"ו כ"י הפ' בפ' שלח לך ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מל' ופירש"י ז"ל נתנה ראש יכרתומו ימנה רישא נשים עלינו מלך. ורבותינו פ"י לטון פ"ז ע"כ וק' לפי פ"י כ"ג דח"כ מהו זה שאמרו ונשובה מל' הא נס הכא יוכלו לעצ"ו כמו במל'. וז"ל משר"ה ז"ל פ"י פפ"י מ"ס במד"י פ' ט"ה שאל בפסוק למה ימרה אפק בעמך וכו' מה ראש להזכיר כאן י"י"מ אלא אמר משה רב"ש מלין הולאת אחת ממל' שהיו כולם עובדי עולאים. משל לתת שפתם לבנו חנוח של בשמים בשוק של זנות הבחור עשה שלי והאומנות עשה שלה והגער כבחור עשה שלו יאל לתרבות קעה בא' אביו וחפסו עם הונכה התחיל אביו מלעק ואומר הורגך אני. היה שם אוהבו אמ"ל אח"כ איבדת את הנער ואח"כ לועק. כנגדו נתת כל האומנות ולא לימדת אותו אלא בשם והנחת כל

המבואות ולא פתחת לו חנוח אלא בשוק של זנות. כך אמר משה רב"ש ע' הנחת כל העולם ולא שעבדת בניך אלא במל' שהם עובדים עולאים ולמדו מהם בניך ואף הם עשו את העגל. לפיכך אמר משה אשר הולאת אותם מאר"מ דע מלין הולאת אותם. וזהו נתינת ראש פ"י פ"ז כל' שנעבד ע"ז ואם יבוא הקב"ה לענוש אותנו ח"י ונשובה דייקא כל' נשיב להקב"ה חידוק של החטא מלרימה כל' מה שהיינו במל' ושם ראינו כל ע"ז שנעולס וזה היה נרמא לעצ"ו כאשר השיב משה להקב"ה בשעת מעשה העגל ע"כ. ולפי דרכינו הניל י"כן ויאמרו איש אחיו נתנה ראש כל' שנעבד ע"ז ואין אהנתו מושגים לשמא ענשם בס"ת זה דנשוב"ס כל' דנשיב להקב"ה מלרימה כל' דמי"מ דהיה בכ"ג וי"ח ורבו אחרות ומופתים מהו מוכח דילאו בטהו"ז דח"י מחוקק היא בידיו מאבותיהם דקנה אח"כ אח"י דרין ישר' י"ל דה"י ח"י דליכא חיובא עלינו לקבל החו' ומלווהים מלך דינא דמ"ד דבמלכ' ישר' לא נאמר זה מאחר דכל ישר' י"ל חלק בה והם משופטים בה. ולא נאמר כ"א מלך קבלתם הכו' כה"ס וע"ז י"ל טענה מודעה דאנוסים אלו בקבלתם וכו' :

ובתרי"ג של משגולד יחוק החמיל הזמן כג"ל. כהנו החפ' דזהו חפ' כמ"ד דבוא"ו היא לבוסוף דכשחמ"ל הקב"ה לאח"כ קום ההלך בארץ לאורכה ולרחבה ואברתם לא הלך כ"א לאורכה דוקא ל"ק אברתם את הארץ דבוא"ו היא לבוסוף ובע"י שילך לאורכה ולרחבה. ושפיר מלין מליד' יחוק דל"ק אחת וכו' אל"ל. וזהו שאמרו אצל' דכשע"ן עווא שרו שג"ל לפני הקב"ה ואמר אצל' גורם פל אחת זו שישלעבדו החת יד אחת שלי ח"ס ועדין לא נשלים הזמן. השיבו הקב"ה כלום באר"מ דברתי באל"ל אמרתי וכבר גלוי וידוע לפני משגולד יחוק החמיל הנרות. היינו לומר דכשחמ"ל לאברתם קום ההלך בארץ לאורכה ולרחבה כוא"ו היא לבוסוף ול"ק עד סיקה אחת שילך לאורכה ולרחבה והוא שלא הלך בה כ"א לאורכה לבד ל"ק אחת וכוא"ו אל"ל ושפיר מלין מליד' יחוק. ובז"ו כ"י הפ' ומאו בחתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לשם כוה. כל' דכמו דהפסי' השיטה לבני קניי"ת הארץ כמ"ד דבוא"ו היא לבוסוף ובע"י פרת. נס בענין הנזירה של כ"י גר י"ז באל"ל ועו"א ח"ס הא"ו היא לבוסוף ול"ק מל' הקשו עולם של ועיני חלחל דשורפנטח. ולכן כמ"ל הקשו עולם של ישר' כ"י לקיים בהם נס עבדות ועיני. וזהו דכששלח הקב"ה למש"ה להוליח ישר' ממל' בטענה זו דמשגולד יחוק מלין דמוס מוכח דבוא"ו היא לבוסוף ול"ק אח"כ אח"י את הארץ ושפיר הוי אל"ל. אז לקחו ממל' חווק לפתחם וראים חוכמת מוס להקשום עולם עליהם דנס דבוא"ו של ועו"א ח"ס היא לבוסוף ול"ק לקיים בהם את שחיה נס עבדות ועיני. דבלא זה ה"ל לישר' מקום הגללות לומר דבוא"ו היא לחלק וזו זה או זה קאמר. וז"ס ומאו בחתי אל פרעה לדבר בשמך להוליח את ישר' בטענה זו דל"ק אברתם את הארץ ומשגולד יחוק החמיל הנזירות דבוא"ו היא לבוסוף. מה"ס נופח הרע לשם הזה דבוסוף לענינה לקיים בהם נס עבדות ועיני מאחר דפסקת דרין דבוא"ו היא לבוסוף :

וזר"ו כ"י המגיד שאהנתו חספדים בנימי האל ית' ואומרים חילו הולית ממל' ולא עשה בהם שפטים ד"ט. דנר' דמשום שהולית ממל' מהכואו הוא שלא יעשה בהם שפטים ולנו לדעה א"ך הוא מוכרה

מוכרח דבין. כרס ע"כ יובן דבשלמה אי אמרין דהוא"ו
 היא לחלק וקנה אברהם את הארץ וכו' מהקיים
 הגירות בשאר עירות שלא בא"י איש שפשה הקב"ה
 נקמה במל' ששעברו בישראל דהוא"ו היא לחלק ודי
 בגירות או עבדות או עינוי והם שקיימו בישראל הכל
 ראוי לעונש ושכן היתה הגזירה מהחלה וגם את
 הגוי אשר יעבדו דן אנכי. כל' מאחר דהוא"ו היא
 לחלק ודי בגירות לבד והם א"כ מסתפקים בזה אלא
 שמשעבדים בהם ג"כ לכן דן אנכי שאני מפניש אותם
 ע"ז וכו' איש. אכן עשה דהוא"ו ממל' בטענה
 דמשגולת יחוק הסתיי הגירות דליק אברהם את
 הארץ דהוא"ו היא לבוסוף. אי"כ מה"ס גופא אין מבראוי
 לעשות בהם שפטים. על שקיימו בישראל עבדות ועינוי
 ג"כ מאחר דבין פסק הדין דהוא"ו היא לבוסוף גבי
 קניית הארץ דליק אלה"ה את אי' ומשיבי גרים
 משגולת יחוק. אי"כ גם לבני עבדות ועינוי הוא"ו
 לבוסוף והמל' שקיימו בהם גם אלו ע"כ אי"כ
 ראוי לעונש דדינא הכי הוי. וזהו שאנו מסתפקים
 חסדי האל אילו הוילאו ממל' בטע"ז דמשגולת יחוק
 מניין ולא עשה בהם שפטים דיינו דמחסיי האל יה' דעשה
 סרה לעינוחא והם סתרי אהרדי. כרס ככר נרע
 דהעיקר הוא כמ"ד דהוא"ו היא לחלק ומאי דינאו
 ישר' כרד' שנה כחבו המל' דהוא מלך דהקשו המל'
 עולם על ישר' וקיימו בהם שמים רעות עבדות ועינוי
 ומאי דכתיב. ועו"ה ס"ס או זה או זה קאמר היינו
 דהניא לבו ללאת בתוה"ו וקו"ש כשלים האנן וידוע
 מאי דתיקן. הראב"ד ז"ל על מה שהקב"ה העניש
 לבמל' ע"כ ששעברו בישראל והלא כך גזרה חכמתו יה'
 ועו"ה ס"ס. וכהנ' דהעניש על מה ששעברו בהם
 יומר מדאי ע"ד. משכ"כ אי קלפתי מעש וכו' עזרו
 לרע. וכנס זה סגור בפלוגתא דר' יאשיה וכו' אי
 וא"ו היא לבוסוף או לחלק דאי אמרין וא"ו לבוסוף
 אי"כ מוכרח הוא שיהיו שמים רעות עבדות ועינוי
 קו"ש ס"ס. וא"כ התי' הזה דקו"ש השלים האנן
 לא אי"כ דכן לדין להיות כדי לקיים גזירתו יה'.
 אי"כ דהוא"ו היא לחלק וזהו עבדות או עינוי קאמר והם
 שהקשו עולם עליהם ועשו שמים רעות ככה זה השלים
 המניין ולכן ילאנו ממל' כרד' שנה :

אשר

בדרך זו נלך לפרש איזה חלוקה בדברי
 בעל הגדה ז"ל שסיגר לנו סדר זה במ"ש
 כמה מעלות טובות לתקום עלינו אילו הוילאו ממל'
 ולא עשה בהם שפטים דיינו אילו עשה בהם שפטים
 ולא עשה באלד"הם דיינו אילו עשה באלד"הם ולא
 הרג בכוריהם אילו הרג בכוריהם ולא נתן לנו את
 ממונם אילו נתן לנו א"מ ולא קרע לנו את
 דינו. דמדבריו אלו נר' דכל נס וגם שהזכירו אח"כ
 ממנו יעלה לנו קושי אמה שהזכיר הנס שלמעלה
 סימנו דהיינו שאם נחרך להקיש איש לנו על נס זה
 יעלה לנו קושי ע"ז מהנס האחר שהזכירו אח"כ.
 ולד' מה כוננו ז"ל בזה. ועפ"ה יובן דמאי דכתיב
 ושע"ה ס"ס או זה אי"כ קאמר והם עשו שמים רעות
 ע"ש והקשו עולם עליהם קו"ש השלים האנן ולכן
 הוילאו ממל' כרד' שנה. וא"כ חזרה קושיא לדוכא
 דלמה העניש הקב"ה להמל' דבשלמה אילו שעברו
 ועינוי המל' לישראל ח"ש ועשו קו"ש הוה כיה מקום
 לכשישם מאחר דהגזירה היא או עבדות או עינוי
 וכו' עשו קו"ש וקיימו בהם סרה לריעותא ראוייה
 לעונש. אבל עכשיו שלא ישבו כ"א כרד' שנה ומה
 ע"כ להם ללאת בחני הזמן הוא מטע"ז דקו"ש
 עשיל להם להשלים הזמן אי"כ אין מקום טוב להענישם

עליו. וי"ש אילו הוילאו ממל' היינו בזמן זה ולא עשה
 בהם שפטים שכן הראוי שלא לעשות ע"ז יען דקו"ש
 הוה הועיל לנו ללאת בתוה"ו. וכ"ה לעולם דהוא"ו
 לחלק וסי"כ יליאו ממל' כרד' שנה אינו מאוס
 קו"ש אלא מפ"ה או רבוי האכלוסין או שכינה השלימו
 המנין. ולכן הענישם הקב"ה להמל' שהקשו עולם
 וקיימו בהם סרה ע"ש ואין להם רשות בזה דהוא"ו
 היא לחלק. יעלה לנו קושיא אחרת דנודע משגולת
 דאין הקב"ה נפרע מן האומה עד שיפרע מהשר שלה
 חסילת מוכתב יפקוד כ' על ללא המרום במרום ועל
 מלכי הארמה בארמה. והבטח אי אמרין דהוא"ו היא
 לבוסוף או מוכתב דכשיבוא כ' ליפרע מהאומה
 שבתח' יפרע מהשר שלה ואח"כ יפרע ממנה. אבל
 כפי מ"ש דהוא"ו היא לחלק וזה אי"כ קאמר אי"כ
 יקשה למה עשה בהם כהמל' שפטים ובאלד"הם
 דבשלמה הם שהקשו עליהם על ישר' ניחא אבל
 באלד"הם למה. וי"ש אילו עשה בהם שפטים ולא
 עשה באלד"הם. וכ"ה לעולם דהוא"ו היא בשלמה
 לחלק ובכאן שהאל יה' נפרע מהם ומאלד"הם כדי
 שלא יאמרו יראהם עמדה להם כמשגולת. יעלה לנו
 קושיא אחרת דלמה הרג בכוריהם דהנה כתיב ועצרת
 בארץ מל' והבתי כל בציר בארמ' ובכל אלד' מל'
 חפשה שפטים. ואי אמרין וא"ו לבוסוף אי"כ מוכרח
 שיפקיימו השמים שיכה בכוריהם וגם שיפשה שפטים
 באלד"הם. אבל עכשיו דאמרין דהוא"ו היא לחלק וגם
 אמרנו דלדין שיפשה באלד"הם ג"כ שפטים כדי שלא
 יאמרו יראהם עמדה להם. אי"כ למה הרג בכוריהם
 ג"כ וי"ש אילו עשה באלד"הם ולא הרג בכוריהם
 דיינו. וכ"ה מה שהרג בכוריהם ג"כ יען מאוס שהם
 מהייחוסים לאלד"הם וכאשר לקו הפלוגים לקו
 ההחמורים ג"כ כמ"ס ס' פני יחוק דעו"ה בשם מוהר"ח
 ז"ל גם זכה פשה ע"ש. יפול לנו קושיא אחרת למה
 נתן לנו את ממונם דהנה האל יה' נזר אומר וגם
 את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואמרי כן ילאו כרד' ג'
 ובכאן ג"כ נופנה הפלוגתא אי הוא"ו של ואח"כ ילאו
 כרד' ג' אי וא"ו לבוסוף שידון אותם וגם ואח"כ ילאו
 כרד' ג' או אמרין שזכורו היא לחלק או דן אנכי או
 שילאו כרד' ג' ועיין בזה בס' דברי מרדכי למוהר"ח
 ז"ל דכתיב דאי אמרין שזכורו היא לחלק אי"כ די כמה
 שהקב"ה דגם להמל' והביא עליהם יוד' מכות והרג
 בכוריהם ולמה ילאו ישר' כרד' ג' מאחר דזה אי"כ
 קאמר. וי"ש אילו הרג בכוריהם ולא נתן לנו את ממונם
 דמהראוי הוא שלא יתן לנו את ממונם ג"כ מאחר
 שכבר דגם וזה אי"כ הוא. ועכשיו דכתיב חסדו
 ודגם וגם נתן לנו את ממונם דיינו. וכן ע"ז כדכר
 יחפרש אילו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את
 היס :

ובמסילתה

זו יתפרש כו' מדרושי ילקע וז"ל
 ויהפך לבב פרעה ועבדיו לשפער
 ויאמרו עבדי פרעה אילו וכו' ועכשיו ויהפך לבב
 פרעה ועבדיו. אמרו אילו לקינו ולא שלהנו כדאי הוא
 או אילו לא לקינו ושלחנו כדאי הוא או אילו לקינו
 ושלחנו ולא נעלו את ממדתי כדאי הוא. אלא לקינו
 ושלחנו ונעלו ממדתי ע"כ. והקשו בני מבראוי
 להאריך ועפ"ה ח"ש. דכבר כבדנו דהטעם דמשגולת
 יחוק מניין לא אי"כ כ"ה כשאמר דאח"כ ליק את
 הארץ דבאל"ל כתיב ומשאל קום ההפך בארץ
 לאורכה ולרחבה הוא"ו היא לבוסוף ובין שלא הלך
 כ"ה לאורכה דוקא ליק אותה. וא"כ כפי"ז גם מאי
 דכתיב ועו"ה ס"ס הוא"ו היא לבוסוף ועשו שמים

הלבנתן עבדות ועימי והם שקיימו בהם את שהיה
 עו"ש אינם ראויים לעונש ע"ז. ואם נאמר דהוא"ו
 היא לחלק ומאי דכתיב ועו"ש או זה א"ז קאמר.
 וגם מאי דכתיב, קום הההלך בארץ לאורכה ולרחבה
 הוי פי' או זה א"ז וכשהלך לאורכה קנה אוהב ומוחזקת
 היא בדינו מאבותינו והטעם דמשנולד ילחק מינין חלף
 הלך לה ומאי דילולו ישר' ממנ' בתוה"ז אינו מהטעם
 שזה אלא מטעמים אחרים דרבו האכלוסין או השכינה
 השליטה הזמן וכיוצא. ולכן לקו המנ' על שקיימו
 ד'ישר' תרתי לריעותא עו"ש דהטיקו הוא דהוא"ו
 היא לחלק או זה א"ז קאמר. א"כ לפי"ז יפול הקו"ש
 מלד שלקחו ישר' את ממונם ג"כ. דכנה גם משה"כ
 וגם את כנוי אשר עבדו הן אנכי ואח"כ ברכ"ג
 הוא"ו היא לחלק ופי' הוא או הן אנכי או ואחרי כן
 ילאו ברכ"ג. וכיון דקב"ה העניש להמנ' וכן אוהם
 ביר' מכות לא היה מהראוי שיקחו ישר' את ממונם
 ג"כ מאחר שהוא"ו היא לחלק ואו זה א"ז קאמר ולא
 כן היה אלא בשלמם לקו שלתו את ישר' בתוה"ז
 ולקו בגופם וגם בממונם. ווי"ש ויהפך לבד פרעה
 ועבדיו וכו' אמרו אינו לקינו ולא שלתו כדאי הוא
 והינו לא לקינו ושלתו כדאי הוא או אינו לקינו ושלתו
 ולא נעלו ממוניו כדאי הוא אלא לקינו ושלתו ונעלו
 ממוניו כנ"ו שלקו בשלמם יחד אשר לא יכנו
 יחדיו דא עק"ל לכן נהפך לכס אל הפס. ועיין ברכ"י
 ז"ל בפי' עה"ם בפסוק ואת עמו לקח עמו דכתיב וז"ל
 מטעם דבררים לקינו ונעלו ממוניו ושלתו בואו
 עמי וכו' ע"ש דלפי הסדר שפסם הוא ז"ל ישייב
 יותר דבריו כנ"ל:

והנה בנ' שבת ד"י אמרו אמר רב לטולם אל ישנה
 ארס בנו בין הכנים שבשכיל משקל שני שלשים
 מילת שנתן יע"א ליוסף יותר משאר בניו נחמנאו בו
 אחיו ומהגלגל הדבר ויקרו אבותינו למנ'. וכו' הוסיף
 ז"ל אפי' דבלא"ה נגזר דכתיב ועו"ש שמא לא היה
 גזר עליהם פיניו כ"כ אלא פיניו שהרי פ"ש התחילו
 קודם שנולד יחנק ל' שנה עכ"ל. והדברים נכחו' אינם
 מובנים דמאיזה טעם וסיבה ע"י מנ"י נגזר עליהם פיניו
 כ"כ מה שלא היה בחוהה הגזירה דעו"ש. גם מה
 שביימו שהרי פ"ש החחילו וכו' לכחו' נר' שאין להם
 קשר עמ"ם למפלג. ובכ"ה"ק כמוה"ם הררי ז"ל ראינו
 שפי' דבריהם עפ"י מחלוקת דרי"א והי"ו או הוא"ו
 היא להוביף או לחלק. וגם בקרא' דעו"ש איחא למחלוקת
 כנ"ו וגם הביא לדברי הש"ך עה"ה מ"ש בפי' וישב
 בפסוק מה בלע כי נכרוו א"א וכו' לנו וכמכרנו ליש'
 וידעו אל תהי' צו דכונה השבטים כיחם כדי שלא להחייב
 במכירתו דקרא כתיב כי ימלא איש גונב נפש מאחיו
 והסעמר בו ומכרו ומת כנגד הוא דלרין ב' דברים
 כדי שיחייבו מיחה שימור ומכירה. אלאנו נמכרו
 ולא נשמתם בו קך עלה בדעתם וכו' ע"כ. והיינו
 דהשבטים ס"ל דהוא"ו להוביף וכדי שלא יחייבו
 במכירתו לא נשמתו בו. וטורף מה שהי' המפר'
 לז"מ נרד"ו שנה הוא שקו"ש השלים הזמן. ולפי'
 זאה מוכר"ל דס"ל דהוא"ו לחלק או עבדות או פיניו
 והמנ' שעשו בהם תרתי עו"ש כעבור זה נשלים הזמן.
 וזהו כו' דברי הסוס דאפי' דבלא"ה נגזר עליהם
 דכתיב ועו"ש שמא לא היה גזר פיניו כ"כ והיינו
 דאפ"ל דהפסוק דקאמר ועו"ש או זה א"ז דהוא"ו
 היא לחלק. ברם ע"י מנ"י שדנו השבטים את הרין
 דהוא"ו להוביף שאין חיוב אלא בעימור ומכירה
 ובמדתם בה מודדים להם ונגזר עליהם תרתי
 עו"ש וכו' בלא מנ"י חסר"ל דקו"ש לרין

לן להשלים הזמן שהגזירה היא היפה פ"ש והם
 לא ישבו היא דר"ו שנה, עו"ש שהרי פ"ש התחילו מלידת
 יחנק ולולי מנ"י לא היה נגזר עליהם פיניו כ"כ. ואולם
 בעון מנ"י דס"ל וא"י להוביף נגזר עליהם כמידתם
 עו"ש דהוא"ו היא להוביף עכ"ד. דבז"ו לפ"ד כו' פס'
 למה הרעוהם לפס הזה למה זה שלתתו. דר"ל למה
 הרעוהם לפס הזה דנעשה להם כ"כ פיניו דאם הוא
 מסיבם עון מנ"י כמ"ם הסוס' ז"ל והיינו דהשבטים
 סברו דהוא"ו להוביף ולרין שימור ומכירה והאמת
 אינו כן דהוא"ו היא לחלק ובמדתו בני להסתייב וחייבים
 הם במנ"י ולכן סולרבו לעיני כ"כ. א"כ למה זה
 שלתתו עכשיו להוביף ממנ' ועדין. הוא בתוה"ז
 דליכא לתרין דמשנולד יחנק התחיל הזמן דוס הס'י
 אינו כ"א כשנאמר דהוא"ו להוביף ולרין שיק' אפי' אפי' אלא
 בארץ לאורכה ולרחבה כדי שיקנה אותה והוא שלא
 הלך בה כ"א לאורכה לבד ל"ק אוהה וא"ו שפיר
 מקרי בהל"ל. משה"כ כשנאמר דהוא"ו היא לחלק
 וקנה אפי' את הארץ לא א"ש ה"י זה מאחר דבאל"ל
 בעי'. ויש הוכחה לזה דהוא"ו היא לחלק וקנה אברהם
 את הארץ וליעז לזימור דמשנולד יחנק מינין ממה
 שהרעוהם לפס הזה בעון מנ"י דנחשב להם לעון
 והולדכו לעיניו וכיון שכן למה זה שלתתו. והוא
 יח"ש רנה להוביף בחוהה הזמן מטעם דהן אחת
 דהוא"ו היא לחלק והשבטים חייבים במנ"י וליכא תו
 לומר דמשנולד יחנק מינין וכנ"ל. מ"ם היה די לקיום
 גזרת הס'ם בנירוב לבד אללס וכנגד מנ"י היה די
 לכפר עון זה בעבדות לבד כנגד מה שנמכר יוסף
 לעבד. והם שישראל סביו בנירוב אללס והם סמלריים
 עשו בהם עיר תרתי לריעותא עו"ש והקשו שלם
 עליהם הרבה זה הוהיל קו"ש להשלים הזמן. ווי"ש
 הנס נפקה בני"ש בזה אלי דאף חס"ל דזהו לכפר
 עון מנ"י. אבל וגם ראינו את הלחך אשר מנ' לוחים
 אוהם ר"ל דמקיימים בהם תרתי עו"ש יותר מדאי
 וזהו מלבד הגירות ישראל יישיבים בה"גס וקו"ש
 השלים הזמן לכן לכה ואשלחך אל פרעה והיילא את
 עמי בני' ממנ' מה"ש. וזהו ג"כ משה"כ ראה ראינו
 את עמי אשר במנ' והם לעקתם שמעתי מפני
 גונשיו כי ידעתי את מכאוביו וארד להיללו וכו'.
 דהכונה היא דאי רואה שמי ראינו דהמלריים
 מקיימים ב'ישר' שהים דעו"ש מלבד הגירות שהם
 גרים במנ' והוא את עמי אשר במנ' וגם את
 לעקתם שמעתי מפני גונשיו דמקשים פולס עליהם
 יותר מדאי ומקיימים בהם תרתי עו"ש וזה הקו"ש
 הוא משלים הזמן ומה"ש וארד להיללו. ווי"ש כי
 ידעתי את מכאוביו לשון רבים תרתי משמע והיינו
 דכנגד גזרת הס'ם די בזה שהם ישר' יושבים במנ'
 גרים שם וכנגד מנ"י הוא די בעבדות לבד כנגד מה שנמכר
 יוסף לעבד. והם סמלריים מלבד העבדות שמקיימים
 ב'ישר' שהיא כנגד מנ"י גם מקיימים בהם עו"ש פיניו.
 דמע"ז יועיל להוביף בתוה"ז דקו"ש הוא משלים
 הזמן:

באו"ה יל"פ כו' הפסוק הג"ל ומחילנו יל"ד ככפל
 ראה ראינו. גם במ"ם את עמי עמי
 ואת לעקתם שמעתי מפני גונשיו הם נראים כפולים
 דהיינו קך. גם תיבה מכאוביו לשון רבים מה כונחו
 בזה. וגם בפסוק האחר שמא נהה לעקתם בני' בזה
 אלי וגם ראינו את הלחך אשר מנ' לוחים אוהם
 יל"ד רנר' דהם דברים כפולים דלעקת בני' היא
 מחמת הלחך שלוחים אוהם ולמכ חילקם בהרפי
 חאלו הם שני פיניס והול"ל לעקת בני' באה אלי
 אשר

אשר מאי מנ' לוחים אותם בלא חיות וגם ראייה אח
 כלחך. ויבן ביה' מ"ש בפי המפקיד במשנה השולח
 יד בפקדון כש"א ילקה בחסר וביתר ובהיא כשעת
 הולאה רש"א כשעה התביעה. ובג' אוקי פלוגתייהו
 בשבט שהשביחה אח"כ וקאמרם הכא בשבט של גזילה
 קמפלגי ב"ש סברי שבט גזילה דנגזל הוי וב"ה סברי
 שבט גזילה דגזול הוי. ובפלוגתא דבני תנאי דהניח
 נגזל את הרחל גזזה וילדה משלם אותה ואת גזוטיה
 ואת ולדוהיה דברי ר"מ. ר"א גזילה מותרת בעיניה
 דיקא נמי דקמני כש"א ילקה בחסר וביתר ובה"א
 כשעת הולאה ש"מ. ופירש"י ז"ל בשבט גזילה קמפלגי
 וקאי חסר ויתר דתנאי' לאו ביוקרא וזולא חלא
 במאי דחסרה דכיינו גזוה ובמאי שהותירה כגון אם
 נתעברה אללו דב"ש סברי הכל יטלס כר"מ דברייתא
 וב"ה כר"י כשעת הולאה מביט בעליה. דיקא נמי
 דנגזוה וולדות פליגי דקמני לטון חסר ויתר ולא קמני
 לטון זול ויוקר :

יודוע

דישר' הם היו במל' החי' פרעה בתורה
 פקדון כמשרז'ל במד' הביד' ה' בירך יחזק
 ברכה ז"ל בפי' בשלח ופי' ישועה ישר' ע"ש. גם נודע
 דהמלריים היו משעבדים ומעטים לישר' יותר בשעבוד
 קשה בחומר ובבלגים ובכל עבודה בשדה וע"כ
 מכחישים ביחס וגופם של ישר'. וזה הוי דומה כמו
 מיסור דגזוה. וגם אמרו רז"ל ע"פ וימח מלך מל'
 ויאנחו בני' מלמד שנלטרע ויהי שומע ק"ן ילדים
 צבוקר וק"ן ילדים שצרכו ויחזן צדמן. וישר' היו
 פרים ורבים שלא כדרך עבד כמס"כ ובני' פרו
 וישרו וכו' ואז"ל שהיו יולדות ו' בכרם אחד וכו'
 ואלו הילדים הטלדים היה שומען ורוחץ בדמיהן.
 וזה הריבוי כול' כמו יתר דקאמרה בג' שפי' שמהעברה
 אללו וכנ"ל. והוא חייב בהם לשלם אותם כולם מה
 שהחזירו וילדו אללו. אשר נמלא דהמלריים עושים
 בישר' תרמי לריעותא שמכחישים ומחסירים גופם ע"י
 שעבוד הקשה. וגם הילדים שגברו אללם היו שומעים
 אוהם. ומחוייבים הם בשניהם דכיינו בחסר וביתר.
 ואילו לא היו המלריים מקיימים בישר' כ"א ענין
 מיסור דוקא דכיינו השעבוד הקשה לא היה זה לחוד
 סגי ומספיק שיעיל להשלים זמן הה"ש ושיאלו בחוה"ז.
 אכן עכשיו שהמלריים קיימו בהם הרתי מיסור גופם
 בשעבוד הקשה וגם שהיו שומעים צנייה דהו"ל דוחה
 לחסר ויתר חנה שניהם יחד דמהחייבים בהם אהני
 מעשיהם אלו להיות נשלם הזמן ע"י שניהם ושיאלו
 בחוה"ז. הגם דבחדא מנייהו לא סגי להשלים הזמן
 ח"מ שהיו עושים שניהם בהם מיסור ויתור ומחייבים
 הם בשניהם אהנו מעשה שניהם יחד להשלים הזמן.
 כרם זה דוקא אי' אמרי' דהלכתא היא כב"ש דאמרי'
 השולח יד בפקדון ילקה בחסר ויתר. וישר' שהם
 בתורת פקדון חחי' ומחייבים החל' בשלום שניהם
 מה שקיימו בישר' אי' אמרי' דהף בשעבוד לחודיה
 לא סגי להשלים הזמן מ"מ אהנו שניהם יחד להשלים
 הזמן. אבל אי' אמרי' דהלכתא היא כב"ה דאמרי' שבט
 גזילה דגזול הוי ואינו חייב כ"א כשעת הולאה ר"ל
 דאינו חייב כ"א בחסר דוקא ולא ביתר. והאי טעמא
 דחסר היינו מאי דחסרו גופם בשעבוד הקשה הוא
 לחודיה לא סגי להשלים זמן הה"ש על דו אי' עדיין
 הו"ל דלא נשלם זמן הה"ש :

וכבר נודע דבמחלוקות שנהלקו ב"ש וב"ה ואמרו
 רז"ל עליהם דאלו ואלו דברי אלד"ים חיים.
 והקשו ע"ז דהאך יאזיר זה דיקיימו דברי שניהם יחד
 דבכמה מקומות מחלוקתם הם נגדיים זה ענר זה.
 (לה)

ותירו דהכונה הוא דבמחיצתא דרקיעא הם פוסקים
 להלכתא כב"ש שהם מסערה דרינא. ובמחיצתא דארעא
 הם פוסקים להלכתא כב"ה שהם מסערה דחסר וחשיה
 אמרתי עולם חסד יבנה. וא"כ לךך דינא דהשולח יד
 בפקדון דס"ל לב"ש דילקא בחסר ויתר וב"ה סברי
 כשעת הולאה ופלוגתייהו היא בשבט שהשביחה אח"כ
 דב"ש סברי דנגזל הוי וב"ה סברי דגזול הוי כדמוקי
 בש"ס. ס"ל להקב"ה כב"ש דילקא בחסר ויתר שכן
 פוסקים במהי' דרקיעא כב"ש ולכן המלריים שהיו
 משעבדים בישר' שעבוד קשה ומחסירים גופם וגם
 שומעים ילדיהם דהו' בחסר ויתר ועושים מהם רעות
 בהם והם מחוייבים בשניהם לכן אהנו מעשה שניהם
 יחד להשלים זמן הה"ש. הגם דבשעבוד הקשה לחודיה
 לא סגי להשלים הזמן מ"מ ע"י שניהם נשלם :

ויזכ כפי' ויחמר ה' ראה ראיתי שהי' ראיות האחת
 היא את עוטי עמי אשר במל' ר"ל שהם שומעים
 הילדים אשר נולדו במל' ומלד זה הם תייבים בישר'.
 וגם שניה את לעקתה שמעתי מפני נגושי שמעבדים
 בהם בעול קשה ומכחישים גופם ויטושים ע"י שעבוד
 הקשה והיו בחסר. וב"ש ס"ל דילקא בחסר וביתר וע"י
 שחיס אלו שעשו המל' בישר' אהנו להשלים הזמן והם
 תרמי לריעותא ובמחיצתא דרקיעא פסקי להלכה כב"ש
 ולכן הקב"ה ס"ל כמורה דילקא בחסר ויתר דחייבים
 בשניהם. וז"ל כי ידעתי את מכאוביו לטון רבים מרי'
 משמע דכיינו שהם חלקים אותם בחרתי ויעילו שניהם
 יחד להשלים הזמן ולכן וארד להלילו מיד מל'. וזהו
 ג"כ שאמר בפסוק האחר כנה לעקת בני' באה אלי
 היינו מה ששומעים את צניהם זהו לד' הא' שהוא ישר'.
 וגם ראיתי את הלחץ אשר מל' לוחים אותם היינו
 לד' כנ' שהוא חסר. ולכן שמקיימים בהם שניהם יחד
 ועמה לכך ואשלחך אל פרעה והואל את עמי בני'
 מחל' דכבר הושלם הזמן ע"י שניהם. ומשה רבעיה
 ס"ל דהלכתא כב"ה דס"ל דאינו חייב כ"א בחסר דוקא
 ולא ביתר דשבט גזילה דגזול הוי וכן פוסקים במחיצתא
 דארעא וז"ל המלריים אינם מחייבים לשלם כ"א בחסר
 דוקא היינו בחסרון גופם וכחש כוחם של שעבוד הקשה
 חה הנד לחודיה לא סגי לשיולם הזמן על ידו ועדיין
 לא נשלם הזמן. ולכן סירב משר' בשש"ע ולא רצה לילך
 דאזיל כס' ב"ה דבמח' דארעא ס"ל כוונתייהו דחייב
 כשעת הולאה וביינו בחסר דוקא. וזהו הנרמז בכמה
 מקומות בפסוקים כשראה הקב"ה לשלוח למש"ר להוליא
 את ישר' ממל' אומר הני' ה' לומר דאנא אזיל ופסיק
 להלכה כב"ש שכן במחיצתא דרקיעא פסקי כוונתייהו.
 וזהו הטעם דגזר הקב"ה על מש"ר כמה שסירב
 בשלימותו שלא יכנס לא"י כח"ס רז"ל דנרמז זה במ"ש
 עשה תראה וכו' עשה תראה ולא במלחמת ל"א מלכים.
 דלכאורה יקשה מה חלו' ענין מה שסירב בשש"ע לענין
 שלא יכנס לא"י דלא הוי חידה כנימ'. ברם עפ"ה א"ש.
 ובהק' עוד פ"ש חפ" דשנות חיי מרע"ה הם מרומתו
 ש"ע ושיחא אלפי' שני הוי עלמא לכן הו' ימי שני חיי
 ק"ך שנה דהמרומה היא חרי' פתחה. אכן ז"ד כפי'
 הכרת ב"ה דס"ל דהמרומה היא אחד מן' משא"כ
 לב' ב"ש דס"ל דהמרומה היא אחד ממ' אי"כ יש לו
 למש"ר לחיות עוד ל' שנה וזהו שרמזו בעלי רשומות
 כו' הפ' לא חתוה כי אחיה. וזוהי א"ש דביצי"מ דרלב
 האל ית' להוליאם משם בטענה זו דהלכתא כב"ש
 דס"ל דילקא בחסר וביתר שכן אזלי במחיצתא דרקיעא
 וע"י שני הלדדים אלו שקיימו המלריים בישר' שניהם
 יחד הועילו מעשיהם להשלים הזמן ושלם למש"ר להוליאם
 ממל' בטע"ז. ומש"ר סירב בשש"מ בטענה דרזוה לפסוק

הלכתא כב"ה דס"ל דאינו לוקה כ"א בחסר דוקא שכן
 אזלי במתיבתא דארעא והמלריים אינם מייבנים כ"א
 בחסר דוקא וזה הלך לחודיה לא סני להשלים הזמן
 לכן כפי סדרתו גזר עליו האל ית' שלא יבנם לא"י
 ואמ"ל עמה תראה ולא במלחמה ל"א מלכים היינו
 מאחר שאתה פוסק הלכתא כב"ה בזה א"כ גם כדן
 התרומה לריך לפסוק הלכתא כב"ה דהתרומה היא
 תרי ממאה וכלל הרייט לריך הוא לפסוק במוסס
 ואינו ראוי לפסוק פעם כב"ש ופעם כב"ה וזיון שכן
 דאזיל הוא בסדרת ב"ה ואינה ס"ל דהתרומה היא
 תרי ממאה ובבניע זמן של מלחמה ל"א מלכים כבר
 יהיו מלאים זמן הק"ך שנה של ימי חייו וכמ"ס בן מאה
 ועשרים שנה אנכי היום ואז"ל היום מלאו ימי ובעת
 לכן כמסירב מש"ר בשמ"מ ורואה לפסוק הלכה כב"ה
 אח"ל עמה תראה ולא במלחמה ל"א מלכים :

וַיִּלְכַּד י"ל פ' כו' הפ' הג"ל כמ"ס ה' מורה דוד כמס
 מוהר"ך ז"ל סוכ"ד כמ' וזוה הרבים ס'

שמות דט"ל דגורה בין הבהריס היה פוסח על שתי
 הספיעים. כי גר י"ז באל"ל הרי א"י ועו"א הרי
 ב' וכן לענין הפרשון וגם את הגוי אשר יעבודו דן
 אנכי הרי א"י ואחכ"י ברכ"ג הרי ב' והענין כי הקב"ה
 אמר לאחפ"ה כי גר י"ז וכונה ית' על זרע יעקב דהוא
 זרע כשר ומתיבת זרעך נפקא זרע הדומה לך. וכבר
 ידוע דיעקב ועשו חלקו העולמות בעודם בבטן אהם
 והתלוקה היא היתה בסדר הזה דאמר יעקב לעשו
 אם אני אהיה בכור ולריך ליטול פי ב' בעו"א ופי ב'
 בעו"ב א"כ נעשה בזה הסדר ג' שלישים של עו"ב
 שהוא כולו ושליש א' של עו"א ואחיה חסול שני חלקים
 של עו"א דוקא. ושבו אמר אם אני אהיה בכור אני
 חסול עו"א כולו ושליש א' בעו"ב ואחיה חסול שני
 חלקים בעו"ב דוקא. כך היה ההנאים ביניהם. וע"ז
 חלה הקב"ה גזירת בין הבהריס בדרך רשיון ובה אמר
 כי גר י"ז באל"ל דאם יעקב יהיה בכור די לו בנירות
 מפני שכבר יש לו חלק בעו"א. אמנם אם יהיה עשו בכור
 ואין ליעקב חלק בעו"א לא די לו בנירות דבלא"ה
 הוא גר בדרך אלא לריך עבדות ועיניו ולו"א ועו"א
 ח"ס. וכן לענין הפרשון אם אין ליעקב חלק בעו"א
 אזי נפרע הקב"ה מן המלריים וז"ל וגם את הגוי אשר
 יעבודו דן אנכי ופהח במאי דסליק מיניה. ואם יהיה
 יעקב בכור אזי ואחכ"י ברכ"ג ולזה יע"א שרם ביד
 אלנעומו לקטת בכורה מעשו ש"י יהיה לו חלק
 בעו"א ולא יתקיים בזרעו עבדות ועיניו כ"א גירות
 דוקא והקב"ה קיים את הכורה ליעקב כמסר"ל.
 ולזה שלח הקב"ה למשה ואהרן אל פרעה ופהח
 דבריו היה כה אמר ה' בני בכורי ישר' וא"כ היה די
 לו בנירות לבד ולא היה לריך עו"ע ולמה שעבדת
 כמס וא"כ שלח את בני וכו' ואם שאן אתה לשלם
 בחומרך שאן יעקב בכור הנה אנכי הורג את בך
 בכורך וע"ז תאמין שהכורה היא ליעקב נתקיימה
 כי כך המדה. כאלו שממנת בכורות אנו למידן
 שיעקב הוא הבכור ויש לו חלק בעו"א ומה שנטל
 רכ"ג בדין הוא. ואין פתחון פה לומר שמאחר שחלקו
 העולמיה כל הרכ"ג גזל הוא בידו כי ממכת בכורה
 ראו ראיתו כי יעקב הוא הבכור ויש לו חלק בעו"א.
 וכוה פי' הוא ז"ל כו' הפ' וך כל בכור באל"ל וכו'
 ומה שהכה בכורות הוא ללמדנו שיעקב הוא הבכור.
 מעשה ויוליאם בכסף וזהו ואין בשנציו כושל ע"כ.
 וכפי הדברים הנ"ל מאי דתירלו המפ' על מה שילאו
 ישר' כרד"ו שנה משום דמטולד יחק מניק. זה אפי'
 אי אמר' דיעקב הוא הבכור דנתקיימה לו מכירת

הבכורה ודי לו בנירות לבד. אך ה' אמר' דלא
 נתקיימה בידו מכירת הבכורה ועשו הוא הבכור ואין
 ליעקב חלק בעו"א ולריך שיתקיים בזרעו ועו"א ח"ס
 לא א"ס הירוך זה. וכו"ו ויאמר ה' ראה ראיתי שתי
 ראיות דנתקיים בהם שהם רעות הגירות וגם ועו"א
 והיה די בנירות לבד דיעקב הוא הבכור וכבר הושלם
 הזמן. וזהו ראה ראיתי את עני עמי אשר במל'
 דהיינו הגירות. וגם את לעקסה שמעתי מפני ונגשו
 שהם משעבדים ומעניס אוחס דנתקיים בזה תרתי
 גירות ועו"ע. וזהו כי ירשתי את מאבדיו לשון רבים
 חרי משמע לכן וארד להלילו וכו'. וזה ג"כ מ"ס
 בשוק האחר הנה לעקס בני' בזה אלי דהיינו
 הגירות. וגם ראיתי את הלחך אשר מל' לוחלים
 אוחס דהיינו עו"ע. ולכן מילקס בפרתי לבורות
 דנתקיים בהם שהם רעות. לכן עמה לכה ואשלחך
 אל פרעה והוליא את עמי בני' ממל' :

וְהִנֵּה כצורה בין הבהריס נאמר שם ויאמר אליו

אני ה' אשר הולאחיך מאור בדים למת
 לך את הארץ הזאה לרשעה. היינו לרמוז ולומר לו
 דיעקב יהיה הוא הבכור וי"ל חלק גם בעו"א ולכן
 הוא נזמן לו את אר"כ. ואחפ"ה שאל מאמו ית'
 ואמ"ל ארני אלד'ים כמה אדע כי אירשנה ר"ל כמה
 אדע כי יתקיים דכ"ו דיעקב יהיה בכור וי"ל חלק
 גם בעו"א ושע"ז וזה באר"כ. ונחשב לו זה כאלו
 מהרהר אחר מדותיו ית' ולכן עזר עליו ואמ"ל ידוע
 הדפ כי גר י"ז באל"ל וכו'. וכא הפל ידוע הדפ
 לרמוז לו שיש ב' ידעוה האחר כנגד הגירות והאחד
 כנגד העבדות ועיניו דללדדן היא הגירה וכנ"ל.
 וביום ההוא כרת ה' את אברם לאמר לזרעך נתתי
 את הארץ הזאת וכו' היינו כריחם ביום דיעקב יהיה
 בכור וי"ל חלק גם בעו"א וכנגד זה יתן לרשע את
 אר"כ :

וְזָה ג"כ כו' הפ' וכתוב שמו הכרית לתה את ארץ

הכנעני וכו' להא לזרעו וכו' וזרעו זה כוני
 אבותינו במל' ואת לעקסה שמעתי וכו' וה"ה כבזאר
 דקומו לשני הדברים ובאמור. וז"ל וגם הקיימה את
 ברית' אהם לתה להם את אר"כ וכו' וגם אזי שמעתי
 את נאקה בני' אשר מל' מעבדים אוחס ואזכור את
 ברית'. כלו' דשמעתי את נאקה בני' מה שהמלריים
 מעבדים אוחס ומקיימים בהם עו"ע ורואה את
 להגילם ולהוליאם מהח"י. וכו"ל מה אז שמיעה של
 הנאקה כדי להגילם מאחר שכן היא היתה עיקר
 הגזירה מהחילה ועו"א עו"א ואזכור את ברית' היינו
 זכירת הברית של עמת הגזירה של בין הבהריס דכתיב
 בה ביום ההוא כרת ה' ברית את אברם לאמר לזרעך
 נתתי את הארץ הזאת וכו' ר"ל דשם בא הרמוז
 דרמוזת' לו דיעקב הוא יהיה בכור וי"ל חלק גם
 בעו"א ועי"ז יהיה די לו בנירות לבד ומטולד יחק
 החטיל הגירות וכבר נשלם הזמן. לכן אמור לבני'
 אני ה' והולאחי אהבם מהחט סבלות מל' וכו' :

וּבְזוֹרֵן כו' מדרס אנכיר כפ' בשלח וז"ל וישע ה'

ביום ההוא א"ש מיד מל' וכו' ביום ההוא
 ילאו ישר' ממל'. אלא בזהה עשה עמד עוזה שרו
 ש"מ ואמר רבש"ע אומה אז אשה מוליא יש לי עליה
 דו"ד יבוא מיכאל שריהם וכו' נשהק מיכאל וכו'
 באוהה שעה השיב הקב"ה ואמר יש לי ללמד זכות
 על בני. כלום נתחייבו בני שעבדו אלא בשביל דבור
 אחד שאמר אברהם אהבי בני שעבדו אלא בשביל דבור
 ואמרתו לו כי גר י"ז באל"ל כלום בארמ"ל אמרתי
 באל"ל אמרתי כבר גלו וידוע שמטולד יחק החטיל
 הגירות

הגירות וכבר שלמו הס"ס ואין לך לשעבר בכני כלום
 לך נאמר וישע ה' ביום ההוא את ישר' מיד מל'
 ע"כ והקדוק מוזכר דמאי נ"מ אם כגזרה היתה
 בשביל שאמר אברהם כמה אדע או בשביל דבור אחר
 עכ"פ הגזירה לריבם להקיים ועיקר הסי' הוא כלום
 בארמ"ל אחרת וכו' ולא היה מהלך להלעי ההלעה
 הראשונה. ועפ"ה מוכן דכוננו ית' הוא להשיבו דעיקר
 הגזירה היא היתה בשביל שאברהם נכנס לבית הספק
 דשמה יעקב לא יכיר הוא הכור ולא יכיר לו חלק
 בפסו"ז ולא יזכה ברכ"ג ולא באר"כ ופע"ז יעזרו
 לישב בעו"ע. וזכו שאלו ואמר כמה אדע כי אירשנה
 וזכרו חלם הדברים נחשב לו כאלו מהרהר אחר
 מדותי ולכן גזרתי עליו ואמרתי לו ידוע הדע כי גר
 י"ז באל"ל וכו'. והגזירה שלי היא היתה על שני
 קוטבים והיו שאמרתי לו ידוע הדע רמו לשתי ידעו
 האחת כנגד גזירה הגירות והאחרת כנגד גזירת
 העבדות ועיני כלו' דהגזירה היא היתה ללדרין וכו"ל
 ויען דכנס לבית הספק דשמה יעזרו לישב בעו"ע
 גזרתי את גזירתי הכל' והיא היתה על שני קוטבים
 והאמה הוא דבגירות בלנד מתקיימת גזירת הס"ס
 וכלום בארמ"ל אחרת באל"ל אחרת וכבר הושלם
 הזמן דמשולד יתקן הסחיל הגירות. וז"ל בריוק
 בדבריו ואין לך לשעבר בכני כלום כלו' דבגירות לנד
 מתקיימת הגזירה ולא צפי שעבוד כלל:

ובדרך

זו חלק להבין כי מ"ש הנ' בברכות דבר
 נא באורי הפס וישאלו וכו' אמרי דבי
 ר' ינאי אין נא חלל לטון בקשה אמ"ל הקב"ה למשה
 בבקשה ממך לך ואמ"ל ליש"ר בבקשה שם וישאלו
 איש מאת רעבו וכו' כדי שלא יאמר אותו לדין
 זשע"ה א קיים בהם ואח"כ ברכ"ג לא קיים בהם ע"כ.
 וכל המ"ל המה ראו בן פסחו דאשו אם לא יאמר
 אהפ"ה כלום הוא ית' אינו מקיים דברו ח"ו וכל
 אחד לזרכו פנה. ועפ"ה יובן לפ"ד דמאחר דהגזירה
 היא היתה ללדרין וכו"ל אי"כ פרעה והמלךיים שהם
 מוחקים במתן וכלו לעשין ולומר דיעקב אינו כנגד
 והגזירה לריבם להקיים בעו"ע וכנגד זה מתקיים
 הוא הפרשון במ"ש וגם את בני אשר יעבדו דן
 אנכי. וכיון שעשה בהם שפטים טוב אינם מיידיים לתת
 להם ברכ"ג. ומאחר שהם חפופים במתן אין מקום
 להכריחם לתת ברכ"ג ידועים לעשין דהגזירה מתקיימת
 היא בעו"ע. לכן אמ"ל הקב"ה למשה דבר נא בבקשה
 ממך לך ואמ"ל ליש"ר וישאלו וכו' כדי שיהיו ישר' הם
 חפופים במתן ואז יוכלו לעשין ולומר דהגזירה היא
 מתקיימת בגירות בלנד והם זכרים ברכ"ג. ומה שעשה
 בהם שפטים הוא מטעם ששעבדו בהם שלא כדן
 ובאמור:

ואפשר

דזכו בו רש"י ז"ל שכתב ויהפך לנד
 פרעה ועבדו נהפך לנד על ממונם
 שהשאלום ע"כ. וקשה דהוא היפך מ"ש הפ' שאומר
 מה זאת עשית כי שלחתי את ישר' מעבדיו. או יל"ד
 במ"ש על ממונם שהשאלום דמחיצה שהשאלום נר'
 מה דפיכת לנד הוא ממונם דממונם בטורח שאלה
 לקחום ויש לדעת מה הכונה בזה. ועפ"ה יובן דפרעה
 ועבדו בחחילה הם היו סוברים גזירת בן הכהנים
 שגמר בה כי גר י"ז באל"ל ועו"ה ה"ס היא הלה
 חלה גזירה שדרך שיתקיימו בהם גירות ועו"ה ה"ס.
 ואז יתקיים הפרשון ג"כ על דן אנכי וישאלו ברכ"ג.
 ושלל יתקיים בהם הכל גירות ועו"ה גם הפרשון לא
 יתקיים כלל. ולכן כשנאו ישר' לשאל מהם כלי כסף
 וז"ל לא מנעו שלחם מלהשאלם יטן שהם מובטחים

בעלמם לפי דעתם שאינו עולה בדין לקחה מהם
 רכ"ג. ואף ש"ל דהגזירה היא ללדרין דאם יעקב הוא
 הבכור יתקיים בו גירות לנד וכנגד זה יקחו רכ"ג.
 ואם אינו בכור יתקיים בו ועו"ה ה"ס וכנגד זה
 יכיו ידועים וכו"ל. מ"מ מקודם שהיו הם המל'
 מוחקים במתן יכולים לעשין שיעקב אינו בכור ולרין
 שיתקיים בו עו"ה וכנגד זה הם המל' ידועים ואינם
 מיידיים ברכ"ג. ונחלמת להם סכרה זו ממה שראו
 שהאל ית' דן אותם במטות ועונשים דנר' מזה דחופם
 השיטה כזה הלך השני. וליכא חיוב ברכ"ג ואדרבא
 הם ישר' מחוייבים להשלים הס"ס בכו"ע ולכן המל'
 הם היו בטוחים ונהנו ממונם להם. וכן עשה ישראל
 לקחו ממונם שהשאלום וראו שאחר שנעשו חופפים
 ישר' במתן הם פועלים דדי בגירות לנד וכנגד זה
 הם זכרים ברכ"ג. והסיבה לזה היא היתה ע"י ממונם
 שהשאלום שפי"ז הלכו מאללם מהעבדות וגם זכו
 ברכ"ג ע"י שהם נעשו חופפים במתן. לכן נהפך לנד
 על ממונם שהשאלום שזה הוא היה עיקר הסיבה
 לשילוחם מאללם נ"כ. וז"ל ויהפך לנד פרעה ועבדיו
 אל הפס ויאמרו מה זאת עשית וכו' ופירש"י ז"ל
 דמאי דנהפך לנד ואמרתי מה זאת עשית כי שלחתי
 זה הפיכת הלך נהפך להם על ממונם שהשאלום.
 דאלו לא השאלום וכיו המל' מוחקים במתן היו
 יכולים לעשין ולומר דמא גזירה היא. או אפי' אמ"ל
 דהגזירה היא על שני קוטבים עכ"ז י"ל פענה לומר
 דלרין שיתקיים עו"ה ה"ס דיעקב אינו בכור ואינם
 זכרים ברכ"ג. נרה עשה שהשאלום ממונם ונעשה
 ישר' מוחקים לומר דדי בגירות לנד וזכרים ברכ"ג
 וגם שולחים החתם שעבדום. לזה נהפך לנד לומר
 מה זאת עשית כי שלחתי את ישר' מעבדיו דייקא
 במקום שהיה ראוי שיתקיים בהם ועו"ה ה"ס דן
 עשה שלחתי אותם מעבדיו וכסיבה לזה היה הממון
 שהשאלום שפי"כ וזו בחתמי שזכו ברכ"ג וגם שהלכו
 מחתמו וז"ל על ממונם שהשאלום שכל זה
 נמשך מהחם הממון שלנו שהשאלום:

ועפ"ה

ילפ בו' הפ' אחת דבר אלד"ם שמים
 זו שמעתי כי ע"ז לאלד"ם ולך אדני
 חסד כי אהב חשלים לאיש כמעשהו. ויל"ד מכו
 האחת שדבר אלד"ם ומהו השמים שמעתי בן לא
 ידענו מהו הכונה בזה. גם מ"ש כי עו לאלד"ם דבר
 פשוט הוא כי לו הכה וכו'. ומהו הכמיות לזכרים
 הקודמים. גם מ"ש ולך אדני חסד וכו' מה צ"ל להשיענו
 בזה. ברם עפ"ה יובן דהנה הוא ית' בבין הכהנים
 בזר אומר כי גר י"ז ועו"ה ה"ס דנהפך לנד
 דהגזירה הזאת שגזר בן היה גזירה אחת כולה יחד
 ללך שיתקיים בהם כולם כאחד גירות ועו"ה ה"ס.
 אבל אחר האמם לא בן היא חלה שמים זו שמעתי
 דהגזירה היא מהחלקת לשמים וללדרין קהני דאם יעקב
 יהיה הוא בכור יתקיים בו גירות דוקא וכנגד זה
 יזכה ברכ"ג. ואם לא יכיר הוא בכור הוא יתקיים בו
 ועו"ה וכנגד זה יתקיים וגם את בני אשר יעבדו
 דן אנכי. ומה שקנה יעקב בכורה מעשו הקב"ה
 קיים אותה כשהז"ל וזוה די בגירות וכנגד זה ברכ"ג.
 ויען שהמל' קיימו בשר' ג"כ עו"ה לכן ראויים לעו"ה
 וזכו כי עו לאלד"ם לעשות בהם משפט וגם עשה סיבה
 שיזכו ברכ"ג ג"כ ע"י שאמ"ל שישאלו מהם ככ"ס
 וכ"ז שיהיו חפופים ומוחקים. וזכו מחסדו ית' שעשה
 זה כדי לרין את המל' בשמים בכו"ע ובכרוב עפ"י
 מדותיהם שדני ישר' בשמים בן שילם להם וז"ל ולך
 אדני חסד כי אהב חשלים לאיש כמעשהו:

ית' על עניות דוקא ולז"ח ואחכ"י ברכ"ג ע"ש מ"ט
זוה:

ובזיון כו' הפ' אחת דבר אלדים וכו' היינו דבוא
ית' גור חומר במדה"ד שהיא אלדים דין
דבור קשה ואמר ועינו אחת ותיבת ועינו היא מילכ
אחת אבל היא מתפרשת וסובלת שני פי' או עניות
ממון או פרישות ד"א וזכו שמים או שמעיה ש"ש כה
שתי משמעות ופרעה הרשע סבר דמאחר שלא פורש
מה יעשה לו לעס' לריך לקיים בהם שתיים יהי
עניות ופרישות ד"א. והיה עולה על הדעת לומר
דמאחר שהיא סובלת שני פי' אין לענוש את פרעה
על שקיים בהם שתיים יחד. עז"א כי עו לאלדים
להענישו על מה שקיים בהם גם פרישות ד"א. יען
דבוי כהילו הוא מפורש בדבריו ית' דכוננו הוא על
עניות דוקא ולא על פרישות ד"א מאחר דדרכו ית"ש
לשלו לאדם מדה כנימ מוכר"ל דממ"ש אח"כ ואחכ"י
ברכ"ג דכוננו הוא על עניות דוקא דיען דנעלו את
ממונס כנגד זה ילאו ברכ"ג. וז"ש ולך אדני חסד
כי אהה השלם לאיש כמעשהו היינו מדה כנ"מ
מזה מוכח דפי' ועינו הוא עניות וכנגדה ואחכ"י
ברכ"ג. ואין פי' ועינו פרישות ד"א דלא כוי מדה
כנ"מ ולכן פרעה הרשע שקיים בישר' שתיים ראו
לפונש והדין דין אחת. שעשה בהם משפט כחוב וגם
שלקחו ישר' את ממונס שיורד עפ"י מדומיו. וזכו
ויך כל בכור באלרס וכו' ויולאש בכסף וזכו ואין
בשכטיו כושל:

אין יל"פ באור"א עפ"י מ"ט ה' זכות הרבים שם
דגש"ל דעפ"י מ"ט הח"ד ז"ל י"ט מקום לחייב
את פרעה אפי' אליביה דידיה דסובר שאין יעקב
בכור. והוא דהח"ד ז"ל כתב דגזירת האל היתה
ועפ"א תיבת ועינו סובלת שני פי' א' לשון עניות
כי יקחו מהם את כל רכושם וישארו פניים מדולדלים.
פי' הב' הוא פרישות ד"א כמ"ש המגיד וירא את
פניו או פרישות ד"א. והקב"ה סחם ולא פי' לומר
באיזה דרך שירעו יעשו להם או עניות או פרישות
ד"א. אבל תרתי לא וכן פרעה עשה את שתיים
בהם כמפורש בכתוב. וז' דהח"ד ז"ל פי' זוה כמה
דברים נחמדים ע"ש. ואנח ענייא ס' הח"ד אינו
נמלא חמ"י ועפ"י יל"פ כו' הפ' ראה ראיתי את עוני
עמי אשר במל' ואת לעקתם שמעתי וכו' כלו ראה
ראיתי ב' ראיות האחת את עוני עמי דלקחו כל
ממונס ונשארו פניים מדולדלים. ואת שנית ואת
לעקתם שמעתי מפני נוגשוי דבר שבחשאי או פרישות
ד"א לכן שקיימו בהם שתיים יחד וארד להלילו.
וסיים שם הוכיח ז"ל דיש להוכיח דכבר פי' הקב"ה
כוננו שגזירת ועינו היא עניות דוקא ולא פרישות
ד"א ממ"ש אח"כ וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי
והוא כנגד ועבדום. ואחרי כן ילאו ברכ"ג כנגד ועינו
ומוכר"ל דגזירת ועינו ר"ל עניות בראותינו שהוא
מכוון מדה כנ"מ מאחר שנעלו את ממונס ונשארו
פניים לז' ואחכ"י ברכ"ג. לא כן אם כוננו על
פרישות ד"א כינר הוא מדה כנ"מ א"ז ז"ל שדעתו



דרוש ד' לשבת הגדול

והיתה זאת לכם לחקת עולם לכבוד על בני
ישראל אחת בשנה ויעש כאשר ציוה ה' את
משה. ב"ש.

איהא בנ"ר אמר ר"ש בן לקיש בשם רבא"ב
לכו וראו מפעלות אלדים וכה"ב בתריה
ספך ים ליבשה למה וישגאו אוהו אחיו כדי שיקרע
הים לפניהם ע"כ:

ידועה הטובה [מפורסמת] היא אשר עשה ה'
לנו ולאבותינו. אשר גאלנו וגאל את אבותינו
ממל' ולפני הזמן הוליא אוטנו. מדלג על הקן שאמר
לאהע"ה בן הבהרים ברוב חובה עמנו. וכל כי
היא חיובא רמיא עלינו. להודות ולהלל לשמו ית' ע"כ
הטובה אשר הגדיל חסדו עמנו. והן רבים אשר שאול
שאלתא בני מדרשא אין לא קיים דברו הטוב אשר
דבר כי גר י"ז באל"ל ועופ"א ת"ש ויוליא עמו בששון
ברד"ו שים והכבה תי' נאמרו זוה ולעילא מכולהו
מה שפשיב הוא ית' ש לעווא שרו שמ"ל כלום בארץ מל'
אחריה באל"ל אחריה כבר גלוי וידוע שמטולד ילחק
נעשו גרים וכבר שלחו הת"ש ובמ"ש במדרש אבכיר
ע"פ ויועט ה' ביום ההוא וכו' ע"ש. וכפנו המפ' דה'
זה היינו דוקא כשנאמר דאח"ה ל"ק את הארץ בחזקה
בהילוך שכלך בה דדין בני י"ל עדיין קומ"ת ונוי אינו
קונה בחזקה. משא"כ אם נאמר דדין ישר' י"ל וקנה
את הארץ בחזקה זה התי' נסתר מחמתו דבאל"ל
כחי. ובש"י או אולי המפ' ז"ל ע"ש. וכבר ידוע דה'
נמשלו כפשיש יפונן שלע מה הפשיש מחלק לכמה

יעלוה בן ד"ח הם מתפרשים לכמה גוויין אף שהם
זה נגד זה. כי י"ט מקום אחי בס"ד לפרש בדר"א
דאדרבא דכשנאמר דדין ישר' י"ל וקנה אהע"ה בחזקה
אזי הוי תי' א"ש לומר דמשטולד ילחק החמיל הגירוח
ונשלם הזמן. והוא שהרב בעל ס' ארץ חמרה בפ'
שמות כ"פ ויעבדו מל' את בני' בפרך כתב וז"ל ילד
למה מחמ"י לא הזכיר רק שטבדו לפרעה שבנו לו ערי
מסכנות ועמה הזכיר דבר חדש שטבדו גם למריים.
וכר' עפ"י מ"ש המעט שלא סבלו גלות בא"י ולמה
נכנסו למל' הוא משום דהקב"ה אמר לאברהם כי גר
י"ז באל"ל וא"י היחה של ישר' שכבר קנאה אהע"ה
בחזקה כמ"ש בב"ב ע"פ קום הסהלך בארץ לזה הוכרח
יירדום למל'. והנה למדנו להעיל בפר"ד שז"ד אם
נאמר דקומ"ת כבר ילאו מכב"ן וישר' קונה בחזקה.
משא"כ אם היו עדיין בכב"ן ל"ק אברהם את א"י דב"ן
א"י רק בכסף. אך י"ט פי' אחד דמ"ש באל"ל פי'
שאינו שייך אל-היושבים בה כמו ארץ מל' שלא היחה
שייך למל' רק לפרעה כי הוא קנה אדמתם כמשה"כ
בפ' ויגש. וספיר הים מן הנמנע שיהיו גרים בא"י
שהיה שייך אל הכנענים כיון שאהע"ה עדיין ל"ק א"י
ואינה אל"ל. והנה פרעה סבר בחמ"י שהם עדיין בכב"ן
מל' ולכן הוכרחו לירד למל'. והוא ר"ש שאף בארץ
מל' לא יחשב להם עדיין זמן ת"ש לזה לא העבדים
להמון עש של מל' דאי"ב יתקיים ספיר באל"ל ויפרשו
השטיח שיהו גלות ולא עבדו רק לפרעה בעבודת
המלך ופרעה היה בארץ שלו שכל ארמ"ל היחה שייך
לפרעה ולא יוכלו לקיים השט"ח. אבל אמר שר"ש
שכאשר יענו אוהו כ"י וכי"פ ומחויב הטבע הוא דמי
שהוא מעונה בעבודת פדך יחמטע אללו כה הכולדה
וראה שישר' מתנהגים בהנהגה למעלה מחק הסכס
וכבר

וכבר נודע דמגולה זו שיהיה לתעלה חסכבע היד כאשר
 הם בכלל ישראל. לז"ה ויקונו מפני בני ישראל דייקא. וא"כ
 כיון שהם בכלל ישראל ה"ל באל"ל הוא כפשוטו שאינו
 של ישראל לזה התחילו גם מלריים לעבוד בהם כיון
 שאין להם כזה עבד. ולדעתו י"ל לאורך ניסא והיינו
 דכשראו המלך דישל מהרבים שלא כדרך עבד דמזה
 נר' דדון ישראל י"ל וקנה הארצה את הארץ בחוקה וחשיב
 שפיר אל"ל להכנענים והתחיל הגירות משטולד יחזק
 לכן ר"ל הם לשעבד בהם מאחר דבהם נ"כ ארמ"ל אינה
 שלמה וכנ"ל. ונרמז זה בפסוק ובני ישראל פרו וישרעו
 וכו' ר"ל מכח דדון ישראל י"ל שהם מהנהגים למעלה
 מהשעבד לכן פרו וישרעו וכו'. דכפ"ה יולא דאם פי'
 באל"ל קאי על המשעבדים כפי' הב' הגל א"כ שפיר
 נוכל לומר דנשאל הזמן של הכ"ס דהארצה דין ישראל
 י"ל וקנה את הארץ בחוקה והיינו אל"ל להמשעבדים
 ובין דנשאל הזמן שפיר הם זוכים נ"כ ברכ"ג. בהם
 אם נאמר דאל"ל היא כפי' הא' דקאי על ישראל א"כ
 לא מל"ל או לומר הא' פירושא דמשטולד יחזק מניין
 מאחר שקנה הארצה את הארץ בחוקה ועדיין לא
 נשאל הזמן ואינם זוכים נ"כ ברכ"ג.

ועפ"ה

יובן כו' הפ' ויקם מ"ח עמ"ל אשר לא
 ידע את יוסף ויאמר אל עמו הנה עם
 בני רב ועלום ממנו הבה נתחכמה לו. ור"ל אמרו
 ויקם מ"ח כב"ח ושטרו בידו ולל"ד מה כיונו זה.
 נס מ"ח אשר ל"י את יוסף מאי נ"ח זה. אכן במ"ס
 א"ש ובהק' עוד דמתלוקה השבטים יוסף הוא את
 יאלו האבות מכב"ן או לא דהשבטים ס"ל דאלו מכב"ן
 דין ישראל י"ל והמפרכסת. מושרה דבשע"ה תליא
 מילתא וכיון דנשחטה כותרה ולכן היו אוכלים עבהמה
 בשורה מפרכסת. ויוסף ס"ל דלא יאלו מכב"ן והמפרכסת
 אסורה להם דנתיחה תליא מילתא ולכן הביא דיבתם
 רעה אל אביהם שהיו אוכלים אבמה"ח. ובז"ו ויקם
 מ"ח עמ"ל כב"ח ושטרו בידו דמדינא י"ל לשעבד בהם
 מכיון דמשה"כ אל"ל הוא פי' על המשעבדים והרץ
 מל' היא ח"נה להמלריים. ויאמר אל עמו הנה עם
 בני ישראל ר"ל דדון ישראל י"ל ור"ה לזה שהרי רב
 ועלום ממנו שהם מהרבים שלא כדרך עבד. וא"כ
 שפיר קנס אברהם את הארץ בחוקה והיה אל"ל
 להמשעבדים ומשטולד יחזק התחיל הגירות דהארץ
 אינה לכנענים. לכן הבה נתחכמה לו לשעבד בהם
 דגם הם המלריים דארמ"ל אינה שלמה יובל' לשעבד
 בהם להפרע השע"ה מאחר דדון ישראל י"ל וקנה אברהם
 את הארץ ופי' אל"ל היא קאי על המשעבדים ובלא"ה
 נחשב הזמן מלידה יחזק לכן נחשורו המל' לשעבד
 בהם שהם נ"כ ארנס איננה שלהם. וזהו ויעבדו מל'
 את בני"ש בפרך ר"ל מכח דדון ישראל י"ל וז"ה אשר
 לא ידע את יוסף דלא ס"ל כס' יוסף ועדיין לא יאלו
 מכב"ן ול"ק אברהם את הארץ בחוקה דגוי אינו קונה
 בחוקה. אלא ס"ל דדון ישראל י"ל ור"ה לזה מכח
 רבויים שלא כדרך עבד וזהו הנה עם בני"ש רב
 ועלום וכו' ור"ל לשעבד הם נ"כ בהם. וז"ה הן רבים
 עמה עם הארץ והשע"ה אחס מסבלוקה. ר"ל כיון
 שהם מהרבים שלא כדרך עבד מזה מוכח דדון ישראל
 י"ל וקנה אברהם א"י ופי' אל"ל להמשעבדים א"כ גם
 אנו שהארץ אינה שלנו י"ל לנו לשעבד בהם והשע"ה
 אחס אתמהא. ובה לא ידעו דאברהם היא הנוטפת
 דכשנאמר כן דדון ישראל י"ל כבר הושלם זמן הכ"ס
 דמשטולד יחזק מניין ואי"ל עוד לשעבד כלל. וכמו
 שכן השיב הקב"ה לעוזר שר מל' על היס כשעטן
 דעדיין לא השלימו זמן הכ"ס ואין מהראוי שיקרע היס

(15)

לפניהם. אמ"ל הקב"ה כלום בארמ"ל אמרתי באל"ל
 דבכתי גלוי וידוע דמשטולד יחזק התחיל בגירות וכבר
 נשאלו הכ"ס ואין לך עוד רשות לשעבד בהם כלל.
 ר"ל מאחר דקנה אברהם בהילוך וכו' אל"ל להכנענים
 ומחוסו זמן מניין וספ"ה היו הושלם הזמן ואי"ל עוד
 לשעבד כלל:

ובז"ו

כו' המאמר הני"ב בפ"ה אמר רשב"ל בשם
 ראב"ע לכו וראו מפעלות אלד"ים וכתוב
 הפך י"ס ליבשה למה וישגאו איהו אחיו כדי שיקרע
 היס לפניהם ע"כ. והוא תמוה דמה חלוי זכ"ל. בהם
 ע"כ א"ש דכפי' ס' יוסף דעדיין דין ב"כ י"ל א"כ ל"ק
 הארצה את הארץ בחוקה והיו עדיין ארנס להכנענים
 ויולא מזה דלא הושלם זמן הכ"ס עדיין וטענה עוזר
 שטען על היס דאין מן הראוי ליקרע לפני בני"ש
 דעדיין לא נשאל הזמן דדון עמו. לכן השבטים שאלו
 אוטו על סברתו כדי שיקרע היס לפניהם ואולי
 בסברתם דדון ישראל י"ל וקנה הארצה את א"י כהלוך
 וספ"ה היו אל"ל להכנענים ומלידה יחזק מניין וכבר
 נשאל הזמן וגם זוכים ברכ"ג:

וזהו

כו' הפ' ויולאם בכסף וזהו ואין בשבטיו
 כושל. ולכאורה י"ל מה חלוי מדבולאס
 כב"ז מזה הוכחה דאין בשבטיו כושל. וזהו למה שינה
 הכתוב כאן דקרא ישראל בשם שבטים ואם נאמר
 דכונס הכתוב על השבטים שבטי י"ס ממש א"ש מאי
 דקנס ואין בשבטיו אך נשאר לנו לדעת מה חלוי
 זכ"ל. ועפ"ה א"ש דהנה בגירות בין הבתרים כתיב
 כ"י נר י"ז באל"ל ועו"ה פ"ס ואח"כ יאלו ברכ"ג
 דמוכח דאינם זוכים ברכ"ג עד שישלמו זמן הכ"ס
 וכ"ז שלא השלימו זמן הכ"ס אינם זוכים ברכ"ג.
 ומדחזין דבולאס ממל' כב"ז ברכ"ג מזה מוכח
 דהושלם זמן הכ"ס והיינו מטעם דקנה הארצה את
 הארץ כהלוך דדון ישראל י"ל ומלידה יחזק מניין. דמזה
 יולא נפקותא דהרין עם השבטים בהם שהיו אוכלים
 מפרכסת דדון ישראל י"ל ואין בידם כשלוץ פון ק"ה כלל.
 וז"ה ויולאם כב"ז היינו ברכ"ג דזכו בו מכח דבר
 נשאל זמן הכ"ס דדון ישראל י"ל מזה ראה ואין
 בשבטיו כושל דסוגרים דדון ישראל י"ל ולכן היו אוכלים
 מפרכסת דהרין הוא עממס:

בז"ו

ג"כ מ"ה ה' למרע"ה ראה ראי"ה את עוני
 עמי אשר במל'. ר"ל דמכח דהמל' הם
 משעבדים בהם נר' דהפסי השיע"ה דפי' באל"ל קאי
 על המשעבדים. וא"כ נמשך מזה דדון ישראל י"ל וקנה
 אברהם את הארץ והיו שפיר נשאל הזמן דמשטולד
 יחזק התחיל בגירות. ולכן וארד להלילו מיד מל'
 ולהעלותו מן הארץ הבה אל ארץ עובד ורחבה
 שהיא כבר קטויה לנס מאבזויה"ס ועמה הנה לעקת
 בני ישראל באה אלי ר"ל דדון בני"ש י"ל וע"ה וגם
 ראי"ה את הלחך אשר מל' לוחלים אוהס וכבר הושלם
 הזמן ולכן ועמה לכה וכו"ה את עמי בני"ש ממלריים.
 וזהו וירא אלד"ים את בני"ש ר"ל דדון ישראל י"ל וקנה
 אברהם את הארץ וכבר נשאל הזמן דמשטולד יחזק
 מניין. לכן ידע אלד"ים שריחם עליהם להוליאס ממל'
 באומו הזמן:

וזהו

משה"כ וחקת את אביכם מעבר הנהר ואיך
 אוהו בכל אר"כ ובה קנה את הארץ דדון
 ישראל י"ל וספ"ה מניין משטולד יחזק ובוה הושלם הזמן.
 והר"ה לזה דדון ישראל י"ל ואברהם את זמרו דמחרבים
 שלא כדרך עבד. וז"ה הפ' וישגב אביין מעוני וכו'
 שגב אביין אלו ישראל מעוני גלות מל' ובוליאס באומו
 הזמן. והיינו מטעם דהארצה קנה הארץ כהלוך בחוקה

דין ישר' יל' ונשלים הזמן. ומופת חופך לזה ויש
 כלאן משפחות נהגו שלא כדרך עבד דמוה מוכח
 דין ישר' יל' שהם מתנהגים למעלה מהעבד וה"ל
 קנה האש"ה את הארץ והיא אל"ל להכנענים ושפיר
 הושלם הזמן. ולכן יראו ישרים שהם ישר' וישמחו. וכל
 עולה הם המלריים אשר יבואו לערער עליהם לימד
 שלא נשלם הזמן עדיין קפלה פיה. וזהו ואתה אל אברהם
 וכו' וגם הקימות את בריתו אתם לתם להם את חר"כ
 וכו' וגם אני שמעתי את נאקת בני"ש ר"ל דין ישר'
 יל' שמעתי את נאקת אשר מל' מעבדים אותם
 לכן אמר לבני"ש אני ה' והולאתי אותם מתחת סבלות
 מל' וכו' והבאתי אתכם אל הארץ ונתתי אותה לכם
 מורשה שהיא בירושה לכם מאבותיכם שכבר קנה אותה
 אברהם בהילוך ושפיר הושלם הזמן דמשולד ינחק
 מניק. גם זהו מ"ש ה' וברות עמו הכרית לתם את
 חר"כ ותקם את דברך שאתם לו קום ההלך בארץ
 כי לא חתנה וקנה את הארץ. ומע"ז והר"ה את עובי
 אבותי במל' ואת לעקתם שמעתי על י"ם מטענת
 עוזא ששען שם שאין מהרחו שקרע הים לפניהם
 דעדין לא הושלם הזמן. ולא העיט און לכ"ז והתן
 אותם ומופתים בפרעה וכל ענדי וכו' ואת הים בקפת
 לפניהם וכו'.

ועפ"ה

לעיל בשם ה' חר"ה ו"ל דפרעה בתחילה
 לא רצה שישעבדו בהם המלריים כדי שלא
 יבא נחש מעיקר השט"ח של ה"ש. והעבדים בארנו
 בעבודת המלך ולא יהיה נחש מעיקר הפרשון. וכן
 בו' הפ' שאמר יתרו ברוך ה' אשר הניל אתכם מיד
 מל' ומיד פרעה אשר הניל את העם מתח"י מל'.
 ולכאורה הם דברים כפולים. וכו' מוהר"ח ז"ל כ"ס ע"ן
 המיים פי' בזה עפ"י הודע מאי דק"ל סנהדרין שפתחו
 כולם לחובה וכו'. וכשראה פרעה המלריים הם כולם
 פתחו לחובה על ישר' חשש לפגמו שאם גם הוא
 יסכים עמהם בזה ילאו זכאים. לכן פשה בערמה
 וכן אותם לזכות וכוונה לרעה כדי שגלך בחר הרוב
 והיו חייבים. וז"ל אשר הניל אתכם מיד מל'. וגם מיד
 פרעה שהניל את העם מתח"י מל' וכל כוונה הינה לרעה
 עליכם בזה ע"פ. ולפי דרכו ז"ל עפ"י האר"ח ז"ל הניל
 ישר' דקאמר ברוך ה' אשר הניל אתכם מיד מל' ששעבדו
 בסיף ככם בעשנה שאין ר"מ בזה וגם ברוך ה' אשר
 הניל אתכם מיד פרעה שהניל את העם מתח"י מל'
 שלא רצה בתחילה שישעבדו בהם המלריים וכוונה
 לרעה הינה כדי שלא יחשב השעבוד מכלל פרשון
 חוב השט"ח של ה"ש. דאם היו משעבדים בהם המלריים
 שפיר היו נחשב מכלל ה"ש יען דהארץ אינה שלכם
 ולכן לא רצה לשעבד בהם בתחילה כ"א הוא לבדו
 בעבודתו שהארץ היא שלו ולא יבא נחש מכלל פרשון
 חוב השט"ח של ה"ש:

ורפי

דרכי אני הדל יפירש ובהק' עוד מאי דק"ל דבוסין
 את היתומים לפרוש חוב אביהם. וז"ל את הית
 להם אביהם קרקע בירושה משא"כ אם לא היתה להם
 קרקע הם פטורים. ומדמלנו דנחתיבו ישר' לפרוש
 חוב גזירת ה"ש של אביהם האש"ה שאמ"ל ה' כי גר
 י"ז באל"ל ובעו"א ח"ס מזה מוכח דקנה האש"ה את
 הארץ בהלך וזכה בה זכ"ו והורישם לבניו אחריה והו"ל
 היתה קרקע לבניו ובוטין אותם לפרוש חוב אביהם.
 ותה"ט ארו"ל דשכט לוי לא נשתעבדו במל' מאחר
 שלא הי"ל חלק בא"י ולא ירשו קרקע מאביהם אמתו
 לכהי הם פטורים מלפרוש את חוב אביהם האש"ה.
 ובספ"ק דשבוטת אמרו וכפר את מקדש הקדש זה
 לפני ולפניה עם הקהל אלו ישראל יכפר אלו הלויים.

ואמרו שם דלשפירך לרבות את הלויים משום דלא אקרו
 עם ע"ש. וכבר אמרנו שהמלריים ששעבדו בישראל
 הוא דהפסי השיעה כפי' הב' דתפי דכתיב באל"ל פי'
 הוא על המשעבדים בהם. אשר כפי' ס"ז יולא דשפיר
 היו נשלים הזמן דקנה האש"ה את הארץ בהלך והיא
 אל"ל להכנענים ומשולד ינחק מניק ומע"ז ילאו
 ישר' ממל' באותו הזמן. וזהו דקאמר יתרו ברוך ה'
 אשר הניל אתכם אתם שכט לוי מיד מלריים ומיד
 פרעה דלא שעבדו בהם ופי' דלא ירשעם קרקע
 מאביהם. אשר לפי סברתם ואת נחשך ריח והללה
 לשאר העם אשר הניל את העם הם שאר השבטים
 דאקרו עם שהנילם מתח"י מל' והיי' דקנה האש"ה את
 הארץ והיו חל"ל להכנענים ושפיר היו נשלים הזמן
 דמלדת ינחק מניק:

ויובן

ג"כ כי הפ' ויקרא פרעה למשה ולאהרן לילה
 ויאמר קומו לכו מתוך עמי גם אתם גם בני"ש
 והקדוקו מכוון דתיבות גם אתם גם בני"ש הם יתרים
 דבאותו קומו לכו ד"י ואת כוונתו לומר שהם משה
 ואהרן גם בני"ש ילאו עדיין קנה דחובה גם אתם
 יתרים דהו"ל קמו לכו גם בני"ש וכו'. ברם עם כאמור
 ח"ש ובהק' עוד את הודע דמאי דלפי' דשלומו שא'
 כמוהו הוא מהרומה דכתיב שם כן פרימו. גם אתם
 לרבות שלוחם דשלומו כמותו. והנה בתחילה היה סובר
 פרעה דין ישר' יל' והאש"ה קנה את הארץ בהלך
 ולכן היה משעבד בהם. אשר לפי' יולא דמלדת ינחק
 מניק וכל' ושוב אח"כ ויכבד לבו ונכפך מס"ז וסבר
 דדין ב"ג יל' וליק האש"ה הארץ ועדיין היא חכ"ס
 להכנענים ולא הו"ל חל"ל להכנענים ולא מניק מלדת
 ינחק ועדיין לא הושלם הזמן. וידוע מאי דק"ל דשכט
 עברי עובד ביום ולא כלילה וע"כ עובד ביום וכלילה.
 עו"כ מ"ש דמפ' דהלילה בשלימו זמן הס"ש דע"י שהמל'
 היו משעבדים בהם ביום וכלילה שהיו מפרשים
 אותם מכותיהם כמ"ש ויעטבו זו פרישות דת'. היינו
 דכשגלפך מהברתו ה' וסבר דדין ב"ג יל' לכן היה
 משעבד בהם ביום וכלילה ע"כ ואינו רוצה לחשוב
 שעבוד כלילות דמשלים הזמן מאחר דרו"ה לדגם דין
 ע"כ דעובד ביום וכלילה. ולכן כשבאו משה ואהרן
 בשליחותו ש"מ דנשלים הזמן משעבד דין ישר' יל' וקנה
 האש"ה הארץ והיא אל"ל להכנענים ומשולד ינחק
 מניק. העו אי' רשע ואמר מ' ה' אשר חשע בקולו
 ר"ל מ' חס שהיה ה' ואמר אנכי ארד עמך מלרימה
 ואנכי אשפך גם עליה עד שאשמע בקולו לא ידעת את
 ה' ששום אחד מכם אינו ה' וב"ה שאתם שלוחו
 ושלוחו כמותו דאתרנאי מחיבת גם אתם דכתיב גבי'
 הרומה וז"ש וגם עכ"ז את ישר' לא אשלח דזה
 הילפואה דשלומו כמותו הוא דוקא לגבי ישר' משא"כ
 כב"ג דאין שליחות לגוי כלל ואתם דינכם כב"ג וח"ה
 מושילה בשליחותו שלכם. וממילא יולא ג"כ כיון דדין
 ב"ג יל' דלא נשלים הזמן עדיין דתו לא חל"ל דמשולד
 ינחק מניק. וגם לא מל"ל דהלילות בשלימו הזמן מאחר
 דדינם כע"כ וע"כ עובד ביום וכלילה. חקן כהיום
 דהיתה מכת צבורים ואין בית אשר אין שם מה
 אוי הוכחח לחזור לש"י הא' והסכימה דשמו שלא בטובתו
 דדין ישר' יל' והשליחות של משה ואהרן היא מושילה
 מדרשה גם אתם הכפוב גבי מרומה. ומח"כ נשלים
 הזמן ח' מעט דקנה אברהם את ח"י ומשולד ינחק
 מניק דהו"ל חל"ל להכנענים. ואי מעט דהוי דינם
 כעבד עברי דאינו עובד אלא ביום והם ששעבדו בהם
 יומם ולילם הלילות בשלימו הזמן. וז"ש ויקרא פרעה
 למשה ולאהרן לילה ר"ל דשפיר היו דהלילות בשלימו הזמן
 קומו

קמו לאו מתוך עמי והשליחות שלכם היא נקמה
 דאחרתא' מתיבוב גכ חכם דכתיב נבי תרומה. וספיר
 קנה ארבעה את הארץ דרין ישראל וי"ג גם בני ישראל
 וגשלים הזמן מלידת יחזק. דמכל הגדולין אתו מסכים עמכם
 ולכו עבדו את ה' כדברכם :

ובמשל

דאם האבות ילאו מכבין וקנה ארבעה
 את א"י והיה אל"ל להכנענים וספיר
 מינן מלידת יחזק ועצת עוזא ששן בק"ם בעליה
 ולכן נקראת הים לפניכם. יוכן כו' מ"ט בחרנוס יב"ט
 כו' ארבעה ימא אתה עמלק. והנה קרבה בישראל יב"ט
 וס' דברים דרשי' בכל שנסכלים אינו עושה דב"ז
 דמסרואו. שיהיה בסיף דאחר שראה הנס הגדול
 שנעשה להם כזה שיהיה נזור לאחור ומה עלה בדעתו
 הקף לק"ם לבוא להלחם עם ישראל. ועיין בס' יו"ט א'
 לכמהד"ש ז"ל בס' בשלח מ"ט בזה והבאתי דבריו
 בדרוש פורים ע"ט. וכפ"ה יוכן יצחק עוד מ"ט
 הו"ט ז"ל בס' מקן בשם מוהרמ"א ז"ל דמכירת
 הבכורה אינה מכירה דהו' אונאה ובעל המקח
 דבבביל דבר גדול כזה ימן מעט ערשים ורוכס מ"ט
 אהמהא. וס' לפנת פענח אשכנזי ז"ל כזה ע"ז דכפי
 מלי דפסקין דאין אונאה לגוי נסתר האי עשמה.
 אבל לפוס מ"ט ב"ל דעשו דין ישראל משומד הו' ואין
 דינו כגוי א"כ ספיר יש טענה אונאה במכירה זו.
 ואם יש לאבות דין ב"ל באלוהו זמן אין מענה לעשו
 דין אונאה. בישראל וקח ע"כ. ועיין ג"כ בזה בס'
 מעש"ט בנזמור כ"ב. ודוע מ"ט. הו"ל כנשא מקומות
 דעיקר ביאת עמלק היא היסה כדי לשירר על מכירה
 הבכורה של עשו דהיא הו"ל שלא דרין ע"פ. ב"ז כו'
 ארבעה ימא ר"ל דלא השגיח האל ית' בטענת עוזא
 ששן אונה עסק דעדין לא נשלים הזמן והמ"ט
 דהאבות ילאו מכבין ורין ישראל וקנה ארבעה את
 א"י והיה אל"ל להכנענים וגשלים הזמן המטול יחזק
 מינן. לכן עפ"י ס"ו אתה עמלק והנה קרבה בישראל
 לערער על הבכורה דהמכירה אינה מכירה דהו'
 אונאה ובעל המקח דעשו דין ישראל מאימך אית ליה
 זאין דיע כגוי וס' כנר פסקו סרין דרין ישראל י"ל
 וע"כ נקראת הים לפניכם וא"כ המכירה של עשו אינה
 כלום ולכן אתה והנה קרבה בישראל לערער עליה :

ובדרך

אחרת קרוב אל הגיל יתפרשו כל הטי"ל
 עפ"י מ"ט הי"ד ז"ל בניה אברהם
 דה"ט דילאו ישראל ממ"ל דרדיו שנה עפ"י מלי דק"ל
 דחייבים היתומים לפרוע חוב אביהם וה"ד כשירשו
 מאביהם נכסים. ואם אתה האחר אינו יורש ואינו
 פורע רשאי והל"מ מקודם שגשלו לו בירוש' והוחזק
 בנכסים רשאי שלא ירש שילק עלמו מהירוש' ולא
 לפרוע חוב אביו. אבל אחר שהוחזק בנכסים אינו
 רשאי עיין בפוס"ט ח"מ ס' ו"א"כ בנזרת בין
 בנתיים שאמ"ל הקב"ה לארבע"ה כי גר י"ז באל"ל
 זעז"א מ"ט חוב זה הוא מוטל על זרעו שהם יעקב
 ועשו לפורשו. ויעקב פרע חלי חייב ויחד שהם
 דר"ז שנה ונשאה חלי החוב על עשו לפורשו וזהו
 הפעם שילאו ישראל ממ"ל דרדיו שנה. והיינו מאם
 דארבע"ה דין ישראל י"ל וקנה הארץ בהלך וכבר א"י
 מוחזקת היא בדינו מאבותינו ועשו אינו יכול להסתלק
 מהירוש' ושלא לפרוע החוב מאחר דרין ישראל י"ל וא"י
 כבר היא מוחזקת. משא"כ אי אמרי' דארבע"ה עדין דין
 ב"י י"ל וליק הארץ בהלך וא"י אינה מוחזקת בדינו
 מאבותינו יכול עשו לסלק עלמו מהירוש' ומפריעה
 חובו. ובס"ו הלך עשו ולכן קם והלך וזהו וליק עשו

אל ישמעאל שהנך מפני השע"ה שאינו רונה לא לירש
 ולא לפרוע זמ"ד הו"ל ע"ט :

ובז"ל כו' המד' וישאלו אותו אחיו כדי שיקרע הים
 לפניכם ע"כ. וכבר כתבנו דיוסף ס"ל
 דעדין ב"ג י"ל והמפרנסת האסורה ולכן הביא דיבתם
 רעה אל אביהם שהם אוכלים אמה"ת. והשנטיס ס"ל
 דרין ישראל י"ל וילאו מכבין ולכן היו אוכלים מפרנסת
 דהיא מותרת דבשמיעה תליא מילתא. דלפי ס' יוסף
 דרין ב"ג י"ל וא"י אינה מוחזקת בדינו יכול ע"ט
 לסלק עלמו מהירוש' ופרעון חוב הפ"ט. ולפי כו'
 השנטיס דרין ישראל י"ל וא"י מוחזקת בדינו מאבותינו
 ואינו יכול שוב עשו לסלק עלמו מהירוש' ופרעון
 חוב הפ"ט. וכבר כתבנו דבשעת ק"ם עשן עוזא דאין
 מהלאו שיקרע הים בטענה דלא נשלים זמן הפ"ט
 והיינו לער דרין ב"ג י"ל כס' יוסף וליק ארבעה את
 א"י וכיון שכן יש לו ראות לעשו לסלק עלמו מירוש'ה
 ופרעון החוב ומוטל חוב הפ"ט כולו על יעקב ורשו
 לפורשו. וזהו וישאלו אותו אחיו על סברתו שסובר
 דרין ב"ג י"ל דאינה סברי דרין ישראל י"ל וע"ז הוקל
 למה שנאלו ועבדו על לא טענא את אחיו. וס' כדי
 שיקרע הים לפניכם דלי אולי בסברתו דרין ב"ג י"ל
 שוב אין נקראת הים לפניכם דעשו יכול לסלק עלמו
 מהירוש' ופרעון החוב כולו יהיה מוטל על יעקב
 וכיון שלא ישבו כ"א דר"ז שנים שוב אינו נקראת הים
 לפניכם ולכן שנאו אותו על סברתו וס"ל דרין ישראל
 י"ל כדי שיקרע הים לפניכם :

ובז"ל כו' הפ' והרא' אל אברהם וכו' וגם הקימוהו

את צריה חכם לתת לכם את ארצ' וכו'
 וגם אני שמעתי את נאקת בני"ט וכו' לכן אמרו
 לבני"ט והולא'י אהבם מחמת סבלות מל' וכו' והבאתי
 אהבם אל הארץ וכו' ונחתי אותם לכם מורשה שהיא
 צירוש' לכם מאבותיכם דכבר קנה אברהם אברהם
 ואין יכול עשו לסלק עלמו ועליו מוטל חלי החוב
 לפורשו והם כבר פרשו חלי החוב שעליהם. וזהו ג"כ
 ראה ראייה את עני עמי וכו' וארד להלילו מיד מלי
 ולהשלותו אל ארץ כורר שכבר היא קטיה להם. ועתה
 הנה לעקת בני"ט ב"אם אלי דרין ישראל י"ל ועתה לכה
 והולא' את עמי בני"ט ממל'. גם זהו וירא אלד"ים
 את בני"ט דרין ישראל י"ל לכן וירע אלד"ים שריחם
 עליהם להולא'ח ממני באלוהו הזמן. וזהו ג"כ אהם הוא
 האלד"ים אשר בחרת באברהם וכו' וכרות עמו הכרות
 לתת את אה"כ וכו' וקסא את דברך וכו' ואתה את
 עני אבותינו במל' ואת זעקתם שמעת וכו' והיום
 באתם לפניכם. וכבר כתבנו לעיל דרין ישראל
 מתרבים שלא כדרך טעב שהיו יולדות ו' בכרם אחד
 ואיכא למדו ס' בכרם אחד מזה מוכח דרין ישראל י"ל
 וזהו רקס מ"ט ע"מ אשר לא ירע את יוסף שלא ס"ל
 כס' יוסף וס"ל דרין ב"ג י"ל ויאמר אל עמי הנה
 עם בני"ט דדינס דרין ישראל י"ל מכה שהם רכ ועוטים
 ממנו שהם מתרבים שלא כדרך טעב דמוכח דרין
 ישראל י"ל וקנה ארבעה את הארץ ואיכא חששא לשמא
 ילאו ממל' לכן הבה נחכמה לו פן וכו' ועלה מן
 הארץ. וזהו ואקח את אביכם מעבר הנהר ואולך
 אותו בכל ארצ' ועי"ז קנה את הארץ דרין ישראל י"ל
 ורליה לוב וארבעה את זרעו. גם זהו ובני"ט פרו
 וישרנו וכו' דרין ישראל י"ל וזה מוכח שהם פרים ורבים
 שלא כדרך טעב. וזהו משה"כ ויפר את עמו מאד
 ויעליעמו מלריו. גם זהו וישגב אביון מעוני סבויחם
 באלוהו הזמן וה"ט דקנה אברהם את א"י דרין ישראל
 י"ל ואינו יכול עשו לסלק עלמו מהירוש' ופרעון החוב.
 ורליה

וראה לזה ישכ כנאן משפחה שהדבא היתה של
 כסבע דבר' מזה דרין ישר' יל והסלימו הזמן שעליהם.
 ולכן יראו ישרים הם ישר' וישמחו וכל עילה פרעה
 והמלכיים קפלה פיה שאינם יכולים שוב לערער על
 ישר' לומר שעדיין לא נשאל הזמן. וזהו ג"כ כו'
 מ"ש בהרגוס יב"ע כד תבוצו ימא אהא עמלק ויגח
 קרבא בישר' ע"כ. והכל יוצו עפ"י דרך זה כמ"ס
 בדרך הקודם ואין להאריך בהם. גם יוצן הפ' ויוליאם
 בכסף וזהו ואין בשבטיו כושל עיין לעיל דיתפרש
 עפ"י דרך זה גם ז"ש פקוד פקדתי אהבם ואת העשור
 לכם במל'. ואומר: אפלה אהבם מעוטי מל' אל ארץ
 הכנעני וכו' אל ארץ זמ"ו. ר"ל אפלה אהבם מטעם
 דא"י מוחזקת היא בידם מאבותיהם וכבר פרעם
 החוב ש"ש עליהם :

ובז"ו כו' הפ' ויחל משה וכו' למה ה' ימרה אפק
 בעמך אשר הולאת מהר"מ וכו' למה יאמרו
 מל' לאמר ברעה הוליאם וכו' זכור וכו' והדבר אליהם
 ארבה את זרעכם ככוה"ס וכל הארץ הולאת אשר
 אמרתי אהן לזרעכם ויגמס ה' וכו'. ויל"ד בהי מוכא
 דמה כוננו מרע"ה כמתיא' זו למה ימרה אפק מי
 זומר בעיניו עשיית העגל שפשו אהו אחר מי
 מנחיתם הו'. גם עיין יליאת מל' מאן דבר שמה
 פסה ואדרבא היא הנהיגה להגדיל חרון אף עליהם
 כיון שהוליא אותם מהר"מ מבית עבדים והם נכסו
 אחר והול נעל"פ. גם מ"ס ברעה הוליאם מהו הכונה
 בזה. גם ריבוי סודע ונחיתם הארץ מה שייכי להזכיר
 אותם עכשיו. ברם ע"ה יוצן ובהק' פור-מ"ס בני"פ
 ויחילבו בתחומים הבר ר"ח מלמד שכה עליהם
 בגינת וכו' יאמר רבא מבאן מוד"ר לאורייתא. והרשב"א
 ז"ל הק' כיון דליכא מוד"ר למה נגנאו ישר' אח"כ
 כשחטאו. ומי' דלא נתן להם את הארץ אלא ע"מ
 לקבל הו' ומלוויה כדכתיב ויתן להם ארצות גוים
 ועמל לאומים יירשו עשור ישמרו חוקיו ומטותיו. וה'
 פ"ד ז"ל כהז דנחיתו משום דיגא דמלכותא דינא
 שמחויבים הם לשמור זיורת מלכם. וכ"ע סג דלפ"ד
 התום. ובר"ן ז"ל דדוקא במלכי אוה"ע אמר' דינא
 דמ"ד לפי שהארץ שלו היא ויכול להם אם לא תקבלו
 את גזירותי אגרש אתכם מן הארץ. אבל במלכי ישר' לא
 לפי שא"י כל ישר' הם משותפים בה. אמר משנה
 לפ"ז אם ה"י מוחזקה היא בדינו מאבותינו איכא
 טענה מודעה. אבל אם א"י אינה מוחזקה היא בדינו
 מאבותינו חייבים הם מלד דינא דמ"ד ואין להם פיעור
 מלד המודעה ע"ס. וזהו שבה מרע"ה לטעון דהן
 אמת שחטאו חטא גדול בעשיית העגל י"ש להם מקום
 פטור לומר דאשקרא הם אטוים בקבלה הו' וי"ל
 טענת מוד"ר בכפית הבר שפיה עליהם. וכ"ה דעכ"ז
 הם חייבים לקבל מלד דינא דמ"ד ז"ד במלכי אוה"ע
 דהארץ היא שלו. אבל במלכי ישר' לא לפי שא"י
 כולה הם משותפים בה ומוחזקה היא בידם מאבותיהם
 וליכא עליהם חוב מלד דמ"ד כ"א מלד קבלתם
 הו' וע"ז י"ל טענת מוד"ר דאטוים הם בקבלתם.
 והר"ה ע"ז דא"י מוחזקה בידם מאבותיהם ממה
 שהולאה אוהם ממל' בלוה העת והמ"ט דהאבות
 ילאו מכב"ן ודין ישר' י"ל וקנה ארע"ה את א"י ושוב
 לא יוכל עשו לפטור עצמו לומר דאיני יורש ואיני
 פורע. וישר' שיטבו דר"ו שגט כבר פרעו חלי השוב
 שעליהם ויומר. וכיון שכן דרין ישר' י"ל וקנה ארע"ה
 את א"י שוב אין עליהם חוב לקבל הו' ומלוויה
 מלד דמ"ד דכל ישר' הם שות' בה' ובה לא נאמר
 דמ"ד. ולא נאמר נד חוב עליהם כ"א מלד קבלת

הו' כה"ס וע"ז כבר י"ש להם טענת מוד"ר דאטוים
 הם בקבלתם. וז"ש למה ה' ימרה אפק בעמך אשר
 הולאת מהר"מ וכו' דמינה מוכח דרין ישר' י"ל וקנה
 ארע"ה את הארץ. ואם אהא רולה עכשיו לחפוס
 השיטה דרין בני"ל ו"ל ו"ק ארע"ה את הארץ ומייבים
 הם לקבל הו' ומלוויה מלד דמ"ד וכו' יולא לפ"ז
 דיחיתם ממל' היא בכוה"ס והיא היתה לרעה עליהם
 במעשה העגל כמ"ס פרעה ראו כי רעה נגד פניכם
 למה יאמרו מל' לאמר ברעה הוליאם וכו' זכור
 לאברהם וכו' והדבר אליהם ארבה את זרעכם ככוה"ס.
 דמהר"מ הזרע שלא בדרך טבע מינה מוכח דרין
 ישר' י"ל וקנה אברהם את הארץ וזהו וכל הארץ
 אשר אמרתי אהן לזרעכם ויגמל וכו' ליכא חוב
 עליהם מלד דמ"ד וגם י"ש להם טענת מוד"ר ואין
 עליהם שום עונש מלד דהן איז ויגמס ה' על
 הרעה וכו' :

ובז"ו כו' הפ' ושמעו מל' כי העלית בכחך את
 העם הזה מקרב ר"ל דהעלית אותם משם
 מעממא דא"י מוחזקת היא בידם מאבותיהם ואין יכול
 עשו להלק עצמו מהירושה ופרעון החוב וישר' הם
 השלימו פרשון החוב שעליהם. דמזה נמשך דליכא
 חובא עליהם לקבל הו' ומלוויה מלד דמ"ד וגם
 בקבלה הו' שקבלוה אית להו טענת מודעה דאטוים
 הם בקבלתם ויש להם מקום פטור על פונם. וא"כ
 אם איך מוחל להם עונם והמתה אותם כא"י א'
 יביה להם פתחון פה ויאמרו הגויים מבלתי יכולת ה'
 להביאם אל הארץ אשר נשבע להם וכו' ולכן סלת
 גא לטען העם הזה איז ויאמר ה' סלתי כדכתיב :

ג יוצן ויאמרו איש אל אחיו נחנה ראש ונשובה
 ממצרים ופירש"י ז"ל נחנה ראש כהרגומו
 נמנה. רישא נשים פליט מלך ורבותינו פ"י לטון ע"ז
 ע"כ. וקי' דלפי פ"י הא' שייך שפיר מ"ס אח"י ונשובה
 ממצרים ר"ל באם שיהיה להם מלך איז בקל יוכל
 להביאם מל'. אבל לפי פ"י הב' שנקשו לעש"ז קשה
 דא"כ למאי אמר ונשובה ממצרים הא גם הכא יוכלו
 לפטור ע"ז כמו במצרים. וה' משת"א ז"ל כהז וז"ל
 שמעתי מהרעים במ"ס במד"ר פ' תשא ח"ל למה ה'
 ימרה אפק בעמך אשר הולאת מהר"מ מה ראה
 להזכיר כאן יע"ה אלה אחר משה רבש"פ מהיכן
 הולאת אוהם ממל' שהיו כולם עובדי סלילים אמר ר'
 הונא בשם רי"ח משל לחכם שפתח לבטו חנות של
 בשמים בשוק של זונות הבחור פשה שלו והאומנות
 פשה שלה והנער כבחור פשה שלו. ילא למרבות רעה
 בא אביו ותפכו עם הזונה. הסתיל הכא מלעק ואומר
 הורגך אני. ה"ה שם אוהבו חמ"ל אהא חידתם את
 הנער ואהה הלעק כנגדו הנחת כל האומניות ולא
 לימדת אוהו אלא בשם והנחת כל המבואות ולא פתחת
 לו חנות אלא בשוק של זונות. כך אמר מרע"ה רבש"פ
 הנחת כל העולם ולא שפדת בניך אלא במצרים שהיו
 עובדים סלילים ולמדו מהם בניך ואף הם עשו את
 העגל. לפיכך אמר אשר הולאת מהר"מ דע מהיכן
 הולאת אותם. וכו"ו נחנה ראש פ"י ע"ז כלו' שפצוד.
 ע"ז ואם יבוא הקב"ה לענוש אותנו איז ונשוב"ה דיקא
 כלו' ונשיב להקב"ה הירון על החטא מלרימה כלו'
 מה שהיינו במל' ושם ראינו כל ע"ז שנעולס וזה היה
 גרמא לעש"ז כאשר השיב משה להקב"ה בשעת מעשה
 העגל עכ"ד :

ולפי דרכינו יוצן ויאמרו איש אל אחיו נחנה
 ראש פ"י שנעבוד ע"ז ואין פליט חשש עונש
 דנשוב"ה כלו' דנשיב להקב"ה מלרימה דמ"מ מוכח
 דקנה

ועתה לבו ונכרנו וכו' והם שמעון ולוי. ושמעון כנר כפרע ולקח על פניו צמח שחבטו יוסף בנית האסורים במל' וגם לקח בענין פשור שנהרנו משבטו כ"ד אלף. ובשאר שבט לוי עדיין שלא נפרע ממנו וזיון שמשה ואהרן הם הגדולים שבשבט לוי לכן נגזר עליהם שלא יכנסו לא"י לכפר שון מכ"י ונחמס נז"ד זה עליהם בעון הכחם הסלע על דרך ציוס פוקדי ופקדתי עליהם מטחמס. וא"כ לפי"ו נר' דהדן עם יוסף סס"ל דדן ב"ג י"ל והמפרכסת אבורה ונחשז על השבטים שון במכ"י ופעל כן נגזר על משה ואהרן שלא יכנסו לא"י. וצו"ו דהנה פרעה ירשע היה חכם להרע וראש באלטננינות שלו שמשה ואהרן אינם נכנסים לארץ בעין מכ"י. ולזה כשבאו אללו משה ואהרן לטוילא את ישראל ממל' בטענה דכבר נשלם הזמן והיינו מטעם דקנה אברהם את הארץ בהילוך דדן ישראל י"ל וא"י מוחזקת היא בידם וממ"ל הם נריכס לללא חי מטעמא דבאל"ל פי' קאי על המשעבדים צמס וכבר קנה האש"ה את הארץ והיא אל"ל להכנענים ומטולד יתק מנין. ואי מטעמא דדן דדן ישראל י"ל וקנה האש"ה את הארץ אי"כ לא יוכל שוב לסלק עלמו עשו מהירושה ופרעון יען דכבר היו מוחזק בכנסים ישראל הם השלימו הזמן שעליהם ויזכר וכו"ל. ע"ז אמ"ל פרעה למה משה ואהרן אתם למה הכונה דאתם מדוע לא נכנסים לא"י והי"ט משון מכ"י שדדן עם יוסף דדן ב"ג י"ל יש שון על השבטים במכירתו ואתם גדולי שבט לוי שיהי עיקר במכירתו נגזר עליכם שלא תכנסו לארץ לכפר שון מכ"י. דנר' מזה דל"ק האש"ה את הארץ כיון דעדיין דין ב"ג י"ל וא"י אינה מוחזקת בידם וא"כ שוב לא נשלם הזמן עדיין דלא היא אל"ל להכנענים ומטולד יתק מנין מחמר דל"ק האש"ה את הארץ. וגם מהי"ט ללד כהני עשו יוכל לסלק עלמו מהירושה ופרעון החוב מחמר דל"ק האש"ה את הארץ ואינה מוחזקת עדיין ובשאר כל פרעון החוב על ישראל ולא נשלם הזמן. אי"כ דבריסכ למה שאהם אומרים דמטולד יתק מנין וגשלה הזמן. או מטעם דלא יוכל עשו לסלק עלמו והם פרעו החוב שעליהם. דדבריסכ אלו הם בטילים מכה שחמס אינכס נכנסים לארץ בעון מכ"י. וזכו אתם למה ודבריסכ למה :

בא"י

י"פ כו' דברי רש"י ז"ל שפי' נהפך לצה על ממונס שהשאלום. כפי שיטת דברי המפ' שכתבו דפי' מש"כ באל"ל היא קאי על ישראל. והן קדם נביא מ"ש כ' לקט יוסף ערך גאולה ונלות פי' ד' דהביא מ"ש בג' סנהדרין דכחו בני מלרים לרון עם בני"ם וכו' ואמ"ל הנו לנו כסף וזכב ששאלתם וכו' והשיב להם גביהא בן פסיסא אחס מציאים ראיס מן ההורה אף אי לא אביא לכם ראיס אלא מן ההו' כתיב ומושב בני"ם אשר ישבו במל' מל"ם תנו לנו שבר עבודה וכו' וברחו להם. וכתב דקשה דברי איהא בטוס"פ ע"מ ס' פ"ה הובע לחבריו בשטר ואמ"ל היאך אהה הובע אויז והלא אחס לויה ממני יזכר או יומיים קודם לכן ואם כדברין הי"ל להבוע חובך ולא ללות ממני. וא"כ גם הכא יאמרו מלרים את המה שאנו חייבים לכם לא הי"ל ללוה ממנו כדכתיב ושאלו ממל' כלי כו"ו רק הי"ל להבוע שבר עבודה. ומ"ל במ"ש או ההם בעור אימיה יוכל לטעון זאת את זמן שט"ח שלו הגיע בזמן שלוח ממנו ולכן הדין עמו ויכול לומר הי"ל להבוע חובך. אבל את בשעפ שלוח עדיין לא הגיע זמן השפ"ח לא הי"ל להבוע חובו ולא היה יכול לומר הי"ל להבוע

דקנה האש"ה את א"י ומוחזקת היא בידיו מחבטיו דדן ישראל י"ל. דמזה יולא דליכא חיובא עלינו לקבל התו' ומלוותיה מלד דדמ"ד דבמלכי ישראל דהארץ כל ישראל הם משותפים בה לא נאמר זה. ומלד קבלת התו' נ"כ יש טענת מוד"ר דאנוסים הם בקבלתה וליכא עונש מלד הדין כאשר השיב מרע"ה להקב"ה בשעת מטעה העגל וכאמור :

ועם

האמור. יובן מש"כ ואף כס זאת בהיותם בארץ ארביים לא מאחסים ולא נעלמים לכולתם וכו' וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הולאחי אותם מאר"מ וכו'. וה"ס כמבואר :

ועפ"י

אחות הקודם שאמרו דמאי דילאו ישראל ממל' ברד"ו שנה הוא משוס דא"י היא מוחזקת בידיו דדן ישראל י"ל ואין יכול עשו לסלק עלמו מהירושה ופרעון החוב וכו"ל. זהו מש"כ וגם אי שמעתי את נאקת בני אשר מל' מעבדים אותם ואזכור את ברית. היינו דבניזרה בין הכתרים שאמר כי גר י"ז באל"ל וכו' שס אח"כ כתיב ציוס הוא כרת ה' את אברהם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מכהר מל' עד הנהר הגדול נהר פרת. הרי שנאוקה שעה כרת ברית ונתן להם את א"י. וז"ס וגם אי שמעתי את נאקת בני"ם וכו' וכ"ת מה טיבה של שמועה זו מאחר שעדיין לא נשלם זמן הה"ס. עז"א ואזכור את בריתי כלי' שזכרתי את בריתי של בין הכתרים שכן כחוב צה ציוס הוא כרת ה' ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ וכו' והיא א"י מוחזקת בידם וכבר הם השלימו הזמן שעליהם :

ועפ"י ד'

לעיל בשם ה' אר"מ ז"ל דפי' מש"כ באל"ל היא קאי על המשעבדים צמס ואש"ה קנה את הארץ ושפיר נשלם הזמן מלידת יתק וגם לפי דרך הב' דכיון דקנה את הארץ שוב לא יוכל עשו לסלק עלמו מהירושה ופרעון ישראל השלימו הזמן שעליהם. וא"כ לפי"ו נר' דהדן עם יוסף סס"ל דדן ב"ג י"ל והמפרכסת אבורה ונחשז על השבטים שון במכ"י ופעל כן נגזר על משה ואהרן שלא יכנסו לא"י. וצו"ו דהנה פרעה ירשע היה חכם להרע וראש באלטננינות שלו שמשה ואהרן אינם נכנסים לארץ בעין מכ"י. ולזה כשבאו אללו משה ואהרן לטוילא את ישראל ממל' בטענה דכבר נשלם הזמן והיינו מטעם דקנה אברהם את הארץ בהילוך דדן ישראל י"ל וא"י מוחזקת היא בידם וממ"ל הם נריכס לללא חי מטעמא דבאל"ל פי' קאי על המשעבדים צמס וכבר קנה האש"ה את הארץ והיא אל"ל להכנענים ומטולד יתק מנין מחמר דל"ק האש"ה את הארץ אי"כ לא יוכל שוב לסלק עלמו עשו מהירושה ופרעון החוב מחמר דל"ק האש"ה את הארץ. וגם מהי"ט ללד כהני עשו יוכל לסלק עלמו מהירושה ופרעון החוב מחמר דל"ק האש"ה את הארץ ואינה מוחזקת עדיין ובשאר כל פרעון החוב על ישראל ולא נשלם הזמן. אי"כ דבריסכ למה שאהם אומרים דמטולד יתק מנין וגשלה הזמן. או מטעם דלא יוכל עשו לסלק עלמו והם פרעו החוב שעליהם. דדבריסכ אלו הם בטילים מכה שחמס אינכס נכנסים לארץ בעון מכ"י. וזכו אתם למה ודבריסכ למה :

ועם

האמור לעיל יובן כו' המד' שאמר למה משה ואהרן שפרעו את העם וכו' אחס למה ודבריסכ למה ע"כ. והוא תמוה ועפ"י יובן ובהק' עוד מ"ש המפ' ז"ל טעם שלא נכנסו משה ואהרן לא"י עיקרו הוא בעון מכירת יוסף שמכרוהו אחיו שיעקר סיבת מכירתו הן המה היו שמעון ולוי כמחסיב ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות צא

חופך כי עדיין לא הגיע זמנו. איך נבי מל' נמי ישר' יאלו קוה' ושכירות אינה משתלמת אלא לבסוף לכן לא היו יכולים לחבוע שטר עבודתם כי עדיין לא הגיע הזמן אבל אם ישר' יאלו בזמנם אין טענה לישראל עבד. ואנכי ועיר'א. ח'ס' אתי ע"ד המאמר דבני מל' כל חווק שלהם הוא מן התורה ולכן גם גביהא לא הביא להם ראיה אלא מן התורה וכמ"ש בני' שם בפ' ובתורה כתיב ומושב בני' אשר ישבו במל' חל"ש איך הרי מזוהר בתו' בפסוקי' דגשלים זמן הת"ש ויותר וכיון שכן עדיין הקושי' במקומה עומדת דלאמרו המל' אם אמת שאלו חייבים לכם לא הי' ללות מאתנו רק הי' ללבוש שטר השעבוד. ומהו ז"ש דלכן לא היו יכולים לחבוע שטר עבודתם שעדיין לא הגיע הזמן וע"כ ברחו. ומ"ד ה' כמוהרמ"ג ז"ל בס' דברי מרדכי בדבר נבירות דרוש א' הבי'ד הלקי' הי'ל והק' עליו במ"ש דאין שכירות משתלמת אלא לבסוף ע"ש ולא הגיע עליו זמנו ולא ידעתי למה. ועיין בס' שמי ידוע בפ' בשלח דג' בענין הפסקה דהביא דברי הג' מה שהשיב נביה' משה"כ ומושב בני' אשר ישבו במל' הול"ש. וכתב דחיהא החס בני' דבורה פטורים מלהעניק לו והג'מ' בבורח קוה' אכל בבורח אח' חייבים להעניק לו. וכנ"ד ישראל היו במל' חול"ש איך לאח' ברחו כי מל"ש ההמילו משגולד יחוק וכו' ע"ש. ובזו"ו דברי רש"י ז"ל כפי שיטה המפ' דפי' באל"ל היא קאי על ישר' דה"ש דאמר' דמשגולד יחוק החמיל הנרות ונשלים הזמן ז"ד אי אמר' דל"ק אאפי"ס אי' דין בני' י"ל ובין אינו קניה בחוקה וקרא כתיב באל"ל. דיואל לפי' דאין מחוייבים המר"יים להעניק להם דשב"כ אין מעניקין לו. והוה שפירש"י ז"ל ויהפך וכו' על ממונם שהשאלוים דפי טענתם דבני' י"ל ומשגולד יחוק מנין דל"ק אברהם את הארץ נמשך מזה דאין להם הפסקה. ואם נאמר דדין ישר' י"ל ומחוייבים המל' להעניק להם כדין עבד עברי ח"כ נמשך מזה דקנה האפי"ה את הארץ בחוקה ועדיין לא נשלים זמן הח"ש דקרא כתיב באל"ל ומה זאת עשיתו כי שלחנו את ישר' מעובדיו קוה'ז:

הכסים לדברי האל שהם בחינת בניס וקוה'ש השלים הזמן ושלתם מארצו. ושוב נפס"ד לנו שאם הם דין בניס למקום י"ל ח"כ מלך הדין הם קונים הר"כ"ג גם כי הוא דשלב"ל דדעתו היא קרובה אליהם ומקנה להם דשלב"ל שכן הוא הדין. ולא היה מהררר שיקחו הכרעו בחורט שאלה. אלא בדינא ודינא. אי' מדחמ"ל שיקחו אותו בחורט שאלה מזה עוכה דלאו דין בניס י"ל אלא דין עבדים י"ל ואין זוכים בו מדינא ולכן לקחו אותו בחורט שאלה. וכיון שכן שרין עבדים י"ל איך קוה'ש לא חשיב להשלים הזמן ועדיין לא נשלים הזמן. וז"ש ויהפך לבב פרעה ועבדיו דנהפך לבב על ממונם שהשאלו"ם דייקא ר"ל שלקחו הממון בחורט שאלה דמזה נר' דאין זוכים בו מן הדין דלאו בניס מיקרו אלא עבדים וקוה'ש אינו מופיל להשלים הזמן. וא"כ מה זאת עשיתו כי שלחנו את ישר' מעובדיו ועדיין לא נשלים הזמן והראיה שלקחו את הממון בחורט שאלה. והם לא ידעו דהאל ית' עשה זאת שיהיה בחורט שאלה כרי שלא יהיה להם להמל' פחמון פס לומר דחוק ס"ל כר"י דלא מיקרו בניס כ"א כשרם עושים רש"מ אבל כשאניס עושים רש"מ לא מיקרו בניס אלה עבדים והם שהיו עושי' קוה'ש אינו מופיל להשלים הזמן וגם אינם זוכים דבר"כ. לכן אמ"ל הקב"ה שיקחו הממון בחורט שאלה שיהיו מוחזקים בו ישר' דלא הם יוכלו לומר דדינא הוי כש' ר"מ דמיקרו בניס אפי"ג שהם עושי' וקוה'ש מהני להשלים הזמן וגם הם זוכים דבר"כ :

ובמסיליה או יל"פ לע"ד כו' הפ' ביאושע וז"ת

ותאמר אל האנשים ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ וכי נפלה אמתכם עלינו וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם. כי שמענו את אשר בידי ה' את מי י"ם מפניכם בלא חסד ממל'. דהק' מ"ש ה' שמי ידוע סו"פ בשלח שפי' טענת שרו' של אלה רנה ליקרע הים לפני בני' ואמ"ל למשה אי נבראתי בשליש ואתה נבראת בשש' דהטעה הוא שמע"ה טען שיש לו דרך לילך לא"י מאמר שהקב"ה נתן לנו את הארץ והוא לנו במהנה ונתן בעין יפק הוא נתן ויש לנו דרך. והשיב סר של ים דין הוה"ק שאי"ש דשלב"ל ולמי שלב"ל ואדם עדיין לא היה נברא ביום ההוא וא"כ הוי כחוקה למי שלב"ל ול"ק ישר'. ולהכי טען סיס אתי נבראתי ביום הג' ואתה נבראת ביום הו' א"כ בשעה שהתנה הקב"ה עמדי והקנה לכם הדרך לילך דרך גבולי עדיין לא הייתם בעולם ואין הקנין חל למי שלב"ל. אבל באמת היה התנאי טוב שהתנה הקב"ה עם הים מפני שאנו בניס למקום והמוצה לעובר שלו קנה לפי שדעתו ש"א קרובה אלל בנו. ולכך אמר ה' למרע"ה דבר אל בני' ישר' וישעו ר"ל שנקראים בניס בני' ישר'. ישראל סבא ושפיר הוי הקנין חל אליבא דדינא דקרובה דפשו אלל בניו וכ"ש כשעושים רש"מ הם נקראים בניס למקום. וזוהי פי' כונן שני שדרשים יעו"ש. והנה גם לבני' מתנת' אי"י להם לאוה"ע טענה דלא זכו ישר' בה הגס דאמר הקב"ה לאביו לתת אותה לזרעם אחריהם כדכתיב לזרעך נתתי את הארץ הזאת וכו' עכ"ז הוי כחוקה למי שלב"ל ול"ק ישר' את הארץ. אם לא שנאמר מאמר שאנו בניס למקום והמוצה לעובר שלו קנה דדעתו קרובה אלל בנו. ויש הוכחה וראיה גדולה לזה מעיין קי"ם וכנ"ל. וז"ל ותאמר אל האנשים ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם וליכא טענה דהוי כחוקה למי שלב"ל דדינא הוי דהמוצה לעובר שלו קנה ואתם בחינת בניס למקום

באורי יל"פ כו' דברי רש"י ז"ל בכה"ק את הדוד

מאי דק"ל אין אדם מקנה דבר שלב"ל וכן אין מקנה למי שלב"ל וכחבו הפוס' ז"ל דז"ד לאניס דעלמא אבל לבנו אדם מקנה לו דשלב"ל וגם מקנה לו אפי"ס שעדיין הוא לא בא לעולם כגון לעובר שלו שדעתו ש"א קרובה אלל בנו. גם נודע מ"ש המפ' חירון לחלוט וכן נזירת הח"ש דקושי השעבוד השלים הזמן והחיד"א ז"ל בס"ה פ"ד כהנ דהוי משום דבניס מיקרו אפי"ג שהיו עושי' כס' ר"מ שכן ס"ל כמשה"כ בניס משחיתים. ילכן קוה'ש משלים הזמן דקוה'ש לבן מלך מתחשיב הוא לקרב הגאולה ע"ש. והנה מ"ש האל ית' ואח"כ יאלו דבר"כ הו"ל כאלו מקנה דשלב"ל ולמי שלב"ל ודינא הוי דאין אדם מקנה וכו' אכן מטעם שהם ישר' בניס לו ית' וקרובה דערו אליהם שפיר קנו מן הדין. ומטע"ז שהם בניס נשלים הזמן ג"כ דקוה'ש לבן מתחשיב הוא לקרב הגאולה וכנ"ל. וזוהי דבהחילתם שליחותו ית' אמ"ל להבה ואמרה אל פרעה כה אמר ה' בני' בבורי ישראל ואומר אליך שלח את בני' ויעבדני כוננו לומר דמאחר שהם בחינת בניס לי קוה'ש השלים הזמן ולר"ך לשלוח אוהס. ופרעה בהחילה היה דדעתו שהם בחינת עבדים ולכן היה מקנה עולו עליהם כשעבוד ולא חשיב קוה'ש לחלוט הזמן. ואמר שביבא הקב"ה עליהם את כל המכות אזי

יש לכם. והראיה לזה כי שמענו את אשר הוסיף ה' אח מי יום מפניכם דמייה מוכח דהאם יש לכם דין בנים למקום ועטרו קרובה אלליכם וכנ"ל :

וזהו ג"כ משה"כ נפיה ימין חבלטמו ארץ דהיינו שנקרע יום וגטבעו המל' דמייה מוכח דהמקנה לעובר שלו קנה דרעהו קרובה אללו וגמר ומקנה לו. דמזה יולא ראה למתנה הארץ דזכו בה מה"ס וז"ס נחית בחסוך עם זו גאלת נהלה בעון אל נזה קדשך שמעו עמים ירגזון וכו' נמונו כל יוסי כענן :

ובזיון כו' הפ' ויאמר משה לחובב נוסעים אנחנו אל המקום וכו' לכה אחנו והיטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישר'. ויאמר לא אלך כ"א אל ארצי. ויאמר אל נא תעזוב אותנו כע"כ ידעה הנותניו וכו' והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך. והדוקוקים מבוארים ש"ך יתרו מאה בארץ חמיה זלא רזה ללכת לא"י. ועוד במ"ס לא אלך כ"א אל ארצי וז"ל. ש"אמ"ל לא אניה את הודאי ואלך אל הספק מאי ספיקא איכא בדבר. גם ל"ד במש"אמ"ל מרע"ה דברים הללו וכו' לרעהו ברתי דברים הללו כע"כ ידעה הנותניו דמה כוננו בזה. וביהר קשה מ"ס בילקוט כע"כ ידעה הנותניו אתה ידעה הן שיהיו לאבותינו במל' שנא' וכו' נמן את הן העם בפניו מל' אל נא תעזוב אותנו ע"כ. דקשה דמאי ש"אסייה דרכוש הכא ומה בל לרמוז בזה. ומוכר"ל דבא לשלול לו ס' יתרו וטעמיהו מענין הכבוש והאחנו לא נדע מה היתה ס' יתרו וטעמיהו שלא רזה לילך וכו' מרע"ה לשלול לו ס' וטעמיהו מענין הכבוש. ברס עפ"ה יובן וכבר הבנו לעיל דמאי דזכו ישר' בהרכוש במאמרו ית' שאמר ואח"כ ילאו ברכ"ג אע"ג דהר"ל כמקנה דשלב"ל ולמ' שלב"ל וק"ל. דאי"מ וכו' מ"מ מאמר שהם בניס לו ית' וקרובה דעתו להם שפיר קני מן סדן. וגם גבי מתנה א"י הוי דומיא דהרכוש. והו' דמרע"ה אמר ליתרו נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אותו חסון לכם לכה אחנו והיטבנו לך שנתן לך חלק עמנו. ויאמר לא אלך כ"א אל ארצי דמתנה הארץ אינה ודאית שמתקיימת דאיכא ספיקא בדבר דהיא הויה במתנה למי שלב"ל וא"כ לא אינה את הודאי שהם ארצי ואלך אל הספק שהיא א"י דספק יש את היא מתקיימת. ע"ז בל מרע"ה לשלול לו ס' כדבריה זאת דודאי היא מתקיימת וליכא ספיקא בדבר מאמר דאת בניס למקום ועטרו קרובה אלינו אנחנו זוכים בה בודאי גם שהיא מתקנה למי שלב"ל. וראיה לזה מתכונן שיתן לנו במל' הגם דהוא דבר שלב"ל ולמי שלב"ל עכ"ז מתנה שאבו בניס לו זכינו בו כן ג"כ אלו זוכים במתנה א"י בודאי וז"ס אל נא תעזוב אותנו דליכא ספק בדבר כלל אלא ודאי מתקיימת כע"כ ידעה הנותניו הן שיתן לנו בשל' מענין הכבוש לקיים מאמרו ית' שאמר ואח"כ ילאו ברכ"ג מתנה שאנו בניס לו כן ג"כ נתינה הארץ בודאי היא מתקיימת מה"פ והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך :

וידוע דמלך דינו כרבים ומאי שפיר להקנות לדעת הרמב"ם דבר שאינו קלוב וגם דבר שלב"ל ודבר שאינו ברשותו דאלים כוחו כרבים. ובזיו' דמרע"ה אמר ליתרו נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אותו חסון לכם היינו ארץ ז"ע לכם אחנו והיטבנו לך דניהן לך חלק בה. ויאמר אליו לא אלך דיש כמה טעמים דאינה מועילה מתנתכם הן ממחמת דאינו דבר קלוב והן מטעם דבר שאינו ברשותכם דעדיין לא החזקהם בה וגם דהוי כמו דבר שלב"ל. וכיון שכן דיש כמה ספיקות דלא תועיל מתנתכם לא אלך כ"א אל ארצי שהם נוחזקים בדי לא ארצי חס הודאי ואלך אל הספק. עז"א מרע"ה אל נא תעזוב אותנו בטענות אלו כע"כ ידעה הנותניו וז"ל הן שיתן לנו במל' בענין הכבוש וכו'. והגם דמ"ס ג"כ שייכי כל טענות אלו ויכול היה הקב"ה לפסור עלמנו ממנו בטענות הללו. עכ"ז לקיים מאמרו ית' שאמר ואח"כ ילאו ברכ"ג מאמר שהוא מלך ובפרט שהוא מלך מלכי המלכים והמלך דינו כרבים ואלים כוחו להקנות דבר שאיק"ל ודבר שאינו ברשותו ודבר שלב"ל. לכן נמן את הן העם בפניו מל' לקיים מ"ס ואח"כ ילאו ברכ"ג. כן גם אתה לגבי דין שאנחנו נכור רבים ואלים כוחינו להקנות דשלב"ל ודשאי"ק"ל ודבר שאינו ברשותנו ליכא ספיקא דודאי מהניא נתינתו לך והיה לטון שמה שיהא לך בטוח הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך. גם רמז במש"אמ"ל והיית לנו לפניך וארז"ל שמהיר ענינו בהלכה למ"ס הפוס' ז"ל דאף לדעת הרמב"ם ז"ל וסי' דאין אדם מתחייב בדבר שאיק"ל כיכא דמתי ליה הנאה להמתחייב מודה הוא ז"ל דשפיר הוי להסתייב בדבר שאיק"ל ולזה אמ"ל ובייה לנו לפנינו שמהיר ענינו בהלכות דאית לנו הנאה מתוך אנחנו מתחייבים אליכא דכ"ע ומכל אהין דהווי והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך וליכא ספיקא בדבר כלל :

ובדרך

זו אלך לפרש עפ"י הקדמות הכלל כה"פ בשמואל ח' ס' י"ז ויאמר איש ישר' הראייתם האיש העילה הזה כי להרף את ישר' הוא עולה וביה האיש האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עוש"ג ואת בהו יקן לו ואת בית אביו יעשה חפשי בישר'. ויאמר דוד אל האנשים העובדים עמו לאמר מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלז וכו' ויאמר לו העם כדבר הזה לאמר כה יעשה לאיש אשר יכנו וכו' ויסובמאללו אל מול אחר ויאמר כדבר הזה וישיבוהו העם דבר כדבר הראשון. ויל"ד בהו טובא דמה זו שאלה של דהמע"ה עה יעשה וכו' והלא כרוח קרי בחיל וביה האיש אשר יכנו וכו'. גם השונת העם כה יעשה לאיש אשר יכנו יעשרנו המלך וכו' מה חידשו לו בהשונת יתרו ובמה נתקדרה דעתו. גם כשהלך ויסוב מאללס אל מול אחר תשובהם היא בהומה שכן כתיב וישיבוהו העם כדבר הראשון. ומה היה בדעתו ספק ער ששאל אותם ובתשובתם נתקדרה דעתו. האומנם עפ"ה יובן כי דוד הע"ה ידעה היתה ליה בדבר שאיק"ל איכא דהכרי כמו הרמב"ם ז"ל וסי' דאין אדם מתחייב בדבר שאיק"ל. וגם ידעה היתה ליה ליה דמתנה מרובה יכול לחזור בו ואין בה משום מחסרי אמנה. וידע ג"כ בהחילוקים הנה' הנאמרים בדברי הרמב"ם ז"ל. לכן בשומעו דברי הכרוז בהטבות האלו דהווי דבר שאיק"ל וגם דהווי מתנה מרובה ויכול לחזור בו ואין בה משום מחוס"א. נכנס לבית הספק שמא לא יתקיימו טעמים האלו. או יש לומר דהם יתקיימו מאמר דאיכא כמה חילוקים בדבר דכלבו

דב'נב'ור אלים כוסי'ו להקט'ה דבר שאיק'ל והמלך דינו כרבים דאליס כימו להקט'ה דבר שאיק'ל. ועוד איכא חילוק אחר דהיכא דאיכא הנאה להמתחייב חייב גס לדעת הרמב"ם ז"ל. וגם מלך דהי'א מחנה מרובה ובמחנה מרובה לית בה משגים מחוס'א הכא ליכא מאחר דמלך דינו כרבים וכמו דכרבים אפי' במחנה מרובה סמכה דעמיה כמקבל כן הו"כ במלך דדינו כרבים. וכדי לידע אם יש לחלק החילוקים הנ"ל ואין בזה חזקה כלל לכן שאל להעומדים לפניו ויאמר לו העם כדבר הזה שהחילוקים אלו הם מוסכרים ואמתיים. גם בוא לדעם לו חידוש אחר בדבריהם לאמר מה יעשה לאיש אשר יבנו ולכאורה סיבוב לאיש אשר יבנו הם יתרים דמאחר דדוד הפי'ה שאל אותם מה יעשה לאיש אשר יבנה את הפלסתי הלו הוליל בקי'ור "כה יעשה יעשרנו המלך וכו' אלא שהרמב"ם בדבריהם ואמר לאיש אשר יבנו לומר שכאן היא שכן פעולה ואינה מפנה כדי שיהיה בה לך חזרה ובדאי שבה יעשה. וכדי לדעת אם גם אחרים הם מסכימים ומצריבים בכל זה לכן יוסב מאללם אל מול אחר ושאל אותם כדבר הזה וישיבוהו העם דבר כדבר הראשון ונתאמת לו שגם הם מסכימים בך אזי אור כגבר חללי'ו וברנו לגליה :

באורי'

ילי'פ כהי'פ הנ"ל וגם הפסוקים שאת'ו וימר אף אלי'ב דדוד ויאמר למה זה ירדח ועל מי נעשה מעט הלאן וכו' אני ידעתי את דודך וכו' למען ראות המלחמה ירדח ויאמר דוד מה עשיתי עמה הלא דבר הוא. דלכא' דברי דוד הם משוללי הכנה במ"ש הלא דבר הוא דמה זו תשובה ששכיב למה שאמ"ל אלי'ב :

היומנם

יוכן הכל במ"ש. נפיק דקידושין אשה שאמרה לשליה לא וקדשתי והלכה היא וקדשה א"ש אם שבה קדמו קידושיה קידושין. ואם של שלוחה קדמו ריו"ח ור"ל מ"א קידושיה קדושין ומ"א אין קידושיה קידושין. ואמרו שם דקמפלגי באחי דבור ומבטל דבור מ"ס אחי דבור שקידשה א"ש בו ומבטל שאמרה לשליה לא וקדשתי ומ"ס לא אחי דבור ומבטל דבור והלכתא אחי דבור ומבטל דבור. והקשו הלכתא אהלכתא דאמרו הרי שנתן גט לשליה ואמ"ל הולך גט זה לאשתי והגט בשליה ואמ"ל גט שנתתי לך בטל ה"ז בטל. ואמרו גט זה מבו לחזור ולגרש בו רב נתמן אמר חזר ומגרש בו. והלכתא חזר ומגרש בו קשיא הלכתא אהלכתא דכיון שגפסל הגט בדבור שני שאמ"ל לשליה גט שנתתי לך בטל אי"כ האריך חזר ומגרש בו. קשיא. והתוס' ז"ל תי' דהא דנבי גט חזר ומגרש בו משום דלא אמ"ל גט שנתתי לך פסול אלא גט שנתתי לך בטל כלו' בעלתי אותו מחמת שליחות אבל הגט ישאר בכשרותו ע"כ. ומסתברא דהא דאמר' דאחי דבור ומבטל ה"ד בדבר שהרשות בידו לחזור בו מלעשותו דומיא דנישין וקידושין דקידושין בגס דקדמו קדושי שליה כרשות בידה לבטל דאחי דבור שקידשה א"ש בו ומבטל דבור שאמרה לשליה לא וקדשתי. ובגט ג"כ כרשות בידו לבטל קודם שיגיע הגט לידה. משא"כ אם התנה עם חבירו של איזה פעולה לעשותה לו ולתת לו עליה שכרו ביתר שאת והלך חבירו ועשהה ובפרט היכא דליכא סכנה נפשות בדבר ומסר נפשו עליה ועשהה מחוייב הוא לתת לו מה שהתנה עמו משלם ולא שייך בזה לומר אחי דבור ומבטל. גם הרעם נוהג לומר דלא אמרי' אחי דבור ומבטל במקום דשייך לומר כן אלא דוקא לגבי שאר בני אדם. משא"כ לגבי מלך לא כאמר זה דדבר המלך אין להשיב :

ובזי"ן דהנה דהע"ה שמע קול כרוזא דקרי בחיל. דהאיש אשר יבנו עבדי ליה הענות שלוש כאשר היבא בכבוד. אך נכנס לבית הספק בדעתו דמאחר שהוא דבור ע"י השליה שמה יחזור בו ודינא הוי דאחי דבור ומבטל לכן שאל להעם העומדים לפניו מה יעשה לאיש וכו' היינו אם איכא איזה ספק בדבר שמה לא יעשה או ליכא ספק כלל. ע"ז השיבוהו ויאמר לו העם כדבר הזה לאמר מה יעשה ר"ל שבדאי מה יעשה וליכא ספק כלל מאחר " שהיה שכן פעולה ומסירה נפש ואיכא חיובא לתת מה שהתנה וליכא לך פייסור בזה ובדאי שבה יעשה לאיש אשר יבנו והיינו דהרמב"ם בדבריהם ואמר' לאיש אשר יבנו ולא היו לריבים לומר זה אלא שאמר' דברים הללו לרמוז בדבריהם שיהא שכן פעולה ולית בה לך חזרה כלל וכנו"ל. וגם כה יעשה בדאי' לית בה לך ספק כלל יעשרנו המלך וכו' שהיה דבר המלך ומאחר שהיה דבר מלך דבר המלך אין להשיב ובדאי שבה יעשה. וכשחרה אף אלי'ב אחי עלי' ואמ"ל למה זה ירדח וכו' למען ראות המלחמה ירדח. ע"ז השיבו דוד דאין כוונה לזה כ"א לעשות דבר אני בעלמי ואני מושג שמה יהיה איזה חזרה יען דהלא דבר הוא ויש חששא בדבר דילמא אחי דבור ומבטל ולכן אני רוצה לעמוד על אמיתות הענין שלא יהיה איזה חזרה בדבר. וכשמע דהפי'ה את דבריהם בחילוקי דינים הנ"ל רצה לדעת אם דבריהם מוסכמים ג"כ מאחרים וישוב אל מול אחר אחר ושאל להם וישיבוהו העם דבר כדבר הראשון כהשונם הראשונים שהם חילוקי דינים אמתיים וליכא חשש חזרה מלך אחי דבור ומבטל כלל. אזי הסכים גם הוא לדבריהם ומסר נפשו וברנו לגליה :

חזרתי

לנושתי מקדם בא יבוא כרינה נושא והיתה זאת לכם וכו' שם רמוז למלות ק"פ דכתיב ביה וזה חקת הפסח כל בן נכר לא יוכל בו וזהו והיתה זה"ה לכ"ס ולא לאוה"ע. לחקת עולם רמוז לחג הפסח הקדוש דכתיב ביה חקת עולם החגוהו. לכפר על בני ישראל רמוז למ"ש ה' קב הישר פ' ל' וז"ל ויש קבלה בידי כל טורח שאדם מטריח את עצמו לכבוד יו"ש של פסח והוא עיף ויגע בהשורה אזי בעסק זה הוא הורג כל המזיקים הנקראים נגי' כג"א והעוסק בעבודה מצוה של ימי הפסח הוא מהקן החיקון של הולאה שז"ל עב"ל. וזהו לכפר על בני' שעי' השורה שטורח לימי הפסח הוא הורג החילונים שנבראו בעוונותינו ומסכפרים לו ובפרט עון שז"ל כמו יוה"כ שהוא יום א' אדיר בשנה ומכפר עוונותיהם של ישראל כן ג"כ העוסק בעבודת מצוה זו של ימי הפסח וגשטר בה היטב. שהיא מצוה א' בשנה היא מכפרת עוונותיהם של ישראל. ועוד יש סגולה שהגשטר מחשש חמץ בפסח יהיה שמור משון בכל ימי השנה ויהיה לו סייעמא דשמיא לקיים מצוותיו ית'. וזהו אחת בשנה שהיא מצוה א' בשנה שמירת ימי הפסח ועי"ז כל ימי השנה מקיים מצוה ה' ויעש כאשר צוה ה' את משה :

שוב

חזרתי ואמרתי והיתה זאת לכם וכו' רמוז אל הגאולה דתיבת זהה רמוז לחזרה כמשה"כ וזהו חזרה וכו' והתורה ניתנה לישראל ולא למלאכים הוא ע"י טענות משה כנגד המלאכים וזהו וזהו חזרה אשר שם משה לפני בני ישראל. וז"ש והיתה זאת לכם ולא למלאכים. והיא לחקת עולם שלא תהולק בשום זמן. והגולת לימוד התורה שמכפרת על עוונות בני' :

בני במקום הקרבתו וכמשול ע"פ זאת הקורה לעולה
 למנחה וכו' שכל העוסק בתורה אי"ן לא עולה ולא
 מנחה וכו' וז"ל לכפר על בני. וזהו שגולת הקורה
 שמקרת הגאולה כמש"ה גם כי יהנו בניו עמה
 אקבלם. והגאולה שהיא ע"י ית' אין אחריה שבנד
 אלא היא גאולה עולם. וזהו וכתה זאת לכס לתקה
 עולם ע"י תהיה הגאולה השועה עולמים כמש"ה
 ישראל נשע בה' השועה עולמים יה"ר שיבצ"ה :

דרוש ה' לשבת הגדול

ויגדילי קשבת ירימו קאל ויברכו את שם
 כבודו. לעשה נפלאות גדולות לבדו. כי
 הפליא חסדו. ויוליא עמו בששון על ידי משה עבדו.
 מבור הכנול ממלכית ודע חברה עבדו. אשר לא
 עזב חסדו. ודג על הקן מן המועד אשר יעדו. מכמה
 טעמים אשר הגירו חמם ז"ל את ישרים בודו. ואתד
 מן החיזויים על מה שהוליאם הקב"ה בתי"ו ברד"ו
 שנה הוא דקושי השעבוד השלים הזמן. והנה בש"ס
 נדרים אמרו מ"מ נעש אה"ה וכשחשנדו בניו למל'
 רד"ו שנה א"ר אצבו א"ר אלעזר מפני ששעה אנגרייא
 בת"ח שנה" וירק את ערכו ילדי ביתו. ושמואל אמר
 מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה שאמר כמה אדע
 כי אירשנה ע"כ. וכ' הרא"ש ז"ל שם דלם' הראשונה
 קשה שהרי טענה מפורש בקרא שהוא עמ"ס כמה
 אדע ויכתי קאמר משום ששעה אנגרייא. ומוה"ר
 מוהרמ"ג ז"ל בס' דברי מרדכי נדבר גבורות דג"ה
 כחז"ל פ"ו בשם המפ' דעיקר הגולה הוא על
 כמה אדע אבל קוה"ש בה געון האנגרייא. ודיקא
 מילתא מ"ס מ"מ נחתיבו בניו שעבוד דלילו על עיקר
 הגלות מילתא דפשיטא היא דהוי משום כמה אדע
 אבל מאי דקיל' היינו על השעבוד קשה. וביים שם
 הו"ל דהשתא לפי"ז הו ליתיה להיית' דקוה"ש
 השלים המנין שהרי קוה"ש מלךך לר"ך לעון האנגרייא
 שאינו מוסף על הגזירה כי היכי דניחא שהשלים הזמן
 וכ"כ המפ' ועוד כהנ"ו דלפעמ' אחיו ת"י דקוה"ש
 השלים הזמן הנס הלום ששעה אה"ה אנגרייא בת"ח
 ז"ל דלא דרש' את ה"ה תירא לרבות ה"ה. וה"כ
 העושה בהס אנגרייא לא יחשוב ה' לו עין ואי"ל
 כפרה ע"ז. ולכן איחר לן קוה"ש ללא לורך והועיל
 להשלים מנין ק"ך שנים ע"כ ישוש"ב :

ובזיין בו מ"ש במד"ר שלה נא ביד חסלה ביד
 ר"ע. והוא תמוה. ועפ"ה יובן ובהק' עוד
 מ"ס המפ' דמרע"ה סירב בשליחותו ש"מ הוא משום
 שיה ירא מפרעה שאז ירגנו בעיני הקדוש. והקשו
 ע"ז דמאחר דהוא שליח מליה ואין קי"ל דש"מ אין
 ניווקין דכתיב לא יחמוד איש את ארץ את בעפל לארץ
 לראיה את פני ה"ה ודרשו את ארץ את בעפל לארץ
 מכאן דש"מ אין ניווקין עיין בפסחים ד"ח ובחוס'
 שם. ותי' דמוכר"ל דמרע"ה לא דרש' את ולכן היה
 ירא מפרעה. שלא ירגנו וסירב בש"מ. וידוע דר"ע
 דרש' אחים שצחורה כדאמרו שמעון העמסוני היה
 דורס כל אחים שצחורה כיון שהגיע לאת ה"ה תירא
 פירש וכו' עד שצא ר"ע ולימד את ה"ה תירא לרבות
 ת"ח. וזוה א"ש דכשרלה הקב"ה לשלוח למרע"ה
 להוליא ישר' ממל' סירב בשש"מ דהיי' ירא שלא
 ירגנו פרעה. וע"ז קשה כיון דש"מ אין ניווקין
 מדכתיב לא יחמוד איש את ארץ ודרש' את הטפל
 (לח)

לארץ והוא שליח מליה. ע"ז אתי לא אדרוש את
 שלה נא ביד ר"ע דרש' את וס"ל דש"מ אינו ניווקין
 דכתיב את ארץ. ויש רמז בפסוק נח"ש בני אדוני
 שלה נא דתיבה עקיב"ה במס"ק נח"ש בני ותיבת בני
 היא יתירה לרמוז זה. ועיין בס' כסא דוד דס"ו
 ובהשמות שם חס שפי' זכר :

גם יובן כו' הכ' למה הרשית לעם הזה למה זה
 שלחתי. דלכאורה ק' במ"ש למה זה שלחתי
 דאדרבך משום דהרשו להם שלחו להוליאם מחמ"י.
 ברם הכונה היא לומר דבשלמא לדדי דלא דרש' את
 א"כ לפי"ז ליכא עון על אה"ה כמה ששעה אנגרייא
 בת"ח ואין מן הלורך קוה"ש לכפר על זה דאין בו
 עון אשר חטא. והיישר לן קוה"ש להועיל להשלים זמן
 הפ"ס. וממאי דלא דרש' את יולא דאין לך לשלוח
 אחי בשליחות זה אלא פרעה דירא אנכי אוהו פן
 יבוא והכני בעוני הקדוש. ואין לומר שאין לפחד מזה
 דש"מ אין ניווקין מאחר דאנא לא דרש' את של
 פסוק לא יחמוד ה"ש את ארץ ויש פחד בדבר.
 אבל לדיך דרש' את ולכן שולח אחי וליכא פחד
 בדבר דש"מ אין ניווקין מדכתיב את ארץ. א"כ יולא
 לפי"ז דהא"ה ששעה אנגרייא בת"ח הוא חייב לשוגם
 דעבר ע"פ את ה"ה תירא שהיא לרבות ת"ה ויש
 בידו עון ויש מהלורך לקוה"ש לכפר עון האנגרייא
 וכיון שכן עדיין לא נשלם הזמן. וז"ל למה הרשית לעם
 הזה היינו דמוכרת. הוא לפי סברתך דרש' את
 הרשית לעם הזה בקוה"ש כדי לכפר עון האנגרייא
 ששעה אה"ה בת"ח דנחרכו מאה ה"ה תירא. וכיון
 שכן עדיין לא נשלם זמן הפ"ס. א"כ למה זה שלחתי
 להוליאם עכשיו שעדיין הוא מוה"ו. דמאחר דקוה"ש
 הולך לכפר עון האנגרייא נמלא דאינו מוסף על
 הגזירה כי היכי דניחא דנשלם הזמן ע"י קוה"ש :

וזהו כה"כ מי אנכי כי אלך אל פרעה וכו' אולי
 את בני ישראל ממל'. דקשה אחי תילקס
 בהרבי דקאמר וכו' הוליא וכו' דהיינו כך הליכתי אל
 פרעה היה כדי להוליא את ישראל משם. ברם ע"ה
 יובן דר"ל שאיך אנכי אלך אל פרעה ולא תירא ולא
 אפחד שלא ירגני בעוני הקדוש אללו. אי מחשבת
 דשלוחי מליה אין ניווקין מדדרשין את ארץ. מה"ט
 גופיה איך הוליא את בני"ש ממל' ביהו"ו. דמאחר
 דדרש' אחים גם את ה"ה תירא היא לרבות ת"ה
 וכיון ששעה אה"ה אנגרייא בת"ח הולך קוה"ש כדי
 לכפר עון האנגרייא ונמלא דלא הושלם הזמן עדיין ואיך
 הוליא ישראל משם :

ונוכ"ל דזכר בשלמא טענה פרעה דקאמר לא
 ידעתי את ה' וגם את ישראל לא שלחתי.
 דטובין לא ידעתי את ה' הכונה היא אם דורשים אחים
 או לא דאם דורשים אחים א"כ גם את ה"ה תירא
 תירא והיא לרבות ת"ח. וא"כ מה"ט גופיה ישר' לא
 השלח דקוה"ש הולך לכפר עון האנגרייא ששעה
 אברהם בת"ח ועדיין לא הושלם הזמן. וזהו וגם את
 ר"ל דגם אי דרש' את מה"ט גופיה ישר' לא השלח
 דעדיין לא נשלם הזמן :

וזהו מ"ס במד"ר למה משה ואהרן אחים למה
 ודבריהם למה ע"כ. והוא תמוה וכבר דשו
 ביה רבים ולדרכיו יובן דקאמר להם אהם שניכם
 יחד באים בשליחותי ה' למה ומדוע אהם לא פחדת
 שמה תהרגו בעוני הקדוש אללו. מוכר"ל דסומך עמ"ס
 דש"מ אין ניווקין דדרש' את מה"כ לא יחמוד איש
 את ארץ. מניח נמי דגם פסוק את ה"ה תירא דרש'
 בו והוא לרבות ת"ח וא"כ אברהם ששעה אנגרייא
 בת"ח

בתי"ח י"ס בידו עון ולדרך קוה"ם לכפר עון האנגרייא ואינו מוסף על הגזירה כי היכי דנימא דקוה"ם השלים הזמן. וכיון שכן דבריהם שאלהם באים להוליאם ביהו"ז בטענה דקוה"ם השלים הזמן למה:

וזהו כה"כ וישמע יתרו את כל אשר עשה אלד"ם למשה ולישר' עמו כי הוליא ה' את ישר' ממל'. דסיבת וישמע היא לשון הכנה. רנ"ל וישמע יתרו הבן בדעתו דחמיד האל ית' חזיל לגד הטובה לישר'. וזהו את כל אשר עשה אלד"ם למשה היינו דכסיבת את דדרש' א"ת בפסוק ולא יתמוד א"ת את הרנך דמינה משמע דש"מ. אינן ניווקין ולכן שלח הקב"ה למשה למל'. ועל דסיבת משה בשליחותו ש"מ דלא דריש את הענישו במ"ם בטה תראה דרמו לו ולא במלמח לא"ת מלכים שגזר עליו שלא יכנס לה"י כמחז"ל. וזהו א"ת אשר אלד"ם למשה ואלד"ם דמוחה לדין שפנעה מורה' במשה על סירוב בש"מ ולא דריש א"ת. וכפ"ו דדרש' את מהרואי הוא שלא ילאו ישר' ממל' בלאו הזמן דגם פסוק את ה"ה תירא הוא לרבות ה"ח והאע"פ שעשה אנגרייא בתי"ח י"ס בידו עון והולרך קוה"ם לכפר עון זה ואינו מיותר קוה"ם עד דנימא דקוה"ם השלים הזמן ועדיין לא הושלם הזמן ואינו מהרואי ללא"ת ישר' משם עדיין. ועכ"ז לא עשה כן הקב"ה אלא ולישר' עמו כי הוליא את ישר' ממל' בטענה דקוה"ם השלים הזמן דהוא מיותר להשלים הזמן וחז"ל לכפר עון שחמיד הוא חז"ל לטובה לישר'. וז"ל ויתר יתרו ע"כ הטובה אשר עשה ה' לישר' אשר הילנו מיד מל' דהגם דמהרואי הוא שלא ילאו משם בלאו הזמן עכ"ל היל"ם והוליאם משם ולכן ויאמר יתרו ברוך ה' אשר היליל אהבם מהח"י מל'.

ובסגנון אחר יל"ם כה"כ מי אנכי כי אלך אל פרעה וכו' הוליא את בני' ממל' וכו'

עפ"י מ"ם מוהרמ"ג ז"ל ע"ס דרך סברה דקוה"ם הולרך לכפר עון האנגרייא שעשה אח"ת בתי"ח ליתא. יען דגם היתה מלמח מליה להילל את לופ' ה' אחיו ובני ביהו ובמקום סגנה ומלמחם מליה יולא אש' חתן מחדרו יעו"ש דפי' בזה כו' מדרש אבכיר מאי דענן עווא ומאי דהשיבו הקב"ה דאתרא דשכיח הויקא הוא וליכא עון עליו מלך האנגרייא רק בדבר במה אדע כדשמואל וגשאר קוה"ם ללא לורך ומועיל להשלוס קן ה"ם וז"ל לו הקב"ה כלום נחמייכו בני שבנד אלא בשביל דבור אחד שאמר במה אדע וז"ל א"ל לקוה"ם לכפר שאין ביד אברהם עון רק בדבר במה אדע והשאל אחי לן קוה"ם לחשלוס ק"ך שנים בה"ם של וועט"א ולמנין ת"ם של גרום כלום בארמ"ל אחרתי באליל דברתי וכו' פ"א. דיולא מדבריו דהגם דדרש' את ה"ה תירא לרבות ת"ח עכ"ז היכא דקביע הויקא אחי וליכא עון אנגרייא וקוה"ם אחי להשלים הזמן. וא"כ גם לגבי משה נאמר דהגם דדרש' את בפסוק ולא יתמוד אה"א דש"מ אינן ניווקין עכ"ז מאחר דשכיח הויקא שמה יהוה איהו בעון הקדום אללו אינן לו לשלוס אומו ומח"פ סירב מרע"ה בש"מ ע"ד מ"ם איך אלך וישמע שחול והרגני. וז"ל מי אנכי כי אלך אל פרעה דשכיח סגנה שמה יהרגני ואין לסמוך אהא דש"מ אינן ניווקין. וכ"ס דל"ש בן סיכא דקביע הויקא לרלא קביע הויקא דכלל גוונא דרש"י א"ת דש"מ א"י. א"כ גם לגבי אה"ת"ה ל"ש סיכא דקביע הויקא לרלא קביע דרש"י את ה"ה תירא ואיכא עון בהאנגרייא והולרך קוה"ם לכפר זה ועדיין לא נשלם הזמן והאיך הוליא את ישר' ממל' בטענה דקוה"ם השלים הזמן. ועד"ז יוכן כה"כ למה הרעות לעם הזה למה זה

שלמחתי. גם כו' המד' אה"ת למה ודבריהם למה. גם כו' פסוק וישמע יתרו וכו'. וה"ה כמחז"רים:

ולחבין סברה מ"ד דעשה שחמייכו בניו של אח"ת לירד למל' מפני שעשה אנגרייא

בתי"ח. דלכאורה קשה מה כל החרדה. הוזה שיגור על בניו מ"ם בעו"ע בשביל עון זה. פרס י"ל עפ"י מ"ם בש"ם קדושין נבי הענקם ע"ע דלרך ליתן לו חמם סלעים מהנוון וחמם מהללחן וחמם מהיקב דיליף ריקס ריקס מפריון הבן מה ההם חמם סלעים אף כאן חמם סלעים. ופרך ואימח חמם משולבו ומי' חי כתיב ריקס לבסוף דקראמרה השתא. דכתיב ריקס משיקרא שדי ריקס אטורן שדי ריקס איקב שדי ריקס אללון. אשר בזה הרב מוהר"י ואבי ז"ל תי' לקושים המפ' שקי' עמ"ל בש"ם נחמיה העשיתי ה"ה דורש כל אה"ת שבתו' כיון שאנשי לאה ה"ה תירא פירש וכו' עד שבה ר"ע ודרש את ה"ה תירא לרבות ת"ח. דהמאי לא פירש בשב"ו הקדומים דלמען תירא את ה"ה ואהבת את ה"ה ואם פירש בהם ח"ה פירוש מה נדרשה בתיבת אתה גם בפסוק את ה"ה תירא דרוש ידרשנו כן הקשו המפ' והוא ז"ל ה"י לוא עפ"י דג' הג"ל דבקרא דלמען תירא את ה"ה דכתיב ה"ה תירא משיקרא מדרש שפיר לרבות ת"ח תירא את שהוא מרבה לה"ח תירא ה"ה את כדח"תיה והא כדח"תיה לא שו' בש"יורייהו וכן בפסוק ואהבת את ה"ה. אבל בקרא דכתיב את ה"ה תירא דכתיבה ה"ה תירא לבסוף דמשמע בהשואה גמורה יחד משו"ה פירש בו דוקא. וכזה פי' החיד"א ז"ל בש"ה חומ"א כו' כפ' סוף דבר הכל נשמע וכו' דהכונה סוף דבר החיבה כשהיא בלה באחרונה הכל נשמע דכל נשמע בהשואה אחת ושא"י מהכחובה משיקרא דכשהיא משיקרא אמרינן שדי אחלוקה זו ושדי אחלוקה זו. אבל אי כתיב בסוף הוא השואה גמורה ועכ"ז כתיב את האלד"ם ירא והיראה בסוף ואת לרבות ת"ח ומוס נשמע מע' הה"ח פ"א. דלפי"ז כיון דכתיבה ה"ה תירא לבסוף את ה"ה תירא משמע דהשוו כבוד הת"ח דגמורו מתיבה את לכבוד המקום. ממש בהשואה גמורה והאע"פ עשה אנגרייא בתי"ח לכן הוא עון פלילי וגזר על בניו ה"ם בגלות. וידוע מ"ם המפ' בפסוק וימח מלך מל' ויאנחו בני' מן העבודה ויזעקו והשל עושה אל האלד"ם מן העבודה. גם פסוק וגם אחי שמעתי את נאקת בני' אשר מל' מעבדים אה"ת. דלמה פרש העבודה דוקא כיון דהיה שם עבדות ועינוי. וסרילו דהגזירה היתה להיות בעבדות ועינוי. והעבדות כבר נתקיימה ביוסף דכתיב לעבד נמכר יוסף ולא נשאר מהגזירה כ"א עינוי לבד והמלריים שבו מעבדים נ"כ בישראל הוא שלא כדן לכן ויאנחו בני' מן העבודה שהיא שלא כדן דלא נשאר להמלריים שליטה עליהם כ"א בעינוי דוקא ולכן ותעל שועהם אל האלד"ם מן העבודה דייקא. וזהו נ"כ משה"כ וגם אחי שמעתי וכו' אשר מל' מעבדים אה"ת:

והנה כפי מאי דאחרן לעיל דהא דדרשו בפסוק את ה"ה תירא ולא בפסוקים הקודמים

לוא הוא משום דכיון דכתיבה ה"ה תירא לבסוף משמע שיה בהשואה גמורה דסקוליס יתו ממש מע' הת"ח למע' המקום. כן נ"כ אנו מוכר"ל בפסוק ויעו"א ת"ם דכיון דכתיב ה"ה תירא לבסוף ולא קודם משמע מוס דהעבדות ושיעו"א שייס הס בהשואה גמורה ממש דכתיבה לרך. שיהיה ת"ם ולא שגי לעבדות משם זמן מה כי הוא שוה לשינוי ממש. וכפ"ו א"ל לומר כמ"ם המפ' דכבר נתקיים העבדות ביוסף

ביוסף והם מעבדים הוחס שלא כדון ולכן ויחננו בני
 מן העבדות דוקא. דכלל העבדות לרדך להיות אזה
 לעיניו ממש כיון דכתיב ח"ס לבסוף משמע
 שהם כהשואה אחת וכדון מעבדים בהם המלכיים.
 דבז"ו לע"ד כו' מ"ס פרעה לא ידעתי את ה' וגם
 את ישראל לא אשלח וכשנאמר משה ואהרן אליו בטענה
 דהם מעבדים את ישראל שלא כדון דכבר נתקיים
 העבדות ביוסף והם טעמו עם ישראל שפיה רשות עו"ט
 דין גרמא להוליא את ישראל ממש הגם שלא הגיע עדיין
 זמן הס"ט. ולפי"ז יולא דאף דכתיב ח"ס ה"ס
 לבסוף אחר העבדות והעניו אפי"ה לא אמרין דלרדך
 להיות העו"ט כהשואה אחת וכי העבדות כמה שנמכר
 יוסף לעבד. לכן אמר פרעה לא ידעתי את ה' היינו
 שכל הגזירה של הס"ט היא היפה מאוס דכתיב את היא
 תירא דתיבם הירא כתיבה לבסוף דבזה הושוו כבוד
 הס"ט לכבוד המקום ואברהם טעמה אנגרייא בס"ט
 געמס ע"ז ונאר על בני נלות ס"ט. ולפי דבריכם נפל
 פתח כתיב דאף דכתיבה התיבה בסוף לא הושוו
 בהשואה גמורה. א"כ לא ידעתי את ה' היינו פסוק
 את היא תירא לא ידעתי פירושו דאם הוא בה לרבות ס"ט
 וחינס כהשואה אחת זה יולא מפסוק הקודם למען תירא
 את ה"א. וגם את ישראל לא אשלח הנ"ל וה"ס את
 היא תירא דכיון דכתיבה ח"ס תירא לבסוף היא
 להורות דהשוו כבודם לכבוד המקום כהשואה אחת
 מינה יולא ראה גמורה לי ישראל לא אשלח דמאחר
 דכתיבה ח"ס אחר העבדות ועיניו א"כ לרדך
 שיהיו העו"ט בכל ימי משך זמן הס"ט דשום הם
 כהשואה אחת ממש ולא סגי העבדות כמה שנמכר
 יוסף לעבד ומילא עדיין לא נשלם הזמן וישראל לא
 אשלח :

ובז"ו כו' המד' למח משה. ואהרן אחס למח
 ודבריכם למח. והוא תמוה ברם עפ"ה א"ש.
 דכנה האל ית' אמר לי"ז א"ה ע"ה אנכי ארד עמך
 מלרימה ואנכי אשלך גם עלה. ויש לדעת היאך שלח
 את משה ואהרן להוליא עם בני ישראל מ"ס וז"ל דכיון
 דהשוו כבוד הס"ט לכבוד המקום ממאי דכתיב את
 ה"א תירא דכתיבה תירא היא אחת לבסוף לכן נחשב
 כאלו הוא ית' בעלמו כז"י ירד למל' והעלה אותם
 משם. וז"ל להם פרעה אחס למח כלו' אתם למח
 באים ולא הי"ה בעלמו דמאחר דאמר אנכי אשלך
 לרדך הוא שיבוא בעלמו ומוכר'ל דכיון דכתיב היבם
 תירא לבסוף דבזה הושוו כבודם אליו נחשב כאלו
 הוא בעלמו ירד והעלה אותם ושפיר קרינן אנכי אשלך
 גם עלה. א"כ דבריכם למח מה שאתם שועטים
 ואומרים דכבר נתקיים העבדות ביוסף ולא נשאר
 עליהם כ"א עינו דוקא ומה שאמנו מעבדים בהם
 הוא שלא כדון והיא שמונתם להם להשלים ולהוליאם
 כהו"ו. היא טענת שאין בה ממש דכיון דאתם
 כביאתכם להוליאם ולא הוא מוכר'ל דהיבא דכתיבה
 ח"ס לבסוף היא להורות על השואה גמורה. א"כ
 גם כאן דכתיבה ח"ס לבסוף אחר העו"ט
 הושוו כהשואה גמורה והעבדות והעניו לריבם שיהיו
 שיהם יחד בכל ימי משך זמן הס"ט דוקא ולא די
 כמה שנמכר יוסף ולא הועילה העבדות להשלים
 ולהוליאם כהו"ו ודבריכם שאתם באים להוליאם
 בטענה זאת למח מנן שיהו עדיין לא הגיע עם
 פקודתם:

נמשך אל האמור לעיל יובן כו' המד' ויאמר
 משה כי אדני שלח ביד משלח שלח נא
 ליד ר"ע ע"כ. וקשה מאי שאל דהפס' ר"ע משאר

הנאים והחמרים ונביאים. ועפ"ה יובן דהנה נוכל
 לומר דמאי דסירב כהחילה מרע"ה בשליחותו ש"מ
 הוא דנכנס בס"ט בדעתו דמאחר דכתיבה ח"ס ה"ס
 לבסוף לרדך שיהיה שתיבם העו"ט כהשואה אחת בכל
 ימי משך זמן הס"ט ולא סגי שנתקיים העבדות בלבד
 וזמן מה ולא די כמה שנמכר יוסף לעבד ולא
 הועילה העבדות להשלים הזמן ועדיין לא הגיע הזמן
 ולכן סירב בש"מ. ע"כ מ"ס בש"ס קידושין דכ"ד
 ס"ד בכלל עבד יולא בהם לחירות ולרדך נט שחרור
 דברי ר"ט המ"א ח"ל ר"א אומר לרדך רמ"א ח"ל רע"א
 לרדך. המכריעים לפני חכמים אומרים גרמין דברי
 ר"ע כשן ועין שהורס זיכה. לו ודברי ר"ע כשאר
 איברים הווליא וקנס חכמים הוא. קנס הא קראי קא
 דרבי אלא הווליא ומדרש חכמים הוא. מ"ס דר"ט
 יליף שילוח שילוח מאשה מה אשה בשער אף עבד
 נמי בשער. ור"מ אי כתיב חכמי לבסוף כדקאמרת
 שהא דנתיב לחפשי ילחנו הו"ל חפשי מעיקרא.
 ופירשי' ז"ל כגולן ארשאי אברים קא. ולרדך ג"ס
 להתיבוב חורין. שהסורה זיכה לו דכתיב כהיא.
 אי כתיב חפשי לבסוף כדקאמרת דלאו חפישו אלא
 בשילוח. שהא דנתיב לחפשי ילחנו הו"ל חפשי
 מעיקרא וכי אחא ילחנו לשאר ראשי איברים אתא
 ע"כ. ונב' גיטין דמ"ב הביאו סוגיא זאת על מאי
 דאבע"ל משוכב ג"ס י"ל קנס או ח"ל קנס כסף ז'י
 שקלים ימן לאדוניו אמר דחמנה וכו' לאו אדון הוא
 או"ד כיון דמוסר ג"ס אדון קרינן ביה. מ"ס הפיל
 את ש"ט וסימא את ש"ט יולא כשינו ונזמן דמי ש"ט.
 ואי אמרת י"ל קנס וקנסו לרבו השתא חבולו ביה
 אהריני יבני ליה לרבו חבל ביה רביה גופיה יבני
 ליה לדידיה דילמא כמ"ד ח"ל דמניא כגולן עבד יולא
 כגן לחירות וכו' ע"כ. הוולא מזה דלמד ח"ל ג"ס
 היינו ממאי דכתיב לחפשי ילחנו הו"ל חפשי מעיקרא.
 ומ"ד לרדך ג"ס היינו דס"ל דליכא חילוק בין אי
 כתיב כהחילה או לבסוף. ולפי"ז ר"ע דס"ל לרדך
 ג"ס ס"ל דאין חילוק בין כתיב כהחילה או לבסוף.
 ויודע משרז"ל בפסוק וענה לכה ואלשלך והוולא את
 עמי בני ממל' שאתמ'ל הקב"ה למשה חס אין אשה
 גואלם אין אחר גואלם. ופי' המפ' הטעם משום
 דהגאולה היא לריבה להיות מלך אימא ע"י בינה דאיה
 בה מירו דולא ומרע"ה זכה למ"ט ש"ב כמשה"כ
 ותחסרבו מעט מאלדיהם. ובז"ו דכשרה הי"ת לשלום
 למרע"ה להוליא ישראל ממל' בטענה דאף דכתיבה
 ח"ס לבסוף אינו מוכרם שיהיו העו"ט כהשואה
 אחת שיהיו שתיבם בכל ימי משך זמן הס"ט וכבר
 נתקיים העבדות ביוסף ומה שטענדו בהם הוא שלא
 כדון והועילה לחלום הזמן. מרע"ה סירב בש"מ
 דמאחר דכתיבה ח"ס לבסוף לרדך שיהיו שתיבם
 כהשואה אחת לכל ימי משך זמן הס"ט עו"ט ועדיין
 לא הגיע הזמן. ולז"א מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי
 אוליא את בני ממל' ר"ל מי אנכי אכתיב הוא שאתמרי
 לי"ז אנכי אשלך גם עלה אלא דמוכר'ל דמאחר
 דכתיבה ח"ס תירא לבסוף דהשוו כבודם למקום
 כהשואה אחת חשיב כאלו אחת בעלמך ירד והעילה
 איחס. א"כ מטע"ז בעלמו אף אוליא את בני ממל'
 דהא בני עבדות ועיניו כהשואה אחת לכל ימי משך
 הס"ט ולא בני במאי דנמכר לעבד יוסף ועדיין לא
 נשלם הזמן. וכ"ה דאין הפרש בין כתיבת ח"ס
 כהחילה או בסוף ואפי' שפיר דנתקיים העבדות
 ביוסף והושלם הזמן. ולרדך שתיבה הגאולה על ידי
 מטעם דאי זכיה למ"ט ש"ב ולריבה הגאולה להיות
 מלך

וא"י אינה מוחזקה קאבוטיו. מהיט גופיה ביום הזה
 באו מדב"ם דא"י עדיין היא בטומאתה ולכן הולכים
 הקב"ה לשר' במדבר ונתן לבס המו' בה"ס שהוא
 מקום שהור ולא באתר מהרי א"י. וז"ש ביום הזה
 באו מדב"ם. וז"ר ג"כ בפסוק וידבר ה' אל משה
 במדבר סיני באתר לחדש השני בשנה השנית ללאחס
 מאר"מ לאמר. גם פסוק צפ' בהעלותך וידבר ה'
 אל משה במדב"ם בשנה השנית ללאחס מאר"מ. וה"ה
 כמבואר:

ועפ"י ד"ש שמי' לזיאת ישר' בדר"ו שנה
 דמשטולד יתק מנין וזה הסידור אחי'
 אי אמר' דעדיין דין צ"ג י"ל ול"ק אהע"ה א"י. ויש
 עהמפ' שמי' דקו"ה"ש השלים הזמן. יזנן כו' הפ' הנכ
 עם בני ישר' רב ועלוס ממנו הכה נחמכה לו וכו'
 וישמו עליו שרי מסים וכו'. בהק' עוד מ"ש המפ' ז"ל
 דהאל ית' עם ישר' מתנגב בשס הוי"ה שהוא רחמים
 חוץ מהטבע יפ' דאין מול לישר' והס למעלה מהמול.
 אבל לאו"יע שהס חתח המול אינו מתנגב עמהס כ"א
 כפי הטבע בשס אלר"ס שהוא דין והוא גמט' הטבע
 פ"ע. דז"ו דנה פרעה הרשע בחמילה עלה דעתו
 לומר דהאבות עדיין לא ילאו מכב"ן. ול"ק אברהם
 אח הארץ בהילוך ויושלים הזמן מלידת ול"ק ושפיר
 כוי באל"ל. ברס עכשיו שראש דמתרבים ישר' שלא
 בדרך טבע ובני ישר' פרו וכו' במאור מאור דמזה
 נר' דדין ישר' י"ל והס למעלה מהמול וההנהג עמהס
 בשס הוי"ה חוץ מהטבע וא"כ נסתר המי' דמשטולד
 יתק מנין דמאחר דדין ישר' י"ל קנה אברהם אח
 הארץ והנן באל"ל בעינין. לכן מעשה לריכס הס
 לקו"ה"ש כוי שבזה יושלים הזמן. וזהו ויאמר פרעה
 הנה עם בני רב ועלוס ר"ל דנר' דהעס הזה דין
 ישר' י"ל דרב ועלוס ממנו שהס פרים ורבים שלא
 בעטב ו' או ט' בכרס אחר וממילא שוב נסתר המי'
 דמשטולד יתק מנין כיון דבאל"ל בעי וסס דין ישר'
 י"ל וקנה אהע"ה אח הארץ. ומוכרחים הס לקו"ה"ש
 כוי ש"בלס הזמן לכן הכה נחמכה לו וכו' וישמו
 עליו שרי מסים למען עטומו. וז"ש פרעה הן רבים
 עמה ע"ה והשבתס אחסס מסבלוהס. ר"ל דמשה
 ואהרן באו בעטנה דנשלים זמן. הכ"ש דמשטולד יתק
 מנין. ע"ז בא פרעה לסחור להס טענה זו מכה
 דסן רבים עמה ע"ה דמתרבים שלא בדרך טבע דמזה
 נר' דדין ישר' י"ל וקנה אברהם אח הארץ וכו' לא
 מי"ל דמשטולד יתק מנין דבאל"ל כתיב. ומוכרחים
 הס לקו"ה"ש כוי שיושלים הזמן. וא"כ אחמאה והשבתס
 אחסס מסבלוהס לנו לסבלוסיס:

וז"הו ג"כ דמכת הדבר כתיב וישלח פרעה והנה
 לא מח ממקנה ישר' עד אחד ויכבד לב
 פרעה וכו'. ולכאורה ק' דהיפכא מסתברא. ברס
 עפ"ה איס דכיון דראה דלא טח ממקנה ישר' כלל
 דנעשה עמהס נס שלא בדרך טבע דנר' מזה דדין
 ישר' י"ל וילאו מכב"ן ריולא מזה דקנה אהע"ה אח
 הארץ ולא מי"ל דמשטולד יתק מנין דבאל"ל כתיב
 לכן ויכבד לב פרעה. גם במכת הכינים דלא יכלו
 התרומים להוילא אח הכינים והודו ואמרו אלנע
 אלר"ס היא וסמ"ל יחזק לב פרעה. גם סס לכא'
 קשה דמאחר דכודו התרומים דאלנע אלר"ס היא
 מהראוי הוא דלא יחזק לב. ברס עם האמור איס
 ומובן וככ"ל:

ועפ"י אחס הקודס כאי תי' דמשטולד יתק מנין
 וז"ד אי אמר' דא"י אינה מוחזקה וכו'.
 יזנן כו' המד' וז"ל אעברה נא ואלראה אח הארץ
 אחי'

מד' אימא ע"י דהחיות אחי מידה דאיה בע חירו
 דכולא. ע"א שלח נא ביד השלח ביד ר"ע סיינו דאיהו
 ס"ל סברא זו דליכא הפרש בין כתיבה התיבה בחמילה
 או בסוף וכמ"ש בש"ס נבי לחפשי ישלחנו. וגם איהו
 זכה לכתיבת הכינה כולה יומר ממני דאיהו זכה לנש"ב.
 משא"כ אחי דלא זכיהו אלא למ"ט וגם הוא ס"ל דיש
 הפרש בכתיבת התיבה בין בחמילה לבסוף ולסברתי
 עדיין לא נשלים הזמן. ועיין בס' בן אברהם ד' מ"ס
 בסוגיות הגמ' ס"ל. וכלפי מה שפירטו המפ' דמה
 שילאו ישר' ממל' בחוה"ז משום דמשטולד יתק החמיל
 הגירות וכבר נשלמו הה"ש בשנין הגירות ואי"ל
 שיהיה העו"ט כל ימי משך הה"ש כ"א בזמן מוטע ד"י.
 דלפי"ז תיבת הה"ש היא תוצרת על החמילת הפסוק כי
 נר י"ז ולא על העו"ט ואי"ל שיהיו כולם בהשואס
 אחת. יהפרשו ג"כ כל הכ"ל לא ירעהי אח ה' וכו'
 אחס למה וכו' שלח נא ביד ר"ע על דרך הג"ל:

באו"י י"ש כו' הפסו' מי אנכי כי אלך אל
 פרעה וכו' וזה לך האות כי אנכי
 שלחתיך בהוילאך אח העס ממל' מעבדון אח האלר"ס
 על ההר הזה. וילד דמה זה האות דבזיאתס ממל'
 מהנן המו' להס על הה"ז ואנחנו לא נדע מה
 כוונתו בזה האות. גם מ"ש על הה"ז נר' דהאות
 הוא חלוי בזה במה שהנהן המו' על הה"ז ולנו לדעת
 מהו כוונתו. ברס יזנן עפ"י מ"ש במד' ילקוט עכ"ה
 וז"ל מה שהולכים במדבר הוא כוי לקבל המו' משום
 דא"י היא עדיין בטומאה או ולכן נתן הקב"ה אח המו'
 במדבר שהוא מקום טהור. וכ' הלק"י ערך תורה
 דז"ד אח א"י לא הומוקס לט מאבוטיו. אבל אח
 א"י מוחזקה לט מאבוטיו קודמה היא א"י ע"ה.
 ומ"ד ה"ס כמורה"י פנחתי ז"ל דכתיב פי' בזה
 מ"ש במד' ע"פ אחי אחי למה עזבתי אחי בים אחי
 בסיני עבר"ק. וכבר הבאט לעיל מאי דתי' המפ'
 למאי ריולא ישר' ממל' בדר"ו שנה הוא משום
 דמשטולד יתק מנין. וז"ד אי אמר' דעדיין האבות
 לא ילאו מכב"ן ול"ק אהע"ה אח א"י כהילוך שהלך
 לאורכה דגוי א"ק בחוקה. ברס אח אמר' ריולא
 מכב"ן. ודין ישר' י"ל וקנה אהע"ה אח א"י חו לא
 מי"ל דמשטולד יתק מנין כיון דקרא כתיב באל"ל
 והארץ היא סיפה שלהס. ומדמנינו דנתן הקב"ה המו'
 לישר' על ה"ס ולא באתר מהרי ישר' בא"י מוכת דא"י
 אינה מוחזקה לט מאבוטיו דדין צ"ג י"ל ול"ק אהע"ה
 בהילוך. ועדיין היא בכימותה או ושפיר יולא דמשטולד
 יתק מנין. וכו"י דנשלת הקב"ה למרע"ה באוה"ז
 להוילא ישר' ממל' בעטנה דנשלים הזמן. עטן מרע"ה
 ואמר מי אנכי וכו' וכי לוילא אח בני ממל' דעדיין
 לא נשלים הזמן בה"ס דקנה אהע"ה אח הארץ ולא
 מי"ל דמשטולד יתק מנין דבאל"ל כתיב. ע"ז השיבו
 הקב"ה דל"ק אברהם אח הארץ דמשטולד יתק מנין
 ונשלים הזמן ולכן אנכי שולחך לגואלס. וזה לך האות
 כי אנכי שלחתיך לגואלס דנשלים הזמן דל"ק אברהם
 אח הארץ דמשטולד יתק מנין בהוילאך אח העס
 ממל' מעבדון אח האלר"ס על הה"ז דהיינו שנתקן
 המו' לישר' על ה"ס. וקשה דלמה לא נתקן המו'
 באתר מהרי א"י אלא דהטעם הוא דעדיין א"י היא
 בטומאתה או דאינה מוחזקה ביום עדיין. דמזה הטעם
 בעלמו של נתינת המו' עה"ס שפיר הוי סיכמה וזהו
 ומופת הוא דעדיין דין צ"ג י"ל ול"ק אברהם אח
 הארץ דמשטולד יתק מנין. וזהו כו' משה"כ בחדש
 הנ' ללאח בני מאר"מ וטעם יזיאתס באוה"ז הוא
 מה"ט דמשטולד יתק מנין דל"ק אברהם אח הארץ

הזמן דמלידה יתקן מינין. ע"ז אמ"ל הקב"ה אחה
 טופס ההבל בשני ראשין דלפי דברין שטופס אעצרה
 נא וחי' אינה מוחזקה א"כ יולא דכבר נשלים זמן
 הה"ש דמשתלד יתקן ההחיל הגרות ושוב אין עוד
 פההון פה לדומה ואין לו שליטה עליהם כדי שאלמר
 דאנוכיס הכ תתם ידו וכו' מה שחטאו בעגל הוא
 צמרד ובמעל ואין מקום לסליח להם בעל סלה נא.
 ואם סלה נא אהם מצדק בטענה שא"י כבר היא
 מוחזקה בידם מאבותיהם ועדיין לא נשלים זמן הה"ש
 דבאל"ל כתיב וע"י שהולאחי אהם משם צהוב"ו דין
 גרמא שהם אנוכיס קחה ידו של דומה וחי' נחשב
 להם כ"כ שון ורחוי' לסלוה להם. אי"כ בעל אעצרה
 נא דכיון דחי' מוחזקה היא וירובה מאביהם אצריהם
 כל ימי שנשעצד צמ"ל נכנס לא"י ונטל חלק בה
 והוא שלא ישב צמ"ל כלל אינו מהרחוי' לה"י הפי'
 שיכנס לשם בעל אעצרה נא. ושה"ל ויתעבר ה' בי
 למענכם דמה שלא הניח חותי' לנכנס לה"י הוא למענכם
 דייקא :

ו יל"פ כו' המד' אעצרה נא וכו' הכלל בהק'
 מ"ש מוכרי"א ז"ל צ"ל שמי' צ"ל יתרו דהביא
 סם מה שהק' הרשב"א ז"ל אהיה דאמרו בש"ס
 ע"פ ויחי'צו בהחמיה הכר מלמד שפכה וכו' מכלאן
 מוד"י לאורייתא דמאחר דמוד"ר הייה סם בכפי"ח
 הכר מדוע נעכשו ישר' ושהפ"ד ז"ל ה"י לזה דנתחייבו
 מצד דיעה דמלכותא דינא שהם מחוייבים לבעור
 נזירח מלכס. וכ"ע סם הו"ל דלפי דעת הר"ן וכהו"ס
 ז"ל דכהנו דדוקא במלכי' איהי' אמר' דד"ד לפי
 שהארץ שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מלוותי
 אגרס אפסם מן הארץ. אבל במלכי' ישר' לא לפי
 שה"י כל ישר' הם משופים בה. אמור משהם לפי'
 אם חי' מוחזקה איכה טענה מודעה דכה לה יוכל
 לגרש אהם. אבל אם אינה מוחזקה חייבים הם
 מצד דד"ד פ"ש צד"ק. וכבר כהנו בשם הרב שמ"ר
 ז"ל דמהנה הארץ הלוי' בשעבוד מל' וכו' וכו' חי'
 אמר' דה"י מוחזקה היא מאבותיהם וכו'. וצו"י: כו'
 המד' דכשחטאו ישר' בעגל עטן מרע"ה לכל"ל דיל'
 מוד"ר דאנוכיס הם בכפי"ח הכר. וכה"י דמחוייבים
 הם מכה דד"ד גם מצד"ז הם פטורים דלח נאמר
 זה א"ד במלכי' אה"ע לפי שהארץ שלו אבל במלכי'
 ישר' לא לפי שא"י מוחזקה היא בידם מאבותיהם
 וטולם הם משופים בה ולא יוכל לגרש אהם ויש
 להם טענה מודעה. ולכן סלה נא לשון העם הזה
 ונעמר הקב"ה לדברו וינחם ה' על הרעה. וכן עכשו
 שרצה מרע"ה ליכנס לא"י בטענה דלא סליח מהנה
 חי' בשעבוד מל' דמי שפרע השט"ה וכו'. אלא חי'
 אינה מוחזקה היא ומהנה היא אח"כ מאח' ה' ואף
 מי' שלא היה בשעבוד מל' ולא נכנס לשם טעל חלק
 בארץ דמהנה היא זו לכל ישר' בכללות. אי"כ לפי'
 יולא דמחוייבים הם ישר' ע"ע העגל ולא יש להם
 טענה מודעה דחייבים הם מצד דד"ד כיון דעדיין
 אי"י אינה מוחזקה בידם מאבותיהם ויכול לגרשם
 ממנה כמו מלכי' אה"ע ומאי דעטן מרע"ה בעשי"ת
 העגל סלה נא היא בעילה. וז"ש אם אעצרה נא
 אהם מצדק בעל סלה נא ואם סלה נא אהם מצדק
 בעל אעצרה נא דשתיים יחד לא יכנו :

ועפ"ד לעיל בשם ה' שמ"ר ז"ל פעם שלא
 נכנסו משם ואהרן לא"י הוא משום
 דזה הלוי' בשעבוד מל' וכו'. וגם מ"ש לעיל תירון
 המפ' דמשתלד יתקן מינין וז"ד חי' אמר' דחי' אינה
 מוחזקה ולי"ק אה"ע"ה אח' הארץ וכו' וכו"ל. יתפרש
 כו'

אמ"ל הקב"ה משה אהה טופס ההבל בשני ראשין
 אם אעצרה נא אהם מצדק בעל סלה נא ואם סלה
 נא אהם מצדק בעל אעצרה נא ע"כ. והוא תמוה דמה
 חלוי' זכ"ו ונס למה לא יכנו עליהם יחד וכבר המפ'
 דשו ביה ואענה גם הכני חלקי' צד"ד. עפ"י מה
 שראיתי בס' שמן ראש צד"ו דכהנ בשם ר"א דמה
 שלא נטלו שבט לוי חלק בארץ הוא מפני דמהנה
 הארץ היא חלוי' בשעבוד מלריס דמי שפרע השט"ה
 של שעבוד מל' יוכה צמחנה הארץ הילכך שבט לוי
 שהיו צמ"ל ולא נשעצדו נכנסו לה"י ולא נטלו חלק
 בארץ. ומרע"ה שלא ישב בארץ מל' מפני זה לא
 נכנס כלל לא"י. ישר' שהיו באר"מ ונשעצדו סם
 נכנסו לא"י ונטלו חלקם. ועוד אמרו דכ"ז גיהא אם
 חי' מוחזקה היא מאבותיהם והיא ירובה מאביהם אז
 אמר' דכה צהא סליח. אך חי' אמר' דה"י אינה
 מוחזקה מאבותיהם והיא מהנה אח"כ מאח' ה' לא
 הליח ה' בה דלח הפי' מי' שלא היה בשעבוד מל'
 נטל חלק בא"י דמהנה היא זו לכל ישר' בכללות.
 עו"כ סם ובדכ"ז בשם ה' השד הנחלים דע"ו דכהנ
 בשם ע"מ ז"ל טעם שנתן הקב"ה לדומה שיהיה
 שרו של נהינס לפי שהיה הובע גדון שיהיו ישר'
 צנלוה ה"ש והיו נשמוה ישר' מלטרפות כל איהם שנים
 בידו. לכן סם אהוה שר של נהינס טפה שלא נטרפו
 צנלוה יטרפו על ידו צנסינס וכו' יתי"ש מה שנתרלה
 הקב"ה למחול להם עון העגל עון גדול כזה מאחר
 שעדיין היה לדומה סרך אחיהם על ישר' ולא פסקה
 זיהמתן לגמרי לא יכלו ישר' להגלל מפהיוו ונלכו
 צדקשו מפני זה מחל להם הקב"ה חקף ע"כ :

ובזו"י וא"ש דכשחטאו אעצרה נא מוכרה ודחי'
 שחאמר בעל סלה נא וכו'. והוא שטענה
 מרע"ה כשחטאו בעגל שראויים הם למחילה וסליחה
 מפעם שהולאח אהם צהוב"ו ונעשו הנטיס חחי'
 דומה שרו ש"מ להחטיאם ולא יש בידם עון כ"כ כיון
 שעדיין לה פסקה זיהמתן דומה פיהה אהם. וזהו
 משכ"כ ויחל משה אח פני ה"ה ויהמר למס' ה' יתרה
 אפק צמחך אשר סולאח מאר"מ בכה גדול וביד חזקה
 למס' יאמרו מל' לאמר צרעם הוליאם וכו'. ולכא'ו
 יל"ד דמה זו סאלה למס' ה' יתרה אפק והלא כבר
 אמיל סרו סהר וכו' עשו להם עגל וישחאו לו וכו'.
 וחו מהו האריכות הלטון אשר הולאה מאר"מ בכ"ג
 ובי"ח וכו' ואדרבא היה הנוחנה שיתרה אהו עליהם
 ביוהר. גם מ"ש צרעה הוליאם וכו' מה כוונה בזה.
 האומנם עפ"יה יוכן ובהק' עוד מ"ש האש"ה ז"ל
 ובה"ד הו"ל סם צד"ו שממה שהולך הקב"ה להוליאם
 ממל' בכ"ג ובי"ח מזה מוכח שילאו קוב"ז דאל"כ לא
 היה לריך לכ"ג כיון שנשלים הזמן שנגזר עליהם ע"כ.
 וחי' משאמ"ל מרע"ה לה' למה יתרה אפק בעמך על
 אשר עשו אה העגל מאחר דהולאהם מאר"מ בכ"ג
 ובי"ח מזה מוכח דילאו קוב"ז דין גרמא להיוח
 שליטה לדומה שרו ש"מ עליהם להחטיאם והם אנוכיס
 חחי' ומפני זה אינו נחשב עליהם עון כ"כ וראויים
 סם לסליחה. עכשו יאמרו צרעה הוליאם שהליאה
 שהולאה אהם משם צהוב"ו היא היתה לרעה ח"ו
 עליהם. לזה שוב מחרון אפק וכו' ונתרלה לו הקב"ה
 בטענה זו וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו.
 וכן עשה דטוען מרע"ה ליכנס לא"י היא בטענה דחי'
 אינה מוחזקה מאבותיהם ולא תליח כניסה מוחקת חי'
 בשעבוד מל' אלא דאפי' מי' שלא נשעצד צמ"ל נטל
 חלק בא"י דמתנה מאח' ה' היא לכל כללוה ישר'.
 דלפי"ו יולא דחי' אינה מוחזקה מאבותיהם וכבר נשלים
 (כ"ט)

בו' המד' למה משה ואהרן אחס למה דבריכם למה. כוונה היא דפרעה הרשע חכם גדול להרע היה ובאלטגנימות שלו ידע דמשה ואהרן הם עמידין שלא יכנסו לא"י. ולכן כשבאו להוליא את ישראל ממל' תורה' בעטנה דכבר נשלים הזמן דמשולד יחזק ההחיל הגירות דבאל"ל כתיב וליק אברהם את הארץ. ע"ז אמ"ל פרעה אחס למה ר"ל אחס מדוע לא נכנסתם לא"י מוכרח שהוא מפעם האמור דחלק א"י הוא תלויה בשעבוד מל' דכל מי שנסתעבד במל' הוא נוטל חלק בא"י ואחס שלא ישבחם באר"מ כלל לכן לא תכנסו לא"י א"כ לפי"ז יולא א"י היא מוחזקת לכס מאבותיכם דהא בהא תליא יאונה מתנה לכל כללוא ישראל וכמ"ל א"כ דבריכם למה כל' מה שאחס באים להוליא ישראל תורה' מטעם דכבר נשלים הזמן של הפ"ס דמשולד יחזק מניין וזה הפענה בטילה היא דזה לא יתורן כ"א כשנאמר דא"י אינה מוחזקת דבאל"ל כתיב ומלך דאהה אינכם נכנסים לא"י מינה מוכח דא"י מוחזקת היא לכס מאבותיכם ולא נשלים הזמן עדיין וכיון שלא עבר זמן כ"א רד"ו שנה הם תייבנים להשלים זמן הפ"ס ודבריכם למה:

נמשך

אשר לא ידע את יוסף ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועלוט ממנו הנה נחמכמה לו פן ירבה וכו'. וכן במש"ל דמשולד יחזק התחיל הגרות וכו' וכתבו הפ"ס דהשכטים שמכרו את יוסף כוונה לטובה היתה היינו דהם ידעו דמשולד יחזק התחיל הגירות. וא"כ כשראו שיעקב אביהם רצה לישב בשלוה כמ"ס במד' ע"פ וישב יעקב חששו השכטים דלפי"ז יהיו דריכים ישראל שיסבו במל' ח"ס שלמים ולא יהיו נשכטים הפ"ס משולד יחזק לכן נצטו כמו נד השכטים ומכרו את אחיהם יוסף שהיה תיבן לארץ בר' שעי' הנבי והלער של יא"ע שיבכה וילתער עליו היתה נחשב הפ"ס של הגזירה משולד יחזק. דבזה פי' מוה"ר כמוהרמ"ג ז"ל צ"ב קולו של משה דרום כו' מד"ר אמר רשב"ל בשם ראב"ע לכו וראו מפעלות אלד"ים וכתוב בתריה הפך ים ליבשה למה וישנאו אותו אחיו כרי שיקרע הים לפניהם ע"ס. ע"ז מאי דהי' המפ' נ"כ על יליאה ישראל ממל' ברד"ו שנה דרצוי האוכלוסין השלים זמן הפ"ס. וכו"ו ויקס מ"ח ע"מ אשר לא ידע את יוסף ר"ל דפרעה הרשע לא ס"ל דמכירת יוסף היא נחשבת להשלים זמן הפ"ס מלידת יחזק. אך חשש דמטעם אחר ילאו דרצוי האוכלוסין יגלים הזמן וראה אותם שהם פרים ורבים שלא בדרך טבע הטולם. לכן ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועלוט ממנו הנה נחמכמה לו פן ירבה ויהיה רצוי אוכלוסין ועלה מן הארץ:

עוד

לאלויה מלים לפרש כו' מדרשים הג"ל אם אעברה נא אחי מבקש בטל סלח נא וכו'. ומדרש אחס למה ודבריכם למה. עפ"י פ"ס מוה"ר כמוהרמ"ג ז"ל צ"ב קולו של משה דרי"ב בשם ה' חו"ד בזמור ק': משם מוהריק"ו ז"ל דאס א"י מוחזקת היא מאבותינו אזי יש לישראל' טענה אונס בקבלת התו' דהוא ית' אינו רוצה ליהן להם את הארץ כ"א עד שיקבלו התו'. ולכן מה שהוא רוצה להתנה עמנו אנתנו מקבלים עלינו כדי ליקח את שלנו ואנתנו אנטים ויש לישראל' הללה בחטאם בעגל. משא"כ אם א"י אינה מוחזקת אזי ליכא טענה אונס כ"א מניעת כריות וזה לאו שמה אונס ונחשב עליהם עון בחטאם בעגל. וכתיב הו"ל שם דכשנאמר דא"י היא מוחזקת ואיכא טענה אונס ופטורים מהעגל. כל קבל דנא

דע"ז מתעורר עון מכירת יוסף שהרי כל טענה השכטים במכ"י הוא טעם גלות מל' התחיל מלידת יחזק ויעקב אב"ה ביקש לישב בשלוה ולא רצה לקבל מאז הגלות וראו השכטים שאם יהיו כל הפ"ס במל' יהיו נשמעים בנש"ט. לכן השכטים מכרו את יוסף אחיהם שהוא עיקר תולדות יעקב ויהיה לער ליעאציה ויחשב הגלות מלידת יחזק וילאו ממל' ברד"ו שנה. וכ"ז הוא דוקא אי אמר"י שא"י אינה מוחזקת בידיו מאבותינו כי הגזירה היא היתה באל"ל. אך אי אמר"י שא"י מוחזקת אינו מתחיל הגלות מלידת יחזק שאינה נקראת אל"ל. וא"כ מה שמכרו השכטים ליוסף הוא נחשב להס עון אשר חטא. ע"ז מ"ס המפ' ז"ל דמה שלא נכנס מרע"ה לא"י הטעם הוא משון מכירת יוסף שעיקר סיבה מכ"י היו שמעון ולוי כמשרז"ל ע"פ ויאמרו איש אל אחיו אלו שמעון ולוי. ושמעון כבר קיבל עיניו כמה שלקח אותו יוסף ויאמר אותו לשיניכם וגם שנהרגו משכטו כ"ד חלף במעשה ומרי. ולוי כיון שמרע"ה הוא היה הגדול שבשכט לוי לכן נגזר עליו שלא יכנס לא"י. ולפי"ז מכירת יוסף היא נחשבת על השכטים לעון שהרי נגזר על מרע"ה שלא יכנס לא"י בשבילה. והנה כשחטאו ישראל בעגל היתה טענה מרע"ה להלילם דהם ים להם טענה אונס בקבלת התו' כדי שיקחו את א"י דא"י מוחזקת היא בידם מאבותיהם ובטענה זאת נעטר הקב"ה לו ומחל להם עון העגל ויחס ה' על הפרעה אשר דבר לעשות לעמו. ברם נפל פיתא בבירא דהן עתה לפי"ז הוא מתעורר עליהם עון מכירת יוסף דאזי נחשב להם עון במכירתו כיון דא"י היא מוחזקת וכנו"ל ולכן כשרנה מרע"ה ליכנס לא"י בטענה דאין על השכטים עון במכ"י דכוונתם לטובה היתה כדי שיחשב הגלות מלידת יחזק דכפי"ז יולא דא"י אינה מוחזקת בידם מאבותיהם שהגזירה היא באל"ל דוקא. לפי"ז חוזר ונשור עון של העגל דשוב לא יוכלו לטעון טענה אונס בקבלת התורה כיון דא"י אינה מוחזקת והוי מניפה הכריות וזה לא מיקרי אונס ונחשב להם עון בחטאם בעגל ואינם ראוים לסלות להם. וז"ס אם אעברה נא אחי מבקש וס"ל דליכא עון במכ"י וא"י אינה מוחזקת א"כ בטל סלח נא שטענה בחטאם בעגל שא"י היא מוחזקת וי"ל טענה אונס בקבלת התו'. ואם סלח נא אחי מבקש בטענה דא"י מוחזקת היא בידם מאבותיהם ואיכא טענה אונס ופטורים הם בפון. העגל בטל אעברה נא ריש עון על השכטים במכירת יוסף. וכו"ו כו' המד' אחס למה וכו' דפרעה הרשע אלטגנין גדול וחכם להרע היה וידע דמשה ואהרן אינם באים לארץ משון מכ"י. ולכן כשבאו אלל פרעה להוליא ישראל ממל' בטענה דמלידת יחזק מנין דא"י אינה מוחזקת בידם מאבותיהם. אזי אמ"ל פרעה אחס למה ר"ל דאחס מדוע לא נכנסתם לא"י היינו מטעם מכ"י כיון שאחס גדולי שבט לוי וא"י היא היתה מוחזקת בידם ונחשב להם לשכטים עון מכ"י ולכן אחס אינכם באים לארץ בשבילים. א"כ דבריכם למה שאחס אומרים שנשלים הזמן דמלידת יחזק מנין והלא א"י היא מוחזקת בידם והגזירה של הפ"ס היא היתה דוקא באל"ל ומחייבים הם לישב עוד במל' להשלים הפ"ס לכו לסלוחיכם:

וראיתי

לה' משנת ר"א צ"ב שמיני דס"ח וצ"ב כמדבר דל"ג דכתב בשם המפ' דלכך היו ישראל' במל' רד"ו שנים כנגד עשרה אחים שמכרו ליוסף שמעוהו ליוסף מלכוד לאביו שבשביל זה נגזר עליהם

עליהם בגלות ר"י שנים כד' שיגיע לכל אחד ואחד מהשבעים כ' שנים שהם י"ח פזמים כ' שהוא ר"ך. אך מפני שיעקב אע"פ מה בחרן עמאה (ובפ' במדבר) כהן בשביל שמתו השבעים בחרן עמאה) נחסרו יו"ד שנים ושאריו רד"ו. ולפי"ז כל מה שה"ל להיות בגלות היו ולא יאלו קוב"ז. ואם נאמר דמה שילאו ישר' ממל' כדד"ו שנים הוא מטעם דהמוכר שפ"ח לחבירו וחזר ומחלו ממול ח"כ יולא דינאו בחו"ל ופד"ן לא נשלם הזמן עש"ב. ונוכל לומר דפרעה הרשע ס"ל דעיקר גזירת הגלות היא בעון שאמר אלע"ה במה ארע ואיני בשביל עון מכירת יוסף כדי שאמר דכיון ששלמו הרד"ו שנה הושלם מה שהם ראויים להיות במל' בגלות כ"ח דעיקר ירידתם לת"י הוא כדי לקיים גזירת בן הבכרים שאמר ועו"ל ח"ס על שאמר אברהם במה ארע וכו' ולכן לריך שיסדו ישר' בגלות ח"ס בשלימות דס"ל כמ"ד דהמוכר ש"ח לחבירו וחזר ומחלו אינו מחול ופד"ן לא הושלם זמן הפ"ח של הגזירה. וז"ל ויקם מ"ח על מל' אשר לא ידע את יוסף. היינו שהוא רוצה לשעבר עוד בישר' להשלים גזירת הפ"ח של גזירת בן הבכרים שנאמר ועו"ל ח"ס על שאמר אברהם במה ארע וכו'. אשר לא ידע את יוסף דלא ס"ל דטעם ירידתם למל' הוא בשביל עון מכירת יוסף כדי שנאמר לפי"ז דנשלם הזמן מה שהם ראויים לישב. דלא דס"ל דירידתם למל' בשביל גזירת בן הבכרים והמוכר שפ"ח לחבירו וחזר ומחלו אינו מחול ופד"ן לא הושלם הזמן לכן יואמר אל עמו הכה נתחכמה לו וכו'.

והרב כחונת פסים ז"ל בפסקת כמה מעלות טובות וכו' כתב דזה דהמוכר שפ"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול הוא משום דלא דיני' דינא דגרמי שכן האוס' ז"ל בכחובות. נהטו טעם לזה דמחול הוא 'משום' דזה אינו רק גרמי שגורס לו היזק בזה המחילה ולא כלום עבד. ועו"כ הו"ל שס בפסקת ירד מל' חטוב וכו' כו' הפ' ויראו אחי יוסף כי מה אביהם ויאמרו לו ישעמנו יוסף והשב ישיב לנו וכו' ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי החתם אלד"ים אני. דקשה מה זו סאו' דאע"פ אס לא אלד"ים הוא לא יוכל להשיב גמולס בראשם וכלל בעל בהירה הוא. ופי' עמ"ס המפ' שישר' נתחייבו בשינוי מל' לפי שגרמו ליוסף שטעו בככל רגלו בבית האסורים יו"ד שנים לכך נהפכו גיכ במל'. וחסו נקרא גרמי שגרמו לו שנתענה לפי שמכרוהו לסא. ואי קי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי הו' חייבין בד"א אבל אי לא דיני' דינא דגרמי פסור בד"א וחייב בד"ס אי"כ גם הם הו' חייבים בד"ס. וז"ל ויאמרו לו ישעמנו יוסף והשב ישיב לנו וכו' ר"ל שידון אוחטו כדינא דגרמי לפי שגרמנו לו שנתענה במל'. ופי' השיב להם אל ייראו החתם אלד"ים אני ר"ל דבאמת לא דיני' דינא דגרמי אלא מד"ס חייבים אהם ולא מד"ל. וכי החתם אלד"ים אני לרון אחכם בד"ס ע"ס. אשר נמל"ל לס' יוסף דלא דיני' דינא דגרמי אלא בד"ס ולא בד"א יולא דהמוכר שפ"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול כמ"ס הסו"ב ז"ל וכנ"ל וכפי"ז יוכל להוסיף אה ישר' ממל' בחו"ל. ופרעה הרשע לא רצה בהכרח זו אלא ס"ל דהמוכר שפ"ל וחזר ומחלו אינו מחול. וזהו ויקם מ"ח ע"מ אשר לא ידע את יוסף דלא ס"ל סגרת יוסף דהמוכר שפ"ל וחזר ומחלו מחול אלא ס"ל דאינו מחול ולכן יואמר אל עמו הכה נתחכמה לו. ובזו"ו ג"כ מאמרס ז"ל הים ראה ויטם מה ראה ראה ארעו של יוסף ויטם ע"כ. וכו"ה כמבואר

דרוש מ"ס במד' אכזר ע"פ ויושע ה' ביום ההוא את ישר' מיד מל' וכי ביום ההוא ילאו ישר' ממל'. אלא באותה שעה עמד עוזא שרו שמ"ל ואמר רבש"ע אותה זו שאהה מוליא יש לי עליה דו"ד יבוא מיכאל שריהם ואדון עמו וכו' נסתקק מיכאל וכו' באותה שעה השיב הקב"ה ואמר לעוזא יש לי ללמד זכות על בני כלום נתחייבו בני שעבוד אלא בשביל זכור על אחד שאמר אברהם אובסי לפני במה ארע כי אירשנה ואמרתי לו כי גר י"ו באל"ל כלום בחרן מל' אמרתי באל"ל דברתי ככר גלוי וידוע לפני שמשולד יחקק ההחיל הגרות וכבר שלמו הח"ס. ואין לך לשעבר עוד בבני כלום לכך נאמר ויושע ה' ביום ההוא את ישר' מיד מל' ע"כ. והיינו דבאותה שעה ע"פ עענת עוזא לא רצה הים ליקרע לפני בני ישר' דכיון דלא נשלמו הפ"ח אין לו ליקרע לפניכם עד שיושלם הזמן דס"ל דהמוכר שפ"ח לחבירו וחזר ומחלו אינו מחול. אבל כיון שראה סגרת יוסף ה"ל דס"ל דהמוכר שפ"ל וחזר ומחלו מחול ניקרע לפניכם. וזהו הים ראה ארעו של יוסף ר"ל סגרתו ויטם :

וברברי המד' ה"ל יל"ד כמ"ס כלום נתחייבו בני שעבוד אלא בשביל דבור אחד שאמר במה ארע כי אירשנה. דקשה מאי ג"מ בהלטה זאה אי בשביל דבור זה? גזר עליהם כן או בסיבה אחרת הלא עיקר הפ"י לפענת עוזא הוא כלום באר"ס אמרתי באל"ל דברתי ומשולד יחקק ההחיל הגרות ומה ערך להלשט הזאת. אלא גר' כאלו הוא מתקן גני טי' על טענתו. והענין הוא נוכל לומר בדרך דרש במ"ס בג' שבועות דכ"ז במשנה שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת. ובגמרא אמרו ל"ל למימי' שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכלנה הא קמ"ל טעמא דאמר שלא אוכל והדר שלא אוכלנה דלא מחייב אלא תדא. אבל אמר שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל מחייב חרתי כדכדא דאמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אינו שאלל בזה ממנה חייב. שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה ועיין בפרש"י סס. והרא"ש ז"ל שם כתב וז"ל וכן הדין באומר שבועה שאוכל ככ"ז מקלטה נמי במשמע וחייב לאכול את כולה (שעל כל אכילה ואכילה דידה נשבע שיאכלנה) ואם נשרף מקלטה חייב לאכול את השאר כדי לקיים שבועתו (דעדין מיילת עליו שבועתו על כל אכילה הנשארת) אבל אם אמר שאוכלנה ונשרף מקלטה אין חייב לאכול את השאר דעל אכילה כולה נשבע. ואין אכילה מקלטה מוסיאמו מידי אסור שבועה ע"כ. ועיין בהמש"ל ז"ל פ"ה סה' שבועות הלכה כ' דעלה ונשהקו בנשבע לתת לחבירו ביום נועד ר' זו ומטה ידו ואין לו כ"א מנה אם חייב מנה השבועה לתת המנה. אוד' כיון דאינו יכול לקיים שבועתו שהרי אין לו אי"כ נתינת המנה אינו מעלה ומוריד כלל ואינו חייב מנה השבועה לתת הק'. וכבר וז"ל וראיתי להרא"ש בפ' שבועות שחיס שכתב באומר שבועה שאוכל ככ"ז מקלטה נמי במשמע וחייב לאכול את כולה. ואם נשרף מקלטה חייב לאכול את השאר כדי לקיים את שבועתו. אבל אם אמר שאוכלנה ונשרף מקלטה אינו חייב לאכול את השאר דעל אכילה כולה נשבע ואין אכילת מקלטה מוסיאמו מידי אסור שבועה ע"כ. ולכאורה נר' דנשבע לתת ר' זו דמי לאוכלנה ועדין ל"ע. הן אחת שראיתי לאחד מגדולי המורים דהיבא דנשבע לפרוע ליכא סידור ומיניה ואפי' מגלימא ראהפייה

דאכאפיה. ולפי מה שכתבו דמי לאוכלנה ל' דהיה
 דסודר מיירי דבמה שמסדרין לו י' בו כדי לפרוע
 כל החוב דאי לא כיון דאינו יכול לקיים שבועתו אף
 אם לא יסדרו לו. מאלא דאין כאן חיוב שבועה כלל
 ולמה לא יסדרו לו והדבר ל"ה. ועלה בדעתי לחלק
 בין מחנה לחוב דהיכא דחייב ר' זון וכשבע לתת אוחס
 ליום נופד חייב ליתן כל מה שיש לו אף שאינו יכול
 לקיים שבועתו בהחלט. וטעמא דמילהא לפי שהשבועה
 חלה על חיוב הפרעון וכי היכא דחיוב הפרעון הוא
 ע"כ פרוסה ופרוטה שיש לו הינ חיוב השבועה חלה
 ע"כ פרוסה ופרוטה. אבל כשבע ליתן מחנה ר' זון
 אפשר דאם אין לו ר' אינו חייב ליתן מה שיש לו
 ויש לי חבלין לחילוק זה. שרר להרדב"ז בהשו' שנשאל
 ע"ז בס"ס זכח בשם הר"ה מי שנשבע לפרוע
 לחבירו כך ידוע וא"י לפרוע ויכול לפרוע מקלה חייב
 הוא לפרוע אוחס מקנה דעל כולה ועל מקנה נשבע
 כיון דאיכא הגאה במקנה וכו' ומדבריו משמע דלא
 שאני ליה בין מחנה לחוב. ועיין במ"ש מרן בכ"מ
 הכא בפרקין בדין שלפנינו שמדבריו י' כדמוה ראייה
 למדן שלנו עכ"ל. ומסיום דבריו אלו נר' דיש כדמוה
 ראייה להחזיק סברתו וכשבע ליתן מחנה ר' זון דאם
 אין לו ר' אינו חייב ליתן מדברי מרן הכ"מ דכח נבי
 מי שנשבע שלא יישן ג"י או שלא יאכל ז"י דכהו רבי'
 המחבר שהיה שבועה שוא דעממו הוא דכיון שנשבע
 על דבר שאי"ל לו לקיימו הו"ל שבועה שוא ולא חלה
 עליו וכו' ע"כ :

והנה נגזרים בין הכתובים אהה מולא דאמ"ל
 קב"ה לאח"כ קום הההלך בארץ לאורכה
 ולרחבה כי לך אסננה. וכונתו יח"ש במ"ש אהננה
 ר"ל אח כולה משמע דחיבת אהננה היא כמו אוכלנה
 דכולה משמע. ובה אה"כ ואמ"ל אדני אלד"ם כמה
 אדע כי אירשנה כל' אם כולה דילמא לא התן לי אלא
 אח תקלה. ולכן מאחר דהרבה אחר מידותיו יח'
 באה הגזירה של השעבוד ואמ"ל כי גר י' בחל"ל
 ועו"ע אוחס ח"ש. ובמתי דקאמר ועו"ע אוחס הו"ל
 כהיה דנשבע לתת ר' זון דמי לאוכלנה דעל כולה
 משמע נשבע. וכפ"ד המש"ל ז"ל דלא לחלק בין
 מחנה לחוב דכחוב חייב ליתן כל מה שיש לו אף
 שאינו יכול לקיים שבועתו בהחלט דחיוב השבועה
 חילא ע"כ פרוסה ופרוטה. השא"כ במחנה אם נשבע
 ליתן ר' זון אינו חייב ליתן מה שיש לו. א"כ בענין
 גזירה כעו"ע י' לך לדמוה לחוב מאחר דהיה באה
 עונש עמ"ש אה"כ כמה אדע כי אירשנה. דהגם
 דהגזירה היא היחה כוללת על כל אדע אברהם והן
 ענה ברה עשו כדי שלא יפרע חלי החוב וכמ"ש
 וילך אל ארץ מפני שפ"ח. עכו' החלק שמוטל על
 ישראל זרע יעקב מחוייבים הם לפרעו דהיינו חיי
 זמן של הגזירה. ויש לך יזרה לדמוה למחנה מאחר
 דלגבי הרולה לשעבד בהם זה השעבוד הוא מחנה
 אללו. וא"כ כיון דברה עשו ולא רלה להשעבד גם
 לגבי ישראל פקע השעבוד מנייבו דבמחנה אין חייב לתת
 מה שיש לו. ועשו י' לו טענה קלה לפטור עלמו
 מוטעם דיוכל לומר דהיה לאלו בכלל הגזירה דקרא
 כהיו זרעך והוא לא איקרי זרע כ"א ישראל ויכול לומר
 קי"ל כמד הכי ואיבו מוחזק בעלמו. וא"כ מאחר דעשו
 יכול לפטור עלמו בעטנה קי"ל גם ישראל יכולים לפטור
 עלמם כיון דמיתא למחנה ודמי מ"ש וטעמא לאוכלנה
 דעל כולה נשבע. ובה פרעה הרשע ס"ל דיש לדמוה
 לחוב כיון דהיה באה לפונם מחייבים הם ישראל לפרוע.
 וז"ש ויקם מ"ה ע"מ ואז"ל כב"ה ושפרו בידו ככ"ף

דמיון דס"ל דמי לחוב. ולפי האמת יזרח י' לדמוה
 למחנה דמאחר דאינה מתקיימת בכלום גם ישראל הם
 פטורים משעבוד מאחר דיש לטעו מקום פטור טענה
 קי"ל וכנ"ל גם ישראל שטורים דבמחנה אין חייב לתת
 מה שיש לו. וז"ש הכי וגם אני שמעתי אח נאקה
 בני' אשר מל' מעבדים אוחס היינו לומר דבחיבת
 אוחס של הגזירה שאמרתי ועו"ע אוחס היא דמיתא
 לאוכלנה דכולם משמע דמה יולא דגם ישראל הם
 פטורים. והוה אני שמעתי אח נאקה בני' מלך חיבת
 אוחס שאמרתי וכולם במשמע והיה דמיתא למחנה
 וגם ישראל הם פטורים. לכן אמור לבני' והולאתי אהכס
 מחמה סבלוה מל' והללתי אהכס מעבודתם :

ובני' כו' המ"ד שאמר הקב"ה כלום גזרתי עליו
 אלא כשביל דבור אחד שאמר אברהם
 אובה' כמה אדע כי אירשנה. היינו דבא לומר דהאמת
 הוא דמה שאמרתי לו לך אהננה כולה משמע דאהננה
 היא כמו מילה אוכלנה דכולה משמע. וגם שהיה בלשון
 מהנה שאמרתי אהננה דכולה משמע וכמו שחילק וזר
 המש"ל ז"ל בין מחנה לחוב דבמחנה לר"ך שהתקיים
 בכלה. ועל שהוא נכנס בדעוה וסבר שהיה כמו ירושה
 שהיה בחוב דיש לך לומר דלאו כולה במשמע והרבה
 אחר מדותי ואמר כמה אדע כי אירשנה ורקד בלשונו
 ואמר בלשון ירושה שהיה כחוב לומר איך וכמה
 אדע כי אירשנה אח כולה דילמא לא התקיימה כ"א
 במקנה כשביל דבור זה שאמר כמה אדע וכו'
 והרבה אחר מדותי גזרתי עליו כן. אשר מינה אהה דן
 ג"כ לבני הגזירה שאמרתי ועו"ע אוחס דהיה כלפי
 דרך הו"ל מחנה וחיבת אוחס שאמרתי היא כולם
 במשמע. וא"כ היכא דאינה מתקיימת בכלום גם המקלה
 לא התקיים בהם וכיון דלא נתקיימה בעשו דיש לו
 מקום פטור וטענה לפטור עלמו. גם ישראל הם פטורים
 דמיתא למחנה ובמחנה אין מחייבים אוחס לתת מה
 שיש לו ומעיקרא מחבטלה הגזירה מכל וכל. ולא עוד
 אלא אפי' אה"ל לכנתך שהיה דמיתא לחוב ומחייבים
 הם ישראל וגם שאמר שהם מחייבים להשלים כל הגזירה
 ככר נשלמו הח"ש דכלום בארץ מל' אמרתי בחל"ל
 אמרתי ומשטר יתקן החל"ל הגרוה :

בא"י יזכן כו' המ"ד בג"ל עפי' מ"ש המ"ד
 ומכללס הרמב"ן ז"ל דאח"כ לא התא
 במ"ש כמה אדע דסבר שמה יעשו הכנעניים השו'.
 ועיין בס' איש לעיר דכו' הגדפס בס' דרכי איש
 דכחב בשם הכסנ"א ז"ל דאיזו ששק בענה פרעה
 טעמו הוא דס"ל דחייבים ישראל גלוה במ"ש אה"כ
 כמה אדע דס"ל דאין השו' מועילה וחסא במאמר דהר"ל
 מהר"ר אחר מדותיו יק'. וכחב הוא ז"ל דיש בהירה
 לזה מ"ש בפסחים דק"ו אמ"ר כהנא משם ר"י וידי
 אדם פרושה ידו כחב מלמד שידו של הקב"ה פשוטה
 לקבל שבים. נמ"ל דאי אמרי' י' אם למסורה השו'
 מועיל. ואיזו מוכר"ל דסבר י' אם למקרא. דעפי"ז
 פי' הכסנ"א ז"ל מדר' חמוה תכבד זאה לרור אחרון
 מכאן שהקב"ה מקבל שבים. והיינו דמאס למסורת
 במד הכחיבה מוכה דחשו' מהניא. והשאל' אי אמר'
 דיש אם למקרא ואין השו' מועיל חטא אה"כ במ"ש
 כמה אדע וזוהי סברה איזו. אמנם הקב"ה ס"ל
 דהשו' מועיל ויש אם למסורה ולכך נענה איזו ביסורין.
 וזוהי פי' שם כו' מדר' בשעה שנתרעם איזו על
 ביסורין הראה לו הקב"ה סוכה של ג' דפנות. היינו
 דבג' סוכה ד"ו פליגי חנאי דח"ק סבר בכתה בסבל
 בסוכות כרי ד' דל חד לגופיה פקו לבו חלמא וזהו
 הלכתא וגרעיסיה לדופן ג' עד ספח וה"ע דסבר י' אם
 למסורה

למסורת וה'ם פליג עליה. וזהו הרה"ה לו סוכה של ג' דפנות דמשש מוכח דמסורה עיקר ומינה דהשו' מהניח ומינה דלא חטא חלפיה במ"ש כמה ארע ואיזב פ"י שתיקמו היה סיבה שישתעבד בנו פרעה לכן נידון ביסורין פ"ב. בז"ו שאמר כלום גזרתי עליו חלל בשביל דבור אחד שאמר כמה ארע כי חירשנה כליו דהגודרע מעיקרא היא היחה לפניס משוה"ד ולא מלך החיוב דעיקר הגזירה היא בשביל שאמר כמה ארע וליכא עון עליו בזה דסבר שחא יעשו חשו' וזכיא מועילה דיש אס למסורה. ועוד אפי' חל"ל דיש אס למקרא והחשו' אינה מועילה וחטא חברהם בזה והגזירה היא מהדין. מ"מ באר"מ אמרתי בחל"ל אמרתי ומשגולד יחמק ההחיל הגרוע :

ובזיון

כ"ו מדר' תמוה היס רחא ויטס מה ראה ראה ברייה"ה דר' ישמעאל ויטס ע"כ. בהק' עוד מ"ס בש"ס. סנהדרין ד"ד לטעפס לטעפה לטעפוסה הרי כאן ארבע דברי ר' ישמעאל רע"ה אי"ג טע בכהפי שמים וכו'. הרי דר"ש ס"ל דיש אס למסורה ולפי סברתו ההשו' מהניח ולא חטא חלפיה במ"ש כמה ארע דסבר שחא יעשו חשו'. וזהו כ"ו המד' היס ראה ויטס ראה ברייה"ה דר"ש היטס דמהחלה לא רלה היס ליקרע בטענה דיש אס למקרא והחשו' אינה מועילה וחטא חלפיה במ"ס כמה ארע ולא נשלים הזמן עדיין ולכן לא רלה ליקרע לפניס. וכיון שראה ברייה"ה דר"ש במזות החפילין דס"ל יש אס למסורה דמזה מוכח דהחשו' מועילה ולא חטא חלפיה במ"ס כמה ארע דסבר שחא יעשו חשו' ויולא מזה דמעיקרא הגזירה היא היסה לפניס משוה"ד אז נקרע לפניס. וזהו סמיכות הפ' וזיה לאות על ידך ולטעפוסה בין עיניך וכו' וזיה בשלח פרעה וכו' וארז"ל מי אמר וי פרעה חמר וי. וזיה כמבואר. גם יל"פ משרז"ל משה חמר וי רידוע דעל מה שסירב מרע"ה בשליחותו ש"מ נגזר עליו שלא יכנס לא"י כמ"ס דרמו לו זה במ"ס עשה תראה ולא במלחמת ל"א מלכים. ונ"ל דמה שעלה בדעתו של מרע"ה לסרב הוא דסבר יש אס למקרא והחשו' אינה מועילה וחטא חלפיה במ"ס כמה ארע ועדיין לא הגיע הזמן ליגאל. אבל החמת הוא דיש אס למסורה והחשו' מועילה ולא חטא חלפיה. וזהו שאמ"ל הקב"ה בת"ה תראה רמו לו להחשו' שיהא מועילה דחין ועשה אלה חשו' דהחשו' מהניח ולא חטא חברהם במ"ס כמה ארע דסבר שחא יעשו חשו' יחין לך לסרב. בשליחותי. וכיון שסרבתי עשה תראה ולא במלחמת ל"א מלכים. וזהו וזיה לאות על ידך ולטעפוסה וכו' ומהחפילין מוכח דיש אס למסורה ועיי"ב בשלח פרעה אס העס דנאלו כמבואר. אזי נפק מרע"ה וי דאזי נר' דיש בירו עון כמה שסירב בשליחותו ש"מ ושע"כ נגזר עליו שיהא נכנס בחו"ל ולא יכנס לארץ :

ועפ"יה

נדרך אנכי יובן כ"ו מדר' כשאמר המן יכתב לאבדס ילאה כ"ק ואמ"ל אילו לא מה משה יפה אמרת. עכשיו שמת משה וחלו חותו ואח בניו על הפן. והוא תמוה דמה חלוי עיני פערית מרע"ה לחלית המן על הפן. ברס עס האשור יובן ובהק' עוד מ"ס המפ' שאס היה מרע"ה נכנס לא"י היה נאמר חי ולא היה מה ונתנו טעס לדבר ע"ע. גם נודע מ"ס בש"ס המן מה"ה מנין שחא' המן הען. הכו' הוא דהיבין יש רמו בכו' דהמן עמיד ליחלות על הפן עז"ה המן הען. והנה זאת הדרשה המן הען הדרש אי אמרתי יש אס למסורה. אבל אי אמרתי יש אס למקרא אזי דרשה זו אינה דקריאחה המן הען (מ)

דרוש' לשבת הגדול

מצות תאכל במקום קדוש בחצר אוהל מועד יאכלוהו : ב"ס

איראה בחדרש שוח"ט חז"ל יאמרו גאולי ה' אשר גאלס מיד נר. זשי"ה למעני למעני למעני חעשה. אמר הקב"ה איני עושה חלל בשביל שמי שלא יחלל. ולמה ב"פ למעני למעני אמר הקב"ה כשהייחס במלרים גאלתי אחכס בשביל שמי שלא יחלל הכ"ד וידעהס כי אני ה' אף בארוס איני עושה חלל למען שמי שחא' ויושיעס למען שמו פכ"ל :

ישמחו דהשמים [אמל] הארץ אשר ככה גדול וכי"מ גאל אס עמו לאן מרעיהו מכור הכרזל מפל' ודלג על הקן והוליאס בדר"ו שנה משס והרבה חירוליס נאמרו בזה על מה שכולך האל יס' להוליאס באוחו הזמן יען שארמ"ג היא מלאה גילוליס ואס יכיו ישראל סס ת"ס להשלים גזירה בין סבהרים שאמ"ל הקב"ה לאחפ"ס כי גר י"ז בחל"ל ועש"ה ת"ס היו נעמפסס כנש"ט ולא ייהי להס חקומה עוד ח"ו וכמשרז"ל אלו היו טובים וכו'. לכן כולך לדלג על הקן ולהוליאס משס ככוה"ו. ובמירוק הדאשון שאמרז"ל ע"ז הוא דמשגולד יחמק כחמיל הגרוס וכבר נשלים הזמן. חקן סי' זה לא אהני לן כ"א כשאמר דקומת עדיין דין ב"ג י"ל וכשאמ"ל הקב"ה לאחפ"ס קוס כהכלך בארץ והלך כס אחפ"ס ל"ק אותה דק"ל ב"ג אינו קונס בחוקה ושפיר מתקיים קרא דכתיב כי גר י"ז בחל"ל דעדין הארץ אינה שלכה ומשגילד יחמק מניקן. חקן אכס נאמר דכבר ילאו האבות מכב"ן וקניה אחפ"ה אס הארץ כהלוק נפל פיסח כבירא דנסהר מחמתו ח' זה דבעיקן קרא דכתיב בחל"ל וליכא ומוכרחים אנו למי' דאחמך שארז"ל דכרו האוכלוסין השלים הזמן. אשר בזה אפס"ל כה"פ ויאמר ה' אל אברס לך לך מארעך וממולדתך ומב"א. אל הארץ אשר ארעך ואשעך לגוי גדול. כליו שאמ"ל שילך לא"י ויחזיק כס וכדי שלא תאמר דבזה איכא פסידא מלך אחר דשוב כס לריכיס ליסב ח"ס שלימים בגלוה ויהיו נעמפסס ח"ו ולא ייהי להס עוד חקומה לזה סייס הקב"ה ואמר ואשעך לגוי גדול דלא תירא ול"ק מזה דע"י שאשעך לגוי גדול ילאו בניך קיה"ו דכרו האוכלוסין משליכ הזמן. וזהו שאמ"ל הקב"ה ליעקב אש"ה אל תירא מרדה מל' כי לגוי גדול אשימך שס דיעאש"ה היה ירא לירד למל' שחא ימטרכו

יטערו לישב ח"ס ויהיו נשמעים ח"ו וכו' לזה אמר
אל סירא מזה כי לגוי גדול וכו' ודבר האוכלוסין
משלים הזמן :

ובז"ו ג"כ כה"פ צ"פ וארא וגם הקימותי את
בריתי אתם לחם להם את אר"כ וכו'
וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וכו' דלכאורה
יל"ד דמ"ט וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וכו' לו
קשר עם מה שלמעלה ממנו ומא' וגם דקאמר. ברם
ע"ה א"ס והוא דל"ה כיון שהקימותי את בריתי
וגמתי להם את אר"כ והיא אר"כ שלכם א"כ מחוייבים
הם להשלים גלות זמן הח"ס ומתראי הוא שלא אהיה
שומע לנאקתם להוליאם עכ"ז בתי"ו. לז"א וגם אני
שמעתי את נאקת בני ישראל שמעתי את
נאקתם ואילום קוה"ז יען כי יש להם טעם אחר
דרבוי האוכלוסין השלים הזמן :

ובזה פי' ע"כ ולי"ה אבא מארי ז"ל ושוב מלאתי
אורו בזהמ"פ ז"ל כה"פ בראשית והוכח בדברי
המגיד ואח"כ את אביכם מעבר הנהר ואלוך אותו
בכל אר"כ וארבה את זרעו. דיל"ד מה זו השמירות
דלכאורה אינם שייכים ול"ו ברם ע"ה א"ס. והכוונה
ואח"כ את אביכם מעבר הנהר ואלוך אותו בכל אר"כ
כדי שיקנה אותה. וכ"ה דארבה זו היא רעה חולה
לנו דכיון שהלך בה וקנה אותה אי"כ מוכרחים אנו
שוב לישב במ"ה ח"ס שלימים לקיים גזירת ב"ן הכתרים
לז"א אין חשש מזה כי וארבה א"ז דאפי' שא"י
היא מוחזקת מאבותינו ולא יהיה נחשב עוד. הפ"ס
משגולד יחזק יען דבאל"ל כתיב אפי"ה יש טעם אחר
שיוציאם קוה"ז פי' רבוי הרע ורבוי האוכלוסין השלים
הזמן ע"כ :

וכרי להבין תכלית הפסוק ואח"כ לו את יחזק
ואח"כ ליתחזק את יעקב ואת עשו ואח"כ
לעשו את הר שער לרשע ואת יעקב ובניו ירדו
מלרמה. וקשה מאי אחא לאשמעין צוה. ולע"ד
יל"פ בהק' מ"ס הקל"ט ז"ל בר"ג על מאמר דז"ל
ע"פ וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו ר"ה אומר מפני
ע"ה ריב"ל אחר מפני הכוונה ע"ה. והקשה דל"ד
במאי פליגי האמוראי ופי' בהק' מ"ד בשלהי פ'
המקדים שדיה פלוגתא דרבנן וריב"ז דרבנן ס"ל
סמס חרמיס לכהניס וריב"ז ס"ל סמס חרמיס לבדק
בבית. ואמרינן בג' הווא גברא דהחרים לנכסיו
בפומדיהא אחא לקמיה דר"י אמ"ל שקול ד' זור ואחול
עליהו וסדינכו בנהרא ולישחרו לך אלמא סמס
חרמיס לבדק בבית. אחר שלא ח' הואי סמס הוה
יבינא כולו לכהניס אלמא קסבר סמס חרמיס
לכהניס. ופריך הא אין עדי כהניס טבג אלא בזמן
שהיובל טבג ומשי ל"ק הא במקרקעי הא במטלטלי
והא מעשה דפומדיהא במקרקעי הוה ומשי מקרקעי
דחז"ל כמטלטלי דא"י דמי. ומכאן למדו הגאונים
דהא דק"ל אין נשבעין על הקרקע דוקא קרקעות
דא"י אבל קרקעות דחז"ל נשבעין עליהן כמ"ס
הטוח"מ ס' ל"ה אבל הראב"ד ז"ל חולק עליהם
וכתב דאין חילוק ביניהם ע"ה. דמבואר מזה דלדעת
הגאונים דמקרקעי דחז"ל כמט' דא"י דמו א"כ עשו
אעפ"י שירש הר שער מאביו כדכתיב ויתן לעשו את
ה"ס לרשע אוהו אינו מחויב לפרוע חוב אביו שפ"ח
של הגלות כי נר י"ז וכו' דהא דק"ל דחובה על
היתומים לפרוע חוב אביהם ה"ד בהנימ להם קרקעות
וקרקע כוה דחז"ל מטלטלי ליכא ומטלטלי דיתמי לא
משחבדי לב"ח כמ"ס הטוח"מ ס' ק"ז ולדעת
הראב"ד ז"ל דאין חילוק ביניהם גם עשו מחוייב

בפרט חוב השפ"ח של הגלות ובהא פליגי האמוראי
ר"ה וריב"ל הנ"ל עכ"ד יעו"ש. ובז"ו כה"פ ואח"כ
ליחזק את יעקב ואת עשו וכ"ה דא"כ מתראי ה"ה
לזרע עשו ג"כ להשחטבד במ"ה יחד עם זרע יעקב
דהגזירה היתה על זרעו של אברהם ועשו בכלל. לז"א
ואח"כ לעשו את הר שער לרשע אוהו ולדעת הגאונים
דרבים נינהו מקרקעי דחז"ל כמט' דא"י דמו ואין
חובה על עשו לפרוע חוב אביו מעתה כ"ה החיוב
הוא דוקא על ישראל ע"ה שירש קרקע מאביו דמט'
דיתמי לא משחבדי לב"ח. וכו' שייס ואמר ויעקב
ובניו ירדו מל' דהיינו לאפוקי עשו ובניו. ובז"ו
כה"פ ארני למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתי
היינו שטען מרפ"ה למה הרעות לעם הזה דוקא ולא
לזרע עשו ג"כ מוכר"ל כיון שיעקב ירש קרקע א"י
אבל עשו ירש בחז"ל וקרקעוהו דחז"ל כמט' דא"י
דמו אין עליו חיוב דמט' דיתמי לא משחבדי לב"ח
כיון שכן חז"ל א"י מוחזקת היא מאבותינו ולא נשלים
הזמן עדיין ולמה זה שלחתי להוליאם בתי"ו בטענה
דמשגולד יחזק מינין הא באל"ל כתיב וא"י מוחזקת
היא ועדיין לא נשלים הזמן :

ובז"ו כו' המד"ר למה משה ואהרן אתם למה
ודבריכם למה ע"כ. וכבר המ"פ ז"ל פי' בו
וגם אני בעוניי פירשתיו במ"ה וכן עשה לפי"ה יובן
דהנה משה ואהרן באו להוליא את ישראל משם בטענה
דמשגולד יחזק מינין דמאיתו הזמן החמיל הגרות
וכבר נש"ס זמן הח"ס. וכבר כתבנו דלפי"ז ז"ל דא"י
אינה מוחזקת לנו מאבותינו דבאל"ל כתיב. ע"כ
פרעה חכפ להרע היה ויאל טעון טענה אלימא. והמ"ל
אתם למה היינו לומר אתם עם בני ישראל למה
יבדכם להשחטבד ולא זרע עשו ומוכרחים אתם לומר
דאתם שירשם קרקע א"י מאביכם במנה מוטלת
עליכם לפרוע חוב אביכם דדינא הכי כו' דהיתומים
שירשו קרקע מאביהם אז מחוייבים לפרוע חוב
אביהם. לא כן בני עשו דאף שירשו קרקע מאביהם
כיון שהוא בחז"ל נחשב כמטלטלי ואין שייכים בפרטון
חוב אביהם. מעשה לפי"ז ויאל דא"י מוחזקת היא
בידכם מאבותיכם א"כ מה שאתם טוענים דכבר
נשלים זמן הח"ס דמשגולד יחזק החמיל הגרות מהבל
שמעט דהוה דוקא א"י אמרינן דא"י אינה מוחזקת וכו'
משא"כ אם א"י מוחזקת היא עדיין לא נשלים הזמן
ונריכים להשלים זמן הח"ס וכו' ודבריכם למה :

ע"כ המ"פ ז"ל טעם אחר ליתאם ישראל ממל'
בתי"ו הח"ס דרד"ו טבג. ה"ס משום דאם
היו שיהיה ישראל סס היו נשמעים בנש"ס ע"כ סוליאם
בתי"ו ומשלוס הפ"ס יהיה בגלות אחרות. וכו' שרמו
ה' למרפ"ה. באומרו אהיה אשר אהיה אהיה עמם
בשע"ז ואהיה עמם בשעבוד אחר ר"ל שישלימו בגלות
אחרות. וכתיב המ"פ דוה אהי כמ"ד דיוכל למוכרם
פ"ה בגלות אחרות. דהנה בג' קידושין ד"ח אמרו
מוכר אדם את בנו לשפחות וטובה להישות אחר
שפחות אבל לא לשפחות אחר אישות דר"ה. ור"ה
אחר כשי שאין אדם מוכר את בנו לשפחות אחר
אישות ק"ה אין אדם מוכר את בנו לשפחות אחר
שפחות. וקאמר דפליגי בפלוגתא דהני תנאי דתניא
לא ימשול למוכרה בבגדו בה ר"ה ס"ל בבגדו קרינן
שכין שפירש עליהו עליה דהיינו אשות שוב אינו יכול
למוכרה אבל שפחות אחר שפחות יכול למוכרה וס"ל
כמ"ד יש אם למקרה והוא לשון בגד. ור"ה ס"ל
כמ"ד יש אם למסורה והוא לשון בגידה וכיון שבגד
בה פ"ה שוב אינו יכול למוכרה. ממלא דאם ס"ל יש
אם

אם למקרא א"כ שפחות אחר שפחות יכול למוכרה ואם ס"ל יש אם למסורה אף שפחות אחר שפחות אינו יכול למוכרה. וזה לרוב הכסף ז"ל בדק"ה כתב דכזו"ק אמרו דיש"ר הם ביהו של הקב"ה ודרשו זה ע"פ זכי ימכור איש את בנו לאמה וכו'. וא"כ אם הלכתא כמ"ד יש אם למקרא גם הקב"ה יכול למכור לישרי' בגליות פעמים שלש. ואם הלכתא כמ"ד יש אם למסורה אין הקב"ה יכול למכור אותם בגליות כיון שכבר בגד בה פעם אחת. עו"כ שם מ"ש במד"ד כשעלה משה למרום אמרו מה"ש חנה הודך עה"ש ואמ"ל הקב"ה כתיב ברו' לא תבשל גדי בחלב אמו ואחם אכלתם בנ"ח בנ"ח של אברהם. ובפ"ק דחולין אי"ת דקרא דלא תבשל גדי בחלב יש ג"כ אם למקרא ומסורה ר"ל אם למקרא הוא חלב ואם למסורה הוא חלב וא"כ אם הלכתא כמ"ד יאלמ"ק והוא חלב יפה ס"ד סירך להם הקב"ה ואם הלכתא כמ"ד יאלמ"ס א"כ לא עשו שום דעה מה"ש שאכלו בנ"ח דאין איסור אלא חלב ורואייה התורה ליתן למה"ש מדינא דב"מ. וכבר דבזה פ"י ר' אפרים אשכנזי ז"ל מאמר רז"ל ע"פ כמה ארע כי אירשנה לא בקורא הנר אלא באיזה זכות וסירך לו קחה לי עגלה וכו' זו ארוס ועו זו מדי וכו'. הכונה דנתיירא אברהם שחא לא יתן הקב"ה התורה לישר' כ"א למה"ש מדינא דבימי לזה שאל באיזה זכות יתן להם א"י יא"ה בזכות שהו' כמשה"כ ויתן להם ארלות גויים בעבור ישמרו חוקיו. דילמא סתו' נתן להם ולא לישרי' דדילמא הלכתא כמ"ד יש אלמ"ס ואין ביד מה"ש שום עון כמה שאכלו בנ"ח והנתן סתו' להם וא"כ באיזה זכות וכו'. ע"ז אמ"ל הקב"ה דא"א שניתן סתו' למה"ש דהא הם אכלו בנ"ח ויש אם למקרא והדפ' דיש אלמ"ק דהא קחה לי עגלה וכו' זו ארוס ומדי וכו' שהם ד' גליות ואח"כ. ואם הלכה כמ"ד יש אלמ"ס והוא חלב ולא עשו מה"ש שום רעה. א"כ בפסוק בבגדו בה ג"כ יש אם למסורה והוא לשון בגידה וכיון שכבר בה פ"א שוב אינו יכול למוכרה ואין אומר לך קחה לי עגלה זו גלות ארוס ומדי והא אין אדם יכול למכור את בנו לשפחות אחר' למ"ד יש אלמ"ס. אי"ז שע"ל יש אלמ"ק. והוא שבין שפירש עליהו שהוא אשה שוב אי' למוכרה אחר' לשפחות. משא"כ שפחות אחר' יכול למוכרה וא"כ מן הגליות מוכרה דהלכתא כמ"ד יש אלמ"ק והמלאכים שאכלו בנ"ח לא ישה עשו ולא נתן סתו' כ"א לישרי' ולא למה"ס. ושוב"ש ש"י עמודים שבשם ז"ל פ"י בהק"ל כנ"ל פסוק מי אנכי כי אלך אל פרעה וכו' אולי אי"ש מאל' ותי' לו וזה לך האות כבולתיך את העם ממל' העבדון וכו'. דהכונה הוא דמשרע"ה ס"ל כמ"ד יש אלמ"ס ואין יכול למוכרם כיון שבגד בה פ"א. והנה ארז"ל ישר' נוסע בה' שאם הקב"ה בעלמנו היה מוליא ישר' ממל' היה חשונה עולמים אבל לפי שמהו הוא ב"ו לך הלכו בגליות. וז"ש משה מי אנכי כי אני ב"ו להוליא לישר' וא"כ ילכו בגליות ואני ס"ל כמ"ד יש אלמ"ס וכיון שבגד בה שוב אי' לבגוד והתה שאומר אלי שאוליא אותם אי"כ ילכו בגליות. עו"א דאין הלכה כמ"ד יש אלמ"ס אלא כמ"ד יש אלמ"ק ויכול למכור בתו כמה פעמים. והראיה שבהולתיך את העם ממל' העבדון דהיינו נתינת סתו' דלמה לא נתינת סתו' למה"ס אלא משום שאכלו בנ"ח ויש אלמ"ק ויש עון עליהם באכלתם. וא"כ אין לך לסרב בשליחותי דלריך אתה ליתך להוליאם כדי שיהיו להם גליות אחרות דהלכתא כמ"ד יש אלמ"ק עכ"ל :

ובזה פ"י ה' חזנה ז"ל כה"ס ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש. דידוע דהתורה היא נקראת לחם כדכתיב לכו לחמו בלחמי. וז"ל ונתן לי לחם ר"ל דמדנתן לי לישראל לחם שהיא סתו' ולא למלאכים וזה היה מסיבת שאכלו מה"ש בנ"ח וכו' לאכול ויש אלמ"ק ובנ"ח איסור. מכאן מוכח דפ"י מה"ש בבגדו בה הוי פ"י לשון בגד דיש אלמ"ק דכיון שפירש עליהו עליה שוב אינו ראוי למוכרה. וזהו בגד ללבוש לא לשון בגידה כהמסורה ע"כ :

והנה בענין זה דיש אם למקרא או למסורה ראיתי ב"מ דכ"ה דתי' לאין ליד דק"ה ע"א דכתב שם וז"ל דלא מיקרי מקרא ומסורה אלא בחסרון אות כגון כפות כפת קרנות קרנות טועפות טעפת נפשות נפשה עווי עני. אבל כשהאומיות בין למקרא בין למסורה יולס שלימים אלא שיש בניהם שינוי בענין הנקודות כגון הכ"ה בלא השכב לא השכב דאין שינוי אלא בענין הנקודות לא בענין האוהיות לא מיקרי מקרא ומסורה ע"כ. ואנכי העבד הוק"ל ע"ד דהרי שם בסנהדרין דיד קאמרה אלא לשולם דפליגי והנ"מ כי פליגי היכא דשני קרא ממסורה אבל האי חלב וחלב דכי הדדי נינהו יש אלמ"ק. והקשו הרי יראה יראה דכי הדדי נינהו ופליגי דתינה יומן בן דבנאי אומר משום ר"י בן חימא הסומא כחמד מענינו פטור מן הרה"ה שנה' יראה יראה בשתי אף לראות כך בא לראות מה לראות בשתי עיניו אף לראות בשתי עיניו אלא אמר ר"א ברבי דרב איקא אמר קרא לא תבשל גדי דרך ביטול אברה תורה ועיין בפירש"י שם. הרי דשם בש"ס בתחילה ר"ל לומר דהיכא דליכא שינוי באומיות לכ"ע יש אלמ"ק ולא דרשי' המסורה והקשו ע"ז מיראה יראה דדרשי' מקומ"ס והולכנו למדן ס"י אמר ר"י דבנ"ח אמר קרא לא תבשל גדי דרך ביטול אברה תורה. דמוכח מהתם דהנ"ס שאין שינוי באומיות אלא בענין הנקודות לבד מיקרי מקומ"ס ודרשינן היפך דברי רז"ל. גם שם בחום' בעמוד א' בדי' כולבו ס"ל וכו' הכיחו דר"ש דר"ש בפ"ק דקידושין ד"ח גבי בבגדו בה מקומ"ס והמהו מר"ש דלא דר"ש להם אלא מקרא לחוד דאמאי לא דר"ש תרווייהו כמו לחם עוני ע"ס. והתם בתיבת בבגדו ליכא שינוי באומיות כ"א בנקודות דליה בה לא יו"ד ולא וא"ו וקרי לה מקומ"ס ומתהים מר"ש דלא דר"ש נ"ס מסורה כמו לחם עוני. וגם שם בחום' הקשו על ר"ש דר"ש מקומ"ס מש"ס פסחים פרק כ"ל דפ"ו גבי בבית אחד יאכל דקסבר יש אלמ"ק ע"כ. ועיין שם בפסחים בחום' בדי' ומר סבר יש אלמ"ק דהקשו שם אר"ש דאמאי לא דר"ש מקומ"ס כמו דר"ש בבגדו בה ומירלו דהתם לא סתרי אהדדי ויכול לדרוש שיהיה אבל הכ"ה דליכא למידרש אלא חד דר"ש מקרא וכן בפ"ק דכנה' ע"ס. ולפי פשט דכריהם שנסנה' נראה דמקשים דבפ"ק דטובה קאמר אחד ליטנה דכ"ע ר"ש ורבנן יש אלמ"ס ובפסחים גבי בבית אחד יאכל קסבר יש אלמ"ק והיינו דבמקום אחד קאמר דר"ש מסורה ובמקום אחר קאמר דר"ש מקרא. המורס מההמור הגם דליכא שינוי באומיות כ"א בנקודות עכ"ז מיקרי מקומ"ס ואיכא דרשי' המקרא ואיכא דרשי' המסורה כמו היבה דא"ה יאכל יאכל בגדו בגדו כמבואר בדברי הש"ס והתוס' ז"ל היפך דברי הר"ד ז"ל וכל"ע. ובס' חמרא ומי' דע"ג בדי' קרי ביה לא השכב וכו' כפל הדברים שם נ"כ כמיש כאן והכריז המוה"ס. שיר לה' אפלי יתק בוגאן ז"ל בחי' על סנהדרין דכ"ד

ד"ד שהקשה שם על הר"ד ז"ל וכסב עליו דלא עיין יפה בדברי החום' במקומן דהרי החום' שם הביאו ראיה דר"ע דריש מקומ"ם היכא דלא מחשבי מהך דמלוה כתיב והתם לא יש שינוי ממקרא למסורה בחלוטיות וקא מיימו ראייה ממנה ונ"כ קרי ליה הש"ס שם בכריתות מקומ"ם. וכן בפ"ק דמכלתין שם במסקנא קאמר והרי יראה ראה דכי הו"ל ופליג בלש"ן יש למקרא ולמסורה וכן בחלב וחלב ע"ש עכ"ד. הרי לך מאי דהוק"ל איי הדל מהסוגיא דהך יראה יראה כבר הוק"ל להו"ל ע"ד:

וראיתי לה' פני מבין ז"ל בחי' שם דכתיב האלהי' ז"ל ומי דעיקר מילוק החז"ב ז"ל דמ"ש החום' דהיכא דלא מחשבי אף ר"ע מורה דרש"י מקומ"ם היינו היכא דלריך להטיל אוח בשביל הקריאה כשהיא דלחם שני דכדי לקודאו שוני לריך להטיל ואז ומלוח ומלוח לריך להטיל אוח דמלווח בלשון רבים לריך לכתוב בשני ויון. וכל היכא דלריך חוספה אוח במקרא והמקרא והמסורה לא מחשבי אהרדי דריש תרווייהו מקומ"ם. וכל היכא דמקומ"ם תלו בנקודות כגון לא השכב לא תשכב בכה"ג לא נכנס בסוג הקומ"ם ולומר עליו היכא דלא מחשבי דרש"י תרווייהו אפי' לר"ע דכל כה"ג דליכא ביניהם כ"א נקודות מורה ר"ע דרש"י תרווייהו אפי' דמחשבי וכו' וכו' ז"ל יעו"ש:

ועיין בהריטב"א ז"ל בחי' על קידושין ד"ח דכתב דר"ע דלא דריש הכא אלא מקרא לחור. אפי' היכא דאפשר למדרשינהו תרווייהו לא דריש אלא מקרא. והא דאשכחן בפסחים דריש לחם שני קרי ביה אוני לחם כהכלל בחליטות יאל לחם מעשר ודריש נמי לחם שני פרט למלה שילושא ביין ושמן ודבש לאו למימרא דדריש לחם שני לחם שני ודריש מסורה אלא קרא כפשטיה דדריש ליה לחם של עניו פרט למלה שילושא ביין ושמן ודבש שהיא לחם פשירוה ע"כ. גם עיין בהר"ן ז"ל בפ"ק דכ"ט דכתב על הך דחפדה וז"ל חפדה קרי ביה חפדה לאו מקומ"ם דריש דהא אמרי' בסנה' ד"ד דכל היכא דכי הו"ל דכי יניחו מקרא עיקר דמקרא גופיה מסורה הוא אלא הי"ק דלשון חפדה משמע חפדה אחרים או חפדה עלמך והכל הוא בכלל המקרא ע"כ ע"ש. הרי דדבריהם ז"ל הם נגד דברי ה' פני מבין ז"ל שכתב בהיה דלחם שני וכו' דרש"י תרווייהו מקומ"ם דהא בהריטב"א ז"ל קאמר בפירושו לאו למימרא דדריש מסורה אלא קרא כפשטיה דריש ליה לחם של עניו וגם הר"ן ז"ל כ"כ. דהפדה וכו':

עוד זאת הוק"ל ע"ד דבש"ס חגיגה ד"ב בחוב' דר"ה יראה יראה כתבו בשם ר"ה ז"ל וז"ל ולא דמי לעובד ועבד דרש"י תרווייהו מקומ"ם דהכא כי הודי יניחו אבל החם כל חדא חלוק מחבריה ע"כ. ולכאורה דברים אלו משוללי הכנה הם ומיהרש"א ז"ל פי' כונתם דר"ל בפ"ד מיתוה ב"ד מ"ד עובד אדמתו וכו' אם ישים אדם עלמו כעבד לארמה ישבע לחם וכו' או שהוא היה דפכ"ש אמר ר"ש השתא דכתיב עבד וקרינן עובד וכו'. ואיך שיהיה משמע להו דהנהו אמוראי אמרי למלתייהו אליבא דכ"ע אפי' למחן דלא דריש הכא גבי יראה אלא המקרא והיא קאמרי דלא דמי דהכא ודאי פליגי רבנן כדקאמר ודלא כי האי תנא כיון דכי הודי יניחו ולא שני המקרא מהמסורה ליה לן למדרש אלא המקרא כמ"ש בפ"ק דסנה'. אבל החם גבי עובד ועבד כל חדא חלוק מחבריה דשני המקרא ממסורה דהמקרא עובד בוי' והמסורה

בלא וי"ו ולהכי כ"ע מודו החם דחית לן למדרש גם המסורה ע"כ?

והשתא קשה ע"ד הפנ"מ כמה שייכב לדברי החז"ב ז"ל דקאמר דכל היכא דליכא ביניהם כ"א נקודות מודו כ"ע דרש"י תרווייהו אפי' דמחשבי וכו' שהרי החום' בחגיגה כתבו סיפך מזה דהיכא דכי הודי יניחו כגון יראה יראה דלא שני מקרא ממסורה פליגי רבנן וס"ל דלא דרש"י אלא המקרא. משא"כ היכא דכל חדא חלוק מחבריה כגון עובד ועבד דשני מקרא ממסורה בחום' וי"ו כ"ע מודו דחית לן למידרש גם המסורה. ויש לחמוה על הר"ד ז"ל ג"כ מדברי החום' הללו:

ואנכי העבד אשקרא הוק"ל בדברי ר"ח ז"ל שהביאו החום' בש"ס חגיגה ה"ג דמריהם לשונם נר' דכתבו קן בשם ר"ה ז"ל. ואילו החום' בזבחים ד"ה לא נלרעה וכו' כתבו בסוד' וז"ל והיה דיומן דומיא דכי יקן; ועובד דומיא דעבד ושמע ישמע ולא השא ולא תשא אור"ח דבהכ"ה כ"ע מודו שהמקרא והמסורה שניהם משמעות אחד ולא שייכי בפלוגתא דמקרא ומסורה ע"כ. דמקולר שכלי וידעתי נר' דמ"ש החום' בשני המקומות הנ"ל בשם ר"ה ז"ל הם סהרתי נינהו. וכנס שאמר שהם דברי החום' שמקשים ע"ד רש"י ור"ח יחד ומתלטים וכמ"ש בס' מירא דכ"הא בחי' על הש"ס כ"עו"ש עדיין הקושיא עומדת כמה שכתבו בכאן על דברי ר"ח במירוולס היפך מה שכתבו בשמו בזבחים וכו"ל ובקונט' די השיב שם' אוהל ישרים בד' ל' הביא מ"ש החום' בזבחים בשם ר"ח וכו"ל מפ"ק דסנהדרין מהא דיראה יראה דחשיב לה מקומ"ם והגיה בל"ש. ולא ידעתי אמאי לא הוק"ל ג"כ מדברי החום' דחגיגה דכתבו בשם ר"ה היפך מ"ש בשמו בזבחים כדאקשינן בעניותן. עור"ל שם דהביא דברי הפנ"מ ז"ל ה"ג וכסב עליו דדבריו הם דחוקים ודחוקים ובר מן דין אכתי מה יענה להא דדריש ר"ע לקמן לא הנין שכתבך שכיבך וברי הכא כדי לקרות שכיבך לריך להטיל אוח יו"ד והדרג הקושיא לדוכתא דאמאי לא הביאו החום' ראייה מהכא ול"ע עכ"ד. ולע"ד אי עבא ליק דוכל לומר דסבר החז"ב ז"ל דבחיבת שכתבך דדריש שכיבך אין מן הלורך לשים אוח יו"ד כדי לקרות שכיבך דאפי' בלא יו"ד מקריא שכיבך כדאשכחן בחיבות הרבה שאפי' בלא יו"ד היא נקראת בהברת חיריק וכמו שהכב זאת לדור אחרון. ובהר"ן לא תמכר לנשיאות ובלאה רבות. והש"ס דנקט שכיבך ביו"ד לאו למימרא דכן לריך להיות ביו"ד עד שחטיה נקראת שכיבך אלא לאשמעינן דהרשה כל שכיבך ולעולם גם בלא יו"ד היא נקראת שכיבך בהברת חיריק כדאשכחן הכי בחיבות הרבה. ולע"ד דגם בחיבת חפדה דדרשו בש"ס חפדה הוא עדי' דהיא נקראת חפדה גם בלא חוספה יו"ד. והער ע"ז שכן סבר הכנה ז"ל שהרי כתב בלא השכב ולא תשכב שאין שינוי אלא בענין הנקודות לא בענין האותיות ובודאי שכן ס"ל בשכתבך ושכיבך וז"ל:

וראיתי בס' הליכות אלי אוח הרע"ז דהביא דברי הר"ן ז"ל מ"ש בך חפדה וכו' ה"ל וכסב הוא ז"ל וז"ל הכלל העולה מדבריו דכל היכא דקאמר על פסוק אחד קרי ביה הכי והמקרא והמסורה כי הודי יניחו ואין מילוק אלא בנקודות אף דקאמר בג' קרי ביה הכי אין כונתו לומר שדורש מקומ"ם אלא לריך שהשתי דרשות מהיינה בכלל המקרא. והקשה עליו מפ"ק דסנה' ומי דרבנן פליגי וכו'

וכו' וכו' וכו' עליו מסוף הסוגיא עלמה דקידושין דקאמרה ואיבי מגיל דלא מיחייבה דכתיב תפדה תפדה דהא תפדה בין תפדה היא עושה מעשה הפדיוס או פודה עלמה או אחריס והכל בכלל המקרא. אבל הכא תפדה היינו שהיא פודה עלמה ותיפדה שאחריס פודין איהו. וה' דאפטר סוכר הר"ן ז"ל דבסוף הסוגיא כי קאמר ואיבי מגיל דלא מיחייבה דכתיב תפדה תפדה אינו דורש מקומ"ס אלא דריש יהוד הרי תפדה דהרי כתיב וכל צבור בניך תפדה ותפדה את צבור האדם דתיבה תפדה מיוהר כי היכי דנדרים חד מנייהו לתפדה. זה מפרש בסוף שחפיה ומעיקרא מפרש דמפיק ליה לפדות עלמו מממשעות תפדה או תפדה את עלמך או את אחריס. אבל רש"י כתב ברי"ה פדה תפדה וז"ל כלו קרי ביה תפדה פי' דמפיק ליה מכפל פדה תפדה חד. לומר קרי ביה תפדה. ואין לפדש דרשיי הוהם לטוב לקמן דהא ביה זה הלשון כהב ואיבי מגיל וכו' עכ"ל:

ויאחזקיהו קליט ע"ד דמ"ש דהר"ן ז"ל סוכר דבסוף הסוגיא דריש יהוד תפדה תפדה וכו'. הנבי הוהא לפיד דמלכד דדכדכי הר"ן ליקא שם רמו מזה כלל. אלא דהרבה מלשונו שם משמע דלאו מיהורח דריש אלא מחיבת תפדה האמה בעלמה עיין ברי"ה ואיבי מגיל דלא מיחייבה וכו' ועיין בלשונו שם דזה הוא בלשון רש"י ז"ל בדיוק. גם מ"ש אבל רש"י כתב ברי"ה פדה תפדה וכו' פי' דמפיק ליה מכפל פדה תפדה וכו' קשה דמאיכא משמע ליה דרש"י ז"ל מפיק ליה מכפל פדה תפדה. הרי רש"י ז"ל חפס בלשונו סיפרה תפדה ועלה קאמר כלו קרי ביה תפדה. דמשמע מזה דמחייב תפדה דקרי ביה תפדה הוא דקדריש ולא מהכפל דלא חפס רש"י בלשונו פדה תפדה כמ"ס הוא ז"ל עד שנאמר דמפיק ליה מכפל ודבריו ל"י:

ובז"ו דהנה ישאע"ה בשהי פחדא סוה יתיב דשמא הויה הלכחא כמ"ד יש אלמ"ס וכוין שבגד בה טוב ח"י לבגוד בה פ"א וא"כ הם מוכרחים לישב כל הפ"ש של גזירה בין הבהרים בתלמיס וממילא יהיו ח"ו נכנסים בנש"ע ולא יהיה להם עוד תקומה ולא יזכר שם ישר' עוד. לזה שלח יוסף להורות ולהכריח לו דלא כן האמה כ"א הלכחא כמ"ד יש אלמ"ק ומוכר ומורר ומוכר עד שיפרוש עליהו וא"כ גם בכאן אינו מההכרח שיטעו כל הפ"ש במ"ל אלא שמשלימים הויהם גם בשאר גליות דיוכל להגלוהם עוד. וז"ש שמני אלד"ים לארון לכל מג' ואם אישא דיש אלמ"ס א"כ ותחפשוהו בבגדו הוא לשון בגידה דלעשות לרכיו נכנס ויהי מהראוי שלא תזכה לגדולה להיות שליט ומושל. איז מדוכייה להיות שליט ומושל מוכח דמאי דכתיב ותחפשוהו בבגדו הוא לשון בגד ומלבוש ולא לעשות לרכיו נכנס ויש אלמ"ק. וא"כ גם מאי דכתיב בבגדו בה הוא לשון בגד ומורר ומורר עד שיפרוש עליהו. וכפ"י אינו מההכרח שיטעו ישר' במ"ל כל הפ"ש ויהיו נשעמים ולא יהיה להם עוד תקומה ח"ו כ"א שיטעו בכאן דר"ו שנה וכשאר בשאר גליות. וזהו שרמו לו רד"ה פ"ה רד"ו שלא יטעו בכאן כ"א רד"ו שנה לכן דרה אלי אל תעמוד לא תירח ולא תחם:

נחזור לדברות הראשונות למה שנהנו פהס המ"ל ליליאח ישר' ממ"ל ביהו"ו בדר"ו שנה משום שאם היו שוהים עוד היו נשעמים בנש"ע והטלוס הח"ש יהיו בגליות אחרות וכמו שרמו ה' בדברו איהי אשר אהיה וכו'. וזהו כמ"ד יש אלמ"ק דמאי דכתיב לא יחשול למוכרה בבגדו בה הוא לשון בגד כיון שפירש עליהו וכו' אבל למ"ד יש אלמ"ס והוא לשון בגידה אין הקב"ה יכול להגלוהו בגליות אחרות כיון שכבר בגד בה פ"א וכו'. ועיין ב"ש קרבן שנה דכ"ה שהביא מ"ס בעה"ס ב"י ושב שרי"א ור"ע כולם למדין מקרא דיוסף דכתיב ביה ותחפשוהו בבגדו דמ"ד יש אלמ"ס ב"י בבגדו בה והוא לשון בגידה למד מיוסף דכתיב ותחפשוהו בבגדו דמה בגדו דיוסף לשון בגידה דלעשות לרכיו נכנס לשכב ע"ש אשה אדוניו. אף גבי אמה נמי לשון בגידה דכיון שבגד בה טוב אינו יכול למוכרה. ולמ"ד לשון מלבוש לומר נמי מיוסף דבגד שיוסף לא עלה על דעתו לשכב ע"ש אשה אדוניו ולשון מלבוש ובגד הוא אף ה"ג גבי אמה הוא בגד ממש שכיון שפירש עליהו עליה לא יוכל למוכרה. אשר עפ"ה יוכן לענ"ד כה"פ ב"י ויגש בה אמר בך יוסף שמני אלד"ים לארון לכל מג' רדה אלי אל תעמיד. ר"ל מאי כונה יוסף עכשיו במ"ס שמני אלד"ים לארון וכו' א"ס כדי להודיע להביו זה כבר נמורע להביו מבניו קודם. גם מה שרמו המ"ל בתיבה רד"ה שם הכולל הוא בגמט' רד"ו שרמו לו שלא יטעו במ"ל כ"א רד"ו שנה מהפ"ש של גזירה בין הבהרים. לנו לדעת דמה זה המיכות למ"ס מקודם

(מא)

ובז"ו כה"כ ויקס מ"ה על מלרים אשר לא ידע אה יוסף. כלו' דיוסף ס"ל יש אלמ"ק ומוכר ומורר ומוכר והם משלימים ח"ש של הגזירה בשאר גליות. ויקס מ"ה עמ"ל אשר לא ידע את יוסף דלא ס"ל כ"ס יוסף דיש אלמ"ק ומשלימים הפ"ש בשאר גליות כ"א שס"ל יש אלמ"ס ורובה שהח"ס כולם יהיו הח"ש ידו דוקח שאינו יכול להגלוהם עוד בשאר גליות. לכן ויאמר אל עמו הנה נחמכמה וכו' וישמו עליו שרי מסים למען עטמו בסבלותם דוקא:

ובז"ו מדר' ילקוט וז"ל עובר אורחות ימים אלו ישראל שנה' ובני ישראל הלכו ביבשה בחוף הים מיד אמרו ה' אדונינו מה אדרי שמך בכל הארץ כבודך הוא לדור עם בניך ע"כ. והוא תמוה דהיאך תליא הודאת המלאכים שישראל ראויים לקבל ההו' ולא הם עובר אורחות ימים שהם נקרע לפניהם. ב"ש עפ"ה יוכן היינו עובר אורחות ימים שהלכו ביבשה בחוף הים דנקרע לפניהם ולא הוסיף טענה שרו של ים שטען שאינו נקרע לפניהם דעדין לא הוולס זמן הפ"ש ואין מן הראוי ליקרע וכמש"ל ע"פ וישע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מג' וכו'. ומוכר"ל דה"י דנקרע הים הוא משום דזמן הח"ס הם נשלמים בשאר גליות דיש אלמ"ק וקרא דבבגדו הוא לשון בגד מלבוש מוכר ומורר ומוכר עד שיפרוש עליה. וא"כ גם קרא דלא תבשל גדי בחלב אמו מוכר"ל דיש אלמ"ק ובב"ה אסור והמלאכים שאכלו בב"ה אלא האש"ה אין יכולים לקבל

לקבל החורה. לכן כשישראל הלכו ביבשה בחור הים דנקרע הים אמרו זה הפסוק ה' ארונינו מה אריר שמך בכל הארץ דכבודך הוא לדור עם בניך ר"ל ליתן להם חס החו' ואלו מנה הורך על השמים שוב אח"כ לא קאמרו :

ובזיון מחמר רז"ל הים ראה ויטע מה ראה ראה ארונו של יוסף. גם אמרו בזכות ויטע ויאל החולה הים ראה ויטע. היינו דנקרע הים בזכות יוסף דמאי דכתיב ויבוא הבימה לעשות מלאכתו מלאכתו ממש ולא לעשות לרכיו ולכן ראויים עממותיו שיכנסו לא"י. ומאי דכתיב ותפסכו כנגדו הוא לשון כגד ממש ויש אלמ"ק. משא"כ אם יש אלמ"ס והוא לשון בגידה ולעשות לרכיו נכנס אינו מהראוי שיכנסו עממותיו עמהם דיש בידו עון אשר חטא שפנס בריטו ח"ו. א"ו לעשות מלאכתו ממש ויש אלמ"ק וא"כ גם קרא דלא ימשול למוכרה כנגדו כה הוא לשון כגד עד שיפרוש עליהו ורחויים להשלים זמן הה"ש בשאר גלויות. ואין יכול ליעבד מליקרע בעטנה שלא הושלם הזמן עדיין. וז"ל הים ראה ויטע ראה ארונו של יוסף וכו' :

ובמסירה זו עלי בא"ר כה"פ צ"ל וימי ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מה ואלד"ים

פקוד יפקוד אחכס והעלה אחכס מן הארץ הואח וכו' וישבט יוסף את בני"י לאחר פקוד יפקוד אלד"ים אחכס והעליהם את עממותיו מזה אחכס. ויל"ד דמאחר כל מגמת יוסף הוא שיעלו עממותיו ממש עמהם א"כ מה לורך להיע בעצה הואח פקוד יפקוד וכו' היל"ל בקי"ור וישבט יוסף את בני"י לאחר והעליהם את עממותיו מזה אחכס וכו' לא. ומכהלצה הואח נר' דתלוים וכו' יליהם ממל' ועליהם עממותיו עמהם ויש לנו לדעת מה עליהם זכ"י. כרם ע"ה יובן דכבר אמרנו דיוסף ה"ל ס"ל דיש אלמ"ק ותיבת כנגדו כה הוא לשון כגד ודינא הוי דמוכר ומורר ומוכר עד שיפרוש עליהו. ובין שכן לגבי ישר' אף שהגזירה היא היתה ת"ש עכ"ל מאחר שאם היו שוחים שם היו נעמעים ח"ו ולא יביה להם עוד התקמה לכן הוכרח לגאול אותם בחו"ל ותשלום הת"ש יהיו בגלויות אחרות וכמ"ס אביה אשר אביה וכו' ומכר המזמן ק"ן שנים במנין פקוד וזהו פקוד יפקוד יחסר. דמזה יולא גם מאי דכתיב ביוסף ה' ותפסכו כנגדו יש אלמ"ק ולעשות מלאכתו נכנס ולא לעשות לרכיו ורחויים עממותיו שיכנסו עמהם לא"י. וזהו שהורך להיע בעצה הואח בתחילה קודם השבועה וקאמר ואלד"ים פקוד יפקוד אחכס והעלה אחכס וכו' יטע שהוא רולה להשביעם להעלות את עממותיו ממש ולהולכים עמהם לא"י. וכדי שלא יעלה על לבם לאמר דמי זה אמר ותבי שהוא ראו שיכנסו עממותיו לא"י ומאי דכתיב ותפסכו כנגדו הוא לשון כגד ממש ויש אלמ"ק ולעשות מלאכתו ממש נכנס ולא אמרינן לעשות לרכיו נכנס ויש אלמ"ס ואינם ראויים עממותיו שיכנסו עמהם לא"י ומאן מוכח לזה. לכן הולך קודם השבועה להיע בעצה זאה ואמר ואלד"ים פקוד יפקוד כלו' דבמנין פקוד יפקוד יחסר מהה"ש והעלה אחכס מן הארץ הואח וכו' וט דאם היו שוחים היו נעמעים ח"ו ותשלום זמן הה"ש היו בגלויות אחרות. וקשה דהא כתיב לא ימשול למוכרה כנגדו כה ווי' יש אלמ"ס וכיון שכנגדו כה"פ שוב אינו יכול לכגוד כה פ"א. האך יכול להשלים הת"ש בגלויות אחרות הא אינו יכול למוכרם ולהגלותם פעם שנית אחר גלות מל' א"ו מוכר"ל דיש אם למקרא

ומאי דכתיב כנגדו כה הוא לשון כגד ומוכר ומורר ומוכר עד שיפרוש עליהו. ח"כ מזה מוכח דבס מתי דכתיב ותפסכו כנגדו יש אלמ"ק והוא לשון כגד ולעשות מלאכתו ממש נכנס וראוי הוא ליעבד עממותיו לא"י עמהם. לכן וישבט יוסף את בני"י לאחר פקוד יפקוד אלד"ים אחכס והעליהם את עממותיו מזה אחכס דמעליהם מנז' כתיב"ו מוכח דיש אלמ"ק ומזה נר' דאין בידו עון אשר חטא ורחויים עממותיו ליעבד עמהם דתלויו זכ"י והעליהם את עממותיו אחכס :

במ"ל מכאמ"ל דיתכח א"י לישר' בזכות קבלת החו' להם כדכתיב ויטע להם ארנות גוי"ס וכו' ומה שניתנה להם החו' ולא ניתנה למת"ש הוא משום שאכלו צב"ה ויש אלמ"ק אשר מזה מוכח דגם בקרא דכנגדו כה יש אלמ"ק דלשון כגד הוא ומוכר ומורר ומוכר עד שיפרוש עליהו שעל כן הוליאט ה' ממל' כתיב"ו ויטעם הזמן בשאר גלויות שיהיו וכמ"ל בשם ר' אפרים אשכנזי וכו' עמודיה שבעה ז"ל. דבזה נוכל לומר דה"פ דכתיב"ו מרע"ה בשליחותו ש"מ ולא רצה בתחילה לילך להוליח את ישר' ממל' גזר עליו האל ית' שלא יכנס לא"י והמשרו"ל ש"פ עשה תראה ולא במלחמה ל"א חלכיס. לנו לדעת דלמה הענישו דבז"ו ולא בשום אחר דכל מידותיו ית' הם מידה כנ"ה ומאי מידה כנ"ה שייך בזה. כרם ע"ה יובן ובהק' עוד פשרו"ל דאילו היה מרע"ה נכנס לא"י היה הוא בונה את ביהמ"ק ולא היה נחרב עוד שהרי שפי' דוד הע"ה משום שבנה את כותל מערבי לא נחרס: הוא קיים מכ"ס אם היה מרע"ה בונה ביהמ"ק לא היה נחרב עוד וממילא לא היו גולים ישר' מעל אדמתם כלל. לכן נגזר עליו יכנס לא"י כדי כשיחמלו ישר' יהיה שופך חמסו על הסלים ועל האבנים ויהיו ישר' קיימים ויגלו מעל אדמתם. אשר בזה א"ש דעל מה שסירב מרע"ה בשליחותו ש"מ גזר עליו שלא יכנס לא"י יען דמרע"ה הוא סבור דיש אלמ"ס ובין שכנגדו כה פ"א שוב א"י לכגוד כה פ"א ולכן לא רצה שילך הוא להוליחם ממל' אלא שהיה יליחם ע"י הקב"ה כדי שיהיה גאולת עולם וכנ"ל וממילא לפי סברתו יוכל הוא ליעבד לא"י ויענה ביהמ"ק ויהיה קיים לעד ולא יש גלות לישר' עוד ולכן סירב ואמר מי אנכי די אלק וכו'. לזה הענישו האל ית' נגד סברתו ואמ"ל עשה תראה ולא במלחמה ל"א חלכיס להורות לו דאין האמת כסברתו דיש אלמ"ס ואין יכול להגלותם עוד אלא האמת הוא דיש אלמ"ק ומשלימים זמן הה"ש בגלויות אחרות ולכן גזר עליו שלא יכנס לא"י כדי שלא יבנה הוא ביהמ"ק ויהיה נחרב ויהיו גולים ישר' בגלויות אחרות :

וזרזו דכשאל אח"ה במה חרע כ"י אירענס שלא כקורא חנר אלא באיזה זכות שנתירא דילמא בלכתא כמ"ד יש אלמ"ס וליכא עון על מה"ש שאכלו צב"ה והנתן החו' להם מדב"מ ולא לישר' וא"כ באיזה זכות יזכו בנ"י וקאמ"ל הקב"ה דבלכתא כמ"ד יש אלמ"ק דהא קשה לי עגלה וכו' זו גלות ארום ומדי וכו' דמהגלויות מוכח דיש אלמ"ק ונתן החו' לישר' ובזכותה יזכו בנ"י. לכן באותה העת של גזירה בין הכהנים כתיב ציוס ההוא כרת ה' את אברם בר"ה לאחר לזרעך נחתי את הארץ וכו' להורות לו דבלכתא כמ"ד יש אלמ"ק ולא נתן החו' למת"ש אלא לישר'. ובזכות החו' יזכו בנ"י וממילא יולא דגם בקרא דכנגדו כה יש אלמ"ק ויכול למוכרם עוד בגלויות אחרות. וא"כ משאמ"ל בגזירה ההיא כי

גר י"ז כאל"ל ועו"א ה"ש א"ל שיהו כולם במל' אלא ששלמו אותם בגלות אחרות :

וידרו

מאי דקאמר קרא וכרות עמו הכריה למה את ארץ-הכנעני וכו' למה לזרעו ומקם את דברך וכו' היינו לומר דהלכתא דיש אלמ"ק ולא חוקן הכו' למה"ש אלא לישר' ובזכות זה חתן להם א"י דמזב' דיש אלמ"ק משמע דיוכל לבגוד בה עוד כ"ו שלא פירש עליהו עליה ויש גליות אחרות להשלים זמן הת"ש לכן ותר"א אה"עני הבוטחי במל' ואת זמנתם שמעתי על ים סוף וכו' והים בקעת לפניהם וכו' :

וידרו

דכ"פ ודבר אחר כתיב וגם הקימותי את בריתי אחס' למה להם את אר"כ וכו' וגם אני שמעתי את נאקת בני ישר' אשר מל' מעבדים אותם ואזכור את בריתי היינו ברית שהיה ביום הסוף של גזירת בין הכנענים של הת"ש דכתיב שם ביום ההוא כרת ה' את הברית בריה לאמר לזרעך נחתי וכו' שהיה לזכרון דהלכתא דיש אלמ"ק ויש גליות אחרות וא"ל שיהיו כל הת"ש במל' אלא שיהיו בשלמים בגליות אחרות לכן שמעתי את נאקת בני ישר' מל' מעבדים אותם. לכן אמור לבני א"י והולאתי אתכם מהמה סבלות מל' והללתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם וכו' ולקחתי אתכם לי לעם וארז"ל במד' והבי"ד הלק"י ערך גאולה וגלות מל' אות כ"ו שארבעה לשונות של גאולה והולאתי וסבלתי וגאלתי ולקחתי נגד ד' מלכות לרמוז שיהיה עוד ד' מלכות להשלים על מה שיאלו שלא בזמנם ע"כ. ואפשר דרמוז בפסו' ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה' המוליא אתכם מהמה סבלות מל' והנחתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי למה אוחה וכו' דהולך לזכור ככהן ענין נטינת כהו' במל' ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים היינו ע"י מת"ה וגם סוכר ענין נטינה א"י. שאמר והנחתי אתכם אל הארץ וכו' הוא לומר דמתקן הו"ו לישר' ונ"ל למה"ש ומנתינת א"י להם מוכח דיש עוד גליות אחרות דיש אלמ"ק לכן וידעתם כי אני ה' המוליא אתכם מהמה סבלות מל' והה"ש הם בשלמים בגליות אחרות :

ועם

האמור לעיל דהא"ט"ה שאמר כמה ארע וכו' אינו כקורא סגור. אלא כחיה זכות וכו' בא"י וכו' יובן כה"פ אר"י למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתי. דהיינו לומר דמאחר שאין עון ביד הא"ט"ה כפ"ש כמה ארע כי ארבעה שאינו כקורא סגור ומבדק אחר מדותיו אלא מסתפק שמה הלכתא כמ"ד י"ש אלמ"ס ולא חתן הו"ו לישר' ובחזו"ט זכות וכו' בא"י א"כ למה גורה ואמרת כי גר י"ז כאל"ל ועו"א ח"ש כיון שאין עליו עון במ"ש כמה ארע וכו' והו' למה הרעותה לעם הזה. וא"י חשבה ליה לאה"ט"ה קורא סגור ומבדק ויש בידו עון ולכן גורה עליו כי גר י"ז וכו' א"כ למה זה שלחתי הלא עדיין לא גשלים הזמן. ע"ז ה"ב לו ה' לעולם אינו כקורא סגור אלא מסתפק הוא בחזו"ט זכות וכו' והאמת הוא דיש אלמ"ק ומאי דנחתייב זרעו גלות הה"ש אינו בשביל שאמר כמה ארע וכו' אלא בסיבה אחרת כמ"ס בש"ס בשביל שפשה אנגרי"א בה"ח או בשביל מכירתו יוסף ופשה הראה אשר אטשה לפרעה כי ביד חזקה ישלח וכו' ותשלום הת"ש יהיה בגליות אחרות :

נמשך

אל האמ"ל י"פ מ"ס בני' מי לנו גדול מיוסף שלא נחשק בו אלא משה שכל ישר' היו עוסקים בבזו"ה והוא עסוק בארצו של יוסף ועליו נאמר חכם לב יקח מלוח זה משה

שנחשק בארצו של יוסף וכו'. דלכאו' י"ד מה צאו להשמיטנו דמי לנו גדול מיוסף דמילתא דפשיטא היא. גם במ"ש שלא נחשק בו אלא משה קשה וכו' אם לא היה מחשק אלא אהרן לא היה נודע שבאו גדול. גם מ"ש ועליו נאמר חכם לב יקח מלוח זה משה קשה דמי לא ידע לכל אלה דמלוח גדולה היא וראוי להקרא בשבילה חכם. ברם ע"ה יובן ובהק' עוד מ"ש המפר' ז"ל דבמאי דכתיב פקוד יפקוד י"ש בו שני פירושים הא' כמ"ל שאמ"ל יוסף כל' דכמנין פקוד היינו ק"ן שנים יחסר מהגלות של הת"ש והב"י שרמו להם שהגולל שיצאו לגאולה אוחס' יהיה שרל שפטים וכו' פ"ה קו"ד ולפי פ"י זה הב"י אינו מחסר מהגלות של הת"ש כלום אלא שיצו כולם שלמים. ושני הפירושים הנ"ל הם תלויים ג"כ אי' אוליין בחר הקריאה ויש אלמ"ק או בחר המסורת ויש אלמ"ס דאי' אוליין בחר הקריאה ואינו קוראים אותה פקוד הו' פירושה שכמנין פקוד דהיינו ק"ן שנים יפקוד יחסר מגזירת הת"ש. וא"י אוליין בחר המסורת יהיה פירושה פקוד דהיינו שהגולל שלהם יהיה שרל שפטים פ"ה קו"ד ואינו מחסר כלום מגזירת הת"ש. והג"ה לסברת יוסף דאוליין בחר הקריאה דיש אלמ"ק ומאי דכתיב ושהפשהו בבגדו הוא לשון בגד ולעשות מלאכתו נכנס לפי סברתו מאי דקאמר פקוד יפקוד הו' פירושה שכמנין פקוד דהיינו ק"ן שנים יחסר ואוליין בחר הקריאה ולא בחר המסורת לדרוש פקוד שהגולל יהיה שרל שפטים פ"ה קו"ד דהעיקר היא' הקריאה. וכן כחיס דמלאט ראינו שהגולל של ישר' שגאלס ממל' הוא היה מרע"ה שהוא שרל שפטים דמזב' גר' דפי' פקוד הוא פ"ה קו"ד כפי' הב"י ואוליין בחר המסורת. א"כ עולה על הדעת לומר דגם בפסוק ותפשוהו בבגדו אוליין בחר המסורת והוא לעשות זכרו נכנס והוא לשון בגדוה ויש בו עון אשר משא ואינו ראוי שיכנסו עלמותיו לארץ. לזה צאו להשמיטנו ואמרו מי לנו גדול מיוסף כל' שלא חסלה על דעתך לומר כן שהרי לא נחשק בו אלא משה ר"ל שאף שמרע"ה הוא היה סובר דאוליין בחר המסורת והוא שרל שפטים וגאל את ישר' ממל' עכ"ז הוא בעלמו נחשק בארצו של יוסף והוא היה מדבר עם ה' פנ"פ ואלו היה ח"ו חזיה פנס בזוסף לא היה הוא מחשק בו. ח"ו דראה אה"כ דהמקרא עיקר ולכן נחשק בו ועליו נאמר חכם לב יקח מלוח זה משה קשה דמי לנו גדול מיוסף דמזב' הוכחה וראיה ברורה דמי לנו גדול מיוסף דלית ביה סרך עון דמאי דכתיב גביה ותפשוהו בבגדו הוא לשון בגד משה ואוליין בחר הקריאה. ויש ראי' ג"כ גדולה שהקב"ה שילס לו גמולו למרע"ה על שנחשק בקבורתו של יוסף שהקב"ה הוא בעלמו ככ"י נחשק בו והו' שסיימו ואמרו מי לנו גדול משה שלא נחשק בו אלא הקב"ה שנאמר ויקבור אותו בני' וכו' :

עוד

י"פ פסוקי פ' ואראו כול וגם הקימותי את בריתי אחס' למה להם את אר"כ וכו' וגם אני שמעתי את נאקת בני' וכו' לכן אמור לבני' אני ה' וכו' ולקחתי אתכם לי לעם וכו' והנחתי אתכם אל הארץ וכו'. במ"ס מוהרש"ד"ס ז"ל חת"ת סי' קכ"ח על ראובן שהלך לערי פרגיקי"א לבית קרובו שמתן ומלאו מועמע בין הגוים עו"א ומילת פניו להוליאו ממש מתוך ההפיכה ללכת אחרי ה' ולעבודו שם אחר. ושמתן השיב שאם כה יעשה להלווה לו אלף פרמים לב' שנים ילך עמו ורנה ראובן ולבטחון שאל שמתן מאת ראובן שיהן בידו ג' מאות פרמים שאל

לי ממלכה כהנים וגוי קדוש וכשאהם קדושים הוא
לי כי אני קדוש ומחעלה כאמור ח"כ מגיע לי הגאה
עכ"ד ז"ל:

עוד נקדים מ"ס הריב"ש ז"ל בדון אסמכתא דליק
דאם הוא בנדר ובשבושה וח"כ קי"א ופסק בן
מנן ז"ל בש"ע ח"מ סי' ר"ו. ונדע דבינת לכן היא
שבועה. גם ידוע מ"ס המנ" דמשה"פ אשר מל'
מעבדים אוחס היינו ע"ז וכן אמרו ע"פ גוי מקרב
גוי מה אלו עו"ש חף אלו עו"ז:

ובז"ל וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר
מל' מעבדים אוחס ר"ל דבין מעבדים אוחס
ע"ז ורועה אני להגיל אותם מהחם ידע ולסח להם את
ארץ כנען וזהו ואזכור את בריתי היינו נתינת הארץ שהזכיר
אוחס מקודם שאמר וגם הקימוסי את בריתי אוחס
למת להם את הארץ. וכדי שלא יאמרו ישראל דיוכל הקב"ה
אח"כ לפטור א"ע בעצנה דדי להם שהגילם מעבוד
ע"ז עוד וקרבם חתם כנפי השכי' וכדיא דמוהרשד"ס
ז"ל וסוב אינו נותן להם את הא"י לזה בא בהחילה דבר
ה'ונתן חילוקם בדבר לשיחייב בהחילה הארץ וקאמר
סיבה לכן שהיא לשון שבועה וכל דאיכא שבועה בדבר
הוא מחייב הנס דאיכא נד פיטור הוא מחייב מכת
שבועה וז"ש לכן ועוד איכא חילוק ב' אמור לבני
ישראל אי ה' דמה שפטר מוהרשד"ס ז"ל בנדונו הוא
משום דהוא מהנה גדולה בערכו ואיכא גומא בדבר.

משא"כ לגבי דידי כל העולם כאין נגדי ואין חשיבות
לפני ואי"כ מקום פטור ולרין לקיים הבטחתו. וז"ש
אמור לבני ישראל אי ה' והנס דבולאחי אתכם פחתה
טבלות מל' והלחתי אתכם מעבודהם היינו מעבוד ע"ז
ולקחתי אתכם לי לעם ובייחי לכם לאלה"ים. שאקרב
אתכם חתם כנפי השכי' יש לי לד פטור. עכ"ז כל
לגבי דידי אי מחייב בדבר מל' החילוקים הנו'. וזהו
שסיים עוד ואמר וידעתם ידעה שלחתי כי אני ה'
המוציא וכו' והבאתי אתכם אל הארץ דלגבי דידי אין
חשיבות כלל. וגם אשר נשאתי את ידי שהיא לשון
שבועה ואפי' לגבי ב"ו מחייב הוא מכת השבועה.

ועוד בה דאטיקרא דדינא לא אמר מוהרשד"ס ז"ל
דינו אלא כ"א במי שרועה להחייב ולהם מהנה מחדש.
משא"כ בדבר שחינו מחנך מחדש אלא שכבר הוא זוכה
בו מקודם וישנו החת יד חזירו וכו' והוא מהני לחת אוחס
עכשיו לו ליכא מ"ד דיש בו נד פטור כלל דבדואי
הוא מחייב להם אוחס בדבר בלתי שום טענה כלל.
ואי"כ מחנה הארץ ג"כ היא כבר עיקרא לאבותיהם
וזכו בה וביא בזה להם ירושה מאביהם וליכא בזה
נד פטור כלל. וז"ש אשר נשאתי לחת לארץ ונחסי
אוחס לכם מורשה דבחורתי ירושה היא בזה לכס
ואינה מחנה מחדש ובדואי דבזה ליכא שום טענה
ולד פטור. וא"ל בקב"ה למרפ"ה שיאמר לבני ישראל
כל אלו החילוקים כדי שיהיו מובטחים ובה מרפ"ה
יידבר בן כל החילוקים הנו' אל בני ישראל ולא שמעו
אל משה ר"ל שלא הבינו בדעהם לכל החילוקים הנו'.

מקולד רוח ומעבודה קדושה:
ובדרך וז' חלק לפרש עפ"י מוהרשד"ס ז"ל והאג"ן
ז"ל כה"פ שכפ' בהעלותך וז"ל ויאמר משה
לחובב בן רעואל המדיני חותן משה נוסעים אנחנו אל
המקום אשר אמר ה' אוחו חתן לכם לכה אישנו
וביטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל. ויאמר לא אלך
כ"א אל ארני ואל מולדתי אלך. ויאמר אל נא תעזוב
אותנו כע"כ ידעה חנהנו במדבר והייה לנו לטינים.
ויסו כי חלק עמנו וסוה הסובו בהוא אשר ייטיב ה'
עמנו וביטבנו לך. וידקדוקים הם רבים שאין יתרו
מאס

שאם יתקרב מלהוות לו שיפסיד אלו הש' פרחים
וכן עשה ראובן ויגילהו מהמקום ההוא ויביאהו אל
ארנו. וישאל שמעון מראובן שיקיים חיובו מהאלף
פרחים וראובן משבץ שלא חייב עלמו לו אלא לפנים
למלך נפשו מני שחה להכניסו חתם כנפי השכי'
והוצב ממנו ש' פרחים כי לא נתנם לו במהנה כ"א
להטעותו. והשיב הו"ל דפשוט הוא דאין ראובן חייב
לסלות לו כלום דודאי כוונתו היה להטעותו שיחזור
באש' ומלוא קא טביד ואין כהן משום מחוסרי אמנה
וכדאמר' ואמר ר"י דבריהם י"ס בהם משום מחוסרי אמנה
ופריך ומי אמר ר"י דבריהם הכי והאמר האומר לחזירו
מהנה אני נותן לך יכול לחזור בו ופריך פשיטא אלא
מוסר לחזור בו אמר רב פפא מידה רי"ח במהנה
מועטת דבמכה דעמיה דמקבל על דבריו ע"כ. ש"מ
דבמהנה מועטת אינו יכול לחזור בו אבל במרובה חוזר
ואין בה גנאי והכא הוי מרובה וכו' ואפי' שהיא בדרך
הגואה וכו' ע"ש:

והאג"ן ז"ל בס' שמה לבי עמד על דבריו
מ"ס בירוש' פ' הזהב"ר אבהו בשם ר"י
אמר ליתן מתנה לחזירו ובקש לחזור בו חוזר הוא
דמיא בעש"ר אבל בעני נעשה נדר. וכן פסקו
פוס' הוב"ד במדן ב"י ז"ל חת"מ סי' ר"ד
ורמ"ג ואי"כ בדון מוהרשד"ס ז"ל שאל מראובן
בלוואה זו ה"ה לסיבת דליה ליה מגרמיה כלום וחפן
ללאח מאוחס הסיר ולכלכל את שיבתו ואין לך עני
גדול מזה שיהי שבו שמה ח"כ אחי לא חייבו
מעטם נדר. ומה עמד בחקירה שם על פ"ס בני
ישראל שהיו מוטעמים במל' דכמעט ח"ו נכנסים
בנש"ס ונלכדים לגמריה וקב"ה רעה להגילם ולמושכס
חמה כנפיו למתן יקבלו התו' בה"ס ע"ז הנעשים
במתנם הארץ. אבל אחרי לאחם משם וקבלו התו'
בשמתם יכול הקב"ה לפטור עלמו ממהנה הארץ עפ"י
פסק' הגו' דמלוא קטביד ודברים אין בהם משום
מחילה. והרבה להביא חלוקים לזה ומכללם דע"כ לך
מוהרשד"ס ז"ל דפטור ראובן אלא היינו משום
שראובן לא היה ביכולתו לקיים מהנהנה הגדולה ההיא
בערכו ולדידיה ה"ה גומא בעלמא. ואי"כ לגבי
קב"ה שכל העולם כאין נגדו אין חשיבות בפניו
ואין כאן מקום פטור. ועוד דהכא ה"ה ליה הגאה
להקב"ה בקבלת ישראל את התו' כי ה"ה קיום העולם
וחפן הוא ביטובו ש"ע. ומוהרשד"ס ז"ל לא פטר את
ראובן כ"א שלא ה"ל לראובן הנאה מזה וכמ"ס
דמוכחא ומילא שאכרי להגילם הבטיח לו והכא האל
י"ס ח"ת ליה הנאה בקיום העולם להראות כוונתו.
ועוד אמרו ונקדשתי בחוך בני ישראל אמר הקב"ה
לישראל ח"ת מתעלה להיות קדוש אלא כשהיו קדושים
אי"כ ודאי לרין לקיים הבטחתו. עוד הביא שם לפרש
מ"ס בנ' ברכות דבר נא בלוגי העם וישאלי וכו'
כדי שלא יאמר אוחו לדיק וכו' והקשו המפ' דלדידיה
מי ניחא. וכחך דעפ"ה ניחא דיכול הקב"ה היה
לפטור אי"כ משום שהולך לשלחם בגלות מל' כדי
לבררם ולנקותם מכל סיג כדי שיוכלו לקבל התו' הק'
ומלוא קטביד. אבל כדי שלא יאמר וכו' לדידי לא
אמר' כן. ובזה פ"י שם כה"פ אחס ראיחס אשר
עשיתי למל' ואשא אתכם וכו' שקיימתי דברי ואח"כ
יאלו ברכ"ב סנס שיהי לי מקום פטור דמלוא קא
טבידנא אפי"ה קיימתי דברי מעטם שהיכולת בדי
ולא דמי לנדון הו"ל שלא היה בידו והגזים. ואי"כ ועשה
אם שמוע ששמעו בקולי ובייחס לי סגולה כי לי כל
הארץ וכל היכולת ביד. ועוד עטס אמר ואחס החיו

מאם בארץ חמדה ולא רנה ללכה לא". גם מ"ש כ"ח
 אל ארץ ולא מולדתי אלך דחזאי הולך לומר אל
 ארצי היה די לומר אל מולדתי חנך ורזל אמרו שאמר
 לא אנית את הודאי ואלך אל הספק ונל"ד מכו הספק
 שיש לו בדבר. גם משאמ"ל מרע"ה כע"כ ידעה
 חנותו במדבר מה טנהו שגא לרלוהו צרני דברים
 האלו ובחזר קשה מ"ש במד' ילקוט כע"כ ידעה חנותו
 אהה רחית מן שניתן לנו במל' שגא' וזה נתן אס חן
 העם בעיני מל' אל גא העוזב איתנו ע"כ. דקשה דמאי
 שיאשיה דרכו הכא ומה בא לרמוז בנתינת החן.
 וגר' דבא לשאלו בזה את סברה יתרו מענין החן
 והרכוש ואמרו לא נדע מה היחה סברה יתרו ופענתו
 שלא לילך ובא מרע"ה לשאלו סברתו ופענתו מענין
 החן והרכוש. גם מ"א והיית לנו לעינים וארז"ל
 שמגיד עיניו בהלכות מה בא לרמוז לו בזה. ברא
 עפ"ה יוכן מרע"ה אמ"ל נוסעים אגמי אל המקום
 אשר אהר' ה' אוהו אהן לכס ר"ל דהגילוי מנומאה
 מל' והוליא אוהו משס לכל נהיה נשמיס בנש"ס
 ואבדים לגמרי ומשך אוהו החת כנפיו לקבל החו'
 וכנגד זה הבטיח אוהו לקח לנו אס א"י והן עתה
 נוסעים אגמנו לא". גם אהה לכס איהנו וההגיי
 והיטבנו לך שיתן לך חלק עמנו בא"י. ויאמר אליו
 לא אלך דמה שאהס מדמה מחנה ה' לכס כמהנהכס
 אהס לי און הדמיון סוה חכמה עממי. חדא דלגבי
 מהנה ה' לכס ליכא נומא דבדר לגבי דידה שכל
 העולם כולו כאון עגרו ואון כה מקום פפור. וכו דאית
 ליה הנאה לדידיה דמחעלה צב"י על ידכס וגם יש
 קיום העולם בזה וא"כ לריך הוא לקיים כבסחחו. ועוד
 כה שהס ענייס וליח לבו מגרמייו כלום וחייב לתת
 מדון נדר. משא"כ בתהנהכס אהס לי ליכא כל כה
 עממי מאחר דהיא מהנה מרובה ואיכא נומא דבדר.
 וגם דליח לבו הנאה על יד. ובפרט שאני עשיר ויש
 לי קרקעות ואינכס תייבס לתת לי מדון נדר. וא"כ
 יכולים אהס לחזור ככס ולפסיר ענכס בטענה מלוא
 קא עבדנא ודברים און כהס משום מחוס"א ולכן לא
 אלך לא אל ארצי שהס מוחזקים בידי ולא אנית את
 הודאי ואלך אל הספק. ע"ז אמ"ל מרע"ה אל גא
 תשוב אוהני בטענות אלו כע"כ ידעה חנותו אהה
 ידעה החן שניתן לחנותיו במל' בעבור הרכוש בא
 לרמוז לו דגס האל ית' היה יכול לפטור עצמו מהרכוש
 בטענה דמלוא קא עבדנא ויש רח"ה שהיה יכול לפטור
 א"ע ולא מן הדין מדוהורך מליאות החן דאס איהא
 דמדינא הכי הוי למח לי למליאות החן מאחר דמטיקרא
 הוי היה דבר ה' ועו"א ח"ש ואח"כ יאלו ברכ"ג ואון
 מי שיעכב על ידו להכריח למלרים לתת להס הרכ"ג
 בלתי מליאות החן. א"ל מדוהורך מליאות החן נר'
 דהיה יכול לפטור א"ע מדינא ועכ"ז קיים דברו הטוב
 גם אגמנו נלכה באורחותיו שהגס דיש לנו מקום פפור
 נקיים את דבריטו. גם לפענה דלגבי האל ית' איה
 ליה הנאה ככ"י וכו' אף לזאה לגבי דידך נ"כ אית לנו
 הנאה בזה שהרי והיית לנו לעינים שהגהיר עינינו
 בהלכות וביון דאיכא הנאה לבו אף מוהרשד"ס ז"ל
 מודר בזה. וגם אמרו בילקוט והיית לנו לעינים שלא
 הנעול דלה בפני הגרים מלכהסחופק חחת כפי השכ"י
 ועוד שחזיב עלינו בגלגל העין ויש לנו הנאה גדולה
 כשתקבל מהנה עמנו וא"כ מאחר דיש לנו הנאה
 גדולה ועומה בהליכח עמנו כיון שקן און כאון לנו
 מקום פפור כלל. גם והיה כי חלך עמנו שאגמנו
 רבים ודינא כוי דרביס שאמרו ליתן מהנה מרובה
 אינכס יכולים לחזור כהס דמתכא דפיה דמקבל

(מב)

מאחר דאינו מניע מכל א' וא' מהמהנה היה כ"ח
 דבר מועט שמכא דפיה ויש כה משום מחוס"א. לכן לא
 הירא ולא הפחד שחא ייהי כה חורה אלא והיה לשון
 שמחה הטוב הכוא אשר ייטיב ה' עמנו והיטבנו לך :
בא"י יל"פ במ"ש הרמב"ם ז"ל בהקדמתו
 למשניות דשס הקשה דבירמיה כהיב
 הנביא אשר ידבר לשלום צבוא דבר הנביא יודע כי
 ה' שלחו וכו' דמשמע שהקב"ה חוזר מרע"ה לטובה
 ע"י תשובה. אבל מטובה לרעה אינו חוזר אף ע"י
 חטא. וכן הוא במד' בחוקותי ע"פ לא ח"ש אל ויכזב
 וכו' וכן בג' שבת מעולם לא ילא מידה טובה מפי
 הקב"ה וחוזר בו לרעה. גם בצרכוס אמרו כל דבור
 שילא מפי הקב"ה אפי' על תנאי אינו חוזר. ואילו
 ביחזקאל כתיב רגע אדבר על גוי ועל ממלכה לבני
 ולנשוע ושכ הגוי יהוא ועשה הרע בעיני וגמתי על
 הטובה דמשמע דגם הבטחה טובה כשהגיה ע"י חטא.
 ותי' דהבטחה ע"י הקב"ה בעלמא כשהגיה ע"י חטא
 דאס לא נקיים ההבטחה יתלה האדם בחטאיו
 שגרמו שלא נקיימם ההבטחה. אבל כשהבטחה
 ע"י שליח או נביא און כשהגיה כי לא יתלה האדם
 שמה שלא נקיימה ההבטחה הוא בחטאיו רק יאמר
 שהנביא הוא שקר. והרא"ס ז"ל בפ' וישלח ה' דכל
 דבור ודבור שילא מפי הקב"ה לטובה אינו חוזר בו
 לרעה בין ע"י עלמו בין ע"י שליח אבל מחשבה טובה
 נשנית ע"י חטא. ומ"ש ביחזקאל רגע אדבר וכו'
 היינו מחשבה כי דבור היינו מחשבה כמו ודברתי
 אני עם לבי. וכו' חולדות יחוק אשגנו ז"ל בפ' ויחי
 דק"ו הביא דעה הרלב"ג ז"ל בעקודה בפ' שופטים
 לחלק בין הבטחה טובה שהוא כמו המול אוהה הבטחה
 אינה נשנית כי און כח החטא להשגיח המול
 וההבטחה. אבל כשתה טובה שהיא נגד המול אוהה
 הבטחה טובה נשנית ע"י חטא כי יש כח החטא
 לשנות ההבטחה ולקיים את המול ע"ס :
ובי"ן ראמ"ל מרע"ה ליתרו נוסעים אגמנו אל
 המקום אשר אמר ה' אוהו חתן לכס דהוא
 רוצה לתת לעתיד ארץ ז"ע שכן היה הבטחתו לנו
 לכה איתנו והיטבנו לך שיתן לך חלק כה. וליכא
 למיחש לשמא יחזור כו מהבטחתו דמטובה לרעה אינו
 חוזר דמעולם לא ילא מדב טובה מפי הקב"ה וחוזר
 בו לרעה. והגס שאלאנו במקום אחר שחזר בו ע"י
 חטא מטובה לרעה וכמו שאלינו ביחזקאל הכא שאני
 שהבטחה ע"י נביא וכמ"ש בג' ברכות ע"פ וכל
 הארץ הזאת אשר אמרתי אמרת מבע"ל אר"י ע"כ
 דברי הלמד מכאן ואילך דברי הרב רש"ג אמר אלו
 ואלו דברי חלמיד הם וה"ס דברים שאמרת לי לך
 אמר לי ישראל בשמי הלכתי ואמרת להס לישראל
 בשמך שכשיו מה אומר להס. וגמלא דהבטחה היא היחה
 ע"י מרע"ה ואס לא נקייממה יש כה הכוזה הנביא.
 וכ' חולדות יחוק סס דהבו שאמר מרע"ה הלכתי
 ואמרת להס לישראל משמך שכשיו מה אומר להס
 היאך אהס חוזר מן ההבטחה אף ע"י חטא דהבטחה
 שהיא ע"י נביא אינה נשנית אף ע"י חטא מאחר
 דאיה כה הכוזה הנביא. ואס פ"י פסוקי השא ויחל
 משה וכו' ע"כ. וכמ"ש הרמב"ם ז"ל דביס כה
 הכוזה הנביא אינו חוזר בו אפי' ע"י חטא. וכ"ש
 לפי"ד הרא"ס ז"ל ז"ל דדבור שילא מפי הקב"ה
 לטובה אינו חוזר בו לרעה בין ע"י עגמו בין ע"י
 שליח אפי' ע"י חטא ודוקא מחשבה טובה נשנית
 ע"י החטא. לכן לכה איתנו והיטבנו לך. ע"ז אמ"ל
 יתרו לא אלך לא אנית את הודאי שריא ארצי ודאי

ביד

צדי וחלק אל הספק כי שמה העיקר כדברי הרלב"ג
 ז"ל שחילק בין הבטחה טובה שהיא כמו המול חינה
 נשתיים אבל הבטחה שהיא נגד המול נשתיים ע"י
 החטא ואפשר דהמול שלהם אינו טוב והבטחה טובה
 שהיא נגד המול נשתיים ע"י חטא. ע"ז השינו
 מדע"ה ואמ"ל אל נא העוזב אוחטו בעטנה וזה כשי"כ
 ידעה חטאתו ואר"ל הפן שיפן לנו במל' ברכוש. וגם
 במדבר אוחטו ומופתים שנעשה לנו במדבר דמכל זה
 גר' דהמול היא טוב והבטחה היא טובה מקבלת
 אל המול וא"כ היא מתקיימת ואינה נשתיים אפי" ע"י
 חטא. לכן וידי כי חלק עמנו ויהי הטוב ההוא
 אשר ייעזב ה' עמנו בודאי שחוקים ההבטחה ההיא
 והיעבנו לך:

עוד אשוב לפרש כי מאחר רז"ל היס ראה ויגוס
 ראה ארונו של יוסף. בהק' מה שחי' מוהרש"א
 ז"ל בעד יע"א שש"א ב' אחיות משיס שכבר קידש את
 רחל בעבורה ז' שנים וכשרמיהו לבן ונתן לו לאה
 ח"כ ח"ח לו טוב לגרש את אחת מהם משום דהוי"ח
 חידך אחיה גרושתו ע"כ. וכחכ' ה' זכ"כ אהלים ז"ל
 ברור דלא ילקח ח"י זה אלא למ"ד דאינה לשכירות
 אלא לבסוף ושפיר קדמו קידושי רחל. אבל למ"ד ישנה
 לשכירות מחתי' וע"ס ח"כ רחל מעיקרא לא נהקדשה
 משום דהוי"ח מלוה וההקדש במלוה אינה מקודשת
 זכיון שלקח לאה לא הי"ל טוב ליקח רחל ע"כ. ע"כ
 מ"ס המפ' דפלוניא חי שכר מלוה בהאי עלמא ליכא
 או לא היא חלוייה בהאי פלוניא חי שכירות אינה
 משתלמת אלא לבסוף או ישנה לשכ' מחתי' וע"ס
 דמ"ד שכ' ישנה מחתי' וע"ס ס"ל שכר מלוה בה"ע
 איכא ומ"ד שכירות אינה אלא לבסוף ס"ל ש"מ
 בה"ע. ע"כ כבי"ק למ"ד כמוה"י ענתי' ז"ל
 דכתב וז"ל הקשו השפ' למה הקב"ה קרע היס ולא
 הפערים בדרך הכתשים ויסגור פיהם כמו שעשה
 לדניאל ויוסף ה' וכתי' לזה עפ"י המכילתא דאח"כ
 ילאו ברב"ג נתקיים בבית היס ולכן הוליכס בדרך
 יס כדי להטביע את המלריים ויקחו ממונס וכו' הלק"י
 בערך גלות מ"ל דעסס שאמר הקב"ה ואח"כ ילאו ברב"ג
 הוא שכר עבודה ע"ס. וא"כ לכן היס לא היה רונה
 ליקרע הוא משום דס"ל לא זכו ברב"ג דהיינו שכר
 עבודה דשכ' אינה משתלמת אלא לבסוף ועדיין לא
 נשלם הקן ואינו מחוייב לקיים חנאו ליקרע עד
 שיושלם המון. ועענה היס היא עענה כשנאמר דשכ'
 אינה משתלמת כ"א לבסוף אכן חי אמרי' שכ' ישנה
 מחתי' וע"ס ח"כ מחוייב הוא ליקרע אפי' לא נשלם
 הקן דיש להם ליקח שכר הרד"ו שנים שעבדו דשכ'
 ישנה מחתי' וע"ס. והנה ממה שירד הקב"ה בל היס
 ובקשו ולקחו סרכ"ג מוכח דס"ל דשכירות ישנה מחתי'
 וע"ס עבר"ק. וה' מסכנות יפקד ז"ל דס"ז פי' כה"פ
 אשר לא ידע את יוסף שלא ראה בלדקח יוסף כמשה"כ
 קו"ז יוסף היה במל' וכו' רש"י ז"ל והלא הוא ובניו
 היו בכלל ע' אלא הוא יוסף הרועה את לאן אביו
 הוא יוסף שהיה במל' ועעשה מלך ושומר בלדקתו
 ומסס זכה לכל הכבוד כי רונה כי את יראיו. וזהו
 אשר לא ידע ח"י לא ידע ולא הבין בענין יוסף
 שבלדקתו זכה לכל הכבוד ע"כ. וזהו זכה ג"כ דארנו
 היה מהלך ביחד עם ארון השכינה. וכו' נמשך חי
 אמרי' דישנה לשכ' מחתי' וע"ס ושכר מלוה בה"ע
 איכא לכן בלדקתו זכה לכל הכבוד הזה:

ובז"ו דהיס לא רצה ליקרע בעענה דעדיין לא
 נשלם הקן ושכ' אינה משתלמת אלא לבסוף
 ולכן אינס זוכים עדיין ברב"ג שהוא שכר עבודה

ונמשך מזה לסדרתו דש"מ בה"ע. לכן כהיום שראה
 בענין יוסף דזכה לכל הכבוד בלדקתו ושארנו מהלך
 יחד עם ארון השכינה דמכל זה מוכח דש"מ בה"ע
 איכא דישנה לשכ' מחתי' וע"ס או יקרע היס לפניהם
 הנס דעדיין לא נשלם הקן דיש להם ליקח שכר הרד"ו
 שנים שעבדו דשכ' ישנה מחתי' וע"ס:

עוד אשוב לפרש כה"פ לכן אמור לבני ישראל אני
 ה' והולאתי אתכם מחמת סבלות מל' והללתי
 אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בצרוע נטויה ובשפטים
 גדולים ולקחתי אתכם לי לעם יייתי לכם לאלה"ים
 וידעתם כי אני ה' אלד"יכם המוליא אתכם מחמת
 סבלות מל' וכו'. עפ"י סידור מאי דק"ל בדין המוכר
 עבדו לבני ילא לחירות שאס ברת מהגוי א"ן רבו
 יכול להשתעבד בו עור'. ואס לא ברת קונסים חוטו
 לפדותו עד י"ד בדמיו ולכהוב לו גט שחרור להחירו
 ככה ישר'. ואס מכרו על מאנ' שיחורטו לו לאח"י הי'
 ספק אס יוגל לחירות ואוליין לקולא דאסורא דרבנן
 הוא ולא ילא עיין במתן ומור"ס ז"ל בש"פ י"ד ס"י
 דס"ו סעיף פ'. ונדע משרז"ל דהאל ית' גאלנו ממל'
 מבית עבדים כדי לקבל אלד"וס ובמיס ע"פ חכ"י
 ה"א אשר הולאתיך מאתך מל' ע"מ כן פדיוך.
 אשר בזה יליג מ"ס המגיד רשע מה הו"ח אומר
 מה העבודה הו"ח להם להם ולא לו ולפי שהוליא
 ח"ע מן הכלל כפר בעיקר אף אחס הקסה אה שינו
 ואמ"ל בעבור זה עשה ה' לי בלאתי ממל' וכו'. וא"ן
 להארך בנדקוקים ויובן עפ"י דהנה הרשע בא עפון
 לאמר כיון דמקדס עימות אבותינו הק' היו ישראל
 עבדי ה' ועמד ומכר אוחטו והגללו לאר"מ הו"ל
 כמוכר עבדו לבני דהיא הוי ריוולא לחירות וקונסים
 אוחטו לפדותו עד י"ד בדמיו ולכן שלח כאל י"ד
 מכוח דיש פסידא בזה כמ"ס ע"פ הכן יקיר לי
 אפרים ציוקר עמדו לי ישראל וכו' משפחות משפחות
 של כייס ועדו וכו' והס רמז כנגד מ"ס מחוייב
 לפדותו כד י"ד בדמיו. וא"כ גס כי הוליא אוהי ה'
 ממל' א"ן אחטו הייבס עוד לקבל אלד"והו ית' וז"ל
 מה העבודה הו"ח שביא החורה שנק' וזה כדכתיב
 וזאת החורה וכו' היא ומטותיה להם דהתם פטורים
 מהס ואינכס מחוייבים בהס דמדינא הוא חייב לפדות
 אתכם ממל' וכפי דבריו הוא כפר בעיקר. אבל האמת
 הוא הכל יפלה פיהו דכיון דהוא ית' קבע זמן להיות
 בגלות ח"ס הו"ל בדין מוכר עבדו לבני ע"מ שיחורטו
 לו לאח"י דאוליין לקולא ולא ילא לחירות וא"כ אינו
 מחוייב הוא ית' לפדותם עד י"ד בדמיו. וידוע
 משרז"ל דאס היו שוכים עוד רנע אחר היו נעמטים
 בנש"ט ולא היה להם התקומה ללאח' נ"סס לעולם ולכן
 הולך הוא ית' לגואלס בחוה"ו ושלח למלריס מכוח
 חרתי בסן לגואלס משס והוא כדי לקבל עליהם
 אלד"והו ית'. וז"ס הקבה אה שינו ואמ"ל שהוא אינו
 מן הדין מחייב לפדות אוהטו כיון דהוי מכירה לזמן
 וכל מה שעשה בעבור כדי לקבל אלד"והו ית' אינו
 אלא לנו אינו אלא בעבורינו לפדותנו שלא נעמע
 שס וכדי לקבל אלד"והו. ואילו הוא הרשע היה שס
 וכנסם בסבירה זאת לא היה נגאל כי היה נכנס
 בנש"ט ולא הי"ל עוד הקבה ללאח' משס. וזה"ל לכן
 אמור לבני ישראל אני ה' והולאתי אתכם מחמת סבלות
 מל' והללתי אתכם מעבודתם היינו עבודה זרה שהיו
 מעבדים אתכם כמשז"ל והייחס נעמטים בנש"ט
 ועי"כ וגאלתי אתכם בצרוע נטויה ובשפטים גדולים
 כיו"ד מטות אף שאיני מחוייב מהדין והי"ע שנאלתי
 אתכם וכו' משום כדי לקבל אלד"והו ז"ס ולקחת
 אתכם

אחכס לי לעס והייתי לכס לאלר'ים וידעתי כי אני ה' אלר'יכם המוליד אחכס מחמת כבוד מל' שמי' קן פדית'ך :

וראיתי לה' ספור החיים ז"ל בדכ"ב דכחב בשם המפ' דמא' והולך האל ית' להולידם בתוה"ו משום דתו' היו נכנסים בנש"ט ולא היו יכולים ללאת משם לצולם ולכן שלח להולידם קוה"ז אבל לא היה נוהג להם רכ"צ מכיון שלא השלימו הזמן אכן מכיון שהכביד פרעה את לבו והולך לחזוק יד החזק יד השליט הזמן וברין נטלו שכרם וכו' ע"ש. דבז"ו שאלה ההם מה זהם ואמרת אליו בחזק יד הולידנו ה' ממל' מביית עבדים. ולכאוי חזן להם הבנה לא שאלת ההם ולא ת"י אליו. ועפ"י זה יובן דשאלתו היא מה זהם והיו חרטי דסתמן חזא דלא השלימו זמן הקובץ עליהם ח"ש ועוד דוכו ליטול רכ"צ. ויהי כמשיב אליו לא היו פרעה ועבדיו מקשים לבם ולא היה מהלך ללאת משם בתוה"ו היה מקום לשאלה זאת. אבל עכשיו דיש מהלך להולידם משם כדי שלא יהיו נכנסים בנש"ט ולא היו לוקחים סרכ"צ כיון שלא השלימו הזמן אכן מכיון שהכבידו את לבם פרעה ועבדיו והולך לחזוק יד להולידם משם החזק יד השליט הזמן וברין נטלו שכרם חלק עבודתם ו"ש ואמרת אליו בחזק יד הולידנו ה' ממל' מביית עבדים. וזהו הכ"פ בעלמו שאמר ואמרת אליו בחזק יד הולידנו ה' ממל' ויהי כי הקשה פרעה וכו' :

בא"י יל"פ כו' שאלת ההם וסאבחו בנ"ש הכה"ד ז"ל בעל"ד כבונת דברי המגיד בריך המקום ב"ה כרוך שנתן טורה לעמו ישר' ב"ה כנגד ד' בניס וכו'. והנה הש"ך ז"ל נספיק לי לגבי בן איבא דינא דב"מ וכו' ב"כ ז"ל הביא בשם חסיפת זקנים דגבי בן ליכא דרב"מ וכפ"י אוד"ל טענת המלאכים לזכות בתו' מרדכי' דכיון שישאל הם בניס לנביאיו ליכא דרב"מ. וידוע פלוגתא דרב"מ ור"י דר"י סבר דדוקא כשישראל עושים רש"מ נקראים בניס אבל דשא"מ עושים רש"מ אינם נקראים בניס ור"מ סבר דבכל נונח נקראים בניס. וכאז הרשב"א ז"ל בתשו' אפי' דק"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י בהא ק"ל כר"מ דקראי דייקי כוותיק. וישאל שילאו ממל' לפני זמנם מטעם קושי השעבוד היינו משום דבניס מקרו אפי' שהיו עושים כס' ר"מ ולכן קוה"ש השלים המנין דקוה"ש לכן מלך מהחשיב הוא לקרב הגאולה. וזהו דהמגיד רמו פה דל"מ לפני זמנם מטעם קוה"ש דישאל בניס הם אפי' שהם ח"ו רשעים לכן פתח בברוך המקום ב"ה ברוך שנתן חו' וכו' כי ממה שקבלו הסו' מוכח שפיר דדין בניס יש להם דליליה לא היו זוכים ישר' בהו' דמה"ש ז"ל טענת דרב"מ. וכ"ס ק"ל כר"י דדוקא כשעושים רש"מ מיקרו בניס ל"א כנגד ד' בניס דברה חו' אחד חכם ואחד רשע וכו' דגם הרשע בן מיקרי ומאחר דכולם נקראו בניס שהיה טעות דעהינו דה"ט דל"מ דקוה"ש לכן מלך מחשבב הוא לקרב הגאולה עכ"ד ז"ל. ועפ"י יל"פ שאלת ההם והנה הבורה נקראה זהה כדכתיב זאת ההו' וע"י שאל מה זהם מאיזה טענה זכינו אכן בתו' שנקראה זאת והלא המלאכים אינם להו' דרב"מ ויהי כמשיב ואמרת אליו בחזק יד הולידנו ה' ממל' ומה שילאו לפני הזמן הוא מטעם קוה"ש והיינו משום דבניס מיקרו וקוה"ש לכן מלך מהחשבב הוא למחר הגאולה וכפ"י אוד"ל טענתו דכיון שישראל הם מיקרו בניס לגבי המלאכים ולגבי בן ליכא דרב"מ לכן ברוך זמ' ישר' בתורה :

עוד יל"פ במ"ש בנ" ע"ז פ"ג כל מקום שאמרו מולא הר נבזה ונבעה נישאה בידוע ש"ס ע"ז חתיו. וכו' החום ז"ל דבירוש' פריך דא"כ ח"ך נבנה ביה"מ כבר הביא וכו' דעפ"י נתן יהנביא נבנה ע"ש. והנש"ר ז"ל הכ"ד מוהר"ך. ז"ל בס' זכח פסח דכ"ה ול"ח הקשה ע"ז דמ"מ קשיא לאלר'ינו דכיון דבכל הר נבזה יש ע"ז חתיו למך הוחר מכללו הר הביית. וכו' במ"ש בילקוט ס' וירא ע"פ וירא את המקום מרחוק מלמד שהיה המקום עמוק ומיראת השכינה נעשה הר וה"כ כבר המורה ז"ל ש"ך ליבא דע"ז דמחילה לא היה הר. ומוהר"ך ז"ל כתב דלכאורה קשה ע"ז דאכתי יש לחוש מאוס ליבא דע"ז לאחר שנעשה הר וי"ל דלק"מ דמאו' והלאה לא ש"ך שיאמר אף אם עבדו ע"ז חתיו דכבר קודם העקידה הקנה לי הקב"ה א"י לאהט"ה כמ"ש בנפתח ד"ק מנין שהילוך קונה שגא' קום ההלך בארץ וכו' וק"ל אין הדם אוסר דבר שאינו שלו. וממילא לפ"י נ"ל שא"י מוחזקת היא ואיננו ולפיכך לא נאסר לבנות ביהמ"ק על הר המורה משום דא"א דש"ס חת"ד ז"ל ועיין בס' שנות ימין דק"ן. וידוע מה שהירנו למע שילאו ישר' ממל' קוה"ז הוא דמשנולד ילחם מנין דבאל"ל כתיב. ברס חו' זה דוקא אי אמרי' דא"י אינה מוחזקת מאבותינו. וממה ששאלנו דביהמ"ק נבנה על הר המורה מוכח דא"י מוחזקת היא מאבותינו וכ"ל וא"כ חזרה הקושיא דהיאך ילאנו בתוה"ו ומוכר"ל טעם אחר לזה דקוה"ש השלים הזמן. גם נודע דביהמ"ק נקראה זאת כדכתיב זאת מנוחה עדי עד וכ"כ ה' נאות יעקב במ"ל ד' :

ובז"ו כו' שאלת ההם וחסו' דשאלתו היא דהו' חרטי דסתמן אהדרי דמחא שנבנה ביהמ"ק על הר המורה מזה מוכח דא"י מוחזקת היא מאבותינו וא"כ ח"ך ישר' ילאו קוה"ז של הה"ש. דא"י חתרת דא"י אינה מוחזקת מאבותינו ומשנולד ילחם מנין א"כ ח"ך נבנה ביהמ"ק על הר המורה וי"ש מה זהם ד"ל דא"ך נבנה ביהמ"ק הנק' זהה על הר המורה. וע"ז בא בסו' ואמרת אליו בחזק יד וכו' היינו אף כי מבנין ביהמ"ק מוכח דא"י מוחזקת וליכא למימר דמשנולד ילחם מנין מ"מ מה שילאו בתוה"ו היא מטעם אחר או ע"י קוה"ש בשלם הזמן או ע"י שסקאו לבס המזרים והולך האל לחזוק יד להולידם משם החזק יד השליט המנין וכמ"ל בשם ה' ספור החיים מ"ש משם המפ' ז"ל. וז"ש בחזק יד וכו' או שחפרש ע"י שהמלריים הקשו עולם והחזיקו ידם ביומר עלינו קוה"ש השלים הזמן והולידנו ה' ממל'. או שחפרש בחזק יד שהולך האל ית' לעשות בהם על שהקשו עולם החזק יד בעלמו השלים הזמן וז"ש בחזק יד הולידנו ה' ממל' מביית עבדים בתוה"ו :

דרוש ו' לשבת הגדול

איתא בילקוט ח"ל והיה לכס למשמרה עד ארבעה עשר מפני מה הקדים הכהוב לקחתו של פסח קודם לשחיטתו ד' ימים היה ר' מתיא בן חרס אומר ואטעור עליך וארחך וכו' הגיע שבועה ששבע הקב"ה לאהט"ה שהוא גואל את בניו ולא היה בידם מלאת שיטעסקו בהם כדי שיגאלו שגא' שדים נכחו ושערך למח ואת עירום ועריה עריה הם מהמלאת ונתן להם הקב"ה ב' מלות מלאת פסח ומלאת מילה

מילה שיחשקו בהם שגאלו. ואומר גם את נדס
בריתך שלחתי אסיריך לכך הקדים לקחת הפסח
קודם שחטמו ד' ימים שאין טעלים שגר אלא על
המעשה עכ"ל :

יום הקדוש והנורא **קדוש** עלינו לשבת ולפאר
ולכלל שמו ית' הגדול והנורא. ע"כ מעשיו
אשר עשה מעשה ה' כי נורא. הן הן גבורותיו הן
הן - נוראותיו: בללא ישראל ממל' ככתוב ומפורש
בחורב. חרב נוקמה נקם בריה נקם השיב לנריו
אבא לגבי ברא. יחד אובפ"ו כל הגדרים דרסה
מלדה כפרה סוררה. ויולא עמו. בששון ברינה אח
בחיריו בשירה ובזמרה. וכן יואה לספר ספריא רבא
במדב"ר בערב"ש ופינו מלא שירה. וכל המרבה לספר
בי"מ ה"ז משבח אשר דילג על הקן והוליאש
בסוף ברד"י שנה והרבה פירולים נאמרו בזה ראשונה
שנראשונה היא מ"ש במד' אבכיר וילקוף בשלה ע"פ
וישע ה' ביום ההוא את ישר' מיד מל' וכי ישג'
ביד מל' היו אלא בלואה שעה עמד עווא שרו ש"מ
ופטן ואמר רבש"ע אומה שאהה מוליא י' לי עליה
דן ודברים יבוא מיכאל שריהם וידון לפני עמי
בלואה שעה אמר הקב"ה למיכאל בא ודון עמו פחה
עווא ש"מ. ואמל' רבש"ע אחה גרחה על אומה זו
שהיו משועבדים החת ירי אומה שלי ה"ש שאמר
ושפ"א חיש ועדיין לא עבדו בהם אלא פ"ו שנה
משולדה מרים ועדיין לא גביע זמנס ללאה הן לי
רשעה. והחזירם חתה ירי אומה שלי עד ח"ש כשם
שאהה קיים כך שבועתך קיימה וכו' מיד שחק מיכאל
בלואה שעה השיב הקב"ה ואמר לעווא י' לי ללמד
זכוח על בני כלום נחתינו בני עבדו אלא בשביל
דבור אחד שדבר אברהם אובכי שאמר לפני במה
אדע כי אירשנה ואמרתיו לו כי גר י"ז באל"ל כלום
אמרתיו בחרן מל' באל"ל דברתי כבר גלוי יודע
שמשולד יחנק נעשו גרים וכבר שלמו ה"ש אין הן
לשעבד על בני כלום בלואה שעה הלל הקב"ה את
ישראל לכך נאמר וישע ה' ביום ההוא ע"כ. ונודע
מ"ש המפ' ז"ל דחירון זה המשולד יחנק החתיל
בגירות ז"ל בכרה דעדיין האבות לא ילאו מכב"ן
ועדיין לא זכה בה אה"ע"ס כהילוך שהלך בה דגו
אינו קונה בחוקה ושפיר אמרין כי גר י"ז באל"ל.
אבל אי אמרתי דהאבות ילאו מכב"ן ודן ישראל י' ש
לכס וקנס אה"ע"ה אח א"י בהלוך מדן חוקה שג
לא מלי"ל המשולד יחנק מינין יען דבארץ היא שלכס
וקרא כתיב באל"ל. איז מוכרל דתי' זה הוא דוקא
כשאמר דעדיין דן בני י"ל וליק אה"ע"ה אח הארץ
ושפיר הוי באל"ל ומשולד יחנק החתיל בגירות
ובטענה זאה באו מהס ואהרן בשליחותו ש"מ לכוזיא
את ישר' ממל'. אשר עפ"ה כחתי בדרוש אחר
בדרך דרש טעם לקריאה שנה זה שה"ג ע"ש :

ובקרא דכתיב כי גר י"ז באל"ל ועבדום ועינו
אוהם ה"ש. יל"ד בחינה אותם דהיא
יחירי דכמו שאמר בהחילה ועבדום כן הול"ל ועינום
ח"ש בלא הינה אוהם דנר' דנכחבה יחירה לאיזה
דרשה. ויל"פ במ"ש פ"ג דמס' פרה מ"ז לא הינה
פרה רועה ללאה אין מוליאין עמה שחורה שלא יאמרו
שחורה שחטו. ואין מוליאין עמה אדומה שלא יאמרו
שחיים שחטו. ריו"ם אומר לא מן השם הוא זה אלא
משום שנה' והוליא אותה לבדה ע"כ. ובג' יומא דמ"ב
כניאו משנה זאה והקשו ות"ק בא כתיב אוהב ותיב
מאן ח"ק ר"ש היא דר"ש טעמא דקרא. מאי בנייהו

איכא בנייהו דאפיק חמור בהדה. וכימה הגמרא
ושחטו אותה שלא ישחוט אחרת עמה. ופירש"י דאפיק
חמור בהדה דלת"ק שרי דליכא שחט יאמרו לרבי
אסור דהא אותה כתיב ע"כ. ובגמרא במקום ריו"ם
גריב רבי. והרמב"ם בפ"ד דפרה היא כחב אין
שוחטין שחי פרוה אדומות כלהה שנה' ושחט אותה
וכחב ע"ז הכ"מ ז"ל בספרי. ואנכי לא ידעתי מדוע
לין על הספרי והיא גמרא ערוכה ביומא וכנ"ל.
והוא ז"ל ראהה עינו דברי הג' והביאה פ"ד הרמב"ם
בהלכה ב' עמ"ש לא ראהה פרה ללאה אין מוליאין
עמה שחורה שלא יאמרו שחורה שחטו ולא אדומה
שלא יאמרו שחיים שחטו. שהביא הכ"מ ז"ל ע"ז דברי
הג' שאמרו שם איכא בנייהו דאפיק חמור בהדה
דליכא למיחש שחט יאמרו ושפסק כח"ק ע"ש. וא"כ
מדוע הרחיק להביא מספרי ולא מגמרא ערוכה ולא
רמיזי מי שנחשור עליו בזה. ופיין בסוס' יו"ט ז"ל
שהק' פ"ד הרמב"ם ז"ל שכתב לטעם דה"ק דהכא
ובמקומות הרבה פוסק דלא כר"ש דדר"ש טעמא דקרא
והכ"מ לא העיר בזה. וליכא למימר דכח"ק לן רבי
כוותיה. דהא כיון דטעמיה משום דר"ש טעמא דקרא
אי בעלמא לא ס"ל כוותיה הי' ליכא לפסוק הלכה
כמוכו דודאי דז"ל בסר טעמא אי' לן למימר ולא
לפסוק הלכה אלא אחר טעמו של דבר עכ"ל. ואנכי
הדל הוק"ל דמאחר דגרסוהו במשנה מדוע לא
הק' ג"כ על הרמב"ם איך פסק כח"ק ולא כריו"ם
כיון דריו"ם נימוקו עמו והלכה כמותו אפי"ן נד
הסחם דסחם לן רבי כוותיה וכמ"ש הרשב"א ז"ל
בחי' פ' אוהו ואח בנו על דף פ' שכתב דק"ל כריו"ם
אפי"ן נד רבנן דהוא סחם המשנה וכו' ע"ש. ומדברי
הסוס' יו"ט דכתב וליכא למימר דכיון דסחם לן ר'
כוותיה וכו' נראה דס"ל דהיכא דסחם לן ר' כוותיה
דח"ק לא פסקינן הלכה כריו"ם. ופיין להמירא ז"ל
בס' יעיר אהון מער' ה"א אוה מ"ס דכתב דמסוגיין
פ' זה בורר נר' דהיכא דסחם לן הנא דלא כוותיה
לא אמרתי כלל זה וכחב ד"ש לחלק בין סחם גמור
לח"ק וריו"ם וכו' י"ש שם לדברי הסמ"ג עש"ן ע"ד
והאר"ך בזה שם האומנס בסוף לשונו שם בדי' אומר
מעשה וכו' נר' דהדר מר משעמיה דכחב שם כי
איכא סחם נד ריו"ם הלכה כסחם ולא מבעיא היכא
דהוי סחם גמור בני מחלוקה בלידו דבהבוא לימוד
ערוך ב"ביריט בסוגיין דז"ב דהלכה כסחם. אלא אפי"
בסחם דכוי ח"ק סחם ומחלוקה בלידו ק"ל כסחם.
ויש פנים הגראים דכאשר רבי הק' וביה דינו הסכימו
בדבר וסחם לן רה"ק ונקיט לה בלשון ח"ק או אין
הלכה כריו"ם דאמבואה דרבנן דמחדן שמעתייהו
דקו כהדא והלכתא כוותיהו וכו' ע"כ. גם רמיזי
לספר"ה על יוד' סי' פ' סק"ג דכתב בדעה הרמב"ם
דאפי"ן דריו"ם נימוקו עמו ה"מ לגבי יחיד אבל לא
נגד רבים וסחם משנה עדיף כרבים ע"ש. אשר כפי"ה
או ל"ק על ההוב' יו"ט ז"ל מהא :

ובדרך חגב אביא מ"ש הרמב"ם בהלכות פ"א
פרק א' ה"ה הוי קרניה או טלפיה שחורים
יגוד. וכו' הכ"מ ז"ל דמפורש בפ' מומין אלו דהא
דיגוד ה"ד מעילוי זכרות אבל אם השחרות מגיע
לזכרות אין לה תקנה שאם יהוהך שם עשאה בעלם
מוט. ולא חשש רבינו לברר זה מפני שסמך עמ"ש
שכל המומין הפוסלין במוקדשים פוסלין בה ע"כ.
ומורה"ה ז"ל בס"ה מקראי קדש דקל"ה פ"א כחב ע"ד
מין וז"ל וליחא דנפ"ב דא"מ פסק דאם נשאר כ"ש
מהזכרות כשר אלא שאינו מזכר נדריך ובפרה דמיא
יקרין

יקרין וגם נעשים בחוק יתכן דלכתח' כשירה ול' עכ"ל. ואנכי פרוהא דדבריו אהמ"ר ק"ש דאין אפ"ל דפרה שדמיה יקרין דלכתח' כשירה דהרי בג' מבוחר דדין הפרה בזה הוא כדן שאר המוקדשים דשם בג' בטווח דמ"ד אמרו אמר אמימר נעלו קרנותן וזכרותן עמהם פסולים ואין פודין עליהם. נעלו טלפים וזכרותן עמהם פסולים ונפדין עליהן מהיבי נעלו קרנים ונפלותן וזכרותן עמהם פסולים ונפדין עליהם ל"ק הא דאיתקור איתקורי הא דאינוס אינומי ודאינוס אינומי פסול ורמימי פרה שקרניה וטלפיה שזורים יגוד הדגמה זעירי מעילוי זכרות. ואם איתא לדברי רב ז"ל דפרה לכתח' כשירה מאי מקשו שם מאי דפרה לדן שאר המוקדשין שאני פרה דאמרי יגוד וכשירה משום שדמיה יקרין וגם נעשים בחוק. אי' מדמקשה שם מפרה וגם מדמחרמה זעירי מעילוי זכרות משמע דלא ס"ל לחלק מפרה לשאר המוקדשין דכגולהו איתקור איתקורי פסולין ונפדין עליהן ובאינוס אינומי אינוס נפדין משום דלא הוי כ"כ מוס אבל מ"מ הוי מוס לאיפסולי להקדשה בין בפרה בין בשאר קדשים ועיין בפירש"י שם ש"כ וזהו שהרמב"ם ז"ל בה' א"מ פ"ב ה"ד פסק א"ס נעלו קרניה וזכרותן עמהם ולא נשאר כלום מהן פסולה ונפדו ג"כ כמ"ש שם בהלכה ו'. ושם בה"ט פסק הא דדין אינוס אינומי דכהן א"ס נגממו קרניו אפ"י שנשאר מזכרותן מעט בחוק לבשר וכו' לא קרדין ולא נפדין. וזכורים דברי מין ככ"מ ז"ל בת"ש עשה בעלת מוס היינו דנפסלת ואינה דאיהי להקדשה עוד ולא לעיני פדיה קאמר שאינה נפדה כ"א דוקא באיתקור איתקורי קרניה ולא באינוס אינומי כמבואר כ"ז שם בג' ועיין ג"כ בחו"ט יו"ט בת"ש פרה פ"ב מ"ב דכהן כשם הר"ש בדברי מרן הכ"מ ז"ל וז"ל:

עו"ר

כ"ס חזון נחום בת"ש פרה פ"ב מ"ב שהביא דברי מרן הכ"מ ז"ל וכתב וז"ל אבל ק' דכהן הרמב"ם פ"ב תה' א"מ וז"ל א"ס נעלו קרניה וזכרותן עמהם ולא נשאר מהן כלום ע"כ והי"ל לבאר שא"ס נעלו קרניו פסולה אלא שאין פודין כדאמר ר"ח אמר אמימר בפ' מומין אלו דמ"ד. ואין לומר שהוא דבר פשוט ולא הולך לכוונתו דהא ס"ד החס דאינוס אינומי כשר מכה מתני' דין חי לאו דאוקי לה זעירי מעילוי זכרות אלא ס"ד וכל שלא נישלי לגמרי לא הוי מוס ול'ע ותמיהי על הכ"מ שהביא שם הש"ס ומכנהא מדבריו שברניש בזה ולא אדע חיך ישב זה יו"ט עכ"ל. וח"ס א"י ע"ד שהרי הרמב"ם שם בג' א"מ באותו פרק פסק הא דדין אינוס אינומי כדכח וז"ל ולא שאני לן בין איתקור עקורי לאינוס אינומי אלא לענין א"ס נפדין וכ"כ רבינו לקמן בפרק זה גבי חליים שהן פסולין ואין נפדין עליהן א"ס נגממו קרניו וכו' ע"ש. ומכתימה על החו"ץ ז"ל דלא שלכו מאו"ע בדברי הרמב"ם ה"ח דאלו שלכו מאו"ע שם לא הוה מקשה ול"מ. והנה ראה בדברי הכ"מ ז"ל יש ס"ס הניכר וכל"ל וב"כ לקמן בפ"ו גבי תלים שהם פסולין ואין נפדין עליהן א"ס נגממו קרניו אפ"י שנשאר מזכרותן מעט סמוך לבשר לא קריבין. ולא נפדין. ובדין הטלפים כהן א"ס נגממו טלפיה וזכרותן עמהם אפ"י שנשאר מזכרותן מעט קרוב לבשר חפדה והטעם פשוט וכו' ע"ש.

נחזור

לדברי הגמרא דקאמרה ושחט אותה שלא ישחוט אחרת עמה. והרמב"ם ז"ל בה' פרה פ"ד ה"א פסקה וכתב אין שוחטין שתי פרות אדומות (בג')

כאחת שנא' ושחט אותה והכ"מ ז"ל ל"ן ע"ז כספרי. פשט הדברים נר' דפירושו הוא שלא ישחוט שתי פרות במאחד אחד אפי' בזה אח"כ דבעיקר ושחט אותה לבדה. אכן ראיתי בחו"ט יאנוס על יומא דכהן וז"ל שלא ישחוט אחרת עמה היינו עמה מאז בסכין ארוכה דאי לאחריה מאי איכא ע"כ. ולא ידעתי מהיכא משמע לכו לפרש קן דפשט הדברים של הש"ס והרמב"ם והפוס' נראה כמו שכתבתי:

המורה

מהחמ"ל דתיבת אותה דרשינן בה אוהה לבדה ולא אחרת עמה וכנ"ל. קן אלו נוכל לפרש בקרא דכתיב אותה פירושו הוא אותה לבדם ולא אחרים עמה. וא"כ כהא דמאלו בגזירת בין הבתרים דכתיב בקרא כ"י גר י"ז באל"ל ועו"א ח"ש וכבר כתבנו דתיבת אותה היא יתירה דכמו שאמר ועבדום קן היל"ל ועינים ח"ש. אלא דעכל לומר דהיא באה לדרוש היינו אותה לבדם ולא אחרים עמה ביחד וז"ל לא יהיו אחרים שהם זרע עמו עמהם ביחד במעמד אחד אלא שיהיו אח"כ בזה אח"כ מחולקים בזמנים. דכמו דרשינן בפרה היבה אותה אותה לבדה ולא אחרות עמה ביחד אבל בזה אח"כ יהיו כן ג"כ דרשינן בתיבת אותה דכתיבה ועו"א היינו שלא יהיו אחרים עמה בזמן אחד ביחד אלא שיהיו בזמנים מחולקים. דהיינו זרע אחרים שהם זרע יעקב ועשו יהיו בעבדות ועינוי וכל זרע מהם יהיה לבדו בעו"ט ובין שניהם יהיו נחשבים זמן הפ"ש וזהו פ"י תיבת אותה לבדם ואין אחרים עמה אלא שיהיו בזמנים מחולקים. אבל פרעה והמלריים נכנסו בסדרה. וזה לפרש היבה אותה דכתיבה בגזירת בין הבתרים ועו"א היינו שהנכנסים בשעבוד בתחילה יהיו בעו"ט ח"ש אותה לבדם ולא יהיו אחרים לא ביחד עמהם ולא בזמן אחד דמאי דכתיב תיבת אותה היינו הם דוקא אבל אחרים כלל לא. וזהו ירואו שומר בני ישר"א אותה ברע היינו דתיבת גזירה ועו"א דורשים אותה לרעה דאחרים כלל לא ילקן היו משעבדים ומענים אותה לאמר לא הגלל לא ילקן היו משעבדים. וכאשר המ"ל היו משעבדים כישרגל בעשנתם זאה הכוזבת חמ"ל הקב"ה למשה הנה לעקת בני ישר"א באה אלי וגם ראיתי את הלוקח אשר מל' לוחטים אותה היינו בעשנת אותה שהם טוענים בתיבת אותה דכתיבה בקרא דעו"א ח"ש לומר שמתאר שהם החטילו בשעבוד לריבים הם להשלים הפ"ש והאחרים שהם זרע עמו כלל כלל לא. דעשנתם זאה מהבל חמטע ועפחה לכה והאלתך אל פרעה והוליא את עמי בני"י ממל' ובשנאו משה והרבה להוליא את ישר"א ממל' פרע"ה הוא מחזוק בסברתו וחמ"ל למה משה והרבה תפרישו את העם ממע"ז וכו' קן רבים עשה ע"כ והשנתה אותה מסבלותם דכין דכתיב היבה אותה ח"כ אותה דוקא אבל אחרים כלל לא מאחר דהם החטילו בשעבוד בתחילה לריבים הם לגמור. וזהו כ"י המד' למה משה והרבה תפרישו את העם אותה למה ידבריהם למה ע"כ. היינו לומר דאחם למה נכנסתם בתחילה דכין שאתם נכנסתם בתחילה ח"כ מאי דכתיב תיבת אותה ועו"א היא לומר אותה לבדם ולא אחרים היא לריבה להקייב ככס וח"כ דבריהם למה דעדין לא נשלם זמן הה"ש. ולכן יושב משה אל ה' ויאמר אדני למה הרעוטה לעם הזה כלומר למה הרעוטה לעם הזה בתחילה ולא לזרע עמו בתח' שהמ"ל מחזיקים בעשנתם זאה ומשעבדים בהם ביחד ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך ברע לעם הזה והכלל לא הלל. וחמ"ל הקב"ה עשה תראה וכו'. וחמ"ל

ואמ"ל וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר חזרו
משבדים ארצות ארבע רייקא כיינו מזה היפה הוסיף
שאתרתי וטע"א. לכן אמר לפני ישראל והולאתי
אתכם מתחת סבלות מל' וכו' דענתם היה בעילה
ומהבל טמעט :

ובדרך

הלל' יל"פ כו' דברי המגיד שאמר דע
מה הוא אומר מה העבודה הוא לנס
לכם ולא לו וכו' ר"ל שהרשע הוא בא עשן כעננה
פרעה לומר למה העבודה הוא לנס שידתם
אתם בתחילה להעבודה היא העבודה דכיון שידתם
אתם בתח' לה לריב אתם להשלים הה"ש וזהו
לנס ולא לו לעשו עו"א ולפי שהוליא את עלמו
בטענה זאת מחלל טענה בני ישראל. כפר בעיקר
דרש את' דמשמעותה היא דשניכם יחד במעמד
אחד לא אבל שפיר יתקיימו שניכם בזה אח' כמו
לנבי פרה דשניכם יחד לא דאזכה לבדה הטעם
אבל בואח"ו ש"ד. ולפי שברחו בפרה לשלים אינה כ"א
אמה דוקא וזה אינו אמת וראו' הוא שיחכם הלוי
שכפר בעיקר על סברתו זאת. אף היה הקרה את
שינו ואמ"ל בעבור זה ר"ל בעבור זאת הדרשה
דרש"ן אמת בדיבת אוח"ם דשניכם יחד כאחד
לא אבל שפיר יתקיימו בזה אח' ע"כ עשה
כי לי בלאחי מחל' לי ולא לו דאילו היה כס והוא
בסברת זאת לא היה נגאל היה כנס. בנש"ט ולא
יהיה לו תקומה עוד :

ועפ"ה

יל"פ כו' דברי המד' שהבאתו לפני
דכשעטן עווא דרואה להחזיר את ישראל
למל' להשתעבד להשלים זמן הת"ש. אמ"ל הקב"ה
יש לי ללמד על בני זכות כלום נתחייבו בני שבוע
אלא בשביל דבור אחד שדבר אברהם אבינו שאמר
במה אדם כי אירענה ואמרתי לו כי גר י"ו באל"ל
ר"ל שהגזירה היא סופה. על מה שחטא אברהם
באומר במה אדם ואמרתי לו כי גר י"ו ואל"ל הגזירה
היא על זרעו יחד שס' יעקב ועשו דעשו ג"כ מישך
שיך בגזירה הריא שהוא חייב בה ג"כ ושפיר
מתקיימת הגזירה בו בזה אח' דזהו חובה אוח"ם
שאמרתי וטע"א ה"ש דבין שניכם יהיו ח"ם ויעקב
כבר שלם חלק שעליו בדר' שנה שנתעבד והשחר
חלק עשו. ועוד אפי' לפי סדרתך שהכל הוא על
יעקב כלום בארץ מל' אמרתי באל"ל דברתי כבר גלו
יודום שמטולד יחזק נטשו גרים וכבר שלמו ח"ם
אין לך לשעבד על בני כלום :

והרב

תולדות יחזק אשכנזי ז"ל בס' לך לך דל"א
פ"ו כו' המד' הנ"ל בהקדמת פלוגתא דא"כ
א' מקרא נדרש לפני ולפני פניו. דאם את אומרים
דמקרא נדרש לפני ולא לפני א"כ מ"ם קרא ועי"א
ח"ם ה"ם קאי על ועי"א שיהיה העו"ע ח"ם ולא
קאי על כי גר י"ו וא"כ לריב ישראל לקבל עו"ע
ח"ם בלא גירות ואין לחשוב מטולד יחזק וכו'. אבל
אם המקרא נדרש לפני ולפני דהיינו ה"ם קאי על
לפני דהיינו ועי"א שיהא עו"ע ח"ם. וגם קאי ח"ם
על לפני היינו על מ"ם כי גר י"ו באל"ל שיהיה
הגירות בלא עיני ח"ם וא"כ לפני יעברנו ישראל
לקבל גירות בלא בלא עיני ח"ם. וגם עו"ע ח"ם
יהיו סך הכל ח"ם שנה. ועוד י"ל אם המקרא נדרש
לפני ולפני דהיינו קאי ח"ם על מ"ם לפני ועי"א
וגם על לפני עו"ע כי גר י"ו באל"ל דהיינו על
שניכם הוא שיהיה ח"ם שהכל יהיו במשך ח"ם ולא
יש זמן להגירות ולא להעו"ע אלא בין הכל יהיו ח"ם.

ולפ"ו י"ל החיזוק של מטולד יחזק הסתיל הגירות
ע"כ :

א"כ

עפ"ה יובן למד' כו' תרגום יב"ט כד
אהבוע ימא אתא עמלק וזנח קרבא בישראל
פ"כ. והוא תשוב דארבעה מהר"ו הוא להיות הדבר
לביקף. ברם ע"ה יובן ובהק' עוד מ"ם הו"ל שם דר"ט
במ"ם במ"ם שבת מחלוקת האמוראים ז"ל בעון ביטול
טורה בניי מתים וח"א בעון מוזה. דלמד' בעון ביטול
טורה מקרא נדרש לפני ולפני דקרא דלמען ירבו
ימיכם וימי בניכם קאי אולמדתם אוח"ם את בניכם
דאו למען ירבו ימיכם וימי בניכם ומלל הן א"כ
שומע לאו. וגם קאי אולמדתם על מוזה ביקף
או ירבו ימיכם וכו' דהיינו דקרא קאי על שניכם
ביחד דאם קיימו ולמדתם וכו' וגם ובתפתם וכו' או
ירבו ימיכם וכו' ואם לאו שלא יעשו שניכם ביחד
אלא אחד נהיה לבד או זה או זה ח"ו לא ירבו וכו'.
והנה רב כהנא שאמר לא חרבה ירוש' אלא משיב
שביעלו כה שב"ר סוכר דמקרא נדרש לפני ולפני
דהיינו על שניכם מוזה ופ"ה ביחד שיקיימו אוח"ם
או ירבו ימיכם וכו' ואם לא יקיימו שניכם אף
שיקיימו אחד לא מהני. ולכן אף שלא ביטלו מוזה
ותשב"ר רק שביטלו שב"ר ואף שקיימו מוזה חרבה
ירושלים ע"כ. עו"כ משב"ר ע"כ ויחזו ברפידים
ויזאו עמלק שעל שרפו ידיהם מן הסורה בא עמלק :

ובי"ו

כד אהבוע ימא אתא עמלק וכו' היינו דכשעטן
ק"ם דעטן עווא דפדין לא נשלם זמן ח"ם
ורואה להחזירם להשתעבד והשיב לו הקב"ה דמשנינו
יחזק הסתיל הגירות ונשלם הזמן דגר' דמקרא לפני
ולפני דהיינו שקאי ח"ם על שניכם ביחד שיבינו בין
שניכם ח"ם ונל"ל. וא"כ גם למען ירבו ימיכם וכו'
קאי על שניכם על מוזה ופ"ה. והנה שהיו בדרך שם
פטורים ממלות מוזה דלא שייבא אלל' יען שם
בדרך וקרא כתיב על מוזה ביקף. חלו כיו מקיימים
ח"ה היה די בזה בת"ה לבד אבל עכשו שרפו ידיהם
מן הסורה או בא עמלק ונלחם עמלק. דלקח רה"ה
מק"ם שנקרע לפניכם במה שהשיב לו הקב"ה לעננה
עווא דכבר נשלם הזמן דמלידת יחזק הסתיל הגירות
דמוכה מזה דקרא נדרש לפני ולפני. וא"כ גם בקרא
דלמען ירבו ימיכם קאי לפני ולפני אמוזה ואת"ה
ובשלמא מלות מוזה הם פטורים ולכן הם שביעלו
ח"ם בא להלחם עמלק וכו"ם אם נחמר החיזוק הקב"ה
שאמר משנינו יחזק וכו' היה לומר דקרא ח"ם היא
קאי אפי' גר י"ו באל"ל דוקא כמ"ם שחר המפ' דקאי
אלפני פניו ולפי"ד זהו מ"ם הקב"ה לטווח ח"ן לך לשעבד
על בני כלום. וא"כ גם קרא דלמען ירבו ימיכם קאי
אלפני פניו על ח"ם דוקא ולכן הם שרפו ידיהם מן
הטורה בא להלחם בהם :

האומנם

בס' דקרא דלמען ירבו קאי אלפני פניו
את"ה והנה רפי ידיהם מ"ם עכ"ו ח"ן
מהר"ו לבוא עמלק למלחמה עמלק בשביל זה ואלא
כדן בא עליהם. דהנה אמרו במ"ם טענת ע"פ אל
הרגו בדבר הלכה. ובתב הרב הנו ז"ל בד' ס"ה
דמוה נר' שאינו רשאי ללמוד הורה בדרך ועמלק
שלא כדן עשה שבה להלחם עם ישראל. ול"א הפסוק
זכור ואל השכח הפוס אותו בלבך להקס מה ששפה
לך עמלק מעשה רע שבה להלחם עמך שלא כדן.
וא"כ כדן בא על שלא למדו ישראל. תורה. ל"א בדרך
שכיו עדין בדרך ופטורים כמה מ"ם בשלמא אם היו
יושבים בביתם בשאק והסקע או כדן בא. אבל הם
עדין בדרך ופטורים הם מ"ם וא"כ למה עמלק בא
לך

לך זכור ואל תשכח להקטף ממנו ע"כ ע"ס. והגם דקרא כתיב ולמדתם אותם את בניכם לדבר עם בשנתך בביתך ובלכתך בדרך וגו' דתייבס הם בתיב גם בלכתם בדרך. מ"מ י"ל דשאי הכי בלכות הפה שהיו יולאים ממנו מבוהלים ורדופים ודחופים מהמלריים לכן אף דבעלמא כתיב ובלכתך בדרך לומר דמחוייב ללמוד האדם בתיב גם בלכתו בדרך אבל לא יתעסקו בדבר הלכה דוקא. מ"מ הם ישראל שהיו בלכות הפה יולאים ממנו מבוהלים ודחופים הם פטורים וממלק שבא להלחם עמם שלא כדון עשה. ולכן כתיב זכור את ח"ע לך עמלק בדרך. בלכתם ממנו דלכאורה תיבות אלו נראים שהם ייטורים דכבר נודע זה ומה בא ללמדנו וביה די לומר זכור את ח"ע לך עמלק אשר קרך וכו'. אכן פ"ס ח"ס דבא לומר זכור את ח"ע לך עמלק וא"ס כדון בא על שלא למדו ישר' תורה לז"א בדרך. וא"ס גם בדרך חייב ביה לז"א בלכתם ממנו דשאי הכי שהם בלכות ממנו מבוהלים וכו' והם פטורים מה"ה לכן זכור אל תשכח להקטף ממנו:

ועיני

הקדמות ה"ל דהגזירה של ת"ס היא חזרת על הגזירות דכתיב כי גר י"ז באל"ל דקרא נדרש לפניו ולפני"ה. וגם קרא דלמען ירבו ימיכם היא חזרה על ולמדתם וקרא נדרש לפניו ולפני"ה פי' בזה ה' בלוח יעקב דבביתך וקרא הנהגה דל' דברי המגיד שאמר מפניו ב' חליצור ורי"ו וכו' שהיו מספרים בל"מ כל אותה הלילה עד שכלו הלמידים ואמ"ל רבותינו הגי' זמן ק"ס של שחרית. דיל"ד שאם הכונה שלהם היא כי כבר עלה השחר הול"ל רבותינו קומו ברניה כי עלה השחר ומאי שיאטיה דק"ס במחלתן. ברם ע"כ יוכן דהנה הלדקים הללו נטרו יחד והיו מספרים כל אותה הלילה בל"מ כענין מספר השנים של גזירת השעבוד איך הושלמו זה לומר בכך וח"כ ומכריע אין. עד שכלו הלמידים ורמו רמוו בדבריהם לאמר הגי' זמן ק"ס ירבה לזכות הוא שהם מספרים בל"מ מספר השנים איך עלו מספרן. הנה ענה חביבה מזה בשעתה בק"ס ושם בקריאתה דוקדקו להכריע ממנה כי מליו מקרה שכתוב מקרא נדרש לפניו ולפני"ה כשהבינו במקרא דלמען ירבו ימיכם. וא"כ ה"ל קרא דפ"ס י"ל שוא דבך עם מאמר כי גר י"ז והוא נדרש לפניו ולפני"ה וספ"ד עלו ובאו מספר השנים שלמים ממות אבות ראשונים ע"כ:

והרב

אש דת עם וארא חלה בזה ענין מחלוקת הרשב"ה ז"ל ומרן ז"ל דהרשב"ה בחדו"כ ככ"ד מב' כחות"ס ס' מ"ט כחכ על שני יוסף בן שמעון ואלא שטר חוב על אחר מס' ואביו של אי' מס' כבר מס' בשעת ההולאה וכתוב בשטר איני יוסף בן שמעון נר"ו לרתי מן פלוגי מנה נראה דהוי סימן דקאי על שמעון. ומרן ז"ל סס ככ"י כחכ ולי נר' דלא הוי סימן דהא אפשר דנר"ו לא קאי אלא ליוסף ולא לאביו. והביא דלבו ז"ל משמים דמוהר"ק ז"ל מביא ראי' לדברי הרשב"ה ז"ל ממ"ס בפ"ק דע"ז ד"א עוד אחרת יש ברומי אחס' לע' שנה מביאין אדם שלם ומרכיבין אותו על אדם חגר ומלבישין אותו בגדי אר"ר' וכו' ומכריזין לפניו סך קרי' פלסרה אחוה דמרגא זייפנא דחמי חמי ודלא חמי לה חמי וכו' ח"ר אשי הכשילין פיהם אי' אמרי זייפנא אחוה דמרגא דקאמרי כשהא דקאמרי דמרגא זייפנא מרגא נופיה זייפנא הוא. משמע דפשיט"ל לחלמודא כדברי הרשב"ה זייפנא קאי אמרגא דלפניו ולא קאי אלפני פניו אלאחיה. ויטב שם דלדברי הרשב"ה ז"ל מאמר ת"ס קאי לפניו

דקאמר ועו"א ת"ס ולרביין ישר' להיות בעו"ע ת"ס ולא מינין משגולר יחק. ולדברי הכ"י מאמר ת"ס קאי לפני"ה דכתיב כי גר י"ז וא"כ ספיר מינין משגולר יחק ע"כ. וכוזו פי' המס' כה"כ ויקס מ"ה ע"מ אשר לא ידע את יוסף כלו' דלא ס"ל סברה הכ"י ע"ע. ואני בעוניי פירשתי בלוקוס אחר כה"כ בלופן אחר יעו"ס:

יאנוכי

עלה בדעתי לומר דליכא פשיטות מהס"ס דקאי אלפניו דוקא כדי להביא ראי' לדברי של הרשב"ה ולהקשות על מנ"י. ראי הכי ארדיקה מסוף דברי הג' מדוק מראש דברי הג' דקאמריה דאי אמרי זייפנא אחוה דמרגא דקאמריה דבול"ל אי' אמרי מרגא אחוה זייפנא דקאמרי דהו' אי' אמריה הג' הכי הוה משמע דס"ל לבג' בפשיטות דקאי אלפניו ולא לפני"ה שכן היה משמע מדברי הג' ברה"ס וסוף. ולא ה"ל לבג' לומר אי' אמרי זייפנא אחוה דמרגא שיאמר הינה זייפנא כחמי' ושהיא חזרה על היבם אחוה הנאמרת אח"כ בסוף לה שאין זה מדרך הלשון כשאר המקומות. דבשאר המקומות המבינה היא באה בסוף ועלה כוח דפליגי אי' קאי אלפניו או אלפני"ה. ולכן אי' הש"ס נחית להכי הו"ל אי' אמרי מרגא אחוה זייפנא דקאמרי דהוה משמע ספיר דפשיט"ל לחלמודא דקאי אלפניו ולא לפני"ה. אי' מדלא קאמריה הג' הכי משמע דה"ס לא נחית להכי וליכא הוכחה גמורה מזה דפשיט"ל להס"ס כדברי הרשב"ה ולהקשות פ"ד מרן ז"ל כ"ל ליישב. אבל האמת יבנה חכי דמאי רישב המשכ"ר במש"ל הו"ן אהו' ל' לזה הם דברים נכונים דכבד דמרן ז"ל דאי יודע דפסוקן של דברים דקאי אלפניו ספי מלפניו אלא לפניו לאפוקי ממוגא ח"כא למיגלי ככ"י ולא מספקין ממוגא מיד. כמוחזק. ור' אשי נמו' הק' דאי אמרי זייפנא אחוה דמרגא או ליכא למיגלי דקאי אמרגא. אבל כשהא דאמרי אחוה דמרגא זייפנא ח"כא למישמע ספי דקאי אלפניו מרגא מלמימר דקאי אלפני"ה ופיהם הכשילין שלה אמרו לון ברור דקאי לאחוה דבול"ל זייפנא אחוה דמרגא אבל כשהא ח"כ"ל דקאי אמרגא. אע"ג דלגבי ממוגא לא מספקין והליגין דקאי ליוסף דלפני"ה ע"כ. ודבריו הם כלולים בדברי מוהר"א"ה ז"ל עיין כס"י כ"ה וכס"י ע' שהאר"ך בזה וכתב דס"ל למרן ז"ל דהנה דפסוק הלשון הוא המיד משמע ספי למאי דבליק מניה מ"מ חו"ה מוכרח כ"כ להוציא מזון מיד המוסק מכת זה. והביא ראי' לדברי מרן ממאי דאשכחן נמי במקומות הרבה דקאמר לחלמודא ח"כא וכו' דמוקן לה ח"כא. גם במו"ס יומא פ"ק גבי י"ח כהנים ששמעון בנית אי' שכתבו דמ"ס קרא יאושע בן יהוולק הכה"ג אראושע קאי דיהולק לא היה כ"ג והביאו ראי' מדכתיב דוד בן ישי מלך ישר' דמ"י קאי אדוד ולא אי"ס הקרוב אליו. דלפניו דקאו דברי מוהר"ק ז"ל אס לא שנאמר דבהביא דהרשב"ה היה נר"ו אחר כחוב על יוסף ע"כ גם בסו"ס מ"ד כ"כ יעו"ס. וחסמ"ר אמרנא דמחברי הרשב"ה נר' דלא היה כחוב פ"בם נר"ו אחר על יוסף. דכחכ שם מקורם דאס כחוב איני יוסף ב"ס כ"ע לא הוי סימן שמה העריב כדי לפטור עצמו ולחייב וכו' אבל אס כחוב איני יוסף ב"ס נר"ו הוי סימן וכו'. ממאי דמחלק בין אס כחוב תיבת נ"ע דלא הוי ס' לאס כחוב תיבת נר"ו דהוי ס' נר' דלא יש נר"ו אחר על יוסף שהם בנווגא דהא דכמו דכתיבה כ"ע לא יש כ"א אחר כן ג"כ בתיבת נר"ו לא יש כ"א נר"ו אחד ועלה קאמר דו לא הוי ס' וו הוי ס'.

ס' ומוקד דאי כהונ תיבת נר"ו אחר על יוסף לא
 היה מן הטורח לאשט"ו זה דמילתא דפשיטא היא
 דמילת נר"ו השניה היא קאי על שמעון. וגם לא שייך
 למימר דהוי ס' דהיא ראי' ברורה. ואנכי הפעוט עליה
 בדעתי העת שאין הספרים מלויים חמ"י ליישב דה"ט
 דכהנ הרשב"א ז"ל כן הוא משום דבשטר שהוא כהוב
 בו טוכא דברי הלוי עלמו אפי' יוסף ב"ש נר"ו לוימי
 וכו' ואינו מהדרך שהאדם יכתוב על עלמו תיבת נר"ו
 והדעה נחמנה שתיבת נר"ו היא באה על שמעון חביו
 שהוא קיים לכן כהנ הרשב"א ז"ל דהוי ס' ומולאין
 ממי שהיה חביו קיים בשעה הסלואה. משא"כ אילו
 היה השטר לשון של העדים אזי יש לפרש דקאי
 אלפניו וגם יש לפרש דקאי אלפ"פ ואין להוציא ממון
 מיד הלוי כן נלפ"ד. והמשכ"ר ז"ל ס' ישב לדברי
 הרשב"א הוא משום דס"ל דמשפט הלשון להניח הברכה
 אל האב ולא לברך את הבן במקום דאיכא אב וכו'
 והביא עו"ם דברי מוהרא"ח ולין עוד ע"ד הש"ך ז"ל
 ס' שקי"ד דס' הביא מ"ש הכ"מ ז"ל ע"ד מרן ב"ו
 ז"ל דאין דבריו נראים דאין רגילות לכחוב נר"ו על
 ס' הבן אלא ע"ש האב דאיכ' כו"ל לכותבו קודם ס'
 כאב. וכ' ע"ו הש"ך ז"ל ול"ג כהנ"י דאדרבה הרגילות
 הוא לכחוב נר"ו ע"ש הבן האיש שעסקים בו עתה
 דאילו לאב אין להם עסק בו ומה להם לברך את
 האב והביא ס' דברי מוהרא"ח והאריך ישוב"ב. ויש
 עוד להביא ראי' לדברי מרן ז"ל ממאי דהיבד ואם
 רסן בין ניטה ובין כלח היא העיר הגדולה וכחנ רש"י
 ז"ל היא העיר הגדולה היא ניטה. הרי דקאי התיבת
 אלפ"פ כדברי מרן ז"ל :

המורה

המחמור דהיא בפלוגתא מתניא אי קאי
 אלפניו או אלפני' וכחנ הפוס' דלא
 מפיקין ממונא מיד המיחזק. אשר נר"ו לע"ד כו'
 מאמרס ז"ל בנ' דרכות דבר נא בלוגי הפס וישאלו
 וכו' אמרי דנ"י ר' ינאי אין נא אלא לשון בקשה אמ"ל
 הקב"ה לתשה בבקשה ממך לך ואמ"ל לישראל בבקשה
 מכס וישאלו איש מאת רעהו וכו' כדי שלא יאמר אהבו
 לדיק ופוע"א קיים כסס ואח"כ ילאו ברכ"ג לא קיים
 כהס ע"כ. והוא תמוה דאפי' אם לא יאמר אהב"ה
 הוא ית' ח"ו אינו מקיים דברו הטוב. וכל אחד
 מהמפ' דרך קסטו לפי דרכו בזה וגם אני אענה
 חלקי בס"ד דלפי דרכיו הגיל יובן מאמרס ז"ל
 דהנ' בגזירת בין הבתרים כתיב ידוע חדע כי נר
 יז כהל"ל ופוע"א ח"ש וגם את בני אשר יעבדו דן
 אנכי ואח"כ ילאו ברכ"ג. ואינם זוכים ברכ"ג כ"א
 עד שיהיו ח"ש. וכבר כתבנו דיש פלוגתא בזה אי
 קאי תיבת ח"ש אלפניו דהיינו על ופוע"א ואיכ' אינם
 זוכים ברכ"ג עד שיהיו בעו"ש ח"ש. או קאי תיבת
 ח"ש אלפניו ואלפני' ובין הגירות והעו"ש אם יהיה
 בין הכל ח"ש הם זוכים ברכ"ג. וכשיהיו המלריים הם
 מיחזקים ברכו' אין יכול להוציא מידם הרכו' בדינא
 דיוכלו לומר קי"ל דמ"ד דתיבת ח"ש קאי אלפניו
 דוקא ואינם מחוייבים ליתן הרכו' כ"א עד שיהיו
 ח"ש בעו"ש ואין להוציא ממון מיד המוחזק כמ"ש
 הפוס' ז"ל. וגם לגבי האל ית' יש לו מקום פטור
 בטענה זאה לפטור עלמו מהרכו' דעד שיבנו ח"ש
 בעו"ש אזי יזכו ברכ"ג ואם לא יהיו בעו"ש ח"ש לא
 יהיה חייב ברכ"ג. אבל כדי שלא יאמר אותו לדיק
 שלא יהיה תרעומת דברים לאאט"ה מאחר דאיכא
 מ"ד דס"ל דקרא דח"ש היא קאי אלפניו ולפני' ויהיה
 ובין שניהם העו"ש והגירות כבר שלמו ח"ש ויהיה
 לו מקום לדבר כדברים הללו דלמה פסקת הדין

באוחו המ"ד דס"ל הכי. לכן אמ"ל הקב"ה דבר נא
 וכו' בבקשה ממך לך ואמ"ל בבקשה מכס וישאלו וכו'
 כדי שיהיו הם מוחזקים בממון ואז הם יוכלו לומר
 קי"ל כמ"ד דתיבת ח"ש קאי על הגירות ועו"ש על
 שניהם יחד וכבר נשלם זמן ח"ש וספיר הם זוכים ברכ"ג :
ובזו"י כו' דברי רש"י ז"ל שפי' בפסוק ויהפך לבב
 פרעה ועבדיו ויהפך לבב על ממונס שהשאלום.
 דיל"ד דלמה רש"י הניח פשט המקרא דקאמר כי
 שלחו את ישראל מעבודתו וקאמר על ממונס שהשאלום.
 ועפ"י"ה יובן דהנה על יליאת ישראל ממל' ליכא תמיאה
 כ"כ מאחר דהם מוחזקים בעלמס יוכלו לומר דכבר
 נשלם זמן ח"ש ע"י הגירות והעבדות דמשגלך ילחק
 מדיקן וקאי תיבת ח"ש על שניהם יחד. אבל על הממון
 שלא היו מוחזקים בו ולא היו ישראל יכולים לומר
 קי"ל כמ"ד דקאי על שניהם ולא היו זוכים ברכ"ג
 והם עמדו והשאלום ממונס ונעשו ישראל מוחזקים בו
 ע"ו נהפך לבב דזה היה סיבה ליליאתם ממל'. דאלו
 זה הם ישראל לא היו מסכימים על יליאתם משס בלי
 ממון דלים ועניים אין להם ע"מ שיסמוכו. אבל עכשו
 שכוחוקו בממון זהו הסיבה ליליאתם ממל' ולכן כחנ
 רש"י ז"ל נהפך לבב על ממונס שהשאלום דאז
 מתקיים ספיר מאי דכתיב מה זאת עשינו כי שלחנו
 את ישראל מעבודתו :

נשך אל האמור ש"ש ה' מונח ארמה בשם הפפ'
 ע"פ ליל שסורים הוא לה'. ונ"ש אני הרל
 בתיבת להוציא סס"ז. עין בדרוש התחלתו
 ישחבת הבורא בסופו :

עוד

נחנו טעם אחר המפ' ז"ל ליליאתם ממל'
 בנר"ו שנה דהלילות השלימו הזמן. ולפיכך
 אופה הלילה שלאו ישראל היסם מאריה כשמש לבורות
 דהלילות כזמן ח"ש הם השלימו אותו. והיינו ע"י
 שיהיו חסגנים. כלילות המלריים מה שס' דונים
 לשעבר כהס ביום המחשבה הזאה של הלילות היא
 נחשבת כמעשה ממש וכאלו שעבדו כהס ביום וכלילה
 וע"ז נשלמו ח"ש. אשר נקדמה זו דהמחשבה
 חשיבה כמעשה ע"י ה' הולדות ילחק אשכנז ז"ל
 סו"פ וישב כו' המד"ח ח"ל לכו חזו מפעלות ה' אשר
 שס שמוה בדרך למה וישנאו אותו אחיו כדי שיקרע
 היס לפניהם ע"י. והוא תמוה מה חלנו זכ"ו דמשמש
 דאם לא היו שונאים אותו לא היה סיס נקרע לפניהם
 ועכשו ששנאו אותו יהיה נקרע לפניהם. ופי' במ"ש
 המפ' דלמה שנאו השבטים ליוסף מה ס"ל לעשות
 אם היה חלם"ו לו חלמו אלא משום דאמרי' בנ'
 דברכות אין מראין לו לאדם בחלמו כלילה אלא
 מה שהרבר עליו ביום שנא' אנת מלכא רעיוקן על
 משכנך סליקו. ואיכ' יוסף היה מהרבר בזה ביום
 שביקש למלך עליהם. וזהו כה"פ ויוספו עוד שנוא
 אותו על חלומותיו וקסה למה שנאו אותו מה ה"ל
 לעשות שלא יחלוס לו חלוס לז"א ועל דבריו על שדיבר
 בזה ביום והרבר עליהם שרולה למלך עליהם ע"י
 שעלה בחלמו כלילה. נמלא דהשבטים דנוהו על
 המחשבה שחישב עליהם. וידוע מ"ש במד"ר פ' בשלח
 אמ"ל היס מפינך אני אקרע אתי גדול ממך שאני
 נכרחתי בשלישי ואתה נכרחת בששי. אבל יש השוכה
 לזה במ"ש במד"ר בראשית ז' דברים קדמו לכריאת
 עולם במחשבה וחד מינהון ישראל. ואי אמריקן מחשבה
 כמעשה דמי אז ישראל עדיף דמחשבתן קדמה ומייב
 היס ליקרע לפניהם ופענה היס אינה קדמה אבל
 אי אמריקן דהמחשבה לאו כמעשה דמי א"כ היס

דמחשבתם של המל' בלילות חשיבה כמעשה. מה"ט ולקחתי אחכם לי לפס שנחתי לכם החו' ולא למלאכים. וזה ג"כ אנכי ה"א אשר הולאחך מאר"ה ע"י המחשבה שהיא חשיבה כמעשה לכן יאוחה החו' לינתן לכם ולא למלאכים לא יהיה לך אלד"ים אחרים וכו' ולזה התחיל צו"ד הדברות אנכי ה"א אשר הולאחך מאר"ה להודות דלכם יאוחה החו' ולא למלאכים. וזה ג"כ כה"פ אחס ראיחם אשר עשימי למלרים ואשא אחכם על כנפי נשרים מטעם דמחשבה שלהם שהיו מחשבים בלילות חשיבה כמעשה ונשלים הזמן. מה"ט גופיה ואביא אחכם אלי אחכם ריקא ולא למלאכים:

וזהו כו' דברי המגיד רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם ולא לו ולפי שהוליא א"ע מן הכלל כפר בעיקר חף אחה הקהה אה שיניו ואמו"ל בעבור זה עשה ה' לי בלאתי ממל' וכו' ואילו היה שם לא היה נגאל. כונה שאלהו היא לומר מה העבודה הזאת היא עבודה החורה שהיה לכם שהיא ראויה שנתן למלאכים שקדמו בצריחה ולא לכם. ולפי שהוליא א"ע מן הכלל כמעשה דמחשבה לא חשיבה כמעשה כפר בעיקר ר"ל בעיקר קבלת ההורה. חף אחה הקהה אה שיניו יאמו"ל בעבור זה בעבור טענה זאת דמחשבה חשיבה כמעשה עשה ה' לי בלאתי ממל' דמחשבה של המל' שהיו מחשבים בלילה מה לשעבר בישר' ציוס היא נחשבה כמעשה והשלימה זמן הח"ש ויגלו ממל' ברדיו שבה. ואילו היה שם וכן הוא בדעתו זאת דמחשבה לא חשיבה כמעשה לא היה נגאל:

וזהו ג"כ מ"ש המגיד אחר ר"א ב"ע הרי אני כבן ע"ש ולא זכיתי שחאמר יליח מל' בלילות ר"ל שיש ראיח מהמקרא שהלילות השלימו הזמן של הח"ש. עד שדרשך בן זומא שגא' למטן חזכור את יום לאחך מאר"מ כל ימי חייך ימי יליח מל' כל ימי חייך הלילות דמרחיבין לזכור יליח מל' גם בלילות יש ראיח מזה דמחשבתם של המל' שהיו מחשבים בלילות נחשבה גם היא כמעשה. ולזה אהנו שיאלנו מחח"י כמעשה זאת מחויבים להזכיר יל"מ גם בלילות על שנטלנו ממחשבתם הרעה שהיו מחשבים בלילות פלינו:

ובזה פ"י המפ' כה"פ ויקרא פרעה למשה ולאחרי-ן לילה קומו לאו מחוך עמי. ר"ל דעתך במכה בכורות הסכים עמכם דהלילות השלימו הזמן וז"ש לילה קומו לאו:

עדיף ופענה הים במקומה עומדה שהוא נכרא קודם. וזהו וישאלו אוהו אחיו למה יישאלו אוהו על מה שחלם מאי הו"ל למענד ואי משום שיהי מההרר צוה ביום הלל לא היה אלא מחשבה ומחשבה לאו כלום היא דמחשבה לאו כמעשה דמי. לז"א כדי שיקרע הים לפניכם משום דה"א לא שגאו אוהו ולא דנוכו על המחשבה דלאו כמעשה דמי אז לא היה הים נקרע לפניכם כמעשה שהוא גדול שנכרא בשלישי. אבל עכשיו שגאו אוהו ודנוכו על המחשבה משום דמחשבה חשיבה כמעשה א"כ ישראל דקדמו במחשבה להיבראות שחלכ הס קדמו בצריחה להים ופענה הים לאו טענה והוא לר"ך ליקרע לפניכם ע"כ:

ענין מ"ש המפ' דכעשה שטלה משה לקבל הסורה טעמו המלאכים שהם רונים לקבל החו' ואמרו חנה הודך על השמים כעשה שהם קדמו בצריחה לאדם שהם נבראו ברביעי והאדם נברא בששי וחס עדיפי לקבל הסורה שקדמה בצריחה. אבל החידון לזה דישאל עלו במחשבה להיבראות החולה והמחשבה חשיבה כמעשה וחס קדמו חחילה ולכס יאוחה לקבל החו' וגם שהחורה היא קדומה והמלאכים הם מאוחרים בצריחה ואין ראוי להמחור להשחמש במקדש. אבל ישראל שהם מוקדמים במחשבה ראויים להשחמש בה ולכן ניתנה החורה לישראל ולא למלאכים. דבריו כה"פ וזה לך האוח כי אנכי שלחתיך כהולאחך את העם ממל' מעבדון את האלד"ים על הה"ו. דלכאורה אין לו הכנה לכאוח הזה. כרס ע"ה יוכן דהאל ית' שלח משה עבדו להוליא את ישראל ממל' כעשה דהלילות השלימו הזמן דמחשבה של המל' שמחשבים בלילה מה שרונים לשעבר כהם ציוס חשיבה כמעשה וכלו שקדמו בהם בימים ובלילות זכבר נשלים הזמן. וז"ה בין דבלילות לא ועדין לא נשלים הזמן. עז"א זה אינו דמחשבה חשיבה כמעשה ממש וזה לך האוח כי אנכי שלחתיך כעשה זאת דמחשבה חשיבה כמעשה כהולאחך את העם ממל' מעבדון את האלדים שקבלו את החורה אהם ולא המלאכים וה"ט רישאל קדמו במחשבה חחילה למלרים והמחשבה נחשבה כמעשה גם עכשיו המחשבה של המל' בלילות נחשבה כמעשה וכבר נשלים הזמן. וזהו ג"כ כה"פ והולאחי אחכם מחמה סבלות מלרים והלאתי אהכם מעבדותם מעשם



דרוש לתשובה.

איתא בפ"ק דעירובין ח"ד שתי שנים ומהצה נחלקו ב"ש זביה הללו אומרים נח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים נח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נטנו ונטרו נח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא ועכשיו שנברא ישפוש במעשיו. ואמרי לה ישפוש במעשיו. עכ"ל הגמרא:

ושכתה עד ה' אלד"ך ושמעה בקולו ככל אשר אנכי מצוך הוה אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך: ושכ ה' אלד"ך

ליקביו בדחילו והיהו וכו' ביש כל ישרי וכו'. נל עיני ואביטה וכו'.

ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבותיך. כי תשמע בקול ה' אלד"ך לשמור את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות הישר בעיני ה' אלד"ך: ונתן לך רחמים וכו'.

(מד)